

AÐALSKIPULAG DALABYGGÐAR 2020-2032

Greinargerð

Tillaga

5. júlí 2022

SAMÞYKKTIR

Aðalskipulag þetta, sem auglýst hefur verið samkvæmt 31. gr. skipulagslaga nr. 123/2010 m.s.br., var samþykkt í sveitarstjórn Dalabyggðar þann

Aðalskipulag þetta var staðfest af Skipulagsstofnun þann

ÖNNUR SKIPULAGSGÖGN

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032. Aðalskipulagsuppdráttur - tillaga, dags. 5. júlí 2022 – A0, nr. 1/4

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032. Aðalskipulagsuppdráttur - tillaga, dags. 5. júlí 2022 – A0, nr. 2/4

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032. Aðalskipulagsuppdráttur - tillaga, dags. 5. júlí 2022 – A0, nr. 3/4

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032. Aðalskipulagsuppdráttur - tillaga, dags. 5. júlí 2022 – A0, nr. 4/4

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032. Umhverfismatsskýrsla. Tillaga, dags. 5. júlí 2022 – A4

AÐALSKIPULAG DALABYGGÐAR 2020-2032

Greinargerð

Tillaga

EFNISYFIRLIT

Inngangur	6
1 Aðalskipulag	7
1.1 Skipulagssvæðið	7
1.2 Framsetning	8
Skipulagsgögn	8
1.3 Vinnuferli	8
Umsagnir, samráð og þátttaka hagsmunaaðila	8
Samráð við stofnanir og aðliggjandi sveitarfélög	9
1.4 Afgreiðsla skipulagsins (uppfært síðar)	11
1.5 Helstu breytingar frá gildandi aðalskipulagi	11
1.6 Samantekt umhverfismats	13
Helstu áherslur	17
2 Leiðarljós og meginmarkmið	18
2.1 Leiðarljós	18
2.2 Meginmarkmið	19
Náttúra	19
Samfélag	19
Innviðir	20
Náttúra og landslag	21
3 Staðhættir	22
3.1 Landslag	22
3.2 Jarðfræði	23
3.3 Vatnafar	24
3.4 Veðurfar	24
3.5 Jarðvegur	26
3.6 Lífríki	26
4 Náttúruvá og öryggi	28
4.1 Loftslagsbreytingar og viðbrögð við þeim	28
4.2 Eldgos og jarðskjálftar	29
4.3 Ofanflóð	30

4.4 Gróðureldar	30
4.5 Flóðasvæði	30
4.6 Aftakaveður	30
Markmið og stefna – Náttúruvá og öryggi	31
5 Lífríki og landslag	33
5.1 Lagaumgjörð náttúruverndar	33
5.2 Gildi náttúrunnar og verðmætatamat	34
5.3 Náttúruverndarsvæði	34
5.4 Tillögur á B-hluta náttúruminjaskrár	35
5.5 Friðlýst æðarvarp	36
5.6 Óbyggð víðerni	37
Markmið og stefna – Lífríki og landslag	37
6 Auðlindir	39
6.1 Orka	39
6.2 Veiði í ám og vötnum	40
6.3 Neysluvatn	41
6.4 Loftgæði og hljóðvist	42
Markmið og stefna - auðlindir	43
7 Menningar- og búsetuminjar	45
7.1 Menningarminjar	45
7.2 Byggingararfur og húsfriðun	46
7.3 Sögustaðir og söfn	51
7.4 Búsetu- og menningarlandslag	51
Markmið og stefna - menningar- og búsetuminjar	51
8 Hverfisvernd	53
Markmið og stefna – hverfisvernd	53
9 Óbyggð svæði	55
9.1 Eyjar og strandsvæði	55
9.2 Heiðarlönd	55
Markmið og stefna – óbyggð svæði	56
Samfélag	57
10 Byggð	58
10.1 Þróun byggðar	58

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Saga byggðar.....	58
10.2 Íbúaþróun.....	58
Íbúafjöldi.....	58
Samsetning íbúa.....	59
10.3 Mikilvægi búsetuskilyrða í Dalabyggð	59
10.4 Íbúðarbyggð.....	60
Þéttbýli	61
Dreifbýli	63
10.5 Miðsvæði.....	64
10.6 Frístundabyggð.....	65
Markmið og stefna – Byggð	66
11 Atvinna	69
11.1 Atvinnuþróun.....	69
11.2 Þjónustu- og vinnusókn.....	69
11.3 Landbúnaður	70
Flokkun landbúnaðarlands.....	70
Endurheimt votlendis	71
Skógrækt.....	71
Markmið og stefna - landbúnaður	72
11.4 Afþreyingar- og ferðaþjónusta.....	75
Ferðaþjónusta sem drifkraftur atvinnuuppbyggingar í dreifbýli	75
Þjónusta og afþreying fyrir ferðamenn.....	75
Markmið og stefna – Afþreyingar- og ferðaþjónusta	79
11.5 Verslun og önnur þjónusta	80
Verslun	80
Gistiþjónusta.....	80
Markmið og stefna – Verslun og önnur þjónusta.....	81
11.6 Iðnaðar- og athafnasvæði.....	82
Nýting vindorku.....	82
Úrvinnsla landbúnaðarafurða og nýsköpun.....	83
Markmið og stefna – Iðnaðar- og athafnasvæði	84
11.7 Hafnarsvæði	85
Markmið og stefna – Hafnarsvæði	86
11.8 Úrgangur	87
Markmið og stefna – Úrgangur	87
11.9 Efnistaka og vinnsla.....	88

Markmið og stefna – Efnistaka og vinnsla	89
11.10 Varúðarsvæði	90
Miltisbrandsgrafir	90
Vindorkugarðar	91
Markmið og stefna – Varúðarsvæði	91
12 Samfélagsþjónusta	93
12.1 Skólar og íþróttahús	93
Markmið og stefna – Skólar og íþróttahús	93
12.2 Menning	94
Markmið og stefna – Menning	94
12.3 Félags- og heilbrigðismál	95
Markmið og stefna – Félags og heilbrigðismál	95
13 Útivist, íþróttir og opin svæði	97
13.1 Skipulag byggðar og lífsgæði fólks	97
Nærþjónusta, ferðatími og sjálfbærni daglegs lífs íbúa	97
Hljóðvist	97
Myrkurgæði	98
Markmið og stefna – Skipulag byggðar og lífsgæði fólks	98
13.2 Útivist, íþróttir og opin svæði	98
Markmið og stefna – útivist, íþróttir og opin svæði	99
Annviðir	101
14 Veitur og fjarskipti	102
14.1 Veitur	102
Rafveita	102
Vatnsveita	104
Hitaveita	104
Fráveita	104
Markmið og stefna – Veitur	105
14.2 Fjarskipti	107
Markmið og stefna - Fjarskipti	107
15 Samgöngur	109
15.1 Göngu- og Hjólaleiðir	109
Markmið og stefna - Göngu- og hjólaleiðir	110
15.2 Reiðleiðir	111

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Markmið og stefna - Reiðleiðir.....	112
15.3 Vegir og gatnakerfi.....	113
Markmið og stefna – Vegir og gatnakerfi	116
15.4 Vegir í náttúru Íslands	119
15.5 Flugvellir	119
Markmið og stefna - Flugvellir	119
15.6 Almenningsamgöngur.....	119
Markmið og stefna - Almenningsamgöngur	120
Skipulagsákvæði.....	121
16 Almenn atriði	122
17 Landnotkun.....	123
17.1 Íbúðarbyggð (ÍB)	123
17.2 Miðsvæði (M)	125
17.3 Verslun og þjónusta (VP).....	126
17.4 Samfélagsþjónusta (S)	129
17.5 Athafnasvæði (AT).....	133
17.6 Iðnaðarsvæði (I).....	134
17.7 Efnistöku- og efnislosunarsvæði (E)	138
17.8 Frístundabyggð (F)	145
17.9 Afþreyingar- og ferðamannasvæði (AF)	150
17.10 Íþróttasvæði (ÍÞ)	152
17.11 Opin svæði (OP).....	153
17.12 Hafnir (H).....	155
17.13 Landbúnaðarsvæði (L).....	157

17.14 Skógrækt og landgræðsla.....	160
17.15 Óbyggð svæði (ÓB)	162
17.16 Sérstök not haf- og vatnssvæða (SN).....	163
17.17 Vötn, ár og sjór (V).....	164
17.18 Strandsvæði (ST).....	165
17.19 Flugvellir (FV)	166
17.20 Vegir, götur og stígar (VE)	167
17.21 Veitur og helgunarsvæði (VH)	171

Takmarkanir á landnotkun.....174

18 Verndarákvæði	175
18.1 Minjavernd (MV)	176
18.2 Varúðarsvæði (Va).....	183
18.3 Vatnsverndarsvæði og Vatnsból (VF, VG, VB)	185
18.4 Hverfisvernd (HV)	190
18.5 Náttúruvernd (FS, ÖN)	194
19 Heimildir.....	197
Viðaukar	201
Vegir í náttúru Íslands í Dalabyggð	202
Flokkun landbúnaðarlands	204

INNGANGUR

1 AÐALSKIPULAG

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 er nýtt aðalskipulag fyrir sveitarfélagið og jafnframt heildarendurskoðun á *Aðalskipulagi Dalabyggðar 2004-2016*. Fyrri skipulag var staðfest árið 2009 og frá þeim tíma hafa tekið gildi ný skipulagslög nr. 123/2010 og ný skipulagsreglugerð nr. 90/2013. Umhverfis- og skipulagsnefnd Dalabyggðar taldi þörf á að uppfæra aðalskipulagið með hliðsjón af nýrri löggjöf og breyttum forsendum. Nefndin lagði til við sveitarstjórn á fundi sínum þann 5. júlí 2018 að hefja vinnu við nýtt aðalskipulag og samþykkti sveitarstjórn bókun nefndarinnar þann 12. júlí 2018.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 er unnið samkvæmt skipulagslögum nr. 123/2010 og lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021 en samkvæmt síðarnefndu lögunum er aðalskipulagið háð umhverfismati áætlana. Umhverfismatið, þ.m.t. kynningar- og samráðsferlið og greiningarvinna, var unnið samhliða endurskoðun aðalskipulagsins. Umfjöllun um einstaka þætti umhverfismatsins er fléttuð inn í greinargerðina en nánari upplýsingar um umhverfismatið, svo sem forsendur þess, aðferðir og niðurstöður, er að finna í umhverfismatsskýrslu.

1.1 SKIPULAGSSVÆÐIÐ

Aðalskipulagið tekur til alls lands innan sveitarfélagsmarka Dalabyggðar, þ.e. til þéttbýlisins í Búðardal og dreifbýlisins. Sveitarfélagið er um 2.421 km² að stærð. Megin landnotkun í sveitarfélaginu er hefðbundinn landbúnaður, einkum sauðfjárrækt og mjólkurframleiðsla. Búðardalur er eina þéttbýlissvæðið og það er vel staðsett landfræðilega, miðsvæðis í sveitarfélaginu, og stærsti hluti byggðarinnar er í innan við 40 km fjarlægð.

Mynd 1-1 Skipulagssvæðið. (Mynd: Verkís)

1.2 FRAMSETNING

Aðalskipulagið er sett fram sem greinargerð og skipulagsuppdrættir auk umhverfismatsskýrslu. Uppdrættirnir eru prentaðir á eitt blað í stærð A0. Auk þess er skipulaginu skilað á starfrænu formi til Skipulagsstofnunar.

Greinargerðinni er skipt upp í átta meginhluta. Í inngangi er lýst afmörkun aðalskipulagsins, helstu gögnum og aðferðum við skipulagsvinnuna. Leiðarljós og meginmarkmið aðalskipulagsins eru í kaflanum *Helstu áherslur*. Stefna aðalskipulagsins er sett fram eftir málaflokkum, þ.e. *Náttúra og landslag*, *Samfélag* og *Innviðir*. Þar er lýst forsendum og sett fram markmið og leiðir fyrir einstök viðfangsefni. Þá er gerð grein fyrir almennum og sértækum ákvæðum fyrir landnotkunarflokkka í sérstökum kafla *Skipulagsákvæði*. Að lokum er kafli um takmörkun á landnotkun, þ.e. viðbótarákvæði sem varða takmörkun á landnotkun annarra landnotkunarflokkka. Auk þess er í greinargerðinni viðauki með viðbótarupplýsingum og greiningarlyklum fyrir framfylgd aðalskipulagsins.

Uppdrættir aðalskipulagsins eru sveitarfélagsuppdráttur í mælikvarða 1:100.000 og þéttbýlisuppdráttur í mælikvarða 1:10.000.

Í sérstakri umhverfismatsskýrslu er fjallað um áhrif aðalskipulagsins á umhverfi og samfélag. Einnig er umhverfismatið fléttað inn í greinargerð aðalskipulagsins, þ.e. inn í umfjöllun um einstök viðfangsefni skipulagsins. Í lok hvers kafla er stutt samantekt á umhverfisáhrifum þeirrar stefnu sem mörkuð er í aðalskipulaginu.

Skipulagsgögn

- ♦ Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032. Greinargerð - tillaga, dags. 5. júlí 2022 - A4.
- ♦ Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032. Umhverfismatsskýrsla - tillaga, dags. 5. júlí 2022 - A4.
- ♦ Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032. Aðalskipulagsuppdráttur - tillaga, dags. 5. júlí 2022 – A0, nr. 1/4

- ♦ Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032. Aðalskipulagsuppdráttur - tillaga, dags. 5. júlí 2022 – A0, nr. 2/4
- ♦ Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032. Aðalskipulagsuppdráttur - tillaga, dags. 5. júlí 2022 – A0, nr. 3/4
- ♦ Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032. Aðalskipulagsuppdráttur - tillaga, dags. 5. júlí 2022 – A0, nr. 4/4

1.3 VINNUFERLI

Skipulagsfulltrúi, formaður og varaformaður umhverfis- og skipulagsnefndar og ráðgjafi mynda verkefnisstjórn sem heldur utan um vinnuna við endurskoðun aðalskipulagsins. Dalabyggð samdi í janúar 2020 við Verkís um ráðgjöf vegna skipulagsvinnunnar.

Rík áhersla er lögð á aðkomu íbúa og hagsmunaaðila að skipulagsvinnunni. Leitað er álits sérfræðinga þegar þörf er á faglegu mati eða öðrum sérhæfðum upplýsingum vegna skipulagsvinnunnar.

Ákveðið var að hafa allt ferlið opið og gegnsætt og upplýsa íbúa og aðra hagsmunaaðila um gang mála. Einnig var boðið upp á beina þátttöku íbúa og hagsmunaaðila við gerð skipulagstillögunnar. Aðstæður í þjóðfélaginu og tíðar samkomutakmarkanir settu samráðsvinnunni nokkrar skorður. Í stað opinna vinnustofa, sem til stóða að halda, var þungi samráðsins færður í minni fjarfundi á netinu og nefndir og ráð í sveitarfélaginu virkjuð í meiri mæli.

Umsagnir, samráð og þátttaka hagsmunaaðila

Aðalskipulagsvinnan var kynnt í samræmi við skipulagslög nr. 123/2010 og skipulagsreglugerð nr. 90/2013. Þar er gert ráð fyrir kynningu á skipulags- og matslýsingu, kynningu skipulagstillögu á vinnslustigi og auglýsingu skipulagstillögu.

Samvinna við íbúa, hagsmunaaðila og umsagnaraðila – helstu áfangar og viðburðir:

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

- ♦ **Kynning skipulags- og matslýsingar.** Lýsingin var samþykkt í sveitarstjórn 5. mars 2020 og auglýst í framhaldinu. Hún var aðgengileg á vef Dalabyggðar og á skrifstofu sveitarfélagsins.
 - Opið var fyrir athugasemdir frá 11. mars til 1. apríl 2020. Á sama tíma var lýsingin send til umsagnar.
 - Vegna aðstæðna í þjóðfélaginu var ekki haldinn kynningarfundur. Sérstök kynning var sett á vef Dalabyggðar og opnaður hugmynda- og ábendingavefur í tengslum við endurskoðunina.
- ♦ **Drög að skipulagstillögu.** Í október 2020 var haldinn sérstakur sameiginlegur vinnufundur sveitarstjórnar Dalabyggðar, umhverfis- og skipulagsnefndar, sveitarstjóra, skipulagsfulltrúa og ráðgjafa. Á fundinum var leitað eftir hugmyndum og frekari áherslum inn í aðalskipulagsgerðina og efnivið fyrir leiðarljós aðalskipulagsins. Auk þess funduðu umhverfis- og skipulagsnefnd og sveitarstjórn reglulega um málefnið á vinnslutíma skipulagsins.

Í ársbyrjun 2021 var haldin fundaröð með helstu nefndum sveitarfélagsins þar sem stefna í einstökum málaflokkum var mótuð.

 - Stjórn Silfurtúns, 12. janúar 2021
 - Menningarmálanefnd 19. janúar 2021
 - Atvinnumálanefnd, 26. janúar 2021
 - Fræðslunefnd, 27. janúar 2021
 - Félagsmálanefnd 4. febrúar 2021
- ♦ **Kynning skipulagstillögu á vinnslustigi.**
 - Kynningarfundur var haldinn á facebook þann 26. október 2021.
 - Opinn vinnufundur með íbúum var haldinn 10. nóvember 2021.

- Drög að vinnslutillögu var birt á vef Dalabyggðar 12. nóvember og var hægt að senda inn ábendingar til 25. nóvember 2021.
- Vinnslutillagan var auglýst og birt á vefnum þann 17. desember 2021. Frestur til að senda inn umsagnir og ábendingar var til 18. janúar 2022. Vinnslutillagan var jafnframt send stofnunum til umsagnar á sama tíma.

♦ Afgreiðsla og auglýsing skipulags

- Umhverfis- og skipulagsnefnd lagði til við sveitarstjórn þann 17. febrúar 2022 að senda aðalskipulagstillöguna til yfirferðar Skipulagsstofnunar skv. 3. mgr. 30. gr. skipulagslaga. Sveitarstjórn samþykkti tillögu nefndarinnar þann 21. mars 2022.
- Skipulagsstofnun fékk tillögu að aðalskipulaginu til yfirferðar 21. mars og skilaði stofnunin umsögn sinni þann 19. apríl 2022.
- Umhverfis- og skipulagsnefnd lagði til við sveitarstjórn þann 27. apríl 2022 að aðalskipulagið yrði auglýst skv. 1. mgr. 31. gr. skipulagslaga. Sveitarstjórn samþykkti þann 3. maí 2022 að aðalskipulagstillagan yrði auglýst.

Samráð við stofnanir og aðliggjandi sveitarfélög

Eftirtaldir aðilar fengu skipulagslýsinguna og skipulagstillöguna til umsagnar, auk Skipulagsstofnunar.

Opinberar stofnanir

- Umhverfisstofnun
- Heilbrigðiseftirlit Vesturlands
- Minjastofnun
- Breiðafjarðarnefnd
- Vegagerðin
- Veðurstofa Íslands

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

- Náttúrufræðistofnun
- Ferðamálastofa
- Orkustofnun
- Skógræktin
- Landgræðslan
- Kirkjugarðaráð
- Samgöngustofa
- Póst- og Fjarskiptastofnun

Opinber fyrirtæki

- Landsnet
- Rarik
- Orkubú Vestfjarða
- Míla
- Isavia

Nærliggjandi sveitarfélög og samtök þeirra

- Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi (SSV)
- Borgarbyggð
- Eyja- og Miklaholtshreppur
- Helgafellssveit
- Stykkishólmsbær
- Reykhólahreppur
- Húnaþing vestra
- Strandabyggð

Alls bárust 18 umsagnir og ábendingar eftir kynningu vinnslutillögunnar, sbr. eftirfarandi töflu (Tafla 1.1)

Tafla 1.1 Yfirlit yfir umsagnir og ábendingar eftir kynningu vinnslutillögunnar.

Nafn/Aðili	Dags.	Athugasemdir
Björn Sverrisson/ Rarik	28.des.2021	Ábendingar um dreifikerfi og stefnu um uppbyggingu.
Skipulags- og byggingarnefnd Borgarbyggðar	10.jan.2022	Engar athugasemdir.
Rakel Guðmundsdóttir/ Hafrannsóknastofnun	11.jan.2022	Ábendingar um veiðinytjar, lífríki og efnistöku.
Jón Egill Jóhannsson/ Skerðingsstaðir	13.jan.2022	Athugasemd við hverfisvernd Krosshólaborg og ábendingar um einstök atriði.
Magnús A. Sigurðsson/ Minjastofnun	14.jan.2022	Ábendingar um fornleifaskráningar.
Karl Alvarsson/ Isavia	17.jan.2022	Engar athugasemdir.
Einar S. Einarsson/ Landsnet	17.jan.2022	Ábendingar um háspennulínur.
Auður Önnu Magnúsdóttir/ Landvernd	17.jan.2022	Athugasemdir við stefnu skipulagsins varðandi vindorku og ósamræmi við aðra stefnu skipulagsins.
Árni Snorrason/ Veðurstofan	17.jan.2022	Ábendingar varðandi veðurfar, loftslagsmál og náttúruvá.
Sigurður Friðgeir Friðriksson/ Vegagerðin	17.jan.2022	Ábendingar varðandi vegakerfið.
Arnór Björnsson o.fl./ Hagsmunir.is	17.jan.2022	Athugasemdir við skipulagsbreytingar vegna vindorkuvera að Hróðnýjarstöðum og á Sólheimum.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Bergþóra Jónsdóttir/ Hrútsstaðir	17.jan.2022	Athugasemdir við orðalag um skógrækt.
Ívar Pálsson – Landslög/ Skorarvík	18.jan.2022	Ósk um samráð og kynningu vegna göngu- og reiðleiða.
Erla Friðriksdóttir/ Breiðafjarðarnefnd	18.jan.2022	Ábending um skort á umfjöllun um verndarsvæði Breiðafjarðar.
Davíð Arnar Stefánsson/ Landgræðslan	18.jan.2022	Engar athugasemdir.
Lovísa Ásbjörnsdóttir/ Náttúrfræðistofnun Íslands	19.jan.2022	Ábendingar varðandi náttúru, lífríki, vindorku, frístundabyggð, skógrækt, efnistöku og hverfisvernd.
Guðrún Lára Sveinsdóttir/ Skipulagsstofnun	21.jan.2022	Ábendingar um frístundabyggð, flokkun landbúnaðarlands, vindorku, skógrækt, verslun og þjónustu, efnistöku, íbúðarbyggð, þéttbýli, íþróttasvæði og vegi í náttúru Íslands ásamt ábendingar varðandi greinargerð og uppdrátt.
Axel Benediktsson og Björn Stefánsson/ Umhverfistofnun	24.jan.2022	Ábendingar varðandi efnistöku, fráveitu, frístundabyggð, náttúrulaug, náttúruvernd, víðerni, skógrækt, takmarkanir, úrgang, vindorku og vegi í náttúru Íslands.

1.4 AFGREIÐSLA SKIPULAGSINS (UPPFÆRT SÍÐAR)

Skipulagstillagan ásamt umhverfismatsskýrslu var auglýst frá _____ til og með _____. Eftirtaldir aðilar sendu athugasemdir:

- ♦ Listi - UPPFÆRT SÍÐAR

Auk þess sendu eftirfarandi stofnanir inn ábendingar og athugasemdir:

- ♦ Listi - UPPFÆRT SÍÐAR

Afgreiðsla og mögulegar breytingar eftir auglýsingu.

- ♦ UPPFÆRT SÍÐAR

Mynd 1-2 Horft út Hvalsdal til norðvesturs.

1.5 HELSTU BREYTINGAR FRÁ GILDANDI AÐALSKIPULAGI

Heildarendurskoðun felur annars vegar í sér uppfærslu á grunnupplýsingum sem settar eru fram í aðalskipulaginu og hins vegar á stefnu skipulagsins. Árið 2010 tóku gildi ný skipulagslög þar sem m.a. eru breyttar skilgreiningar á landnotkun og landnotkunarflokkum. Skipulagið hefur verið uppfært m.t.t. þess.

Stefnan er í takt við eldra aðalskipulag en tekur jafnframt mið af stefnumörkun sveitarfélaga og ríkisins. Það á t.d. við um landsskipulagsstefnu, Svæðisskipulag Dalabyggðar, Reykhólahrepps og Strandabyggðar 2018 – 2030 og verndaráætlun fyrir Breiðarfjörð. Einnig tekur stefnan mið af nýjum skipulagslögum og reglugerð, lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana, auk annarra lagabreytinga sem

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

varða efnistöð aðalskipulags. Stefnan byggir að ákveðnu marki á eldra aðalskipulagi en aukin áhersla er á viðbrögð við og aðgerðir gegn loftslagsbreytingum. Sett er fram mun ítarlegri stefna, mótvægisáðgerðir og aðlögun vegna loftslagsbreytinga í samræmi við stefnu stjórnvalda í loftlagsmálum.

Náttúra og landslag

Meginstefna varðandi náttúru og landslag í aðalatriðum sú sama og í fyrra aðalskipulagi, en aukin áhersla er lögð á sjálfbæra nýtingu lands og auðlinda og verndun sérkenna en jafnframt lögð áhersla á gott aðgengi að náttúrunni. Áhersla er lögð á að nýta menningararfinn til að styrkja sjálfsmynd samfélagsins og til hagsbóta fyrir atvinnulíf á svæðinu. Æðarvarp nýtur nú einnig hverfisverndar ásamt aðliggjandi sjávarfitjum, leirum og votlendi. Auk þess hafa núverandi hverfisverndarsvæði verið endurskoðuð í ljósi reynslu á skipulagstímanum og nákvæmari grunnagagna, ásamt því að gera verndunina markvissari. Áhersla er lögð á sjálfbæra nýtingu lands og að vernd Breiðafjarðar útfærð í skipulagi. Helsta breytingin er að óbyggð svæði í nágrenni við þéttbýlið breytast í opin svæði, enda er um að ræða svæði fyrir útivist, í tengslum við þéttbýli, með aðstöðu sem tilheyrir almennri útivist, svo og stígum og áningarstöðum.

Samfélag

Helsta breytingin á stefnu aðalskipulagsins varðandi byggð felst einkum í ríkri áherslu á að skapa svigrúm fyrir vöxt byggðar í þéttbýli. Áhersla er á eflingu byggðar og styrkingu miðsvæðisins sem fái aukinn sýnileika í bæjarmyndinni, efli aðra þjónustu og bæti lífsgæði fólks.

Svæði fyrir frístundabyggð hafa verið endurskoðuð m.t.t. þróunar síðustu ára. M.a. hefur verið dregið úr umfangi frístundabyggðar norðan þéttbýlisins til að auka svigrúm til uppbyggingar við Silfurtún. Veiðihús eru nú skilgreind sem landbúnaður en ekki hluti af frístundabyggð.

Eins og í fyrra aðalskipulagi er allt land sveitarfélagsins, sem ekki er skilgreint til annarra nota, skilgreint sem landbúnaðarland. Aukin er áhersla á

ferðaþjónustu og skógrækt á bújörðum og skapað er rými fyrir þessar nýju atvinnugreinar í skipulaginu.

Stefna aðalskipulagsins varðandi ferðaþjónustu er að grunni til hin sama og í eldra aðalskipulagi, en tekið er mið af nýjum áskorunum vegna aukins fjölda ferðamanna og breytinga á atvinnuháttum í Dalabyggð. Áhersla er lögð á að styrkja verslunar- og þjónustusvæði og miðsvæði í Búðardal með bættri ásýnd og góðum tengingum við aðra hluta þéttbýlisins. Einnig er aukin áhersla á að byggja Búðardal upp sem þjónustustað í Dalabyggð og eftir atvikum fyrir stærra svæði.

Meginstefnan um iðnaðar- og athafnasvæði er sú sama og í fyrra aðalskipulagi. Þó er aukin áhersla á nýsköpun og að atvinnustarfsemi skapi jákvæða ímynd fyrir sveitarfélagið. Höfnin í Búðardal og nánasta umhverfi hennar er nú skilgreind sem hafnarsvæði en var í fyrra skipulagi skilgreind sem opið svæði til sérstakra nota. Haldið er opnum möguleikum á þróun tengdri sjávarútvegi og sjávarnytjum.

Stefna um úrgang er óbreytt en hvatt til aukinnar endurnotkunar og endurnýtingar og efnistökusvæðum er fækkað nokkuð. Varúðarsvæði vegna miltisbrandsgrafa eru afmörkuð en ekki var fjallað um þau í eldra aðalskipulagi.

Meginstefnan um skóla og íþróttahús er sú sama og í fyrra aðalskipulagi. Þó er aukin áhersla á að skólar og íþróttamannvirki tengist miðsvæðinu, styrki það og myndi öfluga miðstöð í samfélaginu. Það á einnig við um menningu en aukin áhersla er lögð á fjölbreytta starfsemi og nýtingu mannvirkja til að efla menningarstarfsemi sem styrkir svæðið. Svæði Silfurtúns hefur verið rýmkað með möguleika á meiri uppbyggingu og gert ráð fyrir að skógrækt og útivistarsvæði umlyki það til norðurs og vesturs. Fyrirhuguð frístundabyggð norðan þess hefur verið minnkuð og færð fjær. Ekki er lengur gert ráð fyrir hesthúsabyggð vestan Vesturbrautar. Mörkuð er sérstök stefna um gæði byggðar en slík stefna var ekki í fyrra aðalskipulagi.

Innviðir

Meginstefna um innviði er sú sama og í fyrra aðalskipulagi. Áfram er lögð rík áhersla á uppbyggingu innviða til að auka samkeppnishæfni Dalabyggðar.

Meginstefna um reiðleiðir er sú sama og í fyrra aðalskipulagi. Áfram er lögð rík áhersla á uppbyggingu göngu- og hjólaleiða í Dalabyggð en aukin áhersla á styrkingu leiða innan þéttbýlisins sem nýst geti sem raunhæfur valkostur við aðra samgöngumáta.

Eins og í fyrra aðalskipulagi er rík áhersla á endurbætur á samgöngum í Dalabyggð. Meginbreytingin felst í að gert er ráð fyrir aðgerðum til að draga úr neikvæðum áhrifum af aukinni umferð um Búðardal. Einnig eru skoðaðir möguleikar á endurbótum á leiðinni um Bröttubrekku. Fjallað um almenningssamgöngur en það var ekki í fyrra aðalskipulagi.

Mynd 1-3 Séð yfir Búðarbraut og Sunnubraut frá íþróttasvæði í Búðardal.

1.6 SAMANTEKT UMHVERFISMATS

Umhverfismat aðalskipulagsins er birt í umhverfismatsskýrslu, dags. 15. mars 2022, sem er fylgiskjal með skipulagi þessu.

Heildaráhrif aðalskipulagsins og þeirra valkosta sem urðu fyrir valinu við mótnun skipulagsins eru metin. Umhverfisviðmiðin eru að stofni til byggð á Heimsmarkmiðum Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun og stefnu stjórnvalda er varðar landnotkun. Einnig eru greind innbyrðis samræmi markmiða aðalskipulagsins og samræmi við stefnu stjórnvalda. Beitt er matsspurningum til að greina hvort stefnan samræmist þeirri stefnu sem viðmiðin fela í sér.

Valkostir um vegi um Bröttubrekku og í Búðardal

Til að varpa ljósi á hvaða áherslur koma til álita um vegi í aðalskipulaginu eru í umhverfismati greindir valkostir, annars vegar um veg eða jarðgöng um Bröttubrekku og hins vegar um vöxt þéttbýlis og útfærslu þjóðvegjar í og við Búðardal.

Valkostir um veg um Bröttubrekku varða úrbætur í samgöngum, vegabætur á veginum um Bröttubrekku, þ.e. milli Miðdala og Norðurárdals. Bornir voru saman þrír megin valkostir um stefnu aðalskipulagsins. Í fyrsta lagi er það núll-kostur, þ.e. að ekki verði af frekari uppbyggingu vega eða samgöngubóta um Bröttubrekku, þ.e. milli Miðdala og Norðurárdals. Í öðru lagi er það valkostur um jarðgöng og í þriðja lagi uppbygging í núverandi vegstæði.

Niðurstaða valkostagreiningarinnar er að núll-kostur hefur í heildina óveruleg eða neikvæð áhrif á umhverfisþætti til langs og skamms tíma litið.

Valkostur um uppbyggingu vegar í núverandi vegstæði hefur margs konar jákvæði áhrif í för með sér, svo sem að styrkja samfélagið og auka viðnámsþrótt þess, greiða götu almenningssamgangna og styrkja stöðu atvinnulífs á svæðinu.

Valkostur um jarðgöng um Bröttubrekku hefur heilt yfir jákvæð eða mjög jákvæð áhrif á þá umhverfisþætti sem voru til skoðunar. Stefna um jarðgöng er líkleg til að styrkja viðnámsþól samfélagsins og samkeppnishæfni gagnvart

öðrum svæðum og stefnan hefur að einhverju marki jákvæð áhrif á loftlagsmál, m.a. með styttingu leiða. Jarðgöng um Bröttubrekku eru einnig líkleg til að hafa mjög jákvæð áhrif á félags- og velferðarmál og öryggi, svo sem hvað varðar stækkun vinnu- og þjónustusóknarsvæði, aðgengi að grunnþjónustu sem sótt er úr héraði og umferðaröryggi. Auk þess myndu jarðgöng bæta samkeppnishæfni annarra svæða, s.s. Vestfjarða.

Valkostir um áherslur um uppbyggingu áfangastaða ferðamanna

Til að varpa ljósi á hvaða áherslur koma til álita um ferðamannastaði í aðalskipulaginu eru í umhverfismati greindir valkostir um uppbyggingu áfangsstaða ferðamanna. Bornir voru saman þrír valkostir, þ.e. núll-kostur (að ekki verði áhersla á uppbyggingu áfangastaða), áhersla á marga ferðapjónustustaði og leiðir og áhersla á fáa tiltekna ferðapjónustustaði og leiðir.

Niðurstaða valkostagreiningarinnar er í stuttu máli að núll-kostur hefur í heildina neikvæð áhrif á umhverfisþætti til langs og skamms tíma lítið.

Valkostur um áherslu á marga ferðapjónustustaði og leiðir er í heildina ekki æskilegur með tilliti til umhverfisáhrifa, þ.e. að kröftunum verði dreift um of og innviðir ferðapjónustustaða og -leiða geti ekki mætt því álagi sem skapast af ferðamanna.

Valkostur um áherslu á fáa tiltekna ferðapjónustustaði og -leiðir, hefur heilt yfir mjög jákvæð eða jákvæð áhrif á umhverfisþætti. Stefna er líkleg til að hafa mjög jákvæð áhrif á ferðapjónustu og ferðamenn og styrkja samkeppnisstöðu svæðisins gagnvart öðrum svæðum.

Valkostir um áherslur um uppbyggingu gistiaðstöðu

Greindir eru valkostir um áherslur um uppbyggingu gistiaðstöðu í Dalabyggð og hvert beina skuli uppbyggingunni. Bornir voru saman tveir valkostir, þ.e. annars vegar núll-kostur eða dreifð uppbygging og hins vegar að beina stærri uppbyggingu í þéttbýlið en uppbygging gistiaðstöðu í dreifbýli verði einkum tengd starfsemi á bújörðum.

Niðurstaðan er að núll-kostur eða dreifð uppbygging gistiaðstöðu hefur í heildina neikvæð áhrif á samfélag, náttúrufar og landslag, bæði til langs og

skamms tíma lítið. Dreifð uppbygging er ekki líkleg til að nýta að fullu þá möguleika sem eru í ferðapjónustu fyrir samfélagið og þá sérstaklega þéttbýlið.

Stefna um að beina stærri uppbyggingu gistiaðstöðu í þéttbýlið hefur mjög jákvæð eða jákvæð áhrif á þá þætti sem voru til skoðunar. Stefna er líkleg til að hafa mjög jákvæð áhrif á ferðapjónustu og ferðamenn og styrkja samkeppnisstöðu svæðisins gagnvart öðrum svæðum. Einnig næst meiri ávinningur fyrir samfélagið í heild þar sem starfsemin styrkir stöðir þeirrar þjónustu sem er til staðar og til verða fjölbreytt heilsárs störf í þéttbýlinu.

Valkostir um vöxt þéttbýlis og útfærsla þjóðvegjar í Búðardal

Til að varpa ljósi á hvaða áherslur koma til álita um þróun byggðar í þéttbýlinu eru í umhverfismati greindir valkostir um vöxt þéttbýlis og útfærslu þjóðvegjar í og við Búðardal. Um er að ræða valkosti um þróun þéttbýlisins, uppbyggingarsvæði og útfærslu þjóðvegjar um þéttbýlið. Metnir voru þrír valkostir. Í fyrsta lagi núll-kostur, að ekki verði mótuð ný stefna í aðalskipulagi um þróun þéttbýlis og Vesturbraut verði með óbreyttu sniði. Í öðru lagi vöxtur út frá Vesturbraut og úrbætur á umferðaröryggi og ásýnd vegarins. Í þriðja lagi vöxtur til austurs og hjáleið um Búðardal.

Niðurstaða greiningar á valkostum er að núll-kostur hefur í heildina neikvæð áhrif á samfélagslega þætti þar sem augljós þörf er á úrbótum á umhverfi Vesturbrautar, svo sem hvað varðar umferðaröryggi, hljóðvist og ásýnd.

Stefna um vöxt þéttbýlisins út frá Vesturbraut og úrbætur á umferðaröryggi og ásýnd þjóðvegjarins hefur heilt yfir mjög jákvæð eða jákvæð áhrif á umhverfisþætti. Valkosturinn er líklegur til að stuðla að auknum gæðum byggðarinnar. Líkur eru á að samkeppnishæfni svæðisins og að Búðardalur eflist sem miðstöð þjónustu og viðkomustaður ferðamanna og störf verði til í héraðinu. Í heildina er þessi valkostur æskilegur með tilliti til umhverfisáhrifa, þ.e. að skapa þéttbýlinu þróunarmöguleika út frá Vesturbraut og stuðla að úrbótum á umferðaröryggi og ásýnd vegarins. Valkosturinn var lagður til grundvallar við útfærslu aðalskipulagsins.

Stefna um vöxt þéttbýlisins til austurs og hjáleið um Búðardal er talin hafa neikvæð áhrif á náttúruframskiptum þætti einkum vegna þess að grónu landi verður raskað og nýtt land tekið undir byggð og nýjan veg (hjáleið). Verulega neikvæð áhrif eru af færslu vegarins á atvinnulíf, þ.e. er að færsla þjóðvegarins úr þéttbýlinu er líkleg til að veikja Búðardal sem þjónustustaðar til langs tíma litið þar sem líkur eru á að ferðamenn um Vestfjarðaveg stoppi síður í Búðardal.

Valkostir um vindorkugarða

Áætlanir eru um uppbyggingu tveggja vindorkugarða, þ.e. í landi Hróðnýjarstaða og Sólheima, en þessar framkvæmdir voru ekki hluti af heildarendurskoðun aðalskipulagsins. Í tengslum við vinnu við breytingar á aðalskipulagi Dalabyggðar vegna vindorkuveranna voru bornir saman valkostir um stefnu aðalskipulagsins varðandi þessa vindorkugarða. Í fyrsta lagi var það núllkostur sem fól í sér að ekki yrði af uppbyggingu vindorkugarðanna og viðkomandi svæði væru áfram skilgreind sem landbúnaðarsvæði. Í öðru lagi valkostur 2 sem felur í sér að staðsett væri nýtt iðnaðarsvæði fyrir vindorkuver, annað hvort á Sólheimum (allt að 40 vindmyllur) eða Hróðnýjarstöðum (allt að 30 vindmyllur). Í þriðja lagi valkostur 3 að staðsetja ný iðnaðarsvæði fyrir tvö vindorkuver fyrir allt að 70 vindmyllur, þ.e. á Hróðnýjarstöðum og Sólheimum.

Helstu niðurstöður samkvæmt umhverfismati aðalskipulagsbreytinganna eru að núll kostur er talinn hafa óveruleg áhrif á þá þætti sem metnir voru. Áhrif af valkosti 2 eru m.a. talinn óveruleg á jarðmyndanir, landnotkun, verndarsvæði og heilsu og öryggi. Áhrifin eru metin neikvæð á gróður og dýralíf, ásýnd og landslag, en jákvæð á samfélag. Áhrif á minjar eru talin óviss eða óveruleg, þ.e. eftir stöðu fornleifaskráningar á þessum stöðum. Valkostur 3 á að sýna samlegðaráhrif á umhverfið og einkum er að ræða neikvæð áhrif á gróður og dýralíf og ásýnd og landslag. Jákvæð áhrif eru á samfélag og eru þau samlegðaráhrif eins og í öðrum þáttum samkvæmt umhverfismati aðalskipulagsbreytinga fyrir vindorkugarðana.

Greining á heildaráhrifum stefnunnar

Metin eru helstu áhrif stefnunnar í megin viðfangsefnum aðalskipulagsins á helstu matsþætti. Í lok hvers stefnukafla í greinargerð aðalskipulagsins er samantekt á þeim umhverfisáhrifum sem metin eru.

Stefna aðalskipulagsins um náttúru og landslag hefur heilt yfir mjög jákvæð eða jákvæð áhrif á þá matsþætti og umhverfisþætti sem eru til skoðunar. Eðli málsins samkvæmt hefur stefnan ekki mikil áhrif á matsþáttinn félags- og velferðarmál en að öðru leyti skorar stefnan hátt á þessum matsþáttum.

Stefna um samfélag sem inniheldur m.a. stefnu um byggð og atvinnumál hefur einnig heilt yfir jákvæð áhrif á þá matsþætti sem voru til skoðunar. Einu neikvæðu áhrifin tengjast mögulegri vindorkunýtingu og óvissa er um áhrif skógræktar á menningarminjar.

Stefna um innviði hefur jákvæð eða mjög jákvæð áhrif á þá matsþætti sem voru til skoðunar. Einu neikvæðu áhrifin tengjast mögulegum áhrifum af vegafamkvæmdum á náttúru sem og losun gróðurhúsalofttegunda en það er háð umfangi og útfærslu nýrra framkvæmda. Einnig getur uppbygging og viðhald göngu- og hjólaleiða haft neikvæð áhrif á náttúru- og menningarminjar sem og losun gróðurhúsalofttegunda, í það minnsta tímabundið, en áhrifin eru háð útfærslu á hverjum stað.

Skipulagsgerð vegna fyrirhugaðra vindorkugarða var ekki hluti af heildarendurskoðun aðalskipulagsins, en um þær framkvæmdir var fjallað í breytingu á aðalskipulagi Dalabyggðar 2004-2016 vegna Hróðnýjarstaða og Sólheima. Að teknu tilliti til fyrirbyggjandi ganga um fyrirhugaða uppbyggingu vindorkugarðanna og tengdra framkvæmda þá verða áhrifin á náttúru- og landslag verulega neikvæð, m.a. vegna áhrifa á búsvæði fugla og áflugshættu, breytingu á ásýnd lands og áhrifa á landslag. Framkvæmdunum fylgir einnig aukin losun gróðurhúsalofttegunda vegna losunar jarðvegs og rasks og hættu á mengun jarðvegs vegna jarðvinnuvéla. Auk þess eru vísbendingar um að framkvæmdirnar skerði óbyggð víðerni, en opinbert kort af óbyggðum víðernum liggur ekki fyrir. Um er að ræða atriði sem ekki var fjallað um í breytingu á aðalskipulagi vegna vindorkugarðanna, en verður metið í umhverfismati framkvæmda skv. ákvörðun Skipulagsstofnunar um

matsskyldu. Uppbygging vindorkugarðanna er einnig líkleg til að hafa neikvæð áhrif á útivist og ferðamennsku. Áhrifin á menningarminjar eru óviss þar en fornleifaskráning hefur ekki farið fram á Sólheimum eða á þeim svæðum þar sem fyrirhugað er að leggja strengi frá virkjunarsvæðunum að tengivirki Landsnets. Uppbygging vindorkugarðanna er líkleg til að hafa neikvæð áhrif á útivist og ferðamennsku. Vindorkugarðarnir og tengdar framkvæmdir eru þó að einhverju marki líkleg til að hafa jákvæð áhrif á atvinnu þar sem fleiri stöðum er skotið undir samfélagið og það er líklegt til að auka seiglu og þol þess gagnvart breytingum.

Samlegðaráhrif stefnunnar

Aðalskipulagið markar stefnu sveitarstjórnar um landnotkun, byggðarþróun, byggðamynstur, samgöngu- og þjónustukerfi og umhverfismál í Dalabyggð. Í þeirri stefnu geta falist fjölmargar stórar og smáar framkvæmdir eða uppbygging. Vísað er til deiliskipulags hvað varðar skilgreiningu og útfærslu einstakra framkvæmda. Stefna aðalskipulagsins gerir m.a. ráð fyrir að byggðir verði upp nokkrir ferðamannastaðir með fullnægjandi innviðum sem geti tekið við talsverðum fjölda ferðamanna. Hér að framan var fjallað um áhrif þessarar stefnu. Einnig kemur fram að talsvert rými sé til staðar fyrir vöxt ferðaþjónustu, skógræktar og fjölbreyttrar nýrrar starfsemi í dreifbýlinu. Umhverfismatið dregur m.a. fram mikilvægi þess að áhersla sé lögð á sterk tengsl við söguna, staðaranda og landbúnað, þ.e. það sem er til staðar. Með þeim hætti er ætlunin að efla byggðina í dreifbýli og þéttbýli.

Aðalskipulagið gerir ráð fyrir eflingu miðsvæðisins, nýtingu vannýtttra svæða og vexti í þjónustutengdri starfsemi, eflingu gróðurs og úrbóta hvað varðar öryggi hjólandi og gangandi vegfarenda. Auk þess er gert ráð fyrir svigrúmi til uppbyggingar umfangsmeiri gistiþjónustu í Búðardal. Þessi stefna er líkleg til að skapa grundvöll fyrir vöxt þéttbýlisins.

Umhverfismat aðalskipulagsbreytinga vegna vindorkugarða á Hróðnýjarstöðum og Sólheimum leiðir í ljós samlegðaráhrif á umhverfi ef kemur til uppbyggingar á báðum stöðum. Um er að ræða neikvæð áhrif á gróður,

dýralíf, landslag og ásýnd lands. Áhrifin á fornleifar eru óviss. Áhrif á samfélag eru jákvæð hvaða umsvif í samfélaginu en neikvæð áhrif á ferðaþjónustu og útivist.

Í heildina eru samlegðaráhrif aðalskipulagsins jákvæð að teknu tilliti til þeirra mótvægisáðgerða sem fjallað er um í stefnunni. Þó skal haldið til haga þeim áhrifum sem uppbygging vindorkugarða kann að hafa og nánar verður fjallað um í umhverfismati framkvæmda fyrir þessi verkefni. Fyrir liggur að umræddar skipulagsákvæðanir munu hafa neikvæð áhrif á lífríki og landslag til langs tíma litið, þ.e. meðan orkuvinnsla stendur yfir. Þegar orkuvinnsla lýkur er mögulegt að endurheimta hluta þeirra náttúrugæða með niðurrifi mannvirkja og frágangi svæða og sett hafa verið sérstök ákvæði um það efni.

Eftirfylgni og vöktun

Ekki er gert ráð fyrir sérstakri vöktun vegna framfylgdar aðalskipulagsins, umfram það sem ákveðið er í umhverfismati þeirra framkvæmda sem getið er um í skipulagstillögunni.

Hvað varðar eftirfylgni vegna framkvæmda við vindorkugarða á Hróðnýjarstöðum og Sólheimum er vísað til umhverfismats framkvæmdanna og þeirrar eftirfylgni og vöktunar sem þar verður skilgreind. Mikilvægt er að umhverfisþættir sem kunna að veða fyrir verulega neikvæðum áhrifum af framkvæmdinni verði vaktaðir sérstaklega. Einnig er mikilvægt að þegar orkuvinnsla lýkur verði mannvirki fjarlægð eftir því sem mögulegt er og leitast verði við að endurheimta þau umhverfisgæði sem þessi svæði búa yfir. Sett hafa verið ákvæði um það efni.

HELSTU ÁHERSLUR

2 LEIÐARLJÓS OG MEGINMARKMIÐ

2.1 LEIÐARLJÓS

Í aðalskipulagi Dalabyggðar er eftirfarandi haft að leiðarljósi, auk markmiða skipulagslaga og leiðarljóss landsskipulagsstefnu.

Dalabyggð stefnir að því að verða hæglatissamfélag með sterkar rætur í sögu, menningu og náttúru svæðisins. Í því felst að vinna að auknum lífsgæðum íbúa, sjálfbærni daglegs lífs og þoli samfélagsins gagnvart umhverfis- og samfélagsbreytingum. Skapa á góð skilyrði fyrir heilbriggt, skemmtilegt og fjölskylduvænt samfélag, þróttmikið mennta-, menningar- og íþróttastarf og öflugt atvinnulíf.

Í aðalskipulaginu er vísað til hugtaksins hæglatislífs eða hæglatissamfélags og það hefur ákveðna samsörun í hugmyndafræði hæglatisstefnunnar¹ (e. cittaslow). Um er að ræða andrúmsloft og nálgun sem Dalabyggð telur eftirsóknaverða og hefur m.a. verið nýtt í markaðssetningu sveitarfélagsins.

Við gerð aðalskipulagsins er m.a. byggt á stefnumótunarvinnu Dalabyggðar, *Stefna Dalabyggðar 2019 – 2022*, þar sem unnið er með þrjú gildi, þ.e. jákvæðni, virðingu og framsækni. Í Stefnu Dalabyggðar er lögð áhersla á að bæta búsetuskilyrðin og efla byggðina með þeim styrkleikum sem eru til staðar. Sveitarfélagið verði áfram sterkt landbúnaðarhérað með ríka hefð í úrvinnslu afurða og nýtingu hlunninda. Einnig verði búinn til frjór jarðvegur fyrir fjölbreytt atvinnulíf s.s. ferðaþjónustu, nýsköpun, menntun og skapandi samfélag auk þess að hlúa að því sem fyrir er. Unnið verði að því að styrkja ímynd sveitarfélagsins og viðhalda sterkum innviðum, auk þess að varðveita sérkenni sem felast í landslagi, náttúru og menningarminjum.

¹ Hæglatisstefnan eða Cittaslow-hreyfingin leggur m.a. áherslu á virðingu fyrir fólki, staðbundna menningu og umhverfi, gestrisni og mat úr héraði.

Snertifletir aðalskipulagsins við málefni fjölskyldunnar eru fjölmargir og taka m.a. til umgjarðar menningar, skólastarfs, íþróttar- og tómstundastarfs, lýðheilsu og þjónustu. Mikilvægt er að tekið sé mið af lýðfræðilegum breytingum til framtíðar með fjölbreyttum húsnæðiskostum. Huga þarf að húsagerðum og stærðum og bjóða upp á fjölbreytt og sveigjanlegt húsnæði sem kemur á móts við þarfir íbúa, svo sem með tilliti til aldurs og tekjuhópa.

Mynd 2-1 Ær með lömb í Dalabyggð.

2.2 MEGINMARKMIÐ

Náttúra

Eftirfarandi markmið eru lögð til grundvallar stefnu aðalskipulags um náttúru:

- ◆ Nýting náttúruauðlinda og hlunninda verði með sjálfbærum hætti þannig að við ákvarðanatöku verði tekið tillit til komandi kynslóða og náttúrunnar sjálfrar.
- ◆ Líffræðileg fjölbreytni verði viðhaldið í samræmi við lög um náttúruvernd.
- ◆ Allir íbúar búi við heilnæmt umhverfi þar sem mengun verði undir ströngustu mörkum laga.
- ◆ Skipulag landnýtingar verði hagað með tilliti til náttúruvár og loftslagsbreytinga.
- ◆ Sérkenni náttúru verði varðveitt, þannig að íbúar og gestir geti notið þeirra gæða sem eru til staðar.
- ◆ Landslagsheildir og fjölbreytileiki landslags verði varðveitt.
- ◆ Stuðla að varðveislu náttúruminja og söguminja og annarra umhverfislegra gæða sem styrkja m.a. ferðapjónustu.
- ◆ Standa vörð um vernd grunnvatns sem nytjavatns fyrir íbúa og fyrir atvinnustarfsemi.
- ◆ Stuðla að gróðurvernd og landgræðslu og að landnýting verði í samræmi við landgæði og ástand lands.

Samfélag

Eftirfarandi markmið eru lögð til grundvallar stefnu aðalskipulags um samfélag:

- ◆ Í Dalabyggð verði fjölskylduvænt og skapandi samfélag með:
 - Blómlegu mannlífi, lifandi menningu og sagnaarfi.
 - Góða nærþjónustu og aðgengi fyrir alla.
 - Fjölbreytta húsnaðiskosti í takt við þarfir íbúa á hverjum tíma.
 - Tækifæri til heilsueflingar og íþróttar.
- ◆ Uppbygging samfélagsins byggi á sveigjanleika gagnvart samfélags- og umhverfisáhrifum og hafi seiglu til að geta svarað breyttum þörfum og aðstæðum.
- ◆ Í Búðardal verði heildsteypt, öflug, fjölbreytt og aðlaðandi þjónusta fyrir íbúa Dalabyggðar og gesti.
- ◆ Fjölbreytt atvinnulíf og atvinnuþróun byggi á styrkleikum og sérstöðu sem felst m.a. í staðsetningu Dalabyggðar miðsvæðis á Vesturlandi.
- ◆ Stuðla að hagkvæmri þróun byggðar á svæðinu, m.a. að taka frá byggingaland fyrir vöxt þéttbýlis.
- ◆ Stuðla að auknum og fjölbreyttum atvinnutækifærum með nægu framboði lóða undir iðnað, ferðapjónustu og aðra atvinnustarfsemi.

Innviðir

Eftirfarandi markmið eru lögð til grundvallar stefnu aðalskipulags um innviði:

- ◆ Innviðir þjóni atvinnulífi og auki lífsgæði íbúa, þannig að sveitarfélagið verði samkeppnishæft við önnur sveitarfélög á landinu.
- ◆ Sjálfbær þróun og vistkerfisnálgun verði höfð að leiðarljósi við uppbyggingu innviða.
- ◆ Tryggja öruggar samgöngur fyrir skólabörn sveitarfélagsins og þá sem þurfa að sækja atvinnu innan sveitarfélagsins.
- ◆ Tryggja öryggi gangandi vegfarenda.
- ◆ Tryggja öruggar samgöngur og aðgengi ferðamanna að ferðamannastöðum.
- ◆ Stuðla að hagkvæmri nýtingu orkulinda, einkum jarðvarma.
- ◆ Leita hagkvæmustu lausna í vegagerð og stuðla að umferðar- og rekstraröryggi, samtengingu byggðar, m.a. vegna skólaaksturs og atvinnu utan býla.

Mynd 2-2 Horft til Skógarstrandar yfir árósa í botni Hvammsfjarðar.

NÁTTÚRA OG LANDSLAG

3 STADHÆTTIR

3.1 LANDSLAG

Land í Dalabyggð einkennist af landmótun jökla. Landslagið er víða stórbrotið, einkum norðan til, við Gilsfjörð, Skarðsströnd og Fellsströnd. Þar gnæfa há fjöll yfir byggðinni. Fyrir botni Hvammsfjarðar er flatlendi, lágur heiðar og dalir. Stórbrotnara landslag er inn til landsins er kemur suður til Haukadals, Miðdala og Hörðudals. Skógarströnd einkennist af ávölum formum, undirlendi við ströndina, lágum heiðum en fjallgörðum inn til landsins. Byggðin er almennt grösug og þar má einkum finna mólendi, votlendi, tún og einnig birkikjarr. Í fjalllendi er meira um mosagróður, mela og berar klappir.

Í minni Hvammsfjarðar og með ströndinni og inn í Gilsfjörð eru fjölmargar eyjar, eyjaklasar og sker sem mynda landslagsheildir í samspili við fjarðalandslag og stórbrotnum fjallahring. Eyjarnar eru almennt flatlendar og grösugar, en lögun þeirra ásamt miklum mun á flóði og fjöru við Breiðafjörð hefur haft mótandi áhrif á lífríki svæðisins.

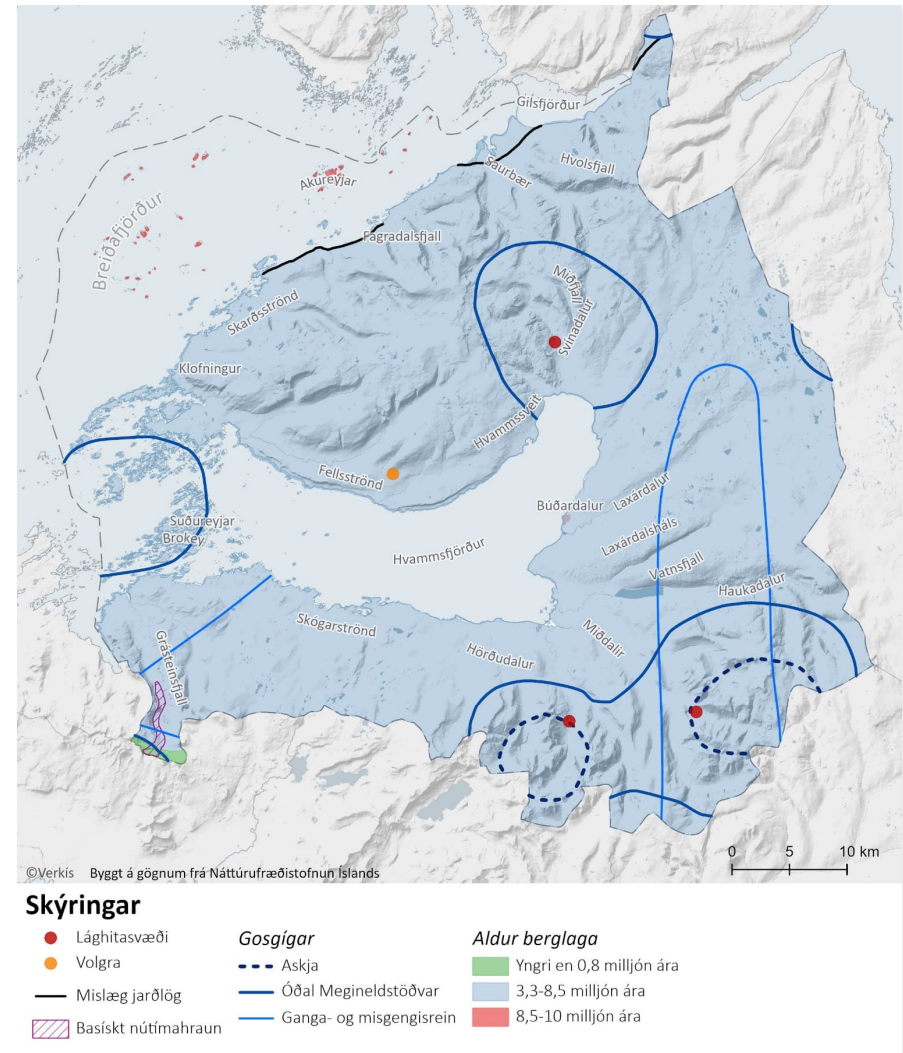

Mynd 3-1 Landslag og landhæð í Dalabyggð.

3.2 JARÐFRÆÐI

Berggrunnur svæðisins er fyrst og fremst einsleitur stafli basaltlaga frá tertíertímabilinu. Megin bergtegundin er blágrýti (eldra en 3,3 milljónir ára), en á afmörkuðum svæðum er súrt gosberg. Í botni Gilsfjarðar og á Skarðsströnd eru hallamislægi, þykk setlög með surtarbrandi milli blágrýtislaganna.² Um Dalabyggð liggur útkulnað gosbelti sem var síðast virkt fyrir um 6 milljónum ára, þ.e. Snæfellsnesrekbeltið, sem sveigir til austurs um Hvammsfjörð. Jarðlög á svæðinu halla inn að þessu forna gosbelti og eiga uppruna þar.³

Merkar jarðminjar eru á svæðinu og njóta þær verndar samkvæmt lögum um náttúruvernd og verndun Breiðafjarðar. Dæmi um það er bergtegundin anorthósít, en helsti fundarstaður hennar á Íslandi er í Hrappsey.⁴

Mynd 3-2 Jarðfræði í Dalabyggð.

² Náttúrufræðistofnun Íslands. 2021

³ Haukur Jóhannesson. 2021.

⁴ Breiðarfjarðarnefnd. 2014.

Mynd 3-3 Vatnafar í Dalabyggð.

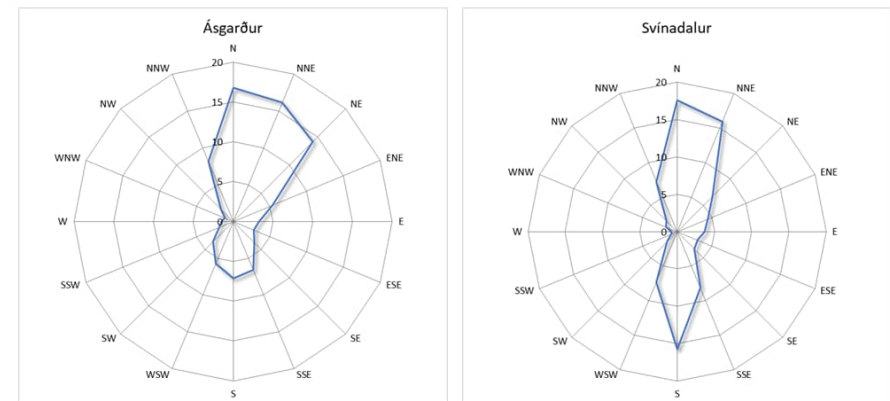
⁵ Haukur Jóhannesson. 2021.

3.3 VATNAFAR

Berggrunnur á svæðinu er gamalt og þétt blágrýti og erfitt getur reynst að vinna neysluvatn úr honum. Úrkoma sem fellur á svæðinu rennur því að mestu burtu á yfirborði, nema þar sem laus vatnsgeng jarðlög hylja fast berg.⁵

3.4 VEÐURFAR

Veðurathuganir í Dalabyggð hafa verið gerðar á Hamraendum í Miðdölum frá 1937-1999, Búðardal við Hvammsfjörð, óreglulega frá 1961-1990 og í Ásgarði frá 1992 en stöðin var gerð sjálfvirk árið 2003. Sjálfvirkar veðurstöðvar hafa verið í Svínadal frá árinu 2002, á Laxárdalsheiði frá 2000 og Bröttubrekku frá 1998. Auk þess er mönnuð úrkomustöð á Kvinnabrekku í Dölum.

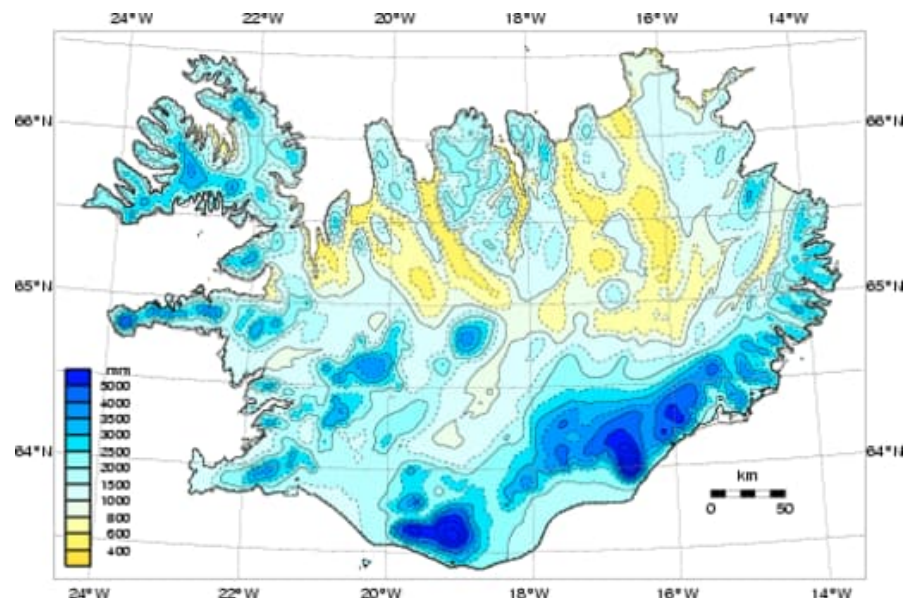
Mynd 3-4 Tíðni vindáttu í Ásgarði og Svínadal, meðaltal árána 2010-2019.⁶

⁶ Veðurstofa Íslands. 2020A.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Í Ásgarði eru norðan og norðnorðaustanáttir algengustu vindáttirnar og jafnframt algengustu hvassviðrisáttirnar.⁷

Meðaltals ársúrkoma áráanna 2010-2019 í Ásgarði er 774 mm og 570 mm í Kvinnabrekku.⁸ Þessi litla ársúrkoma á láglendið fyrir botni Hvammsfjarðar skýrist af vari svæðisins fyrir úrkomuáttum. Til samanburðar má nefna að meðalársúrkoma í Reykjavík ár árunum 2010-2019 var 855 mm.

Mynd 3-5 Meðalúrkoma ársins 1971-2000.

⁷ Veðurstofa Íslands. 2020A.

Mynd 3-6 Jarðvegskort af Dalabyggð.

⁸ Veðurstofa Íslands. 2020B.

3.5 JARÐVEGUR

Jarðvegur í Dalabyggð er víðast hvar eldfjallajarðvegur eða sortujörð (brún-, svart- eða votjörð) samkvæmt jarðvegskorti Landbúnaðarháskóla Íslands. Einnig finnst mójörð (með háu hlutfalli lífrænna efna) og mela- eða malarjörð til fjalla.⁹ Í Dölum er mesta magn af hvarfleir sem vitað er um hérlandis og finnst leirinn víða í dalbotnum og sjávarbökkum, einkum í Hörðudal, Miðdal, Laxárdal og Ytri-Fagradal. Leirinn, svokallaður Búðardalsleir, er grár að lit og að uppruna jökulgormur, sem jökulár hafa borið með sér en hefur fallið til botns.

3.6 LÍFRÍKI

Láglandi í Dalabyggð er almennt vel gróið, en það dregur úr gróðri í bröttum fjallshlíðum og skriðum upp til fjalla. Mó- og graslandi með smágerðum gróðri er ríkjandi á láglandi. Tún eru við strendur og inn til dala. Votlendi er einkum að finna á Skarðsströnd, við Hvammsfjörð og í dölum upp frá honum. Á Laxárdalsheiði er einnig mikið af vötnum og öðru votlendi. Á hæstu fjöllum er mosi eða lítt gróið land. Eyjar eru almennt grösugar og gróðurfar er fjölbreyttara á þeim eyjum sem eru nær landi. Í sveitarfélaginu eru sjálfsánir birkiskógar, alls 5.924 ha samkvæmt gögnum Skógræktarinnar.¹⁰

Fuglalíf við Breiðafjörð er fjölbreytt og er talið að 37 tegundir verpi reglulega í Breiðafjarðareyjum. Fimm tegundir til viðbótar hafa orpið þar en teljast ekki árvissir varpfuglar. Þá eru að auki nokkrar tegundir sem verpa við strandsvæði fjarðarins, þannig að þegar allt er talið lætur nærri að 50 tegundir verpi í eyjum og á strandsvæðum. Tvær fuglategundir á válista, haförn og þórshani, eru óvenju algengar á Breiðafirði.¹¹

Breiðafjörður er talinn eitt af lykilsvæðum Evrópu fyrir vaðfugla og er á lista alþjóðlegu fuglaverndarsamtakanna BirdLife International yfir mikilvægustu fuglasvæði Evrópu. Þá er svæðið á lista yfir 32 sjávarsvæði í Evrópu vegna líffræðilegrar fjölbreytni í sjó.¹² Ýmsar hættur geta steðjað að þeim á komandi áratugum, skógrækt á láglandi, aukinn fjöldi frístundabyggða og dreifingu lúpínu auk hækkandi hitastigs. Minnkandi sauðfjárbætur mun leiða til hávaxnari og þéttari gróðurs sem leiðir til fækkunar búsvæða fyrir vaðfugla en langflestar vaðfuglategundir eru háðar opnum, fremur snögglandum búsvæðum og þrífast alls ekki í skóglendi.¹³

Selir eru mikilvægur hluti lífríkis svæðisins og landselur og útselur kæpa á skerjum um allan Breiðafjörð. Selveiðar eru hlunnindi sem fylgja jörðum við Breiðafjörð, en mikið hefur dregið úr þeim hin síðari ár.

Í Dalabyggð eru mikilvæg vatnsföll með auðugum fiskistofnum og hafa rannsóknir verið stundaðar á þeim um langt skeið. Má þar nefna rannsóknir í Krossá á Skarðsströnd sem er ein af lykilám Hafrannsóknarstofnunar sem nýtt er til að fylgjast með breytingum á framleiðslu þörunga, smádyra og fiska.¹⁴

⁹ Ólafur Arnalds og Hlynur Óskarsson. 2009.

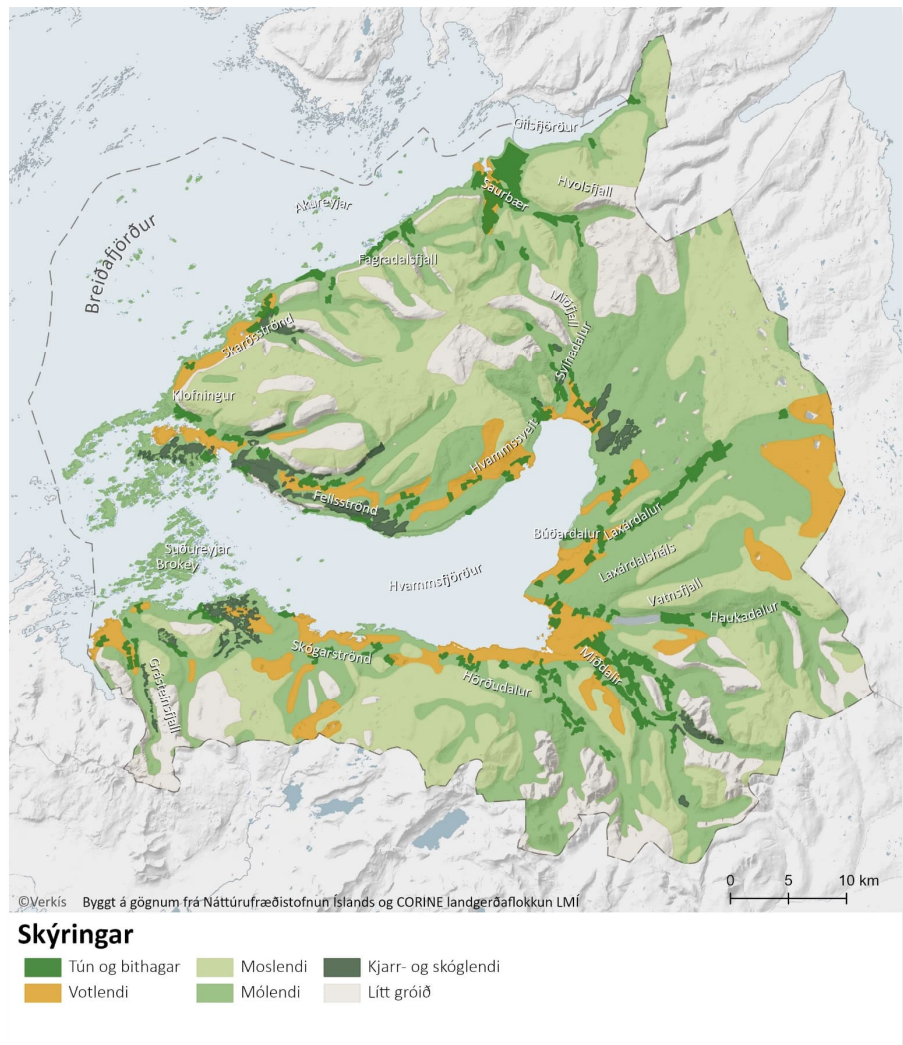
¹⁰ Byggt á vistgerðakorti og gróðurkorti Náttúrufræðistofnunar Íslands, Kortasjá Landbúnaðarháskóla Íslands og kortagögnum Skógræktarinnar.

¹¹ Breiðarfjarðarnefnd. 2014.

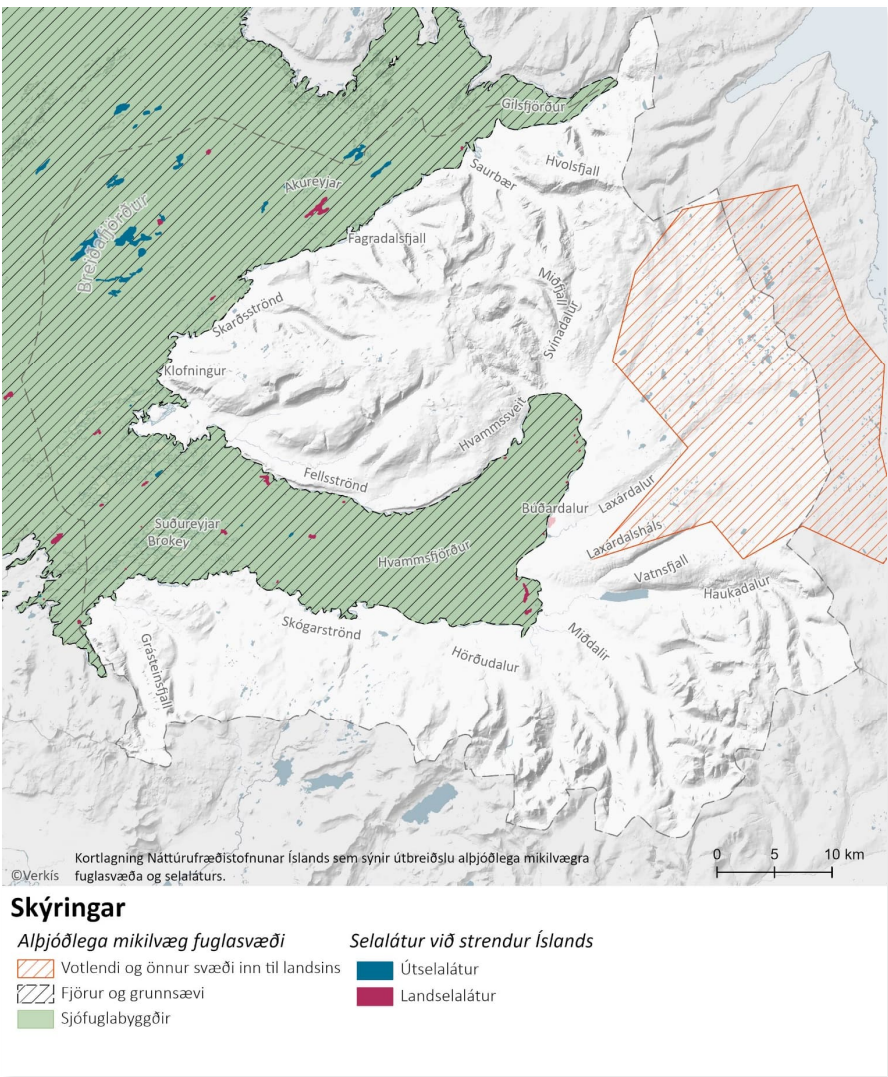
¹² Breiðarfjarðarnefnd. 2014.

¹³ Tómas Grétar Gunnarsson (2020).

¹⁴ Sigurður Már Einarsson, Jóhannes Guðbrandsson og Ásta Kristín Guðmundsdóttir. 2020.

Mynd 3-7 Gróðurfar í Dalabyggð

Mynd 3-8 Mikilvæg fuglasvæði og sellátur í Dalabyggð.

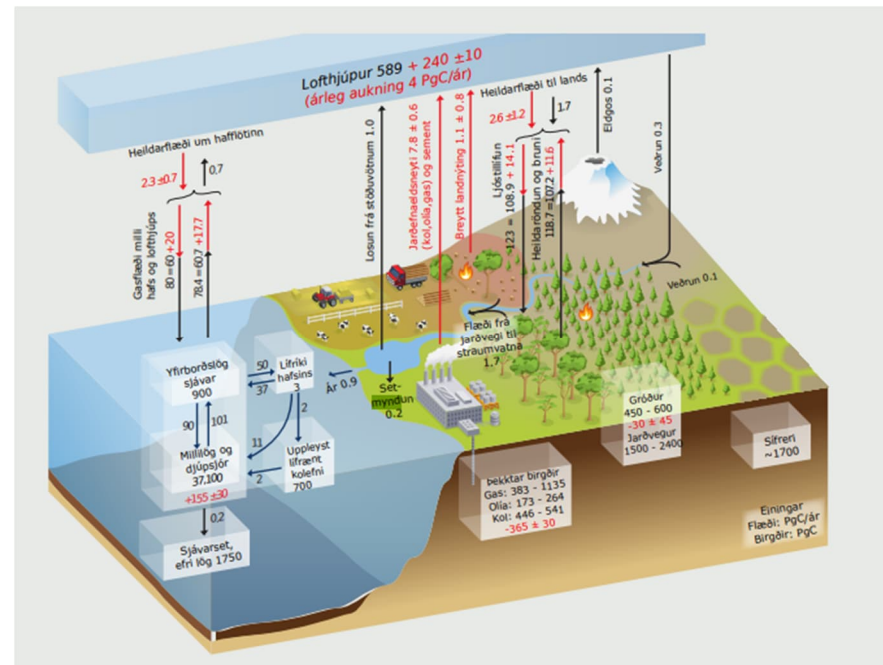
4 NÁTTÚRUVÁ OG ÖRYGGI

Í kaflanum er gerð grein fyrir áherslum og stefnu sveitarfélagsins um viðbrögð við náttúruvá og viðbrögð við hættu af völdum loftslagsbreytinga. Undir náttúruvá flokkast hraunflóð, gjóskufall, jarðskjálftar, flóð undan jöklum, flóð í ám, ofanflóð, flóð frá sjó, hafískoma, lagnaðarís og fárviðri. Nánar er fjallað um þetta hér á eftir en ekki er talin ástæða til að fjalla sérstaklega um hafískomu og lagnaðarís. Sérstök umfjöllun er um loftslagsbreytingar, en umfjöllunin er einnig fléttuð inn í aðra kafla þar sem það á við.

4.1 LOFTSLAGSBREYTINGAR OG VIÐBRÖGÐ VIÐ ÞEIM

Líklegt er talið að loftslagsbreytingar muni hafa veruleg áhrif á náttúrufar hér á landi, m.a. sjávarstöðu, rennsli áa og lífríki. Breytingarnar munu einnig hafa áhrif á samfélagið, þ.e. innviði þess og undirstöðuáttvinnuvegi, s.s. sjávarútveg og landbúnað, sbr. skýrslu vísindanefndar um loftslagsbreytingar, *Loftslagsbreytingar og áhrif þeirra á Íslandi*.¹⁵

Loftslagsmál eru eitt af helstu áherslumálum núverandi ríkisstjórnar Íslands. Í *Aðgerðaaætlun í loftslagsmálum* hafa stjórnvöld skilgreint fjölmargar aðgerðir í málaflokknum, en tvö helstu áhersluatriðin eru orkuskipti í samgöngum og áttak í kolefnisbindingu.¹⁶ Umhverfis- og auðlindaráðherra hefur einnig ákveðið að vinna tillögu að viðauka við gildandi landsskipulagsstefnu þar sem m.a. verður sett fram stefna og leiðbeiningar um hvernig bæta megi skipulagsgerð til að stuðla að og tryggja víðtækar og viðeigandi aðgerðir í loftslagsmálum í tengslum við landnýtingu og hið byggða umhverfi.¹⁷ Aðgerðir við framfylgd skipulags geta m.a. falið í sér samdrátt í losun og bindingu gróðurhúsalofttegunda. Tillaga að viðauka við landsskipulagsstefnu hefur verið lögð fyrir Alþingi en ekki hlotið afgreiðslu.

Mynd 4-1 Einfölduð mynd af kolefnishringrás jarðar 2000–2009. Úr skýrslu vísindanefndar um loftslagsbreytingar um áhrif loftslagsbreytinga á Ísland.

Í skýrslunni *Loftslagsbreytingar og áhrif þeirra á Íslandi* er fjallað um súrnun sjávar, sjávarstöðubreytingar, áhrif loftslagsbreytinga á náttúruvá, samfélagslega innviði og nauðsynlega aðlögun vegna þessa. Jafnframt er fjallað um áhrif hlýnunar síðustu áratuga og áhrif hennar á náttúrufar á landi og í hafinu við Ísland. Í samantekt skýrslunnar segir m.a. um áhrif loftslagsbreytinga hér á landi:

¹⁵ Halldór Björnsson o.fl. 2018.

¹⁶ Umhverfis- og auðlindaráðuneytið. 2020.

¹⁷ Skipulagsstofnun. 2019.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

- ♦ Frá aldamótum og fram að miðbiki aldarinnar er líklegt að hlýni um 1,3 - 2,3°C á landinu og hafsvæðinu umhverfis það. Umfang hlýnunar ræðst af losun gróðurhúsalofttegunda og ef hún verður mikil getur hlýnun til loka aldarinnar náð 4°C.
- ♦ Bráðnun og þynning jökla veldur landrasi og umfangsmiklum breytingum á vatnafar á jaðri þeirra.
- ♦ Hlýnun hefur aukið afrakstur ræktarlands og trjávöxt, en á móti kemur að ýmsir skaðvaldar gróðurs hafa orðið meira áberandi.
- ♦ Á hnattræna vísu er súrnun sjávar hvað örust í hafinu nærri Íslandi og því líklegt að neikvæð súrnun komi því fyrr fram hér.
- ♦ Breytingar á ástandi sjávar hafa haft veruleg áhrif á vistkerfi sjávar sem skýrir að hluta breytingar í stofnstærð og útbreiðslu sumra uppsjávarfiska, sérstaklega loðnu, makríls og sandsílis.
- ♦ Sjávarstöðu- og úrkomubreytingar hafa áhrif á fráveitur og ofanvatnskerfi, og veruleg þörf er á aðlögun slíkra kerfa.
- ♦ Takmarkaðar upplýsingar liggja fyrir um aðlögunarþörf vegna afleiðinga loftslagsbreytinga, og ólíkt nágrannaþjóðum er ekki til landsáætlun í þeim efnum. Lítið hefur verið hugað að samlegðaráhrifum mótvægisáðgerða sem draga úr losun gróðurhúsalofttegunda og áðgerðum til aðlögunar.

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið gaf út stefnu um aðlögun að loftslagsbreytingum í *Ljósi loftlagsvár* í september 2021¹⁸. Þar er sett fram fyrsta stefna íslenskra stjórnvalda um aðlögun íslensks samfélags að loftslagsbreytingum. Sett eru markmið á fjölmörgum sviðum s.s. náttúruvár, skipulagsmála, vatns- og fráveitna, orku og orkumála, samgangna, atvinnulífs, landbúnaðar, ferðaþjónustu, lýðheilsu, vinnumarkaðar og félagslegra innviða.

¹⁸ Umhverfis- og auðlindaráðuneytið. 2021A.

Þó svo að óvissa sé um loftslagsbreytingar og afleiðingar þeirra næstu áratugi þá er ljóst að lofthjúpurinn og heimshöfin hafa hlýnað, ísmagn hefur minnkað, sjávarborð hækkað, sýrustig sjávar lækkað og styrkur gróðurhúsalofttegunda aukist.

Mynd 4-2 Tungustapi í Sælingsdal.

4.2 ELDGOS OG JARÐSKJÁLFTAR

Eldstöðvakerfi Ljósufjalla á Snæfellsnesgosbeltinu hefur verið nokkuð virkt á nútíma en síðast gaus þar á 10. öld. Samkvæmt Íslensku eldfjallavefsjánni getur hraun frá eldstöðinni spilt vegakerfi og beitolöndum og gjóskufall getur haft áhrif talsvert frá upptökunum ef tætigos verður. Virkni í eldstöðinni er nú lítil. Skipulagssvæðið liggur utan helstu jarðskjálftasvæða landsins.

4.3 OFANFLÓÐ

Við gerð skipulags eða veitingu byggingar- eða framkvæmdaleyfis á svæði þar sem ofanflóð eru hugsanleg og ekki liggur fyrir staðfest hættumat skal sveitarstjórn leita álits Skipulagsstofnunar á því hvort óska beri eftir staðbundnu hættumati hjá Veðurstofu Íslands, samkvæmt reglugerð um hættumat vegna ofanflóða og flokkun og nýtingu hættusvæða nr. 505/2000 m.s.br. Til ofanflóða teljast snjóflóð, skriðuföll, berghlaup og grjóthrun. Hættumatið skal fyrst og fremst ná til þéttbýlis og svæða þar sem þétt byggð er fyrirhuguð. Þéttbýli er þyrping húsa þar sem búa a.m.k. 50 manns og fjarlægð á milli húsa er að jafnaði ekki meiri en 200 metrar. Gildandi aðalskipulag skal vera í samræmi við hættumat svæðisins.

Samkvæmt upplýsingum á vef Veðurstofu Íslands eru engin svæði í Dalabyggð þar sem farið hefur fram hættumat vegna ofanflóða. Þekkt eru svæði þar sem nokkur hætta er talin vera vegna snjóflóða og skriðufalla. Þekkt snjóflóðasvæði eru í bröttum hlíðum, s.s. í Staðarfellshlíð, Ballarárhlíð, Nípuhlíð, Haukadal, Sökkólfssdal og á Svínadal. Grjóthrun er einnig víða þekkt s.s. á Skarðströnd og í Haukadal.

4.4 GRÓÐURELDAR

Gróðureldar eru ekki algengir á Íslandi en geta verið illviðráðanlegir ef eldur berst í þurran gróður. Á undanförunum áratugum hefur trjám verið plantað í miklum mæli á Íslandi. Ógrísjaður, þéttur skógur getur verið illfær vegna þess að greinar hans eru samfléttaðar frá skógarbotni og upp úr. Slíkur skógur er hættulegastur með tilliti til gróðurelda. Ennfremur geta breytingar í landbúnaði haft áhrif á hættu af gróðureldum, s.s. minnkandi beit sem eykur líkur á sinu og þar með hættu á sinubruna.

Stýrihópur um mótun vinnuregla í brunavörum í skógi og öðrum gróðri gaf út árið 2018 skýrsluna „Gróðureldar; Varnir og viðbrögð“.¹⁹ Í skýrslunni kemur fram að skipuleggja þurfi skógarsvæði með tilliti til eldvarna.

¹⁹ Stýrihópur um mótun vinnuregla í brunavörum í skógi og öðrum gróðri. 2018.

²⁰ Siglingastofnun Íslands. 2011.

Sérstaklega eigi þetta við um svæði þar sem umferð fólks er mikil, svo sem fjölsótt útivistarsvæði og frístundahúsabyggð. Mikilvægt sé að huga m.a. að aðgengi slökkviliðs, flóttaleiðum, uppbyggingu vega og slóða, varnarlínum og brunahólfun, sem og vatnstökustöðum og vatnsbólum.

Í Dalabyggð eru birkiskógar og auk þess er skógrækt vaxandi í sveitarfélaginu. Almenn séð er ekki talin mikil hætta af gróðureldum í sveitarfélaginu vegna lítils umfangs frístundabyggðar. Það kann þó að breytast með aukinni skógrækt og breyttu búsetumynstri, þ.e. búsetu í dreifbýli án tengsla við búskap og aukinni frístundahúsabyggð.

4.5 FLÓÐASVÆÐI

Í Dalabyggð er engin íbúðarbyggð talin vera á hættusvæði vegna sjávarflóða eða árflóða. Ágangur af völdum sjávar er einkum talinn vera á svæðum sem standa lágt við Hvammsfjörð. Í „Yfirlitsskýrslu um sjóvarnir“²⁰ frá árinu 2011 kemur m.a. fram að við þéttbýlið í Búðardal geti ölduálag orðið talsvert í SV vindbáru á Hvammsfirði. Þó er ekki talin flóðahætta, en þörf á að styrka sjóvörn við Ægisbraut í Búðardal og hefur það komið til framkvæmda af hálfu Vegagerðarinnar.

Vegagerðin vinnur að hættumati vegna sjávarflóða, þar sem m.a. er tekið tillit til loftslagsbreytinga og landsigs/landriss og eru niðurstöður þessarar vinnu væntanlegar.

4.6 AFTAKAVEÐUR

Í skýrslu vísindanefndar um loftslagsbreytingar um áhrif loftslagsbreytinga á Íslandi kemur m.a. fram að með hlýnandi loftslagi megi vænta meiri veðuröfga. Samkvæmt skýrslunni teljast dagar með aftakaveðri dagar þar sem vindhraði fer yfir 20 m/s á a.m.k. 45% veðurstöðva á öllu landinu. Í skýrslunni kemur einnig fram að þanþol íslensks þjóðfélags gagnvart aftakaveðri er mun meira nú en fyrrum, þ.e. frá tímum

landbúnaðarsamfélagsins. Einnig kemur fram að almennt efnahagslegt þol hafi stórauðist en tjónnæmi sé enn umtalsvert, sérstaklega ef litið er á afkomu einstakra atvinnugreina, fyrirtækja og einstaklinga.

Í skipulagi snúast viðbrögð við hættu af aftakaveðrum einkum að mögulegri aukinni tíðni aftakaveðra, áhrifum á grunninnviði og þoli þeirra til að takast á við slíka atburði þegar þeir verða. Samkvæmt gögnum Veðurstofu Íslands eru norðan- og norðnorðaustanáttir algengustu vindáttirnar í Ásgarði en hvassviðrisáttin er einkum norðnorðaustanátt. Frá upphafi sjálfvirkra mælinga í Ásgarði hefur vindhraði mælst yfir 20 m/s í öllum mánuðum ársins utan tímabilsins maí-ágúst, auk október. Mesti mældi vindhraði er 31,2 m/s þann 14. mars 2015 en þá mældist einnig mesta hviðan 41,9 m/s.

Markmið og stefna – Náttúruvá og Öryggi

Markmið

- ◆ Íbúar Dalabyggðar búi við ásættanlegt öryggi m.t.t. náttúruvár.
- ◆ Skipulag byggðar taki tillit til áhrifa loftslagsbreytinga m.a. vegna hækkunar sjávarborðs og mögulegra skriðufalla.
- ◆ Rofvörnum verði haldið við þar sem landbrot er við byggð.
- ◆ Dregið verði úr losun gróðurhúsalofttegunda með orkuskiptum í samgöngnum og notkun vistvænna samgöngumáta.
- ◆ Binding gróðurhúsalofttegunda verði aukin með endurheimt votlendis, skógrækt og landgræðslu.
- ◆ Forðast skal röskun á landi sem bindur gróðurhúsalofttegundir.

Útfærsla stefnu

Dalabyggð mun leggja fram sinn skerf til að draga úr og bregðast við loftslagsbreytingum af manna völdum. Lögð verður áhersla á eftirfarandi þætti á skipulagstímabilinu:

- ◆ Stuðlað verður að loftslagsvænum aðgerðum, þ.e. hvatt til minni eldsneytisnotkunar með því að bjóða upp á valkosti um sjálfbærar samgöngur, gott net stíga fyrir gangandi og hjólandi í þéttbýli og góðar almenningssamgöngur við nærliggjandi svæði og þéttbýlisstaði.
- ◆ Stuðlað verður að skógrækt og trjárækt innan þess ramma sem sett er í aðalskipulaginu og í samræmi við viðmið um flokkun landbúnaðarlands í Dalabyggð.
- ◆ Viðhalda og endurheimta votlendi þar sem það er mögulegt og raunhæft m.a. vegna nýtingar lands til landbúnaðarframleiðslu.
- ◆ Við skipulag frístundabyggðar verði hugað að hættu af völdum gróðurelda.

Stefna sveitarfélagsins er að draga úr hættu á tjóni af völdum sjávargangs. Aðalskipulagið gerir ráð fyrir fullnægjandi sjóvörnum, þ.e. viðhaldi og uppbyggingu, til varnar byggð í þéttbýli í samráði við Vegagerðina.

Lögð er áhersla á að könnuð og kortlögð verði hætta af völdum ofanflóða í dreifbýli. Þess verði gætt að íbúðarbyggð og frístundabyggð verði ekki skipulögð á hættusvæðum. Einnig verði könnuð þörf á endurbótum vegakerfis vegna ofanflóðahættu, þ.m.t. hugsanlegan flutning á vegarstæðum. Í deiliskipulagi skal taka tillit til hættumats ef talin er hætta af völdum ofanflóða.

Í deiliskipulagi skal kveða á um lágmarks gólfhæðir húsa á lágsvæðum með hliðsjón af hæstu mögulegu sjávarstöðu og spám um sjávarborðshækkun. Jafnframt skal fjalla um lóðahæðir og hönnun lóða m.t.t. hugsanlegs

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

flóðrennslis. Styðjast skal við viðmiðunarreglur Vegagerðarinnar fyrir landhæð ef staðbundið sjávarflóðahættumat liggur ekki fyrir.

Í deiliskipulagi nýrra og stórra frísundahúsasvæða og annarrar byggðar verði sérstaklega hugað að flóttaleiðum og aðgengi slökkviliðs. Einnig skal að huga að því að halda lággróðri í lágmarki við byggingar eða raflínur í skógum.

Við gerð deiliskipulags innan þéttbýlisins í Búðardal skal ávallt kanna gerð jarðlaga með tilliti til byggingarhæfis og taka mið af því við útfærslu skipulagsins.

Stefnan um náttúruvá og öryggi er einkum útfærð með markmiðum fyrir Byggð (kafli 10), Landbúnað (kafli 11.3) og Samgöngur (kafli 15). Stefnan er útfærð nánar með afmörkun á skipulagsupprætti (ÍB, F, L, SL og VE) og ákvæðum um landnotkun vegna náttúruvár og öryggis en þau eru m.a. sett fram fyrir Íbúðarbyggð (kafli 17.1), Frísundabyggð (kafli 17.8), Landbúnaðarsvæði (kafli 17.13), Skógræktar- og landgræðslusvæði (kafli 17.14), Vegir, götur og stígar (kafli 17.20).

Helstu stefnubreytingar

Stefnan byggir að ákveðnu marki á eldra aðalskipulagi en hér er aukin áhersla á viðbrögð við og aðgerðir gegn loftslagsbreytingum. Sett er fram mun ítarlegri stefna, mótvægisáðgerðir og aðlögun vegna loftslagsbreytinga í samræmi við stefnu stjórnvalda í loftlagsmálum.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan er líkleg til að hafa jákvæð áhrif á byggð og samfélag og auka viðnám og þol gegn umhverfisbreytingum. Stefnan er einnig líkleg til að auka viðnámsþol samfélagsins gagnvart náttúruvá og auka öryggi fólks. Áhrifin á náttúrufarslega þætti verða að einhverju leyti neikvæð, ef kemur til uppbyggingar varnarvirkja, en slíkar aðgerðir eru ekki taldar líklegar miðað við núverandi byggð og þekkingu á náttúruvá á svæðinu. Stefnan er líkleg til að vinna gegn loftslagsbreytingum, svo sem eru skilgreindar mótvægisáðgerðir vegna hættu af völdum gróðurelda.

Mynd 4-3 Tún í Miðdölum.

5 LÍFRÍKI OG LANDSLAG

Dalabyggð ber skylda til að vernda náttúruna og fjölbreytni hennar fyrir komandi kynslóðir, í samræmi við stefnu íslenskra stjórnvalda og gildandi lög. Mikilvægt er að vernda það sem er sérstætt en einnig að stuðla að því að endurheimta röskuð vistkerfi og auka þol gegn umhverfisbreytingum, svo sem hnattrænni hlýnun.

Sjálfbær þróun er lykilhugtak í allri umræðu samtímans um þróunar- og umhverfismál. Hugtakið er þýðing á enska orðasambandinu *sustainable development* og felur í sér viðleitni til að mæta þörfum samtíðarinnar án þess að draga úr möguleikum komandi kynslóða til þess að mæta þörfum sínum.

Í kaflanum er gerð grein fyrir áherslum og stefnu sveitarfélagsins um mikilvæga þætti er varða lífríki og landslag og verndun náttúrunnar.

5.1 LAGAUMGJÖRÐ NÁTTÚRUVERNDAR

Markmið náttúruverndarlaga nr. 60/2013 er að „vernda til framtíðar fjölbreytni íslenskrar náttúru, þar á meðal líffræðilega og jarðfræðilega fjölbreytni og fjölbreytni landslags. Þau eiga að tryggja eftir föngum þróun íslenskrar náttúru á eigin forsendum og verndun þess sem þar er sérstætt eða sögulegt og einnig stuðla að endurheimt raskaðra vistkerfa og auknu þoli íslenskra vistkerfa gegn náttúruhamförum og hnattrænum umhverfisbreytingum.“ Nánari verndarmarkmið eru skilgreind í 2. og 3. grein laganna. Í 2. gr. laganna er fjallað um verndarmarkmið fyrir vistgerðir, vistkerfi og tegundir. Þar er tekið fram að stuðla skuli að vernd líffræðilegrar fjölbreytni og í 3. gr. laganna er fjallað um verndarmarkmið fyrir jarðminjar, vatnasvæði, landslag og víðerni. Þar er lagt til að stuðlað skuli að vernd jarðfræðilegrar fjölbreytni landsins og fjölbreytni landslags. Í 61. gr. laganna eru tilgreind vistkerfi og jarðminjar sem forðast ber að raska nema brýna nauðsyn beri til. Eftirtalin vistkerfi njóta sérstakrar verndar í samræmi við markmið 2. gr., sbr. c-lið 3. gr. náttúruverndar:

a. votlendi, svo sem hallamýrar, flóar, flæðimýrar, rústamýrar, 20.000 m² að flatarmáli eða stærri, stöðuvötn og tjarnir, 1.000 m² að flatarmáli eða stærri, og sjávarfitjar og leirur.

b. sérstæðir eða vistfræðilega mikilvægir birkiskógar og leifar þeirra þar sem eru m.a. gömul tré.

Eftirtaldar jarðminjar njóta sérstakrar verndar í samræmi við markmið 3. gr. náttúruverndarlaga:

a. eldvörp, eldhraun, gervíggar og hraunhellar sem myndast hafa eftir að jökull hvarf af landinu á síðjökultíma.

b. fossar og nánasta umhverfi þeirra að því leyti að sýn að þeim spillist ekki, hverir og aðrar heitar uppsprettur ásamt lífríki sem tengist þeim og virkri ummyndun og útfellingum, þar á meðal hrúðri og hrúðurbreiðum.

Náttúruminjar eru náttúrufyrirbæri sem ákveðið hefur verið að vernda með friðlýsingu, friðun eða með öðrum hætti eða fyrirbrigði sem tekin hefur verið afstaða til að rétt sé að vernda, þ.e. aðrar náttúruminjar. Náttúruminjaskrá skiptist í þrjá hluta sem auðkenndir eru sem A, B og C hluti. Þar inniheldur A hluti, skrá yfir náttúruminjar og svæði sem hafa verið friðlýst eða friðuð. Á B hluta er yfirlit yfir þær náttúruminjar sem Alþingi hefur ákveðið að setja í forgang um friðlýsingu eða friðun á næstu fimm árum og því er sá hluti nokkurs konar framkvæmdaáætlun náttúruminjaskrár. Náttúruminjar sem ástæða þykir til að friðlýsa eða friða eru skráðar í C hluta náttúruminjaskrár. Skv. 37. gr. náttúruverndarlaga nr. 60/2013 skal leita umsagnar Umhverfisstofnunar, Náttúrufræðistofnunar Íslands og viðkomandi náttúruverndarnefndar vegna framkvæmda sem hafa í för með sér röskun á náttúrumyndunum ef um er að ræða hættu á því að spillt verði friðlýstum náttúruminum sem skráðar hafa verið á C hluta náttúruminjaskrár, nema fyrir liggi staðfest aðalskipulag og samþykkt deiliskipulag þar sem umsagnir liggja fyrir.

Önnur lög og lagafyrirmæli geta kveðið á um verndun náttúrunnar. Dæmi um það eru sérstök lög um vernd Breiðafjarðar nr. 54/1995. Einnig er hægt að vernda landsvæði á grundvelli laga um verndar- og orkunýtingaráætlun

nr. 48/2011, þ.e. vegna virkjunarkosta sem ekki er talið rétt að ráðast í og landsvæði sem ástæða er talin til að friðlýsa gagnvart orkuvinnslu. Í Dalabyggð eru ekki virkjunarkostir í verndarflokki samkvæmt gildandi verndar- og orkunýtingaráætlun (rammaáætlun).

Fjallað er um friðlýsingu æðarvarpa í lögum nr. 64/1994 um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum og reglugerð nr. 252/1996 um friðun tiltekinna villtra fuglategunda, friðlýsingu æðarvarps, fuglamerkingar, hamskurð o.fl. Sýslumaður annast friðlýsingu æðarvarps og gildir hún í 10 ár frá birtingu ákvörðunar um friðlýsingu.

Samkvæmt skipulagslögum og lögum um mannvirki er skylt að afla framkvæmdaleyfis, eða eftir atvikum byggingarleyfis, vegna framkvæmda sem fela í sér röskun á svæðum sem njóta sérstakrar verndar.

Mynd 5-1 Séð yfir Langeyjarnes út Breiðafjörð.

5.2 GILDI NÁTTÚRUNNAR OG VERÐMÆTAMAT

Samfara fjölbreyttari nýtingu náttúruauðlinda og aukinni samkeppni um land eykst álag á náttúruna og hugsanlegum hagsmunaárekstrum fjölgar. Á sama tíma er löggjöf sem snertir náttúru, umhverfi og skipulag landsins orðin strangari og ítarlegri en áður.

²¹ Umhverfisráðuneytið. 2011.

Í Hvítbók um löggjöf til verndar náttúru Íslands er fjallað um mat á verndargildi náttúrunnar út frá þjónustu vistkerfa (e. *ecosystem services*), þ.e. þjónustu sem maðurinn er algerlega háður. Náttúruna má flokka niður í þætti út frá þeim fyrirbærum sem þar finnast og talið er að búi yfir verðmætum: Jarðmyndanir, ferskvatn, haf, lífríki, landslag og óbyggð víðerni. Til viðbótar hafa verið skilgreindir eiginleikar eða *viðmið* sem verðmætin byggjast á og taka m.a. til þátta eins og auðgi og fjölbreytni, fágætis, stærðar og samfellu, upprunaleika, þekkingargildis, fagurfræði eða upplifunar og táknræns eða tilfinningarlegs gildis.²¹

5.3 NÁTTÚRUVERNDARSVÆÐI

Breiðafjarðarsvæðið nýtur verndar skv. lögum nr. 54/1995 um vernd Breiðafjarðar. Tilgangur laganna er að stuðla að verndun Breiðafjarðar, einkum landslags, jarðmyndana, lífríkis og menningarminja. Breiðafjarðarnefnd er umhverfisráðherra til ráðgjafar um allt það er lýtur að framkvæmd laganna. Í gildi er Verndaráætlun fyrir Breiðafjörð 2014-2019.²²

Samkvæmt náttúruminjaskrá eru ekki friðlýst svæði í Dalabyggð, önnur en þau sem falla undir vernd Breiðafjarðar. Innan marka Dalabyggðar eru sex svæði á náttúruminjaskrá sem flokkast sem *aðrar náttúruminjar* samkvæmt náttúruminjaskrá:

- **Saltadý** í landi Hamra í Haukadal og og umhverfi þess, 0,87 km² svæði. Sölt laug, óvenjulegt gróðurfar.
- **Tungustapi** í Sælingsdal, 0,25 km² svæði. Áberandi einkenni í landi og vætti í íslenskum þjóðsögum.
- **Lambey og Steindórseyjar** á Hvammsfirði (ásamt dröngunum Karli og Kerlingu við Lambey), 0,28 km² að stærð. Eyjar með fjölbreyttu fuglalífi.
- **Hrappsey og Klakkeyjar** í minni Hvammsfjarðar (Hrappsey, Skertla, Skarða, Dímunarklakkar, Stekkjarey og Bæjarey), 3,41 km² að stærð.

²² Breiðafjarðarnefnd. 2014.

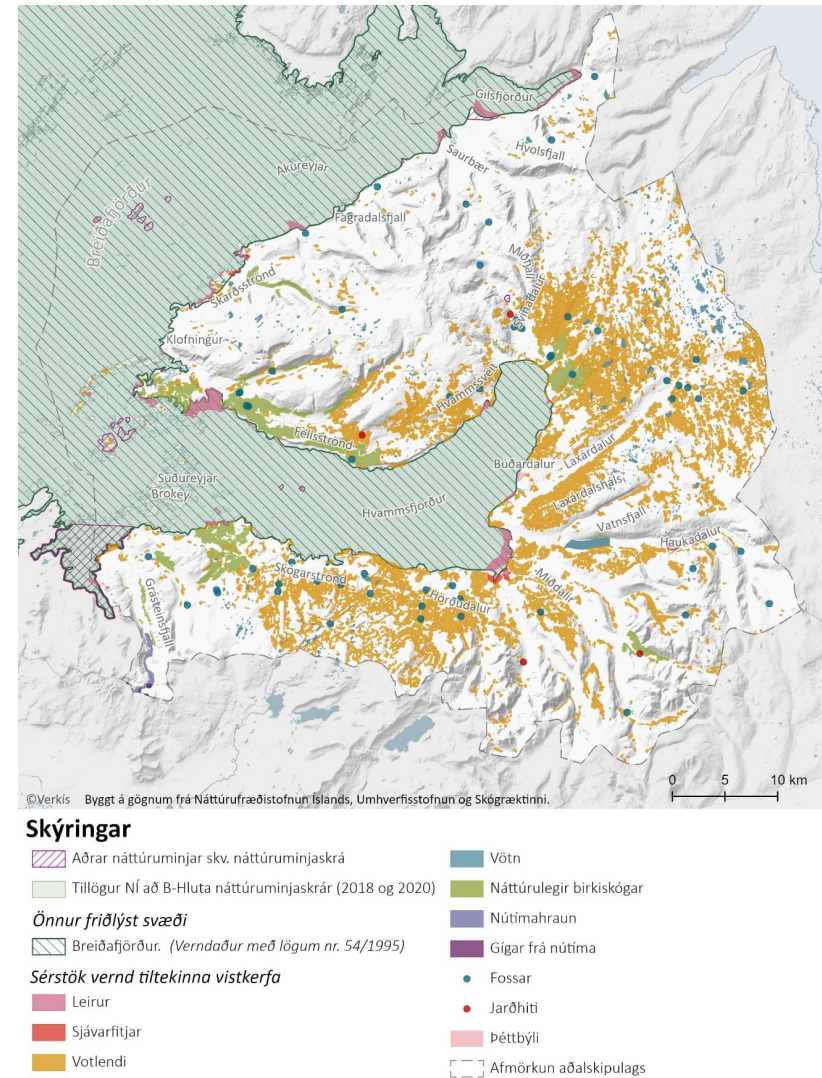
Einstakt landslag í Klakkeyjum og sérstæð berggerð, anorthósít, finnst í Hrappsey.

- **Rauðseyjar** á Breiðafirði (Rauðseyjar allar, Svörtusker, Kjarnaklettur, Selhólmi, Beitarey, Bæjarey, Köngursey og Ásmundarsker), 2.20 km² að stærð. Fallegur eyjaklasi, landslag dæmigert fyrir Breiðafjarðareyjar.
- **Fjörur í Álftafirði og Vigra**, alls 32.29 km² svæði en að stórum hluta til utan sveitarfélagsmarka Dalabyggðar. Miklar og frjósamar leirur og þangfjörur. Mikil umferð farfugla.
- **Skeljaleifar í Kaldrana** við Gilsfjörð, alls 1.24 km² svæði. Fundarstaðir skeljaleifa á um 200 m breiðu strandbelti, frá Kaldrana austur að Holtahlíð í Saurbæ. Merk sjávarsetlög með skeljaleifum frá lokum ísaldar.

5.4 TILLÖGUR Á B-HLUTA NÁTTÚRUMINJASKRÁR

Í Dalabyggð eru umfangsmikil svæði þar sem eru mikilvægar vistgerðir og fuglar, sbr. gögn Náttúrufræðistofnunar Íslands og tillögu stofnunarinnar til B-hluta náttúruminjaskrár 2018 (sjá kort í kafla 3.6).²³ Eitt af þessum svæðum er Laxárdalsheiði, alls 541,6 km², en hluti þess er utan marka Dalabyggðar. Svæðið er tilnefnt vegna alþjóðlegs mikilvægis varpsvæðis álfar og himbrima.

Aðrar tilnefningar Náttúrufræðistofnunar Íslands til B-hluta náttúruminjaskrár 2018 eru Breiðafjörður vegna fjöruvistgerða, fugla og sela, Sölvatangi við Gilsfjörð (5,9 km² að stærð) vegna kræklinga og sölváseyrar og Álftafjörður (5,4 km² að stærð) en þar finnast marhálmsgræður og klóþangsklungur.

Mynd 5-2 Friðlýst svæði og sérstök vernd náttúruminja.

²³ Náttúrufræðistofnun Íslands. 2021.

Mynd 5-3 Friðlýst æðarvarp í Dalabyggð.

5.5 FRIÐLÝST ÆÐARVARP

Fjölmargar eyjar í Dalabyggð hafa verið friðlýstar vegna æðarvarps. Samkvæmt upplýsingum frá sýslumanni njóta eftirfarandi svæði verndar sem friðlýst æðarvarp.

- **Fremri-Langeyjar** í minni Hvammsfjarðar. Friðlýst er æðarvarp í bæjareyjunni sjálfri og í rúmlega 40 eyjum og hólum sem tilheyra jörðinni. Birt 2017.
- **Akureyjar 1** á Breiðafirði. Friðlýst er æðarvarp sem nær til 30 eyja og skerja sem tilheyra jörðinni. Birt 2017.
- **Arney** á Breiðafirði. Friðlýst er æðarvarp sem tekur til 12 eyja, hólma og skerja sem tilheyra jörðinni. Ein eyja, Skjaldarey, er hálf innan marka Stykkishólmsbæjar. Birt árið 2020.
- **Ballará** á Skarðsströnd. Friðlýsingin tekur til 17 staða, þ.e. eyja, hólma, skerja og nesja sem tilheyra jörðinni. Birt 2018.
- **Melar** á Skarðsströnd. Friðlýsingin nær til níu staða, þ.e. eyja, skerja og nesja sem tilheyra jörðinni. Birt árið 2018.
- **Frakkanes** á Skarðsströnd. Friðlýsingin nær til 16 staða á jörðinni, þ.e. í eyjum, skerjum, nesjum og í heimatúninu í Frakkanesi. Birt árið 2018.
- **Rifgirðingar** í minni Hvammsfjarðar. Friðlýsingin nær til 44 eyja og hólma sem tilheyra jörðinni. Birt árið 2019.
- **Skarð** á Skarðsströnd. Friðlýsing æðarvarps nær til 36 eyja á Breiðafirði og í minni Hvammsfjarðar. Birt árið 2018.

5.6 ÓBYGGÐ VÍÐERNI

Í lögum um náttúruvernd nr. 60/2013 er sett fram markmið um að standa vörð um óbyggð víðerni landsins. Í skilgreiningu náttúruverndarlaga, skv. 19. tl. 5. gr., er óbyggð víðerni: „Svæði í óbyggðum sem er að jafnaði a.m.k. 25 km² að stærð eða þannig að hægt sé að njóta þar einveru og náttúrunnar án truflunar af mannvirkjum eða umferð vélknúinna farartækja og að jafnaði í a.m.k. 5 km fjarlægð frá mannvirkjum og öðrum tæknilegum ummerkjum, svo sem raflinum, orkuverum, miðlunarlónum og uppbyggðum vegum.“. Nánari viðmið fyrir greiningu óbyggðra víðerna liggja ekki fyrir sbr. Landsskipulagsstefnu 2015-2026, en könnun á fjarlægð frá núverandi mannvirkjum sem nefnd eru í ákvæði laganna leiðir annars vegar í ljós að afmörkuð óbyggð svæði í fjalllendi og heiðarlöndum í Dalabyggð kunna að falla undir skilgreiningu laganna. Hins vegar liggja ekki fyrir tillögur af hálfu hins opinbera um verndun víðerna í Dalabyggð.

Mynd 5-4 Hvammsfjörður til norðurs. Mynd: unsplash.com/@obergeron

Markmið og stefna – Lífríki og landslag

Markmið

- ♦ Öll landnýting, hlunnindanýting og önnur auðlindanýting verði með sjálfbærum hætti þannig að við ákvarðanatöku verði tekið tillit til komandi kynslóða og náttúrunnar.
- ♦ Sérstæðar náttúruvinjar og önnur sérkenni verði vernduð, m.a. landslagsheildir og jarðmyndanir.
- ♦ Stuðlað verði að verndun votlendis og merkra birkiskóga, m.a. með afmörkun hverfisverndarsvæða.
- ♦ Stuðlað verði að verndun viðkvæmra og sérstæðra strandsvæða, m.a. með afmörkun hverfisverndarsvæða.
- ♦ Líffræðileg fjölbreytni (tegunda og vistgerða) verði vernduð og komið í veg fyrir útbreiðslu ágengra plöntutegunda, s.s. lúpínu og kerfils, á beitilöndum, berjalöndum og grasalendi.
- ♦ Huga skal að góðu aðgengi að náttúru svæðisins, frá fjöru að fjalli.

Útfærsla stefnu

Dalabyggð er landstórt sveitarfélag með fjölbreytt, sérstakt og áhrifamikið náttúrulegt umhverfi. Í aðalskipulagi Dalabyggðar er rík áhersla á að varðveita náttúruvinjar og önnur umhverfisgæði sem eru undirstaða byggðar á svæðinu, auk þess að skapa umgjörð fyrir einstaka náttúruupplifun. Í aðalskipulaginu er lögð áhersla á sjálfbæra nýtingu lands og auðlinda og verndun og varðveislu sérstæðrar náttúru og landslags í Dalabyggð í samræmi og samstarfi við opinberar stofnanir og ráðuneyti. Verndaráætlun fyrir Breiðafjörð 2014-2019 markar stefnu sem á að tryggja vernd náttúru- og menningarminja svæðisins og aðalskipulag Dalabyggðar tekur mið af því.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Almennt séð skal landnotkun í Dalabyggð stuðla að því að viðhalda náttúrulegum sérkennum og hafa sem minnst óafturkræf áhrif. Yfirbragð svæðisins og náttúrunnar skal vera í sem mestri sátt við umhverfið. Forðast skal framkvæmdir á óbrotnu landi og lágmarka jarðrask vegna framkvæmda eins og kostur er. Við framkvæmdir skal beita varúðarsjónarmiðum og vistkerfisnálgun þannig að neikvæðum áhrifum á vistkerfi verði haldið í lágmarki. Í deiliskipulagi á hverfisvernduðum svæðum og svæðum á náttúruminjasrá skal gera greiningu á áhrifum framkvæmda í umhverfismati áætlana, sbr. lög um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021. Með þeim hætti er leitast við að tryggja að tillit sé tekið til áhrifa á umhverfi og samfélag og að deiliskipulag sé í samræmi við markmið aðalskipulagsins.

Vernda skal vistgerðir, vistkerfi, tegundir, jarðminjar, vatnasvæði, landslag og víðerni í samræmi við lög um náttúruvernd, auk þess sem tekið skal mið af mikilvægi minjanna og sérstöðu í íslensku og alþjóðlegu samhengi, sbr. 3. og 4. mgr. 61. gr. náttúruverndarlaga. Komi til uppbyggingar á óbyggðum svæðum skulu þau metin með tilliti til áhrifa á náttúrufar og eftir atvikum víðerna.

Af einstökum náttúrufyrirbrigðum er lögð sérstök áhersla á að varðveita:

- ♦ **Strandsvæðin**, þ.e. vernda og viðhalda viðkvæmum og sérstæðum strandsvæðum, lífríki þeirra og eyjalandslagi. Sérstök áhersla er á að viðhalda sjónlínun og útsýni til eyjanna frá mikilvægum stöðum, þ.e. frá Skarðsströnd, Fellsströnd og Skógarströnd.
- ♦ **Birkiskógar og votlendi**, þ.e. að tryggja að ekki verði gengið á þessi svæði við framkvæmdir umfram það sem nauðsyn krefur. Við nýskógrækt er

einnig mikilvægt að taka tillit til birkiskóga og votlendis, sbr. viðmið Dalabyggðar um flokkun landbúnaðarlands.

- ♦ **Fjölsóttir náttúrustaðir**, þ.e. að stuðla að aðgengi að þeim stöðum og byggja upp innviði fyrir slíka staði í samræmi við áfangastaðaáætlun.

Stefnan um lífríki og landslag er útfærð nánar í markmiðum um Hverfisvernd (kafli 8), á skipulagsupprætti (HV) og ákvæði um takmarkanir á landnotkun, þ.e. Hverfisvernd (kafli 18.4).

Helstu stefnubreytingar

Áhersla er lögð á sjálfbæra nýtingu lands og auðlinda og verndun sérkenna en jafnframt lögð áhersla á gott aðgengi að náttúrunni. Meginstefnan er í aðalatriðum sú sama og í fyrra aðalskipulagi, en hún er uppfærð og aukin og tekið er mið af nýjum lögum um náttúruvernd og stefnumörkun stjórnvalda í málaflokknum. Einnig er tekið mið af nýjum gögnum Náttúrufræðistofnunar um náttúrufar svæðisins.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan er líkleg til að hafa jákvæð áhrif á náttúrufarslega þætti eins og líffræðilega fjölbreytni og viðhalda vistgerðum með hátt verndargildi. Gott aðgengi að náttúru svæðisins hefur jákvæð áhrif á heilsu, stuðlar að möguleikum til útivistar og hreyfingar. Verndun votlendis og birkiskóga stuðlar að bindingu gróðurhúsalofttegunda. Stefnan hefur óveruleg áhrif á atvinnu og þjónustu, félags- og velferðarmál og öryggi.

6 AUÐLINDIR

Til náttúruauðlinda teljast allir þættir náttúrunnar sem nýtast mannum, svo sem jörð, lífríki, vatn, loft og sólarljós, t.a.m. í formi orku, fisks og beitara- og byggingarlands. Íslenskt samfélag og efnahagslíf byggir að verulegu leyti á náttúruauðlindum landsins, sem eru afar fjölbreytilegar að gerð. Miklu skiptir að góð þekking sé á stöðu þeirra og eðli á hverjum tíma og að leitast sé við að tryggja sjálfbæra nýtingu þeirra.

Í kaflanum er gerð grein fyrir áhersum og stefnu sveitarfélagsins um tiltekna þætti er varða nýtingu auðlinda.

6.1 ORKA

Áætlun um vernd og orkunýtingu landsvæða (rammaáætlun) byggir á lögum um verndar- og orkunýtingaráætlun nr. 48/2011. Samkvæmt 7. gr. laganna er áætlunin bindandi við gerð skipulagsáætlana. Verndar- og orkunýtingaráætlun tekur til landsvæða og virkjanakosta sem verkefnisstjórn hefur fjallað um og hafa uppsett rafafli 10 MW eða meira eða uppsett varmafl 50 MW eða meira.

Í *Landsskipulagsstefnu 2015-2026* um skipulag í dreifbýli er fjallað um orkuvinnslu og orkuflutning, sbr. gr. 2.5 *Orkumannvirki og örugg afhending raforku í sátt við náttúru og umhverfi*. Þar er lögð áhersla á að skipulag gefi kost á að nýta orkulindir í dreifbýli með sjálfbærni og umhverfisvernd að leiðarljósi. Jafnframt gefi skipulag kost á uppbyggingu flutningsmannvirkja raforku sem tryggir örugga afhendingu raforku. Mannvirki vegna orkuvinnslu og orkuflutnings skulu falla sem best að landslagi og annarri landnotkun samkvæmt landsskipulagsstefnu.

Í Dalabyggð eru ekki stórar vatnsafls- eða jarðvarmavirkjanir. Tvær heimarafstöðvar eru í notkun samkvæmt gögnum Orkustofnunar. Áætlanir eru um uppbyggingu tveggja vindorkugarða, þ.e. í landi Hróðnýjarstaða og

Sólheima. Einnig hafa verið áform um uppbyggingu á sjávarfallavirkjun í landi Straums í Hvammsfirði en þau hafa ekki ennþá komið til framkvæmda. Aðstæður í Hvammsfirði eru taldar góðar til virkjunar sjávarfalla, enda er fjörðurinn innfjörður og mikill munur á flóði og fjöru. Árið 2020 kom út á vegum Samtaka sveitarfélaga á Vesturlandi skýrslan *Smávirkjanir á Vesturlandi; Frumúttekt valkosta*, sbr. meðfylgjandi töflu (Tafla 6.1).²⁴ Fjallað er um 20 virkjunarkosti í Dalabyggð, alls 4.879 kw að uppsettu afli eða 36.679 Mwh árs orkuvinnslu. Allir þeir virkjanakostir myndu tengjast raforkukerfinu gegnum dreifikerfi Rarik á svæðinu, en talin er þörf á nánari greiningu fyrir hvern virkjunarkost í samráði við Rarik.

Í skýrslunni er lagt gróft mat á hagkvæmni einstakra virkjanakosta, en ekki lágu fyrir upplýsingar til að gera kostnaðaráætlun fyrir einstaka virkjanakosti og byggir hagkvæmniflokkun því að mestu á huglægu mati út frá reynslu við byggingu virkjana og frumhönnun virkjana þar sem kostnaðaráætlanir hafa verið gerðar. Almennt gildir að stofnkostnaður lækkar hlutfallslega eftir því sem virkjun er stærri og munar þar mest um kostnað við vélbúnað. Í skýrslunni er ekki lagt sérstaklega mat á umhverfisáhrif virkjanakosta enda er nánari greininga þörf með vettvangsathugunum og aðstoð fagaðila. Verkefnin eru eftir atvikum háð lögum um mat á umhverfisáhrifum. Í skýrslunni kemur fram að æskilegt næsta skref hjá sveitarfélögum sé að auðvelda stjórnsýsluferlið fyrir smávirkjanir, sem sé þungt í vöfum, sér í lagi fyrir þær minni.

Í Dalabyggð er jarðhiti á nokkrum stöðum jarðhiti, þ.e. lághitasvæði. Dæmi um það eru Laugar í Sælingsdal og Reykjadalur í Miðdölum, en ítarleg úttekt á möguleikum á nýtingu jarðhita í Dalabyggð hefur ekki farið fram. Rarik rekur hitaveituna í Dalabyggð í Búðardal og nágrenni og er sjálfrennandi heitu vatni frá borholum í Gröf í Miðdölum dælt áfram til Búðardals. Lítil hitaveita er einnig á Laugum í Sælingsdal.

Hleðslustöð fyrir rafbíla er við Vesturbraut í Búðardal, en næstu stöðvar eru í Bjarkarlundi, í Reykhólahreppi, Staðarskála í Húnaþingi Vestra, Hraunsnefi í Borgarbyggð og við Stykkishólm.

²⁴ Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi. 2020.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Tafla 6.1 Virkjanakostir smávirkjana í Dalabyggð samkvæmt skýrslu SSV.²⁵

Virkjunarkostur	Uppsett afl [kW]	Árs orkuvinnsla [MWh]
Stóra Langadalsá	1.153	8.665
Jörfa við Saurstaði Haukadal	259	1.947
Villingadalsá Haukadal	250	1.881
Haukadalsá við Villingadalsá	178	1.340
Sælingsdalsá	310	2.327
Hvammsá Hvammssveit	417	3.137
Skoravíkurá Fellsströnd	114	860
Hallstaðagil í Flekkudal	54	404
Orrahólgil í Flekkudal	72	544
Stóra Galtardalsgil	238	1.785
Krossdalsá Skarðsströnd	191	1.435
Hvarfdalsá Skarðsströnd	99	746
Nípurá Skarðsströnd	125	942
Svínadalsá suður	216	1.624
Svínadalsá norður	115	865
Hvítidalur	158	1.188
Staðarhólsá við Kjarlaksvelli	264	1.982
Ólafsdalsá og Hvarfdalsá	359	2.699
Brekkuá við Fremri Brekku	142	1.067
Laugá í Laugardal	165	1.241

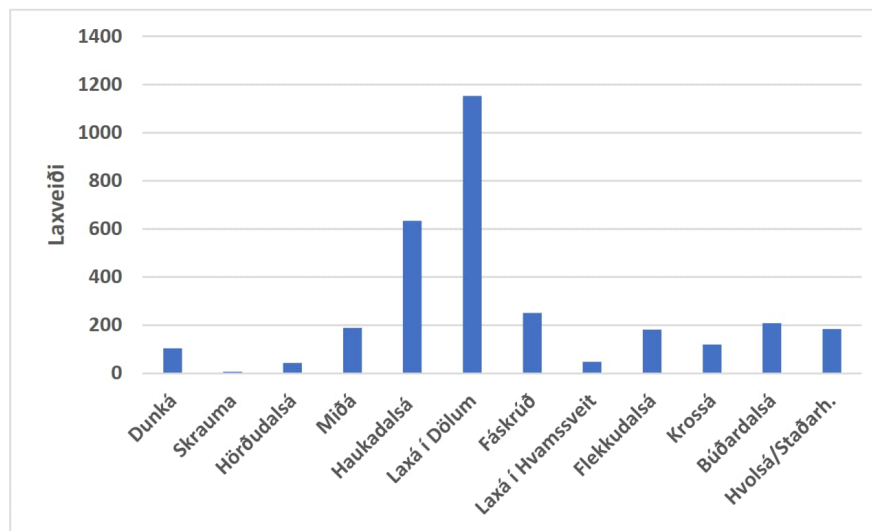
²⁵ Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi. 2020.

²⁶ Laxar.net. 2022.

6.2 VEIÐI Í ÁM OG VÖTNUM

Í Dalabyggð eru fjölmargar ár og vötn þar sem veiðinýting er stunduð og eru veiðinytjar mikilvæg hlunnindi í sveitarfélaginu. Alls eru 14 skráðar laxveiðiár í Dalabyggð. Helstu ár eru Búðardalsá og Krossá á Skarðsströnd, Flekkudalsá á Fellströnd, Fáskrúð, Laxá í Laxárdal, Haukadalsá, Miðá í Miðdölum og Skrauma, Dunká, Setbergsá og Laxá á Skógarströnd.²⁶ Laxá í Laxárdal er talin með bestu laxveiðiám.²⁷ Auk þess er silungsveiði í Hörðudalsá.

Flestar veiðiár í Dölum einkennast af litlum vatnasviðum en árnar eru hins vegar almennt frjósamar með afrennsli af láglendum heiðum og grónum vatnasviðum.²⁸

Mynd 6-1 Meðalveiði á laxi (fjöldi fiska) í tólf ám í Dalabyggð (Hafrannsóknarstofnun).

²⁷ Landssamband veiðifélaga. 2022.

²⁸ Sigurður Már Einarsson og Valdimar Gunnarsson, 1988.

Árnar eru almennt mjög laxauðugar þar sem veiðinýting á laxi er öflug og stunduð með sjálfbærum hætti. Meðalveiði á stangveiddum laxi í Dölum er samtals 3.124 laxar miðað við tímabilið 1985 -2020.²⁹ Laxá í Laxárdal (1153 laxar) og Haukadalsá (634 laxar) eru afkastamestu veiðiárnar, en aðrar ár eru yfirleitt með minna en 200 laxa árlega veiði (Mynd 6-1).

Veiðiréttur fylgir landi og ber veiðiréttarhöfum að mynda veiðifélög. Veiðifélögin bera ábyrgð á veiðistjórnun til sjálfbærrar nýtingar skv. markmiði laga um lax- og silungsveiði nr. 61/2008. Veiðinýting á laxi er arðbær grein og styður við búsetu í sveitarfélaginu. Árið 2018 er á landsvísu áætlað að rekja megi tæplega 9 milljarða landsframleiðslu beint til lax- og silungsveiða.³⁰

Mynd 6-2 Ósar Hvolsár í Saurbæ. Sér í Torffjall til vinstri.

²⁹ Guðmunda Þórðardóttir og Guðni Guðbergsson, 2021

³⁰ Hagfræðistofnun Háskóla Íslands, 2018.

6.3 NEYSLUVATN

Á grundvelli rammatilskipunar Evrópusambandsins um verndun vatns (vatnatilskipun 2000/60/EB) eru í gildi lög nr. 36/2011 um stjórn vatnamála og reglugerðir nr. 535/2011 um flokkun vatnshlota, eiginleika þeirra, álagsgreiningu og vöktun og nr. 935/2011 um stjórn vatnamála. Markmið laganna er að vernda vatn og vistkerfi þess, hindra frekari rýrnun vatnsgæða og bæta ástand vatnavistkerfa til þess að vatn njóti heildstæðrar verndar. Jafnframt er lögunum ætlað að stuðla að sjálfbærri nýtingu vatns og langtímavernd vatnsauðlindarinnar. Samkvæmt lögunum nær vatn yfir straumvötn, stöðuvötn, árósa, strandsjó, grunnvatn og jökla. Vatnaáætlun er nú í kynningarferli en búið er að flokka vatnshlot í Dalabyggð á grundvelli reglugerðar um flokkun þeirra. Skráð vatnshlot í sveitarfélaginu eru alls 94, þar af 7 fyrir strandsjó, 22 í grunnvatni, 2 í stöðuvötnum og 63 í vötnum. Ástand vatnshlota í sveitarfélaginu er metið gott.³¹

Hér á landi eru einnig í gildi lög, reglugerðir og alþjóðlegar samþykktir er varða mengun, þar á meðal lög nr. 33/2004 um varnir gegn mengun hafs og stranda, lög nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir og samningur um verndun hafrýmis NA-Atlantshafsins (OSPAR). Reglugerð um varnir gegn mengun vatns, nr. 796/1999 m.s.br., er ætlað að koma í veg fyrir og draga úr mengun vatns og umhverfis af mannavöldum. Skv. reglugerðinni skal sveitarstjórn flokka allt yfirborðsvatn og grunnvatn eftir ástandi þess og skilgreina langtímamarkmið fyrir vatn.

Flokkun vatns skv. reglugerð 796/1999 hefur ekki farið fram í Dalabyggð. Almennt má telja líklegt að flokka megi ástand vatns sem ósnortið eða lítið snortið vegna dreifðrar byggðar og fámennis, sbr. einnig flokkun vatnshlota í sveitarfélaginu.

³¹ Umhverfisstofnun. 2021.

Tafla 6.2 Flokkun vatns.

Flokkur	Ástand
A	Ósnortið vatn
B	Lítið snortið vatn
C	Nokkuð snortið vatn
D	Verulega snortið vatn
E	Ófullnægjandi vatn

Í Dalabyggð er um tugur samveitna og eru brunnsvæði, grannsvæði og fjarsvæði helstu vatnsveitna auðkennd á skipulagsuppdrætti. Annars staðar eru einkaveitur.

6.4 LOFTGÆÐI OG HLJÓÐVIST

Í *Landsskipulagsstefnu 2015-2026* er m.a. fjallað um gæði í hinu byggða umhverfi. Þar er mælt til þess að við skipulagsgerð verði stuðlað að heilnæmi umhverfis með viðeigandi ráðstöfunum, svo sem varðandi, hljóðvist og loftgæði.

Við skipulagsgerð skal hljóðstig vegna umferðar ökutækja, flugumferðar og atvinnustarfsemi vera undir skilgreindum mörkum sbr. reglugerð nr. 724/2008 um hávaða. Skv. reglugerð um kortlagningu hávaða og aðgerðaráætlanir nr. 1000/2005 skal sveitarstjórn gera hávaðakort fyrir þéttbýlissvæði en veghaldarar og rekstraraðilar flugvalla fyrir stóra vegi og flugvelli. Sveitarstjórn ber ábyrgð á því að aðgerðaráætlun sé gerð til að draga úr áhrifum hávaða, þar sem það á við. Reglugerðin kveður einnig á um það að skipulagsáætlanir séu í samræmi við niðurstöður hávaðakortlagningar.

Helsta umferðaræð í þéttbýlinu í Búðardal er Vestfjarðarvegur nr. 60, þ.e. Vesturbraut. Í tengslum við gerð aðalskipulags er ekki talin þörf á gerð

hávaðakorts fyrir þéttbýlið og stofnveginn um Búðardal, þar sem umferð um veginn er undir þeim viðmiðum set sett eru í reglugerð um kortlagningu hávaða og aðgerðaráætlana, þ.e. um hvað telst stór vegur.

Áætlanir eru um uppbyggingu tveggja vindorkuvera og m.a. er hafið skipulagsferli í tengslum við það. Í tengslum við mat á umhverfisáhrifum framkvæmda fyrir þessi vindorkuver var hávaði frá vindmyllunum kortlagður. Um er að ræða nýjar áskoranir og full þörf er á að setja skýr viðmið um hávaða frá slíkri starfsemi í aðalskipulaginu.

Áætlun um loftgæði á Íslandi 2018-2029³² var gefin út árið 2017 og er meginmarkmið hennar að stuðla að loftgæðum og heilnæmu umhverfi. Loftgæðaáætlunin tekur til þeirra þátta er varða loftgæði utandyra. Í henni koma fram mælanleg markmið, upplýsingar um loftgæði og tímaáætlun, aðgerðir og stefnumörkun til að bæta loftgæði. Umhverfisstofnun fylgist með loftgæðum á öllu landinu og á árinu 2019 kom út skýrslan *Loftgæði á Íslandi; Ársskýrsla 2017*.³³ Skýrslan er gefin út í samræmi við áætlun um loftgæði. Mælingar Umhverfisstofnunar taka til stærstu þéttbýlisstaða og stóriðnaðarsvæða og mældur er styrkur helstu mengunarefna í lofti, svo sem svifryks, brennisteinsdíoxíðs, brennisteinsvetnis og köfnunarefnisdíoxíðs.

Í könnun um búsetuskilyrði frá árinu 2020 (*Íbúakönnun 2020: Íbúar og mikilvægi búsetuskilyrða á Vesturlandi. Samantekt á niðurstöðum*)³⁴ voru könnuð viðhorf íbúa til fjölmargra þátta, m.a. í Dalabyggð. Meðal þátta sem komu best út þegar horft var til stöðu og mikilvægis voru náttúran, friðsæld og loftgæði.

Í tengslum við gerð aðalskipulags Dalabyggðar er ekki talin þörf á sérstökum aðgerðum í skipulagi varðandi loftgæði eða loftmengun, miðað við núverandi og fyrirhugaða starfsemi í sveitarfélaginu.

³² Umhverfis- og auðlindaráðuneytið. 2017.

³³ Umhverfisstofnun. 2019.

³⁴ Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi (SSV). 2021.

Markmið og stefna - auðlindir

Markmið

- ♦ Að nýta orkulindir með sjálfbærni og umhverfisvernd að leiðarljósi, fyrir orkuskipti og til uppbyggingu atvinnulífs.
- ♦ Staðin verði vörður um hefðbundin veiðihlunnindi. Veiðinytjar skulu vera sjálfbærar þannig að viðgangur stofna verði tryggður.
- ♦ Að kannaðir verði möguleikar á nýtingu jarðhita, svo sem til þróunar í landbúnaði, framleiðslu á vönduðum, hreinum sjávarafurðum og fiskeldi.
- ♦ Að kannaðir verði möguleikar á nýtingu vindorku og skal þess gætt að uppbygging vindorkuvera falli sem best að landslagi, lífríki og annarri landnotkun.
- ♦ Hlutfall endurnýjanlegra orkugjafa í orkunotkun verði sem hæst og stuðlað verði að aukinni orkunýtni.
- ♦ Að sem stærstur hluti byggðar í Dalabyggð njóti hitaveitu og eftir atvikum jarðvarma með varmadælingu.
- ♦ Hugað verði að orkuskiptum í samgöngum við skipulagsgerð og aðra ákvarðanatöku.
- ♦ Allir íbúar og fyrirtæki hafi ávallt nægan aðgang að heitu vatni og ómenguðu köldu vatni.

Útfærsla stefnu

Dalabyggð mun leggja áherslu á öflun orku í sveitarfélaginu í sátt við náttúru og umhverfi. Haldið verður áfram rannsóknum og möguleikum á að nýta jarðhita til upphitunar á húsnæði sem víðast í Dalabyggð. Einnig verða skoðaðir aðrir umhverfisvænir og hagkvæmir kostir eins og varmadælur.

Áhersla er lögð á að tryggja hefðbundin veiðihlunnindi og að lagður verði grunnur að frekari nýtingu veiðistofna með sjálfbærni að leiðarljósi, s.s. sjófuglaveiði, sjóstangveiði auk lax- og silungsveiði.

Heimilt verður að reisa smávirkjanir í sátt við umhverfi og náttúru auk þátta eins og samfélags, atvinnu og veiðihlunninda, þar sem aðstæður og hagkvæmni leyfa. Aðalskipulagið heimilar smávirkjanir og litlar vindmyllur og sólarsellur til heimanotkunar innan landbúnaðarsvæða sbr. stefnu um landbúnað (kafla 11.3). Á hverfisvernduðum svæðum og svæðum á náttúrumínjaskrá skal meta áhrif virkjanaframkvæmda sérstaklega í gegnum umhverfismat áætlana deiliskipulags, sbr. lög um umhverfismat framkvæmda og áætlana.

Dalabyggð mun leggja áherslu á að á skipulagstímabilinu verði mótuð stefna um hvar kemur til álita að reisa ný vindorkuver í sveitarfélaginu. Í þeirri stefnu verði tekin afstaða til möguleika á orkuframleiðslu með vindorku í sátt við náttúru og samfélag. Stefnan mun byggja á stefnu stjórnvalda um nýtingu vindorku þegar nánari stefnumótun á landsvísi liggur fyrir,³⁵ svo og viðmiða í lögum og reglugerðum sem varða skipulagsmál með tilliti til vindorkuvera. Fyrir er þess getið að áætlanir eru um uppbyggingu tveggja vindorkugarða, þ.e. í landi Hróðnýjarstaða og Sólheima. Aðalskipulagsbreyting þess efnis hefur verið staðfest og eru þær áætlanir því óháðar ofangreindri stefnumótun Dalabyggðar um vindorkuver.

Dalabyggð mun leggja áherslu á að íbúar búi við hreint og heilnæmt umhverfi. Þessar áherslur munu hafa jákvæð áhrif á íbúa og undirstöðuatvinnugreinar á svæðinu. Markmiðunum má m.a. ná með því að auka vitund almennings og atvinnulífs um afleiðingar mengunar og hvetja

³⁵ Vísað er m.a. til rammaáætlunar og landsskipulagsstefnu.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

sömu aðila til að forðast slíka mengun. Taka skal markmið vatnaáætlunar, þegar hún liggur fyrir, til greina við skipulagsákvæðanir.

Miða skal við að byggt verði upp net hleðslustöðva í tengslum við orkuskipti í samgöngum. Í deiliskipulagi verði útfærð nánar stefna um staðsetningu hleðslustöðva.

Til að ná settum markmiðum um vatnsvernd er mikilvægt að beina framkvæmdum og umferð frá vatnsverndarsvæðum í samvinnu við heilbrigðiseftirlit svæðisins. Tryggja skal, í samræmi við lög og reglugerðir, að mengun frá atvinnustarfsemi berist ekki í jarðveg eða vatn.

Stefna um orku er útfærð nánar með markmiðum um orkuvinnslu og skipulagsákvæðum um lðnaðar- og athafnasvæði (kafli 11.6) og afmörkun á skipulagsupprætti (I). Stefna um neysluvatn er útfærð nánar með afmörkun á skipulagsupprætti (VF, VG og VB) og ákvæðum um takmörkun á landnotkun, þ.e. Vatnsverndarsvæði og Vatnsból (kafli 18.3). Einnig eru sett fram markmið um Veitur (kafli 14.1), afmörkun á skipulagsupprætti (VE) og skipulagsákvæði um Veitur og helgunarsvæði (kafli 17.21).

Helstu stefnubreytingar

Nýjar áherslur í aðalskipulaginu beinast einkum að loftlagsvænni byggð og aðgengi að grænni orku. Líkt og í eldra aðalskipulagi er áhersla á nýtingu jarðvarma, en hér er auk þess rík áhersla á orkunýtni, smávirkjanir og innviði fyrir orkuskipti í samgöngum. Eftir sem áður er rík áhersla á vatnsvernd og aðgang að köldu vatni.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan er líkleg til að hafa verulega jákvæð áhrif á samfélagslega þætti og stuðla að sjálfbærni byggðarinnar hvað varðar þol samfélagsins gangvart umhverfis- og samfélagsbreytingum. Stefnan er einnig líkleg til að hafa jákvæð á áhrif á loftlagsmál og atvinnulíf með áherslu á græna orku og innviði fyrir orkuskipti. Stefnan hefur óveruleg áhrif á náttúru- og menningarminjar og útivist að því gefnu að tekið sé tillit til þeirra í tengslum við smávirkjanir og nýtingu jarðhita.

7 MENNINGAR- OG BÚSETUMINJAR

Til menningarminja teljast ummerki um sögu þjóðarinnar, svo sem fornminjar, menningar- og búsetulandslag, mannvirki og hvers konar nýtlutir. Einnig aðrar heimildir um menningarsögu þjóðarinnar.

Dalabyggð er rík af sögu og menningararfleifð. Í kaflanum er gerð grein fyrir áherslum og stefnu sveitarfélagsins um varðveislu og viðhald þessa mikilvæga menningararfs sem hefur gildi fyrir íbúa svæðisins og í stærra samhengi.

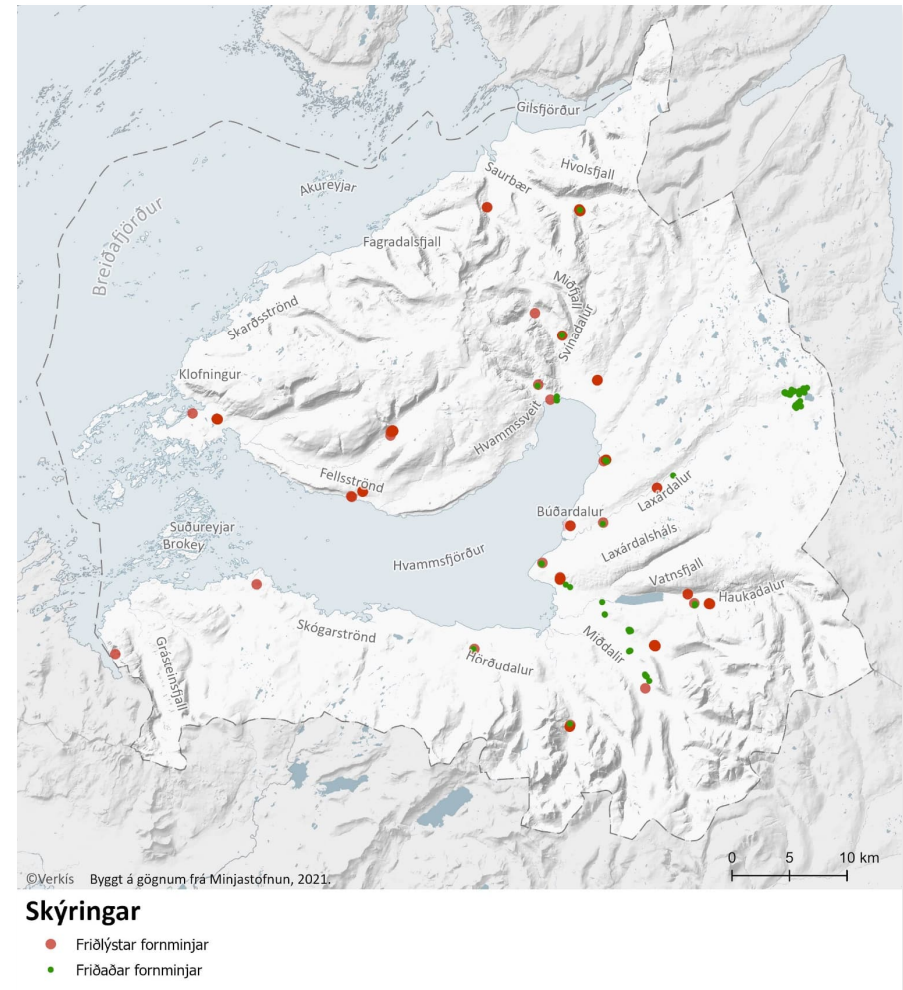
7.1 MENNINGARMINJAR

Hugtakið menningarminjar er skilgreint í lögum um menningarminjar nr. 80/2012 sem „ummerki um sögu þjóðarinnar, svo sem fornminjar, menningar- og búsetulandslag, kirkjugripir og minningarmörk, hús og önnur mannvirki, skip og bátar, samgöngutæki, listmunir og nytjahlutir, svo og myndir og aðrar heimildir um menningarsögu þjóðarinnar“.

Við skipulagsgerð sveitarfélaga þarf að gera grein fyrir friðuðum og friðlýstum húsum og minjum, vinna að skráningu menningarminja í samráði við Minjastofnun og marka eftir atvikum stefnu um verndun svæða eða einstakra húsa eða minja. Skráningu menningarminja er ekki lokið í Dalabyggð en gert er ráð fyrir að áfram verði unnið að skráningunni.

Svæðisskráning fornleifa hefur farið fram í fyrrum Haukadalshreppi,³⁶ Hörðudalshreppi,³⁷ Laxárdalshreppi,³⁸ Miðdalshreppi,³⁹ Saurbæjahreppi,⁴⁰ og Skógarstrandarhreppi.⁴¹

Fornleifafélag Barðstrendinga og Dalamanna hefur staðið að fornleifaskráningum og rannsóknum. Skráning eða rannsóknir hafa farið fram í Akureyjum (aðalskráning fornleifa), Hörðudal (skráning á dysjum, leiðum og haugum), Saurbæ (skráning á dysjum, leiðum og haugum),

Mynd 7-1 Friðlýstar og friðaðar fornminjar í Dalabyggð.

³⁶ Eva Kristín Dal. 2008A.

³⁷ Þóra Pétursdóttir. 2009.

³⁸ Eva Kristín Dal. 2008B.

³⁹ Óskar Leifur Arnarsson. 2008.

⁴⁰ Sigrún Inga Garðarsdóttir og Andrea S. Harðardóttir. 2006.

⁴¹ Þóra Pétursdóttir. 2008.

Skógarströnd (skráning á dysjum, leiðum og haugum), Haukadal (fornleifarannsóknir), Öxney (fornleifarannsókn). Auk þessa hefur fornleifaskráning farið fram í Ólafsdal á vegum Minjaverndar og Ólafsdalsfélagsins. Hluti ofangreindra fornleifaskráninga uppfylla ekki að öllu leyti þær kröfur sem Minjastofnun gerir til slíkrar skráningar í dag.

Friðlýstar fornminjar eru sýndar á skipulagsuppdrætti og tilgreindar í kafla 18.1.

Mynd 7-2 Staðarhólskirkja í Saurbæ.

Lögum um vernd Breiðafjarðar nr. 54/1995 er ætlað að stuðla að verndun Breiðafjarðar, einkum landslags, jarðmyndana, lífríkis og menningarminja. Í gildi er *Verndaráætlun fyrir Breiðafjörð 2014-2019*⁴² og þar er m.a. markmiðið að tryggja verndun menningarminja á verndarsvæðinu. Á

verndarsvæði Breiðafjarðar er mikill fjöldi merkra menningarminja um búsetu, eyjabúskap og sjósókn sem voru á meðal ástæðna þess að sérstök lög voru sett um vernd svæðisins.

7.2 BYGGINGARARFUR OG HÚSFRIÐUN

Samkvæmt 4. grein laga um menningarminjar nr. 80/2012 teljast hús og önnur mannvirki og einstakir hlutar þeirra sem hafa menningarsögulegt, vísindalegt eða listrænt gildi til byggingararfs og á það við um eftirfarandi:

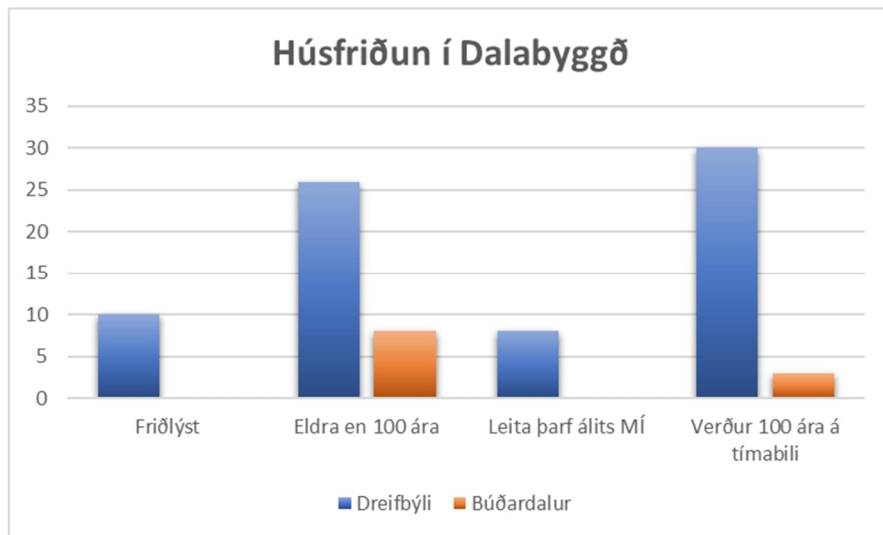
- ♦ *Stök hús eða hluta þeirra og húsasamstæður, hvort sem er til íbúðar eða menningar- og atvinnustarfsemi í þéttbýli eða dreifbýli, húsabyrpingar og götumyndir.*
- ♦ *Kirkjur og bænhús, ásamt tilheyrandi mannvirkjum, svo sem klukkuturnum, garðhleðslum og sáluhliðum, klaustur, samkomuhús, skólahús og nánasta umhverfi þeirra, aðrar opinberar byggingar, íbróttamannvirki og sundlaugar.*
- ♦ *Brýr og hvers konar samgöngumannvirki, virkjanir, stíflur, dælustöðvar og önnur orkumannvirki, hafnarmannvirki, vind- og vatnsmyllur, vitar, slippir, hjallar, manngerðir hellar og réttir.*

Tilgangur laganna er að stuðla að verndun menningarminja og tryggja að íslenskum menningararfi verði skilað óspilltum til komandi kynslóða. Öll hús og mannvirki sem eru 100 ára eða eldri eru því friðuð skv. 29. grein laganna og er óheimilt að raska þeim, spilla eða breyta, rífa þau eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands. Eigendum húsa og mannvirkja sem ekki njóta friðunar en byggð voru 1925 eða fyrr, svo og forráðamönnum kirkna sem reistar voru 1940 eða fyrr, er enn fremur skylt að leita álits hjá Minjastofnun Íslands með minnst sex vikna fyrirvara ef þeir hyggjast breyta þeim, flytja þau eða rífa.

⁴² Breiðafjarðarnefnd. 2014.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Friðlýsing húsa og mannvirkja og friðun kirkna sem ákveðin hefur verið á grundvelli eldri laga heldur gildi sínu og samsvarar friðlýsingu í gildandi lögum. Ráðherra ákveður friðlýsingu eða afnám hennar að fenginni tillögu Minjastofnunar Íslands. Minjastofnun Íslands hefur enn fremur heimild til skyndifriðunar menningarminja sé hætt á að minjunum verði spillt, þær glattist eða að gildi þeirra rýrist á einhvern hátt.

Mynd 7-3 Fjöldi húsa í Dalabyggð sem eru friðlýst, friðuð, verða eldri en 100 ára skipulagstímabilinu eða leita þarf álits um hjá Minjastofnun vegna aldurs.⁴³

Tíu hús og mannvirki í Dalabyggð eru friðlýst skv. lögum. Þar af eru sjö kirkjur og tvö mannvirki (í Öxney og Brokey) sem friðuð voru 1. janúar 1990 samkvæmt aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. þjóðminjalaga nr. 88/1989. Einnig var samþykkt þann 11. ágúst 2009 að Dagverðarneskirkja skyldi sett á skrá yfir friðuð hús, skv. 6. gr. laga um húsafriðun nr. 104/2001.

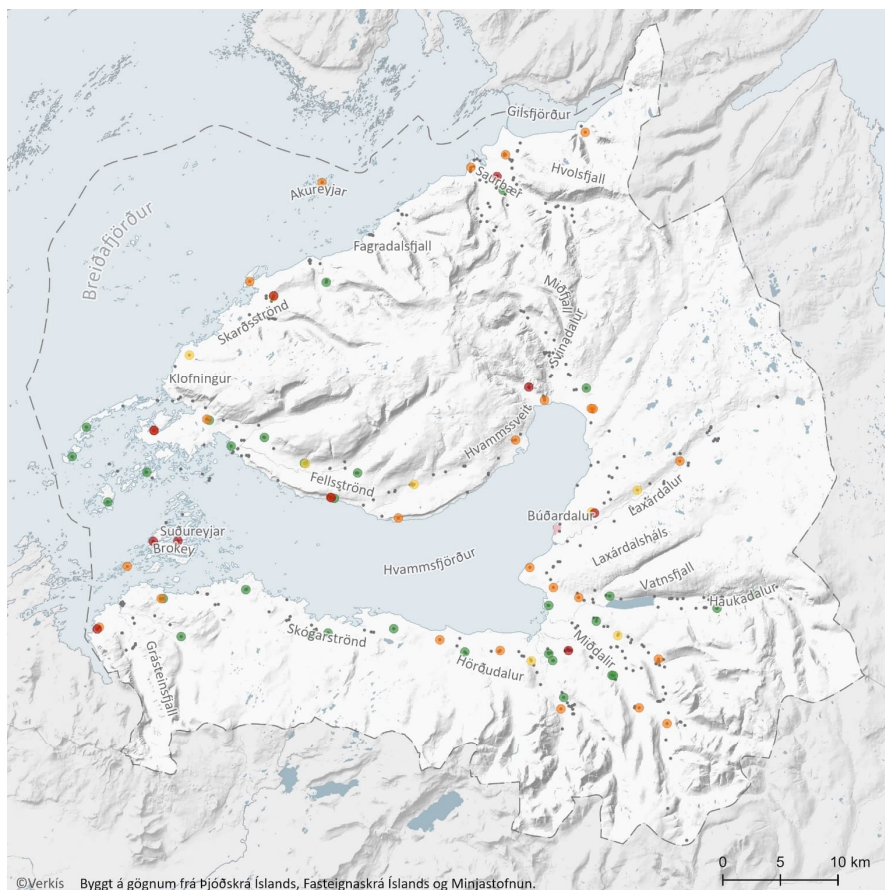
Í Öxney er torfhús sem talið er mjög fornt bænahús að stofni til. Getið er um bænahúsið í máldaga Narfeyrarkirkju 1224 en frá því líklega um 1600 hefur það verið notað sem skemma. Í Brokey er steinhlaðinn hjallur sem talinn er reistur í byrjun 18. aldar.

Í Dalabyggð eru minnst 34 byggingar friðaðar skv. lögum um menningarminjar nr. 80/2012, þar af eru átta í Búðardal. Leita þarf álits hjá Minjastofnun Íslands um minnst átta byggingar í dreifbýlinu ef fyrirhugað er að breyta þeim, flytja eða rífa. Auk þess verða minnst 33 byggingar 100 ára á skipulagstímabilinu og munu þar með njóta friðunar skv. ofangreindum lögum en þrjár þeirra eru í Búðardal.

Í töflunni hér á eftir (Tafla 7.1) eru tilgreindar byggingar eða byggingarhlutar sem njóta friðunar eða munu njóta friðunar á skipulagstímabilinu en ekki er lagt mat á varðveislugildi þeirra. Öll íbúðarhús, kirkjur, félagsheimili og skólahús sem eru skráð í Þjóðskrá og falla undir ákvæði ofangreindra laga eru tilgreind í töflunni. Á býlum í dreifbýli eru í mörgum tilfellum allar byggingar skráðar undir einu fasteignanúmeri, hvort sem um er að ræða stakar eða sambyggðar byggingar. Í þeim tilvikum er aðeins elsta bygging eða byggingarhluti tilgreind í töflunni. Þessar byggingar geta verið gripahús, hlöður, verkstæði, geymslur og önnur útihús. Á þessum býlum geta því verið fleiri byggingar eða byggingarhlutar sem falla undir lögin og þar þarf því að leggja mat á aldur bygginga ef framkvæmdir við þær eru fyrirhugaðar. Einnig kunna einhverjar byggingar að vera horfnar þótt þær séu enn tilgreindar í Þjóðskrá.

⁴³ Þjóðskrá Íslands, fasteignir. Mars 2021.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Skýringar

Verndun húsa og mannvirkja skv. lögum um menningarminjar nr. 80/2012

- Friðlýstar byggingar (10)
- Byggingar sem eru eldri en 100 ára (26)
- Byggingar þar sem leita þarf álits Minjastofnunar Íslands (8)
- Byggingar sem verða 100 ára á tímabilinu (30)
- Aðrar byggingar sem falla ekki undir lög

Skýringar

Verndun húsa og mannvirkja skv. lögum um menningarminjar nr. 80/2012

- Friðað - 100 ára og eldra
- Verða 100 ára á skipulástímabili
- Byggt fyrir 1950
- Byggt fyrir 2000
- Byggt eftir 2000
- Ótilgreint

Mynd 7-4 Hús sem njóta verndar í Dalabyggð skv. lögum um menningarminjar.

Mynd 7-5 Hús sem njóta verndar í Búðardal skv. lögum um menningarminjar.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Tafla 7.1 Hús í Dalabyggð sem eru friðlýst, friðuð, verða eldri en 100 ára á skipulagstímabilinu eða leita þarf álits um hjá Minjastofnun vegna aldurs. (Þjóðskrá, 2021)

Byggingarár og aldursskipting				
Bygging	Friðlýst	Friðuð	Leita þarf álits MÍ	Verður 100 ára á tímabili
Akureyjar 1		1914		
Arney				1927
Ballará			1925	
Fremri Hrafnabjörg				1930
Blönduhlíð			1925	
Brautarholtsland		1908		
Breiðabólstaður			1925	
Brekkuhvammur 2		1900		
Brekkuhvammur 4				1930
Brokey - Friðuð 1990	1900			
Búðarbraut 1		1900		
Búðarbraut 3				1930
Búðarbraut 6		1900		
Búðardalur í Skarðshreppi				1926
Bær - íbúðarhús				1929
Bær - útihús				1930
Dagverðarnes		1915		
Dagverðarneskirkja Friðuð 2009		1935		
Dunkur 1				1930
Fremri-Hundadalur		1912		

Byggingarár og aldursskipting				
Bygging	Friðlýst	Friðuð	Leita þarf álits MÍ	Verður 100 ára á tímabili
Fremri-Langey				1928
Galtartunga				1931
Geirshlíð 1				1931
Gillastaðir 2		1903		
Glerárskógar - íbúðarhús		1908		
Glerárskógar - útihús		1917		
Gunnarsbraut 6		1915		
Gunnarsstaðir		1920		
Gvendareyjar		1898		
Hamrar				1930
Háls		1914		
Háls				1930
Hjarðarholtskirkja Friðlýst 1990	1904			
Hólmlátur				1927
Hrappsey				1930
Hvammskirkja Friðlýst 1990	1884			
Hörðuból 1				1930
Innra-Leiti				1931
Kamsnes		1906		
Ketilsstaðir		1920		
Kjarlaksstaðir 2				1930
Kolsstaðir I		1915		

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Bygging	Byggingarár og aldursskipting			
	Friðlýst	Friðað	Leita þarf álfits Mí	Verður 100 ára á tímabili
Kvennabrekkukirkja			1923	
Kýrunnarstaðir		1911		
Litli-Langidalur				1931
Lækjarskógur				1930
Lækur				1930
Magnússkógar				1930
Narfeyrarkirkja Friðlýst 1990	1899			
Narfeyri		1913		
Ormsstaðir - íbúðarhús		1909		
Ormsstaðir - útihús				1930
Orrahóll - íbúðarhús				1927
Orrahóll - útihús			1924	
Ólafsdalur 2		1890		
Purkey				1932
Seljaland		1903		
Skarð 1			1925	
Skarðskirkja - Friðlýst 1990	1915			
Skarðsstöð		1900		
Skerðingsstaðir (upphaflega byggt á Arnarbæli)		1876		
Skoravík		1920		
Skógskotsland				1930

Bygging	Byggingarár og aldursskipting			
	Friðlýst	Friðað	Leita þarf álfits Mí	Verður 100 ára á tímabili
Smyrlahóll				1930
Snóksdalskirkja Friðlýst 1990	1875			
Staðarfell 2		1912		
Staðarfell				1931
Staðarfellskirkja Friðlýst 1990	1891			
Staðarhólskirkja Friðlýst 1990	1899			
Stekkarhvatn 9b		1905		
Stóra-Holtland	1919			
Stóri-Múli				1928
Tjaldanes 3		1921		
Túngarður				1929
Valshamar				1927
Ægisbraut 1		1912		
Ægisbraut 4				1930
Ægisbraut 7		1912		
Ægisbraut 11		1908		
Öxney Friðað 1990	1884			

7.3 SÖGUSTAÐIR OG SÖFN

Dalabyggð er rík af af sögu en á svæðinu áttu sér stað helstu örlaga og átakaatburðir Íslandssögunnar á landnámsöld. Í *Svæðisskipulagi Dalabyggðar, Reykhólahrepps og Strandabyggðar 2018 – 2030* er unnið með þennan menningararf, m.a. með skilgreiningu á svokallaðri Dalaleið. Í því felst t.d. að skilgreina uppbyggingu aðstöðu ferðafólks á tilteknum leiðum með það fyrir augum að auka upplifun og styrkja ímynd staða og svæða.

Í Dalabyggð eru fjögur söfn á vegum sveitarfélagsins, þ.e. Byggðasafn Dalamanna, Héraðsbókasafn Dalasýslu, Héraðsskjalasafn Dalasýslu og Listasafn Dalasýslu. Auk þess eru á vegum einkaaðila rekin nokkur setur eða söfn, svo sem Vínlandssetur í Leifsbúð í Búðardal, tilgátuhús með lifandi leiðsögn á Eiríksstöðum í Haukadal og sögusýning um brautryðjendastarf Torfa og Guðlaugar í Ólafsdal. Einnig er unnið að uppbyggingu Sturluseturs í Dalabyggð.

7.4 BÚSETU- OG MENNINGARLANDSLAG

Til búsetu- eða menningarlandslags telst allt landslag þar sem ummerki mannsins sjást. Hugtakið er oftast tengt landslagi mótuðu af hefðbundnum landbúnaði.⁴⁴ Í núverandi lögum um menningarminjar (nr. 80/2012) er búsetulandslag skilgreint sem hluti fornleifa og ber því að vernda á sama hátt og aðrar fornleifar.

Landsskipulagsstefna leggur m.a. áherslu á að varðveita sérstæða náttúru, menningu og sögu sem felst m.a. í byggingararfi og landslagi og *Svæðisskipulag Dalabyggðar, Reykhólahrepps og Strandabyggðar 2018 – 2030* tekur í sama streng.

Í mörgum Breiðarfjarðareyja eru minjar um búsetu sem hafa sögulegt gildi. Skv. 1. gr. laga um vernd Breiðarfjarðar er tilgangur þeirra að stuðla að verndun Breiðarfjarðar, einkum landslags, jarðmyndana, lífríkis og menningarminja. Í *Verndaráætlun fyrir Breiðafjörð 2014-2019*⁴⁵ eru m.a.

markmiðið um landslag og menningarlandslag. Markmiðið er að „...vernda sérstætt eyjalandslag (og landslagsheildir) svæðisins, sérstaklega m.t.t. sjónrænna þátta“ og einnig að „...varðveita það menningarlandslag sem mótað hefur Breiðarfjarðareyjar um aldir og ráðist hefur af nýtingu landsins“.

Markmið og stefna - menningar- og búsetuminjar

Markmið

- ♦ Vernda sérstætt landslag og landslagsheildir í Dalabyggð, sérstaklega m.t.t. sjónrænna þátta.
- ♦ Varðveita það menningarlandslag sem mótað hefur svæðið um aldir og ráðist hefur af nýtingu landsins.
- ♦ Staðinn verður vörður um byggingararf svæðisins og tekið tillit til hans við mannvirkjagerð.
- ♦ Sérstaða svæðisins í landslagi, sögu og menningu verði dregin fram við umhverfismótun og mannvirkjagerð, svo sem á áfangastöðum ferðamanna.
- ♦ Landbúnaðarlandslagi verði viðhaldið, s.s. með túnslætti og góðu viðhaldi landbúnaðarmannvirkja.

Útfærsla stefnu

Í Dalabyggð er rík áhersla á menningararfinn og hvernig unnið er með hann í skipulagi, svo sem í tengslum við ferðaþjónustu og skipulag landbúnaðarlands sbr. viðmið sveitarfélagsins fyrir flokkun og greiningu á landbúnaðarlandi. Dalabyggð mun leggja áherslu á verndun sérkenna í sveitarfélaginu, þ.e. verndun sögu og menningarminja og draga sérstaklega fram söguvið einstakra sagna. Með því er einnig átt við búsetulandslag, þ.e. það umhverfi sem mannshöndin hefur mótað með athöfnum sínum í

⁴⁴ Þóra Ellen Þórhallsdóttir, Þorvarður Árnason, Hlynur Bárðarson og Karen Pálsdóttir. 2010.

⁴⁵ Breiðarfjarðarnefnd. 2014.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

gegnum tíðina. Í sveitarfélaginu eru margs konar minjar sem lýsa metnaði fyrri tíma, landnámi svæðisins, atvinnuháttum og fornar leiðir. Við Breiðarfjörð og á Breiðafjarðareyjum má finna fjölbreyttar minjar tengdar búsetu, útgerð, búskap og hlunnindanýtingu.

Í skipulagi er leitast við að varðveita gömul hús í þéttbýli og dreifbýli, þ.e. hús sem hafa á einhvern hátt verndargildi. Einnig er leitast við að vernda staði sem tengjast merkjum atburðum, þjóðsögum og þjóðháttum, svo og mannvirki sem bera vitni um búsetu og menningu sem er horfin. Þessari stefnu er ætlað að styrkja staðaranda og stuðla að áhugaverðu umhverfi fyrir íbúa og gesti og styður við ferðaþjónustu og fleiri atvinnuvegi.

Við uppbyggingu nýrra mannvirkja verður tekið mið af landslagi og byggingararfi, svo sem m.t.t. staðsetningar, forms, lita og efna. Við deiliskipulagsgerð og veitingu byggingar- og framkvæmdaleyfa verður þess gætt að vel sé vandað til mannvirkjagerðar og umhverfismótunar og eftir atvikum leitað álits fagaðila ef ástæða er til.

Menningar- og búsetuminjar og sérkenni eru vernduð fyrir framkvæmdum og ágangi náttúrunnar. Almenn séð er æskilegt að framkvæmdum sé beint frá minjastöðum. Jafnframt er almenna reglan að stöðva verk og tilkynna Minjastofnun komi fornleifar í ljós við framkvæmdir, skv. 24. gr. laga um menningarminjar. Við deiliskipulag skal skrá fornminjar á viðkomandi svæði og leita umsagnar Minjastofnunar. Í skógræktaráætlunum þarf að taka tillit til fornminja og ekki er plantað nær þekktum fornminjum en 20 m.

Stefnan um menningar- og búsetuminjar er útfærð nánar með afmörkun fyrir svæðið á skipulagsupprætti (MV og HV) og sem ákvæði um takmörkun á landnotkun, þ.e. ákvæði um Minjavernd (kafli 18.1). Einnig er vísað til stefnu um Hverfisvernd (kafli 8). Stefna um hverfisvernd er útfærð nánar með afmörkun fyrir svæðið á skipulagsupprætti (HV) og með ákvæði um takmörkun á landnotkun, þ.e. Hverfisvernd (kafli 18.4).

Helstu stefnubreytingar

Áhersla er lögð á að nýta menningararfinn til að styrkja sjálfsmynd samfélagsins og til hagsbóta fyrir atvinnulíf á svæðinu. Stefnan er í takt við eldra aðalskipulag en tekur jafnframt mið af stefnumörkun sveitarfélaga og ríkisins. Það á t.d. við um landsskipulagsstefnu, Svæðisskipulag Dalabyggðar, Reykhólahrepps og Strandabyggðar 2018 – 2030 og verndaráætlun fyrir Breiðarfjörð.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnunni er ætlað að stuðla að varðveislu menningarminja, landslags og landslagsheilda og sérkenna Dalabyggðar sem felst í sagnaarfinum. Verndun menningarverðmæta er ætlað að styrkja efnahagslegan grunn og leiða til jákvæðrar þróunar í sveitarfélaginu. Stefnan er í samræmi við þá stefnu sem stjórnvöld hafa markað um verndun menningarminja. Í heildina mun stefnan styrkja þol samfélagsins gegn samfélags- og umhverfisbreytingum, styrkja staðaranda og styrkja ferðaþjónustu og útivist á svæðinu.

Mynd 7-6 Ólafsdalur.

8 HVERFISVERND

Í aðalskipulagi Dalabyggðar eru sett ákvæði um hverfisvernd þar sem talin er þörf á að vernda, svo sem sérkenni eldri byggðar, náttúru- og menningarminjar og menningarlandslag. Hverfisvernd getur tekið til einstakra mannvirkja, reita, götuhluta, fornleifastaða eða sögulegra eða náttúrufarslega merkra staða. Framkvæmdir innan hverfisverndaðra svæða mega ekki raska þeim þáttum sem verndin tekur til.

Vísað er til stefnu um vernd lífríkis og landslags (kaflí 5), menningar- og búsetuminjar (kaflí 7) og hvað varðar forsendur fyrir vernd náttúru- og menningarminja.

Í kaflanum er gerð grein fyrir áherslum og stefnu sveitarfélagsins um breytingar á svæðum sem áður voru hverfisvernduð og einnig ný svæði sem Dalabyggð telur ástæðu til að njóti hverfisverndar.

Markmið og stefna – hverfisvernd

Markmið

- ◆ Stuðlað verði að varðveislu náttúruminja, fornleifa og annarra söguminja, sem m.a. rennir styrkari stoðum undir ferðaþjónustu á svæðinu.
- ◆ Stuðlað verði að verndun votlendis og merkra birkiskóga svæðisins með hverfisvernd.
- ◆ Stuðlað verði að verndun viðkvæmra og sérstæðra strandsvæða með hverfisvernd.
- ◆ Stuðlað verði að verndun æðarvarps sem rennir styrkari stoðum undir atvinnu á svæðinu.

Útfærsla stefnu

Dalabyggð leggur ríka áhersla á að varðveita sögu- og náttúruminjar og önnur umhverfisgæði sem eru undirstaða byggðar á svæðinu, auk þess að skapa umgjörð fyrir einstaka menningar- og náttúruupplifun.

Svæði sem hafa verndargildi vegna sérstæðrar náttúru, menningarminja eða hafa mikið útivistargildi eru skilgreind sem hverfisverndarsvæði. Það á einkum við um landslag, sjávarfitjar og leirur, votlendi, kjarrlendi, heiðalönd, jarðhitasvæði, æðarvarp og sögustaði.

Hverfisverndinni er ætlað að vernda svæðin fyrir hugsanlegum óæskilegum breytingum. Einnig að skapa umhverfi sem styrkir efnahagslegan og samfélagslegan grunn sveitarfélagsins og hefur jákvæð áhrif á þróun þess.

Um hverfisverndarsvæði gilda þau almennu ákvæði að þar má ekki raska þeim þáttum sem vernd þeirra byggir á.

Við deiliskipulagsgerð og veitingu byggingar- og framkvæmdaleyfa innan hverfisverndarsvæða skal þess gætt að vel sé vandað til mannvirkjagerðar og umhverfismótunar. Í deiliskipulagi á hverfisvernduðum svæðum skal gera greiningu á áhrifum framkvæmda í umhverfismati áætlana, sbr. lög um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021. Með þeim hætti er leitast við að tryggja að tillit sé tekið til áhrifa á umhverfi og samfélag og að deiliskipulag sé í samræmi við markmið aðalskipulagsins.

Stefnan um hverfisvernd er útfærð nánar með afmörkun fyrir svæðið á skipulagsuppdrætti (HV) og með ákvæði um takmörkun á landnotkun, þ.e. Hverfisvernd (kaflí 18.4).

Helstu stefnubreytingar

Meginstefnan er sú sama og í fyrra aðalskipulagi. Helsta breytingin felst í að æðarvarp nýtur nú einnig hverfisverndar ásamt aðliggjandi sjávarfitjum, leirum og votlendi. Auk þess eru núverandi hverfisverndarsvæði endurskoðuð í ljósi reynslu á skipulagstímanum og nákvæmari grunngagna, ásamt því að gera verndunina markvissari. Það á við um hverfisverndarsvæði á ósasvæðum í botni Hvammsfjarðar sem eru endurskilgreind og svæðin í Sælingsdal og Reykjadal sem eru minnkuð. Einnig er hverfisvernd í Flekkudal felld niður.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan er líkleg til að auka viðnámsþol gegn umhverfisbreytingum og stuðla að sjálfbærri nýtingu hlunninda og náttúruauðlinda, styður við vernd Breiðafjarðar og setur skýran ramma um nýtingu svæðisins. Einnig er hún líkleg til að stuðla að verndun menningarminja og styrkja sérstöðu og styðja við ferðaþjónustu. Stefnan mun tryggja aðgengi að náttúru svæðisins og þannig stuðla að hreyfingu og bættri lýðheilsu. Stefnan hefur jákvæð áhrif á losun gróðurhúsalofttegunda, er ákveðið mótvægi við loftslagsbreytingar þar sem hún stuðlar að verndun og endurheimt vistkerfa. Stefnan hefur óveruleg áhrif á félags- og velferðarmál og öryggi.

Mynd 8-1 Langeyjarnes.

9 ÓBYGGÐ SVÆÐI

Í Dalabyggð eru umfangsmikil óbyggð svæði sem eru áhugaverð til útivistar og um þau liggja í sumum tilfellum vegslóðar og gönguleiðir. Óbyggð svæði samkvæmt skipulagsreglugerð eru svæði þar sem ekki er gert ráð fyrir búsetu né atvinnustarfsemi, svo sem hálendi, heiðar og beitolönd, að mestu án mannvirkja annarra en þeirra sem þjóna útivist, beitarafnotum, öryggismálum og fjarskiptum.

Í aðalskipulagi Dalabyggðar er megin þorri lands skilgreint sem landbúnaðarland, þ.e. ef frá eru taldar eyjarnar á Breiðafirði. Í kaflanum er gerð grein fyrir áherslum og stefnu Dalabyggðar um þessi svæði, svo sem helstu atriðum sem varða aðstöðu og mannvirkjagerð í tengslum við notkun svæðanna og öðrum skipulagsforsendum sem þörf er á fyrir gerð deiliskipulags.

9.1 EYJAR OG STRANDSVÆÐI

Breiðafjörður er verndaður samkvæmt lögum nr. 54/1995 um vernd Breiðafjarðar. Tilgangur laganna er að stuðla að verndun Breiðafjarðar, einkum landslags, jarðmyndana, lífríkis og menningarminja. Ákvæði laganna taka til allra eyja, hólma og skerja á Breiðafirði innan marka Dalabyggðar. Þó svæðið sé verndað með sérstökum lögum hefur sveitarfélagið skipulagsvald innan þess.

Í gildi er Verndaráætlun fyrir *Breiðafjörð 2014-2019*⁴⁶ sem unnin er samkvæmt lögunum um vernd Breiðafjarðar. Markmið verndaráætlunarinnar er að tryggja vernd náttúru- og menningarminja svæðisins. Í því felst m.a. að náttúra verndarsvæðisins fái að þróast eftir eigin lögmálum eins og kostur er um leið og almenningi og landeigendum er, eftir ákveðnum reglum, gert kleift að njóta þess sem svæðið hefur upp á að bjóða. Áætlunin markar m.a. stefnu um útfærslu stjórnunar og umsýslu vegna verndar, skipulags og framkvæmda á svæðinu og sýnir leiðir til að ná þeim markmiðum.

⁴⁶ Breiðafjarðarnefnd 2014.

Á vegum Breiðafjarðarnefndar er unnið að undirbúningi á endurskoðun laga um vernd Breiðafjarðar og hafin er ítarleg kynningar- og samráðsvinna sem hefur gengið undir nafninu *Framtíð Breiðafjarðar*. Í skýrslunni *Framtíð Breiðafjarðar - Samantekt og niðurstöður upplýsingaöflunar og samráðs* eru teknar saman upplýsingar um þær leiðir sem taldar eru koma til greina fyrir framtíð svæðisins og grein gerð fyrir kynningar- og samráðsvinnu nefndarinnar.⁴⁷

Svæðisskipulag Dalabyggðar, Reykhólahrepps og Strandabyggðar 2018-2030 markar m.a. stefnu um landnotkun, auðlindanýtingu og landslag og mannvirkjagerð. Þar er m.a. áhersla á sjálfbæra nýtingu sjávarauðlinda. Þar er lagt til að möguleg nýtingarsvæði mismunandi sjávar- og strandauðlinda verði kortlögð þannig að yfirsýn fáið yfir auðlindirnar og samspil þeirra svo stuðla megi að vel ígrunduðum ákvörðunum um sjálfbæra nýtingu og góðri stjórnun við framleiðslu. Svæðisskipulagið leggur einnig áherslu á að við deiliskipulagsgerð og veitingu byggingar- og framkvæmdaleyfa verði þess gætt að vel sé vandað til mannvirkjagerðar og umhverfismótunar. Tekið verði mið af landslagi og byggingararfi, svo sem m.t.t. staðsetningar, forms, lita og efna. Leitað verði álits fagaðila eftir því sem ástæða þykir til.

Landsskipulagsstefna 2015-2026 markar m.a. stefnu um skipulag í dreifbýli og á haf- og strandsvæðum. Þar er m.a. áhersla á að skipulag landnotkunar stuðli að heilnæmu umhverfi og verndun og varðveislu sérstæðrar náttúru og landslagi og öryggi almennings gagnvart náttúruvá og loftlagsbreytingum.

9.2 HEIÐARLÖND

Í Dalabyggð eru umfangsmikil óbyggð svæði ofan byggðar sem gegna hlutverki sem beitolönd. Um er að ræða eignarlönd þar sem ekki er gert ráð fyrir búsetu né atvinnustarfsemi. Þessi svæði eru skilgreind sem landbúnaðarland í aðalskipulagi (sbr. kafla 11.3) en ekki sem óbyggð svæði. Dalabyggð hefur markað sér stefnu um flokkun landbúnaðarlands, viðmið og útfærslu í skipulagi, sbr. samþykkt umhverfis- og skipulagsnefndar 2. mars

⁴⁷ Breiðafjarðarnefnd 2020.

2020 og samþykkt sveitarstjórnar 5. mars 2020. Viðmiðin eru hér í viðauka en að öðru leyti er vísað til umfjöllunar um landbúnaðarland í kafla 11.3.

Markmið og stefna – óbyggð svæði

Markmið

- ♦ Viðhalda stórum samfelldum óbyggðum svæðum þar sem mannvirki eru fá og áhrifa mannsins gætir lítið.
- ♦ Að renna styrkum stoðum undir hefðbundna nýtingu hlunninda á Breiðafirði.
- ♦ Að byggja upp innviði og aðstöðu fyrir ferðamenn og tryggja almenningi aðgang að náttúru án þess að spjöll hljótist af.
- ♦ Uppbygging aðstöðu fyrir ferðamenn á óbyggðum svæðum taki mið af náttúru, menningu og sögu, sem og afþreyingarrófi.
- ♦ Við framkvæmdir verði vernd sjónræns gildis og heildstæð mynd umhverfisins ávallt höfð að leiðarljósi.
- ♦ Að stuðla að verndun Breiðafjarðar, einkum landslags, jarðmyndana, lífríkis og menningarminja.

Útfærsla stefnu

Dalabyggð mun leggja áherslu á að samræma skipulag eyja og strandsvæða að verndarákvæðum sem um þau svæði gilda í lögum um vernd Breiðafjarðar nr. 54/1995 en þau setja ákveðinn ramma um landnýtingu á svæðinu. Auk þess eru á svæðinu merkar náttúru- og menningarminjar og um þær gilda lög um náttúruvernd nr. 60/2013 og lög um menningarminjar

nr. 80/2012. Því hefur Dalabyggð ákveðið að tiltekin óbyggð svæði skuli auk þess njóta hverfisverndar sbr. kafla 8.

Stefnan um óbyggð svæði er útfærð nánar með afmörkun fyrir svæði (ÓB) á skipulagsupprætti, almennum ákvæðum og sértækum ákvæðum. Stök hús á eyjum sem annars eru skilgreindar sem óbyggð svæði eru skilgreind sem frístundabyggð (F) á skipulagsupprætti, almennum ákvæðum og sértækum ákvæðum í kafla 17.11. Hluti óbyggðra svæða nýtur einnig hverfisverndar, þ.e. með afmörkun á skipulagsupprætti, markmiðum um Hverfisvernd (kafla 8) og ákvæði um takmörkun á landnotkun vegna hverfisverndar (kafla 18.4). Stefna um nýtingu heiðarlunda er útfærð með markmiðum um landbúnað (kafla 11.3) og í kafla 17.13 um landbúnaðarsvæði.

Helstu stefnubreytingar

Meginstefnan er sú sama og í fyrra aðalskipulagi. Áhersla er lögð á sjálfbæra nýtingu lands og að vernd Breiðafjarðar verði útfærð í skipulagi. Helsta breytingin er að óbyggð svæði í nágrenni við þéttbýlið breytast í opin svæði, enda er um að ræða svæði fyrir útivist, í tengslum við þéttbýli, með aðstöðu sem tilheyrir almennri útivist, svo og stígum og áningarstöðum.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefna um óbyggð svæði, ásamt hverfisvernd, er líkleg til að styðja við vernd Breiðafjarðar og setja skýran ramma um nýtingu svæðisins og þá takmörkuðu uppbyggingu sem er heimil. Almenn er lítil uppbygging á óbyggðum svæðum, en sú aðstaða sem byggð er upp á að taka mið af náttúru, menningu og sögu, sem og afþreyingarrófi. Stefnan er líkleg til að hafa jákvæð áhrif náttúru og landslag og styrkja ferðaþjónustu og útivist.

SAMFÉLAG

10 BYGGÐ

Dalabyggð er landstórt sveitarfélag, landbúnaðarhérað og byggðin dreifist yfir stórt svæði. Í kaflanum er gerð grein fyrir áherslum og stefnu Dalabyggðar um byggðina og almenn búsetuskilyrði í sveitarfélaginu.

Mynd 10-1 Séð inn Ægisbraut.

10.1 ÞRÓUN BYGGÐAR

Saga byggðar

Sveitarfélagið Dalabyggð varð fyrst til við sameiningu Suðurdalahrepps, Haukadalshrepps, Laxárdalshrepps, Hvammshrepps, Fellsstrandahrepps og Skarðshrepps árið 1994 og 1998 sameinuðust Skógarstrandahreppur og

Dalabyggð. Saurbæjarhreppur og Dalabyggð sameinuðust síðan árið 2006 og sveitarfélagið Dalabyggð nær nú yfir alla Dalasýslu og Skógarstrandahrepp í Snæfellsnessýslu, þ.e. frá botni Álftafjarðar að Gilsfjarðarbotni.

Dalabyggð er landbúnaðarhérað en ferðaþjónusta er vaxandi atvinnugrein. Búðardalur er eini þéttbýlisstaðurinn í Dalabyggð, en upphaf þéttbýlismyndunar þar má rekja allt aftur til aldamótanna 1900. Samkvæmt gögnum Hagstofunnar varð talsverður vöxtur í þéttbýlinu eftir seinna stríð, einkum frá 1960 til 1990. Búðardalur vex upp sem verslunar-, stjórnsýslu- og þjónustukjarni fyrir sveitirnar í kring.

10.2 ÍBÚAÞRÓUN

Íbúafjöldi

Samkvæmt gögnum Hagstofunnar bjuggu 620 íbúar í sveitarfélaginu 1. janúar 2021 en 694 bjuggu í sveitarfélaginu 1. janúar 2010. Um aldamótin, þ.e. í janúar 2000 voru íbúarnir 775.

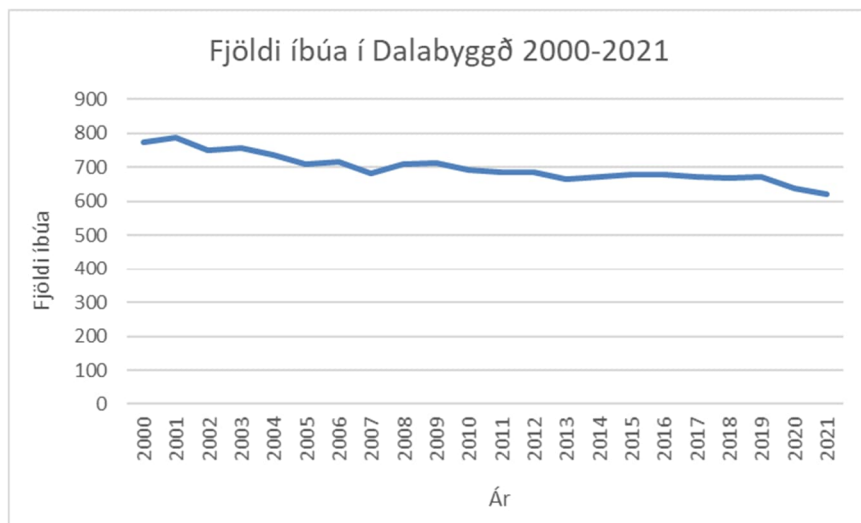
Á undanförunum fimm árum hefur fjöldi íbúa verið nokkuð stöðugur, þ.e. óveruleg fjölgun eða fækkun milli einstakra ára. Á síðustu tveimur árum fækkaði þó íbúum um 53. Í þéttbýlinu í Búðardal voru íbúar 255 þann 1. janúar 2010, en 249 1. janúar 2021.

Á undanförunum tveimur áratugum hefur íbúum í Dalabyggð fækkað, en fjöldi íbúa í Búðardal hefur um það bil staðið í stað síðustu ár. Til framtíðar er erfitt að spá fyrir um mannfjöldaþróun með mikilli vissu, en ríkur vilji er til þess að snúa þróuninni við svo að íbúum sveitarfélagsins muni fjölga á ný. Í

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

*Stefnu Dalabyggðar 2019 – 2022*⁴⁸ kemur fram í SVOT greiningu að fólksfækkun sé einn helsti veikleiki svæðisins og ein helsta ógnunin sé vöntun á fólki á barneignaraldri. *Húsnæðisáætlun Dalabyggðar 2020-2024*⁴⁹ reiknar með hóflegri fjölgun íbúa í sveitarfélaginu. Í áætluninni er bent á að helst vanti leiguíbúðir.

Í aðalskipulagi Dalabyggðar er einnig gert ráð fyrir hóflegri fjölgun íbúa og tekið er mið af lágspá Hagstofu Íslands.

Mynd 10-2 Fjöldi íbúa í Dalabyggð 1. janúar hvers árs.⁵⁰

Samsetning íbúa

Í lok árs 2020 voru um 45 erlendir ríkisborgarar með skráð aðsetur í Dalabyggð samkvæmt gögnum Hagstofu Íslands.⁵¹ Samkvæmt greiningu á

aldursdreifingu íbúa Dalabyggðar í samanburði við landið allt, er hlutfall aldurs hópsins eldri en 67 ára nokkuð hærri í sveitarfélaginu en á landsvísi (Tafla 10.1). Hlutfall íbúa 20-67 ára er heldur lægra í Dalabyggð en á landsvísi.

Tafla 10.1 Aldurssamsetning íbúa í Dalabyggð og samanburður við landið allt, 1. janúar 2020.⁵²

	Dalabyggð, fj. íbúa	Dalabyggð %	Landið allt %
0-1 árs	8	1,3	2,4
2-5 ára	20	3,1	4,7
6-15 ára	87	13,6	12,9
16-19 ára	37	5,8	4,9
20-67 ára	369	57,7	63,6
>67 ára	118	18,5	11,5

10.3 MIKILVÆGI BÚSETUSKILYRÐA Í DALABYGGÐ

Í *Stefnumótandi byggðaaætlun 2018-2024* er markmiðið m.a. að jafna aðgengi að þjónustu og tækifæri til atvinnu og stuðla að sjálfbærri þróun byggða um allt land. Í *Stefnu Dalabyggðar 2019-2022* er skilgreint hlutverk sveitarfélagsins hvað varðar búsetuskilyrði. Þar segir: „*Hlutverk Dalabyggðar er að tryggja lífsgæði íbúa með góðri þjónustu og ábyrgum rekstri. Dalabyggð leggur áherslu á fjölskylduvænt samfélag, sjálfbærni og góð búsetuskilyrði í sveitarfélaginu.*“

Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi (SSV) hafa staðið fyrir reglubundnum íbúakönnunum meðal íbúa á Vesturlandi. Árið 2020 var framkvæmd umfangsmikil könnun sem náði til alls landsins en niðurstöður fyrir Vesturland eru birtar í skýrslunni *Íbúakönnun 2020: Íbúar og mikilvægi*

⁴⁸ Dalabyggð. 2020A.

⁴⁹ Dalabyggð. 2020B.

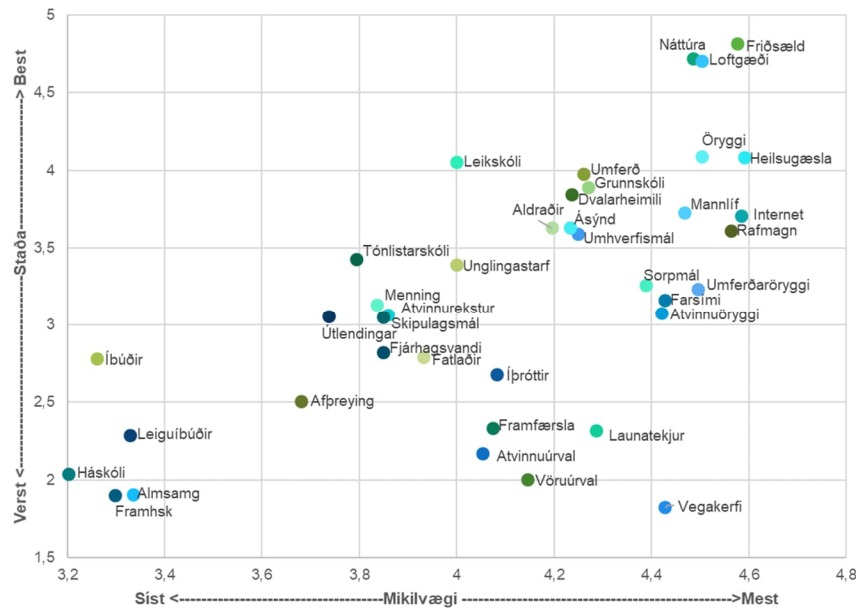
⁵⁰ Hagstofa Íslands. 2021A.

⁵¹ Hagstofa Íslands. 2021B.

⁵² Hagstofa Íslands. 2021A.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

búsetuskilyrða á Vesturlandi Samantekt á niðurstöðum.⁵³ Íbúar á þessum svæðum voru einnig spurðir í hliðstæðri könnun árið 2017. Könnuð voru viðhorf íbúa til fjölmargra þátta og niðurstöðurnar fyrir Dalabyggð (í skýrslunni nefnt Dalir) má sjá á eftirfarandi mynd (Mynd 10-3).

Mynd 10-3 Staða og mikilvægi búsetuskilyrða í Dalabyggð samkvæmt í búakönnun SSV 2020.⁵⁴

Meðal þátta sem komu best út í Dalabyggð þegar horft var til stöðu og mikilvægis eru náttúran, friðsæld og loftgæði. Þættir sem fylgdu þar á eftir og voru öryggi og heilsugæsla, svo og mannlíf og innviðir eins og internet og rafmagn. Vegakerfið kom verst út og er sá þáttur sem krefst mestra úrbóta. Launatekjur og vöruúrval komu þar á eftir.

Í samanburði könnunarinnar við önnur svæði á landinu á búsetuskilyrðum kom Dalabyggð verst út hvað varðar þætti á borð við afþreyingu, almenningssamgöngur, farsímaþjónustu, framhaldsskóla, framfærslu almennt, háskóla, íþróttir, laun, mannlíf, umferðaröryggi, þjónustu við útlendinga og vöruverð. Þátttakendur úr Dalabyggð voru hins vegar ánægðastir allra með loftgæði og gáfu heilbrigðisþjónustu og friðsæld einnig háa einkunn í samanburði við aðra.

10.4 ÍBÚÐARBYGGÐ

Dalabyggð markar stefnu í aðalskipulagi um uppbyggingu íbúðarhúsnæðis. Greining á þörf fyrir nýtt íbúðarhúsnæði er ein af grundvallarforsendunum þegar unnið er að gerð aðalskipulags. Unnin hefur verið *Húsnæðisáætlun 2020-2024*⁵⁵ fyrir Dalabyggð þar sem gerð er grein stöðu húsnæðismála í sveitarfélaginu, greint framboð og eftirspurn eftir margvíslegum húsnæðisformum og sett fram áætlun um hvernig sveitarfélagið ætlar að mæta húsnæðisþörf íbúa, bæði til skemmri og lengri tíma.

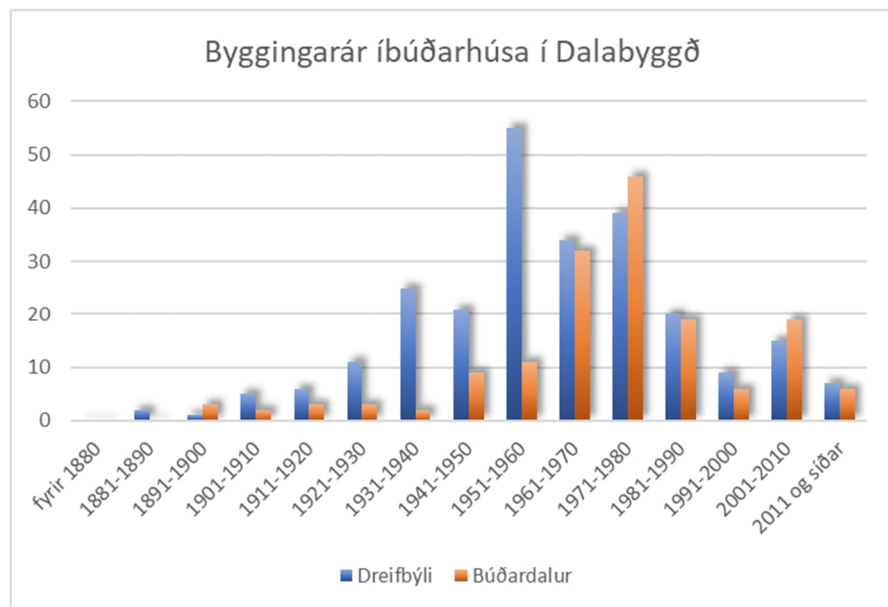
Í Dalabyggð voru 358 íbúðir (á matsstigi fjögur eða herra) í lok árs 2019 samkvæmt gögnum Þjóðskrár Íslands og hefur sú tala haldist nær óbreytt frá árinu 2010.⁵⁶

⁵³ Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi (SSV). 2021.

⁵⁴ Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi (SSV). 2021.

⁵⁵ Dalabyggð. 2020B.

⁵⁶ Þjóðskrár Íslands. 2021.

Mynd 10-4 Byggingarár íbúðarhúsa í Dalabyggð.⁵⁷

Þéttbýli

Í landsskipulagsstefnu segir m.a. í umfjöllun um skipulag í þéttbýli (gr. 3.2 *Sjálfbært skipulag þéttbýlis*) að uppbygging íbúðar- og atvinnuhúsnæðis verði í samræmi við þarfir samfélagsins á hverjum tíma og til framtíðar. Því er sérstaklega beint til sveitarfélaga að marka stefnu í skipulagi um uppbyggingu íbúðarhúsnæðis sem tekur mið af fyrirsjáanlegum þörfum samfélagsins og lýðfræðilegum breytingum til framtíðar. Einnig að stuðla að fjölbreyttum húsnæðiskostum, svo sem hvað varðar húsagerðir og stærðir. Tryggt verði fjölbreytt og sveigjanlegt húsnæði sem stuðlar að félagslegri fjölbreytni og hugað sérstaklega að framboði á húsnæði fyrir alla tekjuhópa.

Mynd 10-5 Íbúðir í Búðardal, byggt á gögnum Þjóðskrár Íslands og kortagrunni aðalskipulags Dalabyggðar.

⁵⁷ Þjóðskrá Íslands, fasteignir. Mars 2021.

Í tillögu að viðauka við landsskipulagsstefnu⁵⁸ eru einnig áherslur sem varða stefnumörkun aðalskipulagsins um íbúðarbyggð, svo sem um 20 mínútna bæinn og græna innviði. Í tillögunni er m.a. rík áhersla á loftlagsvæna byggð, gönguhæfi byggðar og þjónustu í göngufæri.

Í *Húsnæðisáætlun 2020-2024* kemur m.a. fram að um 20 nýjar íbúðir hafi verið byggðar í Búðardal á síðustu 20 árum. Jafnframt að fjöldi íbúa á hverja íbúð hafi farið lækkandi á umliðnum áratugum. Í *Húsnæðisáætlun* kemur einnig fram að í Búðardal séu skráðar 118 íbúðir árið 2019 og eru þá ekki meðtalin íbúðarými í Dvalar- og hjúkrunarheimilinu Silfurtúni. Þar af var skráð búseta í 107 íbúðum og teljast því vera 2,3 íbúar á íbúð. Ein félagsleg íbúð er í sveitarfélaginu.

Stjórnvöld og Dalabyggð hafa gert samkomulag um aðkomu stjórnvalda að uppbyggingu á leiguhúsnæði í Búðardal. Skortur hefur verið á íbúðarhúsnæði í Dalabyggð á síðustu árum. Á árinu 2020 voru 5 íbúðir í byggingu. Aðalskipulagið gerir ráð fyrir 2-3% fjölgun íbúa á ári í Búðardal og þörf væri fyrir að byggja 2-3 íbúðir á ári til að mæta þeirri fjölgun og breyttri aldurssamsetningu íbúa. Ekki er því talin þörf á að marka stefnu um vaxtarmörk þéttbýlisins í samræmi við kafla 3.2 í Landsskipulagsstefnu 2015-2026.

Til að varpa ljósi á hvaða áherslur koma til álita um þróun byggðar í þéttbýlinu eru í umhverfismati greindir valkostir um vöxt þéttbýlis og útfærslu þjóðvegjar í og við Búðardal. Um er að ræða valkosti um þróun þéttbýlisins, uppbyggingarsvæði og útfærslu þjóðvegjar um þéttbýlið. Greiningin er gerð með það fyrir augum að valkostirnir gefi yfirsýn yfir helstu álitamál og svigrúm til stefnumörkunar. Eftirfarandi valkostir voru til greiningar.

- **Núll-kostur.** Að ekki verði mótuð ný stefna í aðalskipulagi um þróun þéttbýlis og Vesturbraut verði með óbreyttu sniði.
- **Vöxtur út frá Vesturbraut og úrbætur á umferðaröryggi og ásýnd vegarins.** Vöxtur þéttbýlis verði einkum á svæðum við núverandi

þjóðveg, þ.e. að nýrri uppbyggingu verði beint að hentugum svæðum í jaðri núverandi byggðar. Megin áherslan í samgöngum er að lækka hraða á Vesturbraut, svo sem með hringtorgum, bæta ásýnd og styrkja gróður í umhverfi núverandi Vesturbrautar og styrkja hjóla- og gönguleiðir innan þéttbýlisins.

- **Vöxtur til austurs og hjáleið.** Vöxtur þéttbýlis verði einkum á svæðum austur og suðaustur af núverandi byggð. Megin áherslan í samgöngum er á að létta á umferð um þéttbýlið með hjáleið, þ.e. með ofanbyggðarvegi austan við þéttbýlið, auk þess að styrkja hjóla- og gönguleiðir milli hinnar nýju byggðar og eldri hluta Búðardals.

Niðurstaða greiningar á valkostum er að núll-kostur hefur í heildina neikvæð áhrif á samfélagslega þætti þar sem augljós þörf er á úrbótum á umhverfi Vesturbrautar, svo sem hvað varðar umferðaröryggi, hljóðvist og ásýnd. Óveruleg áhrif eru talin vera á náttúrufarslega þætti, svo sem náttúru- og menningarminjar en nauðsynlegt er að styrkja gróður á miðsvæði í þéttbýlinu. Búðardalur er þjónustustaður sem sinnir stóru svæði og líkur eru á að nærþjónusta eflist að einhverju marki, m.a. vegna aukinnar umferðar um Búðardal og vaxandi fjölda ferðamanna og að störf verði til í þjónustu í tengslum við það. Í núverandi aðalskipulagi er svigrúm til uppbyggingar húsnæðis til næstu framtíðar.

Stefna um vöxt þéttbýlisins út frá Vesturbraut og úrbætur á umferðaröryggi og ásýnd þjóðvegjarins hefur heilt yfir mjög jákvæð eða jákvæð áhrif á umhverfisþætti. Stefnan er þó líkleg til að hafa neikvæð áhrif á losun gróðurhúsalofttegunda þar sem grónu landi verður raskað og nýtt land tekið undir byggð. Fornleifaskráning hefur ekki farið fram og áhrif á fornleifar eru óljós. Valkosturinn er líklegur til að stuðla að auknum gæðum byggðarinnar. Stefnan felur í sér aðgerðir sem eru líklegar til að stuðla að lækun umferðarhraða á Vesturbraut og bæta ásýnd götunnar. Stefnan felur einnig í sér að styrkja gróður í umhverfi núverandi Vesturbrautar. Það mun stuðla að auknu gönguhæfi byggðarinnar og heilsusamlegum samgöngum þar sem

⁵⁸ Alþingi. 2021.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

umferðarhraði er tekinn niður og allt land þéttbýlisins verður innan göngufæris. Líkur eru á að samkeppnishæfni svæðisins styrkist. Líkur eru á að Búðardalur eflist sem miðstöð þjónustu og viðkomustaður ferðamanna og störf verði til í héraðinu. Í heildina er þessi valkostur æskilegur með tilliti til umhverfisáhrifa, þ.e. að skapa þéttbýlinu þróunarmöguleika út frá Vesturbraut og stuðla að úrbótum á umferðaröryggi og ásýnd vegarins.

Stefna um vöxt þéttbýlisins til austurs og hjáleið um Búðardal er talin hafa neikvæð áhrif á náttúrufarslega þætti einkum vegna þess að grónu landi verður raskað og nýtt land tekið undir byggð og nýjan veg (hjáleið). Fornleifaskráning hefur ekki farið fram og áhrif á fornleifar eru óljós. Að einhverju marki verða úrbætur á umferðaröryggi þar sem hjáleið um Búðardal felur í sér að umferð um þéttbýlið minnkar en ekki er endilega gripið til aðgerða til lækkunar á umferðarhraða um Vesturbraut. Minni umferð í þéttbýlinu stuðlar að einhverju marki að auknu umferðaröryggi og bættri hljóðvist í Búðardal. Verulega neikvæð áhrif eru af færslu vegarins á atvinnulíf, þ.e. er að færsla þjóðveggarins úr þéttbýlinu er líkleg til að veikja Búðardal sem þjónustustað til langs tíma litið þar sem líkur eru á að ferðamenn um Vestfjarðaveg stoppi síður í Búðardal. Á móti verða til tímabundin störf við vegaframkvæmdir.

Dreifbýli

Í landsskipulagsstefnu er áhersla á sjálfbæra byggð í dreifbýli, sbr. gr. 2.1. Þar er sett markmið um að skipulag landnotkunar styðji við búsetu og samfélag í dreifbýli með langtímasýn um ráðstöfun lands til nýtingar og verndar og samþættri stefnu um byggðapróun í þéttbýli og dreifbýli. Landsskipulagsstefna beinir því sérstaklega til skipulagsgerðar sveitarfélaga að styðja og styrkja samfélag viðkomandi byggðarlags með því að beina vexti að þeim kjörnum sem fyrir eru. Í dreifbýli tengist fjölgun íbúða fremur búrekstri eða annarri staðbundinni landnýtingu eða atvinnustarfsemi.

Ákveðnar vísbendingar eru um breytingu á byggð í dreifbýli í Dalabyggð. Íbúum í dreifbýlinu hefur fækkað á undanförunum áratugum. Sveitarfélagið er þó sterkt landbúnaðarhérað, en nýjar greinar eins og ferðaþjónusta og

skógrækt hafa vaxið frá aldamótum. Í dreifbýlinu er því vöxtur í byggð sem ekki hefur tengsl við hefðbundna landbúnaðarframleiðslu.

Mynd 10-6 Íbúðir í Dalabyggð byggt á gögnum Þjóðskrár Íslands.

10.5 MIÐSVÆÐI

Nær öll starfsemi sem tengist verslun og þjónustu í Dalabyggð er staðsett við Miðbraut og Vesturbraut. Vesturbraut er þjóðvegurinn í gegnum þéttbýlið og nær öll íbúðarbyggð er vestan hennar. Miðbraut liggur þvert á Vesturbraut myndar ás sem liggur þaðan og að hafnarsvæðinu. Aðalverslun sveitarfélagsins er austan Vesturbrautar við gatnamót Miðbrautar. Þar eru einnig minni verslanir og veitingasala. Við Miðbraut er banki, stjórnsýsla, bókasafn, félagsheimili ásamt skólum og íþróttahúsi og í næsta nágrenni er vinsælt tjaldsvæði. Vínlandssetur í Leifsbúð er næst höfninni. Við Vesturbraut er einnig heilsugæsla og vínbúð. Ólíkt því sem er í mörgum þéttbýlisstöðum á Íslandi eru starfsemi með daglega þjónustu og viðskipti á tiltölulega afmörkuðu svæði í Búðardal. Það gefur mikla möguleika til að byggja upp öflugan miðbæ. Auk þess er Búðardalur miðsvæðis gagnvart nálægum landshlutum og margir eiga þar leið um, þar sem þjóðvegurinn liggur í gegnum bæinn.

Eins og fjallað er um í kafla 15.3 um vegi og gatnakerfi hefur umferð um þjóðveginn aukist töluvert með tilkomu þjóðvegur um Þröskulda. Einnig að búast megi við enn meiri aukningu með frekari samgöngubótum á Vestfjörðum og með aukningu í ferðaþjónustu í landshlutunum. Umferðarhraði getur verið nokkuð mikill á þjóðveginum og hefur talsverð áhrif á öryggi þeirra sem þangað fara, einkum gangandi vegfarenda. Óbreyttur hefur hann því ákveðin neikvæð áhrif á miðsvæðið.

Aðgengi að svæðinu er gott og það er í góðum tengslum við aðra bæjarhluta, s.s. íbúðarbyggð og atvinnusvæði en einnig útivistarsvæði. Svæðið er miðsett við megininnkomuna í bæinn. Útsýni er til allra átta svo sem yfir Hvammsfjörðinn en höfnin og Leifsbúð við enda Miðbrautar eru þó í hvarfi.

Vistlegur miðbær er mikilvægur fyrir samfélagið í heild. Hann getur haft áhrif á það að íbúar velji að búa í sveitarfélaginu og styrkir þannig samkeppnisstöðu þess. Einn af grundvallarþáttum öflugs miðbæjar er að þar sé dagleg þjónusta sem íbúar sækja en auk þess að svæðið sé aðlaðandi þannig að þangað leiti íbúar og gestir án þess að eiga þangað brýnt erindi.

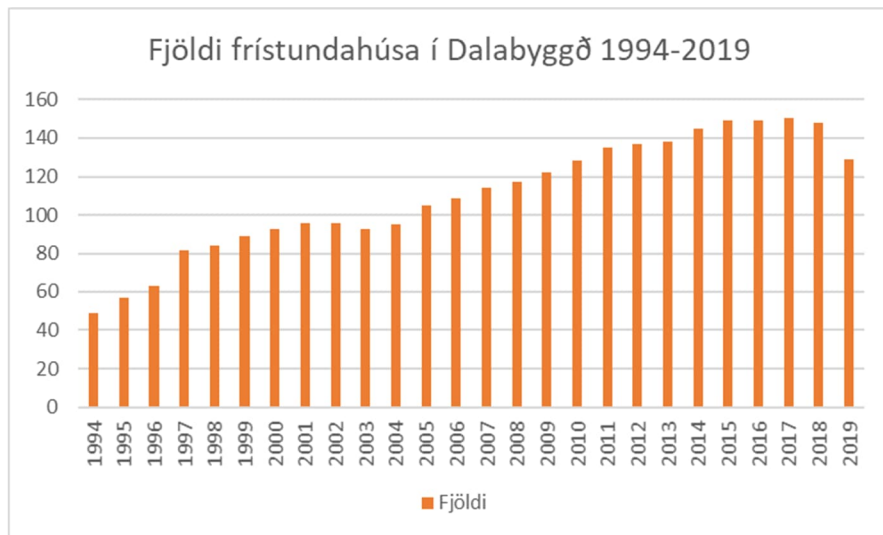
Mynd 10-7 Næturásýnd Miðbrautar í Búðardal. Séð til austurs og þvert á hana liggur Vesturbraut til norðurs og suðurs.

Mynd 10-8 Næturásýnd Vesturbrautar í Búðardal. Séð til suðurs og þvert á hana liggur Miðbraut til vesturs.

10.6 FRÍSTUNDABYGGÐ

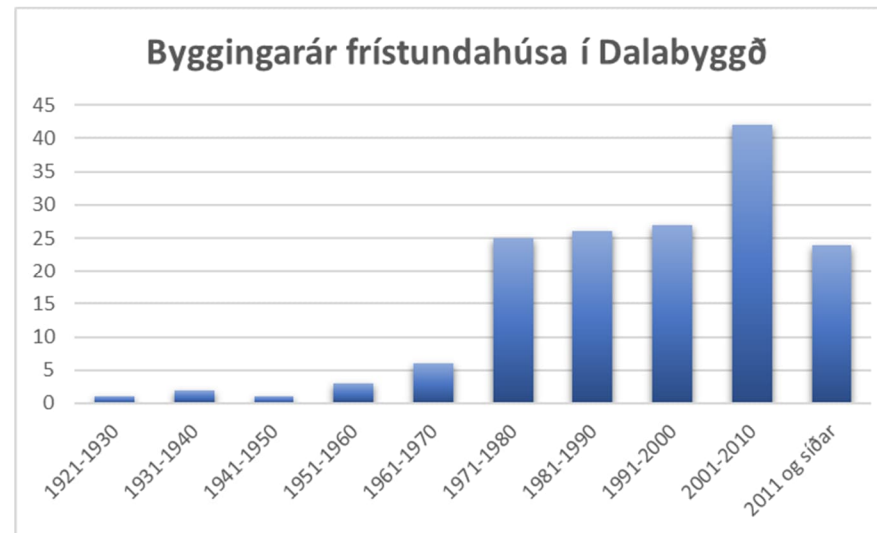
Í landsskipulagsstefnu er áhersla á umhverfis- og menningargæði, sbr. gr. 2.2. Þar er markmið um að skipulag landnotkunar stuðli að heilnæmu umhverfi og verndun og varðveislu sérstæðrar náttúru og menningar og sögu sem felst m.a. í byggingararfi og landslagi. Landsskipulagsstefna beinir því sérstaklega til sveitarfélaga að við skipulag frístundabyggðar verði almennt gert ráð fyrir afmörkuðum en samfelldum frístundabyggðarsvæðum sem gefi notendum þeirra kost á góðum tækifærum til útiveru um leið og gætt er að því að frístundabyggðin skerði ekki mikilvæg eða viðkvæm svæði með tilliti til landbúnaðar og náttúruverndar. Flokkun landbúnaðarlands, landslagsgreining og vistgerðaflokkun verði lögð til grundvallar skipulagsákvörðunum.

Mynd 10-9 Fjöldi frístundahúsa í Dalabyggð 31. desember ár hvert.⁵⁹

⁵⁹ Þjóðskrá Íslands. 2021B.

Í lok árs 2019 voru 129 frístundahús í Dalabyggð og hafði þeim fjölgað um 36 frá árinu 2000 samkvæmt gögnum Þjóðskrár Íslands. Á milli árunna 2018 og 2019 fækkaði þó frístundahúsum um 19, sem skýrist af breytttri skráningu.

Mynd 10-10 Byggingarár frístundahúsa í Dalabyggð.⁶⁰

Með aukinni frístundabyggð er brýnt að auka bruna- og slysavarnir á svæðinu. Í Dalabyggð eru umfangsmiklir birkiskógar og auk þess er skógrækt vaxandi í sveitarfélaginu, en almennt séð er ekki talin mikil hætta af gróðureldum í sveitarfélaginu vegna lítils umfangs frístundabyggðar. Það kann þó að breytast með aukinni frístundabyggð.

⁶⁰ Þjóðskrá Íslands. 2021C.

Markmið og stefna – Byggð

Markmið

- ♦ Skapa umhverfi sem styrkir efnahagslegan og samfélagslegan grunn Dalabyggðar og styrki jákvæða íbúapróun sveitarfélagsins.
- ♦ Stuðlað verði að fjölbreyttum búsetukostum í Búðardal.
- ♦ Miðsvæði myndi öflugan og heilsteypnan miðbæ með gott framboð af þjónustu.
- ♦ Miðbærinn verði vistlegur og með áherslu á aðgengi gangandi og hjólandi.
- ♦ Skapa skilyrði fyrir uppbyggingu í tengslum við Silfurtún þar sem íbúar sem geti nýtt sér þjónustuna sem þar er til staðar.
- ♦ Að gefa kost á búsetu í dreifbýli án tengsla við búskap, en í sátt við náttúru og umhverfi.
- ♦ Að gefa kost á uppbyggingu frístundabyggðar í sátt við náttúru- og umhverfi.
- ♦ Staðinn verður vörður um byggingararf svæðisins og tekið tillit til hans við skipulag nýrrar byggðar.

Útfærsla stefnu

Aðalskipulagið gerir ráð fyrir hóflegri fjölgun íbúa í Dalabyggð og liður í því er að styrkja efnahagslegan og samfélagslegan grunn sveitarfélagsins, sbr. stefnu um atvinnu. Í sveitarfélaginu er ríkur vilji til að snúa við íbúapróuninni. Liður í því er að bjóða alla velkomna í sveitarfélagið og bjóða upp á fjölbreytta búsetukosti, svo sem leiguíbúðir, eignaríbúðir, íbúðir í mismunandi stærðarflokkum og ekki síst íbúðir fyrir aldraða. Í samráðsferlinu við mótun aðalskipulagsins var m.a. bent á möguleikana sem

felast í því að gefa kost á uppbyggingu íbúða fyrir aldraða í nágrenni Silfurtúns með það að markmiði að þeir íbúar geti nýtt sér þá þjónustu sem þar er til staðar.

Til lengri tíma litið er gert ráð fyrir að byggðin í Búðardal þróist út frá núverandi byggð þ.e. að nýrri uppbyggingu verði beint að hentugum svæðum í jaðri núverandi byggðar til norðurs og suðurs og suðausturs af núverandi byggð. Þetta er í samræmi við valkostagreiningu sem framkvæmd var við vinnslu aðalskipulagsins. Jafnframt verði skoðaðir möguleikar á að nýta betur land innan núverandi þéttbýlis og styrka ásýnd þéttbýlisins og byggðamynstrið, þ.e. lögun og yfirbragð byggðarinnar.

Aðalskipulagið gerir ráð fyrir að ávallt séu fyrirbyggjandi nægar lóðir fyrir nýjar íbúðir. Áhersla er á uppbyggingu íbúðarhúsnæðis innan svæðis ÍB6, þar sem gert er ráð fyrir allt að 30 nýjum lóðum auk þeirra 21 sem eru til úthlutunar skv. deiliskipulagi. Uppbygging á þessu svæði getur mætt ríflegri fólksfjölgun sem aðalskipulagið gerir ráð fyrir. Á svæði ÍB7 er gert ráð fyrir allt að 120 nýjum íbúðum en forsenda þess að uppbygging á því svæði geti hafist er að svæði ÍB6 teljist að mestu uppbyggt. Einnig er lögð áhersla á að uppbygging á ÍB7 þróist út frá þeirri byggð sem fyrir er. Aðalskipulagið gerir auk þess ráð fyrir að mögulegt sé að fjölga íbúðum innan fyrirbyggjandi byggðar þ.e. á svæðum ÍB2, ÍB3, ÍB4, ÍB5 og ÍB6, enda skerði það ekki gæði aðliggjandi lóða og uppbygging falli að þeirri byggð sem fyrir er. Þannig skapast svigrúm fyrir fjölbreyttri íbúðarbyggð í samræmi við þarfir samfélagsins á hverjum tíma.

Áhersla er lögð á að efla Miðbraut og aðliggjandi svæði við Vesturbraut sem miðbæ Búðardals. Sérstök áhersla er á að styrkja þá þætti sem geta gert götuna lífvænlega, svo sem að verslun og þjónustu verði beint á þetta svæði og efla það þannig sem aðlaðandi og líflegt miðsvæði.

Mikilvægt er að tenging Miðbrautar inn á og yfir Vesturbraut fái aukið vægi og sýnileika, að ásinn, sem Miðbraut myndar, fangi athygli þeirra sem eiga leið í gegnum bæinn. Leið til þess getur verið mótun gatnamótanna og að umhverfi þeirra verði með yfirbragði miðbæjar fremur en þjóðvegjar. Upphækkun gatnamót, breytt yfirborðsefni, afmörkun götulyðing, aukin gróðurnotkun og fjölgun götugagna geta verið leiðir til að draga fram

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

miðbæjarásinn í götummynd Vesturbrautar. Slíkar aðgerðir draga einnig úr umferðarhraða sem er lykilþáttur í auknum gæðum svæðisins. Einnig að vinna með rýmismyndun sem höfðar til gangandi vegfarenda og að möguleiki verði til að mynda lítil svæði eða torg af stærðargráðu sem er í samræmi við fólksfjölda í bænum.

Með auknum sýnileika og styrkingu Miðbrautar þvert yfir Vesturbraut er lagður grunnur að því að það byggist upp miðbær með aðráttarafl fyrir fólk og starfsemi. Til að styrkja þann grunn er lögð áhersla á að hlúð verði að bæjarrýmum á svæðinu sem heild og gróðurnotkun verði aukin. Það dregur fram miðbæjarásinn, gerir götuna vistlegri og getur haft áhrif á staðbundna veðráttu. Mikilvægt að draga úr umferðarhraða og auka gönguhæfi byggðarinnar. Einnig að taka tillit til hljóðvistar og ljósvistar við ákvarðanatöku, sbr. kafla 13.1 um skipulag byggðar og lífsgæði fólks.

Miðsvæðinu er ætlað mynda tengsl milli svæða innan þéttbýlisins og veita svigrúm til eflingar starfsemi og þjónustu, ekki síst ferðaþjónustu sbr. kafla 11.5 um verslun og aðra þjónustu.

Í aðalskipulagi er einnig gefinn kostur á byggingu frístundahúsa innan landbúnaðarsvæða, en byggja má allt að þrjú frístundahús á hverri jörð, sbr. stefnu um landbúnaðarland (kafla 11.3). Almenn gildir að tekið verði mið af landslagi og byggingararfi, svo sem m.t.t. staðsetningar, forms, lita og efna. Leitað verði álags fagaðila eftir því sem ástæða þykir til. Staðinn verði vörður um lífríki, jarðveg, merkar jarðmyndanir og fornleifar og skal í deiliskipulagi beina byggð frá slíkum svæðum.

Mikilvæg forsenda þess að bregðast við breyttu búsetumynstri í dreifbýli er að gefa kost á byggð í dreifbýli án beinna tengsla við hefðbundinn búskap. Með því móti er m.a. stuðlað að nýtingu hlunninda. Við deiliskipulagsgerð og veitingu byggingar- og framkvæmdaleyfa vegna nýrrar bygginga eða framkvæmda skal þess gætt að vel sé vandað til mannvirkjagerðar og umhverfismótunar. Staðinn verður vörður um byggingararf svæðisins og tekið tillit til hans við mannvirkjagerð. Draga ber fram sérstöðu svæðisins í landslagi, sögu og menningu við umhverfismótun og mannvirkjagerð.

Stefnan um byggð er útfærð nánar með afmörkun fyrir Íbúðarbyggð (ÍB), Miðsvæði (M) og Frístundabyggð (F) á skipulagsupprætti, almennum ákvæðum og sértækum ákvæðum fyrir Íbúðarsvæði (kafla 17.1), Miðsvæði (kafla 17.2) og Frístundabyggð (kafla 17.8). Einnig er vísað til kafla um landbúnað (kafla 11.3) og útivist, íþróttir og opin svæði (kafla 13).

Mynd 10-11 Möguleg ásynd Vesturbrautar, séð til suðurs að gatnamótum Miðbrautar (RG).

Helstu stefnubreytingar

Helsta breytingin á stefnu aðalskipulagsins felst einkum í ríkri áherslu á að skapa svigrúm fyrir vöxt byggðar í þéttbýli. Ríkur vilji er til að snúa við íbúðarþróuninni og áhersla er á að bjóða alla velkomna í sveitarfélagið og bjóða upp á fjölbreytta búsetukosti, í samræmi við landsskipulagsstefnu og stefnu Dalabyggðar. Áhersla er einnig loflagsvæna byggð og styrkingu miðsvæðisins sem fái aukinn sýnileika í bæjarmyndinni, efli aðra þjónustu og bæti lífsgæði fólks.

Svæði fyrir frístundabyggð hafa verið endurskoðuð m.t.t. þróunar síðustu ára. M.a. hefur verið dregið úr umfangi frístundabyggðar norðan þéttbýlisins

til að auka svigrúm til uppbyggingar við Silfurtún. Svæði fyrir frístundahús innan landbúnaðarsvæða, þrjú eða færri á jörð, eru ekki sýnd á uppdrætti. Stök frístundahús á óbyggðum svæðum eru sýnd á uppdrætti. Einnig eru veiðihús nú skilgreind sem landbúnaður en ekki hluti af frístundabyggð.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnunni er ætlað að styðja við þá stefnu sem Dalabyggð hefur markað um lífsgæði og búsetuskilyrði í sveitarfélaginu. Stefnan veitir svigrúm fyrir möguleika á þróun þéttbýlisins í Búðardal og hóflega uppbyggingu frístundahúsa. Áhrifin af nýrri byggð eru talin óveruleg á náttúru og landslag að því gefnu að tekið sé tillit til náttúru og umhverfis og menningarminja. Áhrif af styrkingu miðbæjar á landslag og ásýnd eru talin verulega jákvæð. Lögð er áhersla á uppbyggingu húsnæðis fyrir alla og vöxtur byggðar og styrking miðbæjar eru líkleg til að hafa jákvæð áhrif á nærþjónustu. Stefnan er því líkleg til að hafa jákvæð áhrif á félags- og velferðarmál og öryggi og menningu. Að einhverju marki verða til störf í tengslum við uppbyggingu nýrrar byggðar.

Mynd 10-12 Tún norðan Silfurtúns. Skógræktarsvæði fjærst til hægri.

Mynd 10-13 Afmörkun miðsvæðis.

11 ATVINNA

Í þessum kafla er fjallað um atvinnumál, þróunarmöguleika atvinnulífs og landnýtingu tengda atvinnusvæðum í þéttbýli og dreifbýli.

11.1 ATVINNUÞRÓUN

Í gögnum Hagstofunnar eru ekki upplýsingar um fjölda starfa eftir starfsgreinum í Dalabyggð. Samkvæmt greiningu Samtaka sveitarfélaga á Vesturlandi,⁶¹ byggðri á íbúakönnun 2016, er landbúnaður (og skógrækt) stærsta atvinnugreinin. Opinber þjónusta, stjórnsýsla og fræðslustarfsemi hefur einnig talsvert vægi samkvæmt greiningunni. Í stöðugreiningu Byggðastofnunar fyrir Vesturland 2019⁶² er yfirlit yfir opinber störf eftir sveitarfélögum. Þar kemur fram að opinber ríkisstörf voru alls 48 í Dalabyggð árið 2018 og hafði fjölgað um eitt frá 2014.

Samkvæmt gögnum Vinnumálastofnunar var óverulegt atvinnuleysi á árunum 2018 og 2019, en það fór að verða merkjanlegt á árinu 2020 í kjölfar heimsfaraldurs og samdráttar í ferðaþjónustu. Í lok árs 2020 voru 15 atvinnulausir í sveitarfélaginu.⁶³

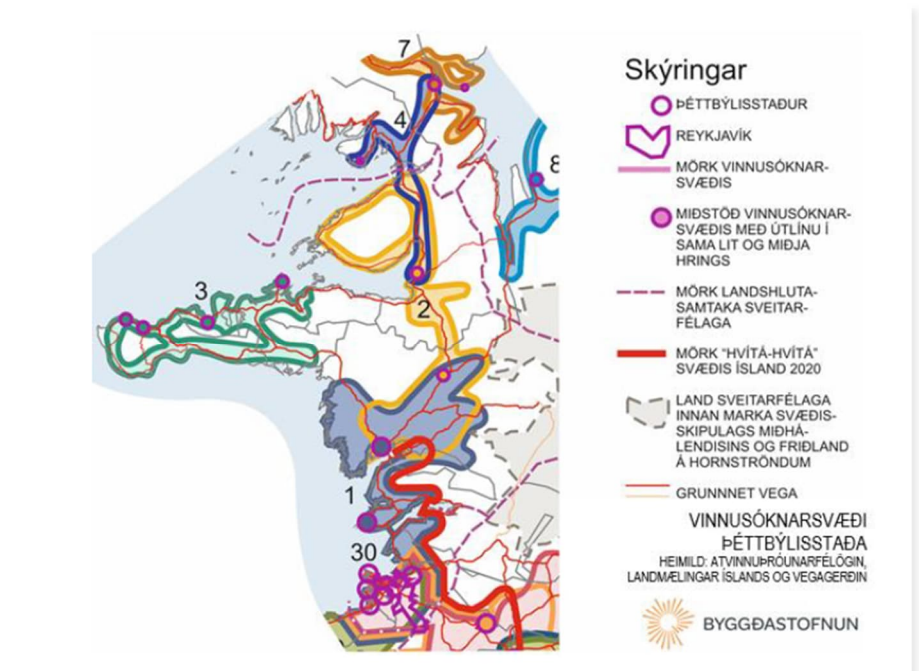
Samkvæmt fyrirbyggjandi stefnu Dalabyggðar um atvinnumál er hlutverk sveitarfélagsins í uppbyggingu atvinnulífs m.a. að „*stuðla að frjóum jarðvegi fyrir fjölbreytt atvinnulíf og ferðaþjónustu*“. Einnig er markmiðið „*að styðja við atvinnuuppbyggingu í sveitarfélaginu og hlúa að því sem fyrir er*“.⁶⁴

11.2 ÞJÓNUSTU- OG VINNUSÓKN

Samkvæmt könnun Byggðastofnunar og atvinnuþróunarfélaganna á vinnusóknarsvæði þéttbýlisstaða á Vesturlandi eru vinnusóknarsvæðin í grófum dráttum samfallandi við skiptingu landshlutans í fjögur undirsvæði sbr. eftirfarandi mynd (Mynd 11-1). Vinnusóknarsvæði Búðardals og

Reykhóla ná saman og vinnusóknarsvæði Búðardals og Bifrastar ná einnig saman samkvæmt greiningunni.⁶⁵

Almennt hefur stytting ferðatíma, vegstyttingar og aðrar samgöngubætur áhrif á vinnu- og þjónustusókn og þar með á búsetuskilyrði.

Mynd 11-1 Vinnusóknarsvæði á Vesturlandi samkvæmt greiningu Byggðastofnunar.⁶⁶

⁶¹ Vífill Karlsson. 2017.

⁶² Byggðastofnun. 2020.

⁶³ Vinnumálastofnun. 2021.

⁶⁴ Dalabyggð. 2020A

⁶⁵ Byggðastofnun. 2020.

⁶⁶ Byggðastofnun. 2020.

11.3 LANDBÚNAÐUR

Sauðfjár- og nautgriparékt og mjólkurframleiðsla eru ráðandi framleiðslugreinar í landbúnaði í Dalabyggð. Samkvæmt landeignaskrá Þjóðskrár Íslands voru 239 lögbýli í sveitarfélaginu árið 2018 og þar af eru 90 eyðibýli. Í lok árs 2015 voru 16 kúabú og 96 sauðfjárbú í Dalabyggð. Árið 2021 voru kúabú orðin átta auk tveggja nautgripabúa.

Auk hefðbundinnar landbúnaðarframleiðslu í Dalabyggð eru víða nýtt hlunnindi á sjó og landi. Auk þess er skógrækt vaxandi aukabúgrein í sveitarfélaginu.

Í Búðardal er mjólkurstöð með ostagerð, en auk þess eru dæmi um heimaframleiðslu landbúnaðarafurða og sölu beint frá býli.

Skv. breytingu á jarðalögum nr. 81/2004, sem tók gildi í júlí 2021, tekur sveitarstjórn ákvörðun um breytingar á landnotkun á grundvelli heildstæðs mats samkvæmt skipulagsáætlun og þeirra sjónarmiða sem greinir í 1. mgr. greinar um vernd landbúnaðarlands í lögnum.

Mynd 11-2 Saurbær, séð til vesturs.

Flokkun landbúnaðarlands

Í landsskipulagsstefnu er lagt til að flokkun landbúnaðarlands verði lögð til grundvallar skipulagsákvörðunum um landbúnaðarland. Í landsskipulagsstefnu kemur m.a. fram að gerðar verði leiðbeiningar um flokkun landbúnaðarlands til nota við skipulagsgerð og stefnumótunar um landnýtingu.

Dalabyggð hefur markað sér stefnu um flokkun landbúnaðarlands, þ.e. viðmið og útfærslu í skipulagi, sbr. samþykkt umhverfis- og skipulagsnefndar 2. mars 2020 og samþykkt sveitarstjórnar 5. mars 2020. Stefnan byggir á fyrirliggjandi stefnu Dalabyggðar og ríkisins um skipulagsmál er varðar landbúnað og landbúnaðarsvæði og eru viðmiðin aðlöguð að aðstæðum í Dalabyggð. Skilgreint er grunnviðmið um hvað skuli teljast landbúnaðarland. Landbúnaðarlandi er skipt í flokka með tilliti til þess hve vel það hentar til ræktunar og annarra sjónarmiða sem taka þarf mið af við stefnumörkun um ráðstöfun landbúnaðarlands. Flokkar landbúnaðarlands í Dalabyggð eru:

- **Landbúnaðarland I.** Verðmætt landbúnaðarland til ræktunar.
- **Landbúnaðarland II.** Verðmætt beitiland og land sem getur hentað til ræktunar.
- **Landbúnaðarland III.** Verðmætt beitiland.
- **Landbúnaðarland IV.** Votlendi.
- **Landbúnaðarland V.** Birkikjarr og -skóglendi.

Auk þess eru viðbótarflokkar, þ.e. hlunnindi, nytjar eða takmarkanir á landnotkun sem þarf að taka tillit til við ráðstöfun lands á landbúnaðarsvæðum í Dalabyggð.

Í mars 2021 gaf Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið út leiðbeiningar um flokkun landbúnaðarlands, þ.e. *Leiðbeiningar um flokkun landbúnaðarlands með tilliti til hæfni til ræktunar*.⁶⁷ Í leiðbeiningunum eru sett fram viðmið fyrir flokkun landbúnaðarlands þar sem m.a. eru skilgreindir fjórir gæðaflokkar landbúnaðarlands:

⁶⁷ Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið. 2021.

I. Mjög gott ræktunarland.

II. Gott ræktunarland.

III. Sæmilegt ræktunarland.

IV. Lélegt ræktunarland.

Flokkun landbúnaðarlands samkvæmt leiðbeiningunum hefur ekki farið fram, en reiknað er með að leiðbeiningarnar, og þau viðmið sem þar er að finna, verði lagðar til grundvallar skipulagsákvörðunum um nýtingu lands á landbúnaðarsvæðum.

Endurheimt votlendis

Votlendi eru mikilvæg búsvæði plantna, fugla, fiska og smádyra og fjölmargar tegundir byggja tilvist sína á þeim. Jarðvegurinn er mjög kolefnaríkur og geymir verulegan hluta af kolefnisforða jarðar ásamt því að bæta vatnsbúskapinn. Votlendi hafa burði til þess að jafna vatnsrennsli og geta þannig minnkað hættu á flóðum, sveiflum í vatnsrennsli og jarðvegsrofi. Það er því til mikils að vinna að vernda votlendi og endurheimta raskað votlendi sem ekki er verið að nýta, t.d. til landbúnaðarframleiðslu. Á Íslandi teljast mýrar, flóar, vötn og straumvötn m.a. til votlendisgerða.⁶⁸ Íslensk stjórnvöld hafa á stefnuskrá sinni að auka kolefnisbindingu og bæta landnotkun til að bregðast við loftslagsbreytingum, sbr. *Aðgerðaáætlun í loftslagsmálum*.⁶⁹ Stefnan felur m.a. í sér að herða takmarkanir á framræslu votlendis og að ráðast í áttak til að endurheimta votlendi.

Náttúrufræðistofnun Íslands hefur kortlagt allar vistgerðir á landinu og umfangsmikil votlendissvæði eru í Dalabyggð og hluti þeirra hefur hátt verndargildi sbr. tillögur NÍ til B-hluta náttúruinjaskrár. Þá hefur Landbúnaðarháskóli Íslands skráð inn nær alla skurði landsins og jarðvegskort. Þessi gögn voru skoðuð til að kanna hvar helst væru tækifæri til endurheimtar votlendis.

Skógrækt

Í *Landsskipulagsstefnu 2015-2020* er áhersla á að skipulag landnotkunar stuðli að möguleikum á fjölbreyttri og hagkvæmri nýtingu landbúnaðarlands í sátt við umhverfið. Landi sem hentar vel til ræktunar verði almennt ekki ráðstafað til annarra nota með óafturkræfum hætti. Val á svæðum til skógræktar og stefna um þau taki mið af því að skógrækt falli vel að landi og að eftir því sem við á séu samþætt sjónarmið skógræktar, annars landbúnaðar og útivistar.

Skógrækt leiðir til breytinga á umhverfinu og getur haft áhrif á gróðurfar, landslag, veðurfar, samfélag og svæði sem njóta verndar, t.d. vegna vatns, náttúrufars eða söguminja.

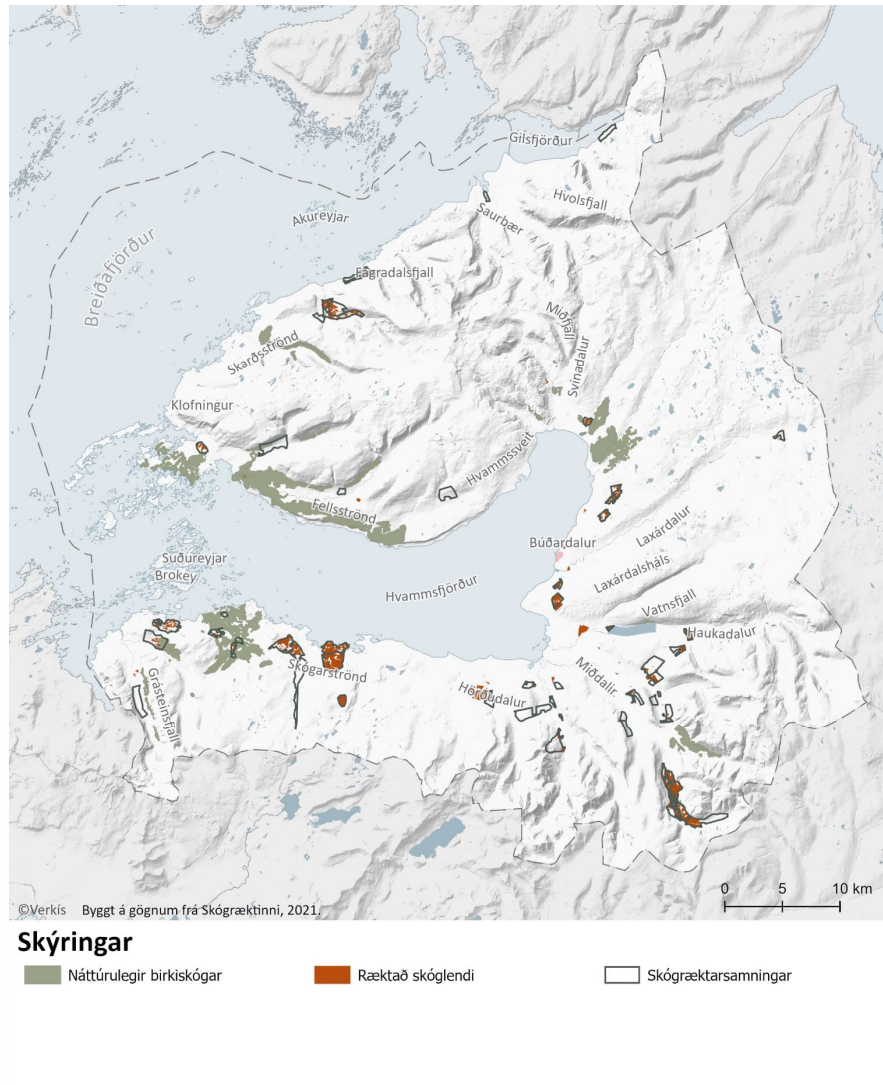
Öll ræktun útlendra tegunda hér á landi er óheimil á friðlýstum svæðum, á jarðmyndunum og vistkerfum er njóta sérstakrar verndar skv. lögum um náttúruvernd og alls staðar ofan 500 m h.y.s., sbr. reglugerð nr. 583/2000 um innflutning, ræktun og dreifingu útlendra plöntutegunda.

Skógrækt ríkisins annast skilgreiningu birkiskóga sem falla undir 61. gr. náttúruverndarlaga. Í Dalabyggð eru sjálfásnir birkiskógar, alls 5.924 ha samkvæmt gögnum Skógræktarinnar og Náttúrufræðistofnunar Íslands.

Skógrækt er vaxandi búgrein í sveitarfélaginu, en árið 2016 voru 32 ábúendur með samning við Skógræktina um skógrækt. Samningar eru í gildi fyrir 45 skógræktarsvæði í sveitarfélaginu, samtals um 4.500 ha, sjá mynd fyrir neðan (Mynd 11-3).

⁶⁸ Umhverfis- og auðlindaráðuneytið. 2016.

⁶⁹ Umhverfis- og auðlindaráðuneytið. 2020.

Mynd 11-3 Náttúrulegir skógar, ræktað skóglendi og Skógræktarsamningar.

Markmið og stefna - landbúnaður

Markmið

- ♦ Gert er ráð fyrir að landbúnaður verði áfram stundaður á bújörðum, með eðlilegum þróunarmöguleikum í sátt við umhverfið.
- ♦ Styrkja stöðu landbúnaðar sem atvinnugreinar og leita leiða til uppbyggingar.
- ♦ Gott landbúnaðarland, sem er í góðum tengslum við innviði sveitarfélagsins, verði ekki ráðstafað í aðra nýtingu.
- ♦ Efla tengsl landbúnaðar og ferðaþjónustu. Svigrúm verði fyrir uppbyggingu ferðaþjónustu í dreifbýli.
- ♦ Hlunnindanýting verði tryggð á landbúnaðarsvæðum og afskekktari svæðum sem farin eru í eyði.
- ♦ Skipulag á landbúnaðarsvæðum gefi kost á nýtingu veiðiáa og uppbyggingu þeim tengdum í sátt við umhverfið.
- ♦ Skipulag á landbúnaðarsvæðum gefi kost á byggingu smávirkjana í sátt við umhverfið.
- ♦ Settar verði reglur um umferð vélknúinna farartækja á beitolöndum til að tryggja frið og ró fyrir búfé.
- ♦ Efla skógrækt á svæðinu til viðarframleiðslu, útivistar, skjóls og landbóta. Einnig að skógrækt öðlist viðurkenningu sem þýðingarmikil atvinnugrein.
- ♦ Skógræktarsvæði verði skipulögð með tilliti til hættu af völdum gróðurelda.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

- ♦ Stuðlað verði að viðhaldi landbúnaðarlandslags, s.s. með góðu viðhaldi landbúnaðarmannvirkja og túnslætti.
- ♦ Stuðlað verði að verndun votlendis, m.a. með afmörkun hverfisverndarsvæða.
- ♦ Unnið verði að endurheimt votlendis í sátt við umhverfi og samfélag.
- ♦ Varast ber notkun ágengra tegunda í skógrækt.

Útfærsla stefnu

Dalabyggð leggur áherslu á að skapa sátt um skipulag landnotkunar í dreifbýli til hefðbundinna landbúnaðarnota, skógræktar og ferðapjónustu. Liður í því er að styrkja stöðu landbúnaðar en skapa jafnframt svigrúm til þróunar annarra greina samhliða því í sátt við náttúru og umhverfi.

Allt land sveitarfélagsins, sem ekki er skilgreint til annarra nota, er í aðalskipulagi skilgreint sem landbúnaðarland, þar með talin heiðarlönd. Til grundvallar ákvarðana um ráðstöfun landbúnaðarlands verði flokkun landbúnaðarlands, þ.e. hlutlæg viðmið um það hve vel land hentar til ræktunar og annarra sjónarmiða sem taka þarf mið af við ráðstöfun landbúnaðarlands í skipulagi. Landbúnaðarland í Dalabyggð hefur ekki verið flokkað með tilliti til þeirra viðmiða sem liggja fyrir. Fyrirliggjandi opinber grunngögn hafa reynst ófullnægjandi til að byggja á við flokkunina og stefnumörkun aðalskipulagsins í heild um landbúnaðarland. Nauðsynlegt hefur reynst að sannreyna undirliggjandi gögn og slíkt er óframkvæmanlegt fyrir gerð heils aðalskipulags. Á hinn bóginn er gert ráð fyrir að framkvæmd verði flokkun landbúnaðarlands við gerð deiliskipulags á landbúnaðarsvæðum og þegar land er tekið úr landbúnaðarnotum. Í þeim tilvikum verði miðað við þá flokkun landbúnaðarlands sem sveitarstjórn hefur samþykkt og birt er í viðauka og skal greiningarlykill sem þar er birtur nýttur við þá vinnu. Jafnframt er áætlað að á skipulagstímabilinu verði hafin vinna við flokkun landbúnaðarlands á láglendi með sérstaka áherslu á þau svæði þar sem er ræktað land eða land sem hentar sérstaklega vel til

ræktunar sbr. gæðaflokka I og II skv. leiðbeiningum atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytisins um flokkun landbúnaðarlands með tilliti til hæfni til ræktunar. Einnig verði áhersla á svæði þar sem fyrirhuguð er uppbygging á landbúnaðarsvæðum. Dalabyggð mun fara í ofngreinda vinnu við flokkun landbúnaðarlands á fyrri hluta skipulagstímabilsins, þ.e. 2023-2027. Gerður er fyrirvari á því að opinber grunngögn séu fullnægjandi til að byggja á við flokkunina. Þegar flokkun landbúnaðarlands í samræmi við leiðbeiningar atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytisins er lokið skal aðalskipulaginu breytt með tilliti niðurstöðu flokkunarinnar. Jafnframt skal greiningarlykillinn sem sveitarstjórn hefur samþykkt endurskoðaður með tilliti til ofangreindra leiðbeininga.

Á landbúnaðarsvæðum utan landbúnaðarlands í flokki I er gert ráð fyrir allt að þremur frístundahúsum á hverri jörð án þess að breyta aðalskipulagi þessu, sbr. kafla 10.6 um frístundabyggð. Landeigendum er heimilt að virkja bæjarlækin með smávirkjun þar sem gert er ráð fyrir byggð á landbúnaðarsvæðum, sbr. kafla 6 um auðlindir. Minniháttar mannvirki eru heimil á landbúnaðarsvæðum, svo sem lítil fjarskiptamöstur, litlar vindmyllur og sólarcellur til heimanotkunar sbr. kafla um fjarskipti (kafla 14.2). Nánar er fjallað um stærðarmörk framkvæmda í skipulagsákvæðum fyrir landbúnaðarsvæði (kafla 17.13).

Á landbúnaðarsvæðum er gert ráð fyrir heimild til uppbyggingar minniháttar ferðapjónustu þ.e. starfsemi sem nýti þau mannvirki sem fyrir eru á jörðinni og skerði ekki möguleika til hefðbundinna landbúnaðarnota. Nánar er fjallað um leyfilegt umfang í skipulagsákvæðum fyrir landbúnaðarsvæði (kafla 17.13). Ferðapjónusta sem kallar á ný mannvirki skal vera innan verslunar- og þjónustusvæðis, sbr. kafla 11.5 eða afþreyingar- og ferðapjónustusvæðis, sbr. kafla 11.4, allt eftir eðli starfseminnar.

Á skipulagstímabilinu verður framkvæmd nánari greining á umfangi framræsts lands og tækifæri til endurheimtar votlendis. Það verkefni verður unnið í nánú samstarfi við landeigendur viðkomandi jarða og stofnanna. Í því sambandi verður litið til flokkunar á gæðum landbúnaðarlands til ræktunar, framtíðaráætlana um nýtingu lands til landbúnaðarframleiðslu og takmarkana á landnotkun sem taka skal tillit til við framtíðar ráðstöfun lands.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Við val á svæðum til skógræktar skal sneitt hjá þekktum náttúru- og menningarminjum sem njóta verndar skv. lögum um náttúruvernd og menningarminjar og tryggja verndun líffræðilegs fjölbreytileika, sbr. kafla 5. Skipulagsákvæðanir um skógrækt á landbúnaðarsvæðum skal grundvölluð á flokkun landbúnaðarlands eins og fyrr er getið. Við skipulag skógræktarsvæða og frístundabyggðar verði sérstaklega hugað að forvörnum vegna gróðurelda, svo sem með flóttaleiðum og varnarlínum (brunahólfum) sbr. kafla 4.4 um gróðurelda.

Við uppbyggingu á landbúnaðarsvæðum skal þess gætt að framkvæmdir verði ekki staðsettar nær takmarkandi þáttum en tilgreint er skilmálum fyrir landbúnaðarsvæði (kafla 17.13) og skógræktar- og landgræðslusvæði (kafla 17.14).

Stefnan um landbúnað er útfærð nánar með afmörkun fyrir landbúnaðarsvæði (L) á skipulagsuppdrætti og skipulagsákvæðum fyrir landbúnaðarsvæði (kafla 17.13). Stefna um skógrækt er útfærð nánar með almennum skipulagsákvæðum fyrir skógrækt og landgræðslu (kafla 17.14). Einnig er vísað til stefnu um Útivist, íþróttir og opin svæði (kafla 13) og Byggð (kafla 10) varðandi frístundahús á landbúnaðarsvæðum og skógrækt og varnir gegn gróðureldum og Auðlindir (kafla 6). Auk þess er vísað til stefnu um hverfisvernd (kafla 8), neysluvatn (kafla 6.3) og verndarákvæða vegna takmarkana á landnotkun (kafla 18).

Helstu stefnubreytingar

Meginstefnan um landbúnað er sú sama og í fyrra aðalskipulagi, en stefnan hefur verið uppfærð miðað við landsskipulagsstefnu og stefnu stjórnvalda í loftlagsmálum. Eins og í fyrra aðalskipulagi er allt land sveitarfélagsins, sem ekki er skilgreint til annarra nota, skilgreint sem landbúnaðarland. Aukin er áhersla á ferðaþjónustu og skógrækt á bújörðum og skapað er rými fyrir þessar nýju atvinnugreinar í skipulaginu. Eins og í fyrra aðalskipulagi eru skógræktarsvæði ekki afmörkuð á skipulagsuppdrætti. Gert er ráð fyrir að nýting veiðiaa og uppbygging tengd þeim falli undir landbúnaðarnot en ekki frístundabyggð. Einnig er mörkuð stefna um stakar framkvæmdir innan landbúnaðarlands.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan er líkleg til að styðja við hefðbundinn landbúnað og styrkja byggð í dreifbýlinu. Svigrúm er fyrir skógrækt, hlunnindanýtingu og ferðaþjónustu á landbúnaðarsvæðum. Almenn er áhersla á að viðhalda búsetulandslagi og ásýnd lands með tilliti til framkvæmda og skógræktar. Stefnan hefur í för með sér jákvæð áhrif á loftslagsmál til lengri tíma litið vegna aukinnar skógræktar, en ekki er gert ráð fyrir umtalsverðri endurheimt á votlendi á framræstu votlendi, þar sem áhersla er á að nýta það til landbúnaðarframleiðslu. Óvissa er um áhrif stefnunnar á menningarminjar vegna aukinnar skógræktar, en almennt er gert ráð fyrir því að viðhalda búsetulandslagi og skapa rými fyrir ferðaþjónustu á bújörðum og það mun hafa jákvæð áhrif á atvinnu og útivist.

Mynd 11-4 Sauðfé við Hvammsfjörð.

11.4 AFBREYINGAR- OG FERÐAÞJÓNUSTA

Afbreytingar- og ferðaþjónustusvæði taka m.a. til svæða eins og tjaldstæða og uppbyggðra ferðamannastaða. Hér er fjallað um ferðaþjónustu og afbreytingu og stefnu um uppbyggingu í tengslum við það í þéttbýli og dreifbýli.

Ferðaþjónusta sem drifkraftur atvinnuuppbyggingar í dreifbýli

Ferðaþjónusta er sú atvinnugrein á Íslandi sem hefur vaxið hvað mest á undanförunum árum. Ferðaþjónusta er afar mikilvægur drifkraftur í byggðum landsins og ein hagkvæmasta leiðin til að fjölga störfum og auka efnahagsvöxt, ekki síst á jaðarsvæðum þar sem samdráttur hefur verið í öðrum greinum.⁷⁰ Ferðaþjónusta getur aukið eftirspurn eftir þekkingu sem leiðir af sér betur launuð störf. Hún hefur einnig oft jákvæð áhrif á menningarlíf, afbreytingu, þjónustu og manngert umhverfi. Fjölgun ferðamanna fylgir jafnan aukið álag á samfélag og náttúru og þar með eykst þörfin fyrir að draga úr þeim áhrifum.

Þjónusta og afbreyting fyrir ferðamenn

Upplýsingar um gistinætur í Dalabyggð liggja ekki fyrir. Ferðamálastofa hefur gert umfangsmiklar ferðavenjukannanir og á grunni þeirra er hægt áætla fjölda ferðamanna á einstökum stöðum og svæðum. Samkvæmt því er áætlað að um 48% erlendra ferðamanna hafi komið á Vesturland að sumarlagi og rúmlega 13% í Búðardal/Dali árið 2017. Að vetrarlagi er áætlað að 29% erlendra ferðamanna hafi heimsótt Vesturland og tæplega 6% Búðardal/Dali.⁷¹

Árið 2015 lét Dalabyggð vinna samantekt á tölulegum upplýsingum um ferðamenn í sveitarfélaginu, sbr. *Ferðamenn í Dalabyggð 2004-2014*. Samkvæmt skýrslunni er áætlað að 135 þúsund erlendir ferðamenn hafi komið í Dalabyggð árið 2014 en 49 þúsund árið 2004, sem er 175% fjölgun

á tíu árum. Einnig er áætlað að 108 þúsund Íslendingar hafi lagt leið sína í Dalabyggð árið 2014. Að sama skapi er áætlað að 67 þúsund erlendir ferðamenn hafi haft einhverja viðdvöl í Búðardal árið 2014.⁷²

Þrátt fyrir áhrif Covid-19 heimsfaraldurs og fækkun erlendra ferðamanna á árunum 2019 til 2021, er ljóst að Dalabyggð er mikilvægur viðkomustaður ferðamanna. Mikil vakning er í ferðaþjónustu á Vesturlandi og greinin hefur fest sig í sessi sem einn af lykil atvinnuvegum í landsfjórðungnum.

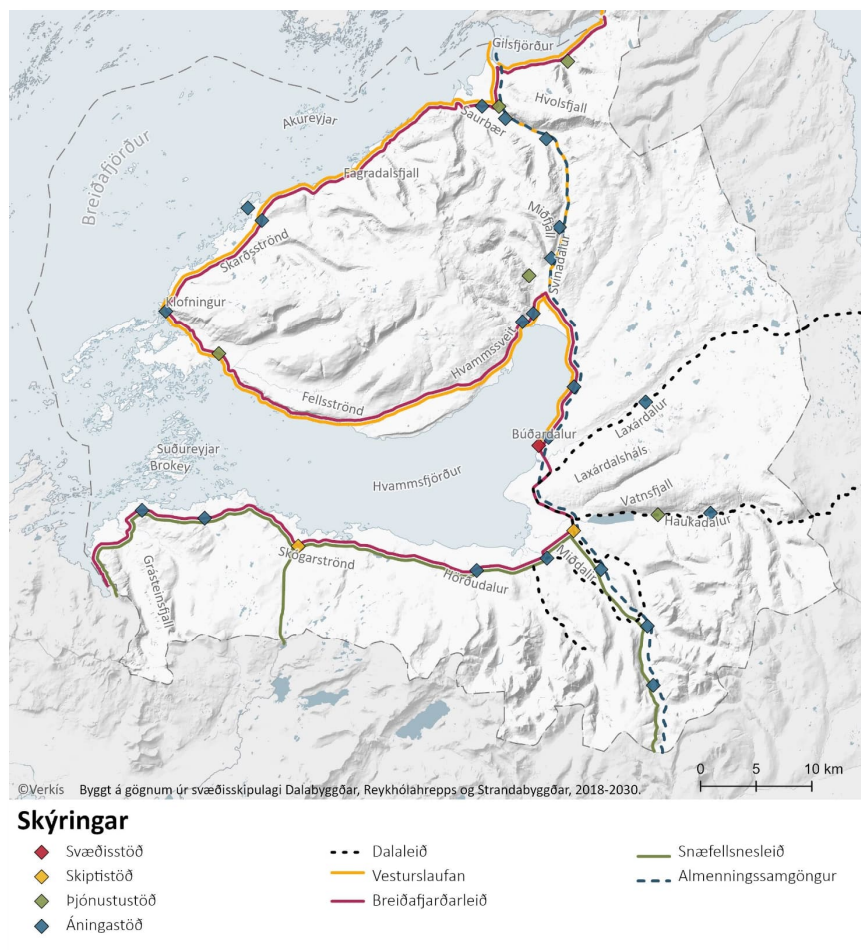
Mynd 11-5 Við Guðríðarlaug að Laugum í Sælingsdal.

⁷⁰ Ferðamálastofa. 2008.

⁷¹ Ferðamálastofa. 2021.

⁷² Rögnvaldur Guðmundsson. 2015.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Mynd 11-6 Ferðaleiðir í Dalabyggð samkvæmt Svæðisskipulagi Dalabyggðar, Reykhólahrepps og Strandabyggðar 2018-2030.

Dalabyggð er rík af sögu, menningararfleifð og náttúru sem höfðað getur til ferðamanna. Unnið hefur verið að uppbyggingu áfangastaða sem líklegir eru til að draga að ferðamenn og dæmi um það eru Vínlandssetur í Búðardal, Eiríksstaðir í Haukadal og Ólafsdalur við Gilsfjörð. Svæðisskipulag Dalabyggðar, Reykhólahrepps og Strandabyggðar 2018-2030 markar stefnu um ferðaþjónustu á svæðinu m.a. með áherslu á eflingu ferðaþjónustu og vörubróun og markaðssetningu. Einnig fjallar svæðisskipulagið um tengsl ferðaþjónustu við aðrar atvinnugreinar.

Ferðamálastofa, í samstarfi við Markaðsstofu Vesturlands, hefur gefið út *Áfangastaðaáætlun Vesturlands 2021-2023*, en þar er greining á stöðu ferðaþjónustu á Vesturlandi ásamt stefnu og aðgerðaráætlun fyrir tilgreinda áfangastaði og svæði.⁷³ Í eftirfarandi töflu (Tafla 11.1) er yfirlit yfir ferðamannastaði og verkefni sem áætlunin tilgreinir.

Vestfjarðarstofa hefur skilgreint svokallaða Vestfjarðaleið eða Hringveg 2, en verkefnið er unnið í samstarfi sveitarfélaga á Vestfjörðum ásamt Dalabyggð. Markmiðið er að auka aðdráttarafl Vestfjarða fyrir ferðamenn, skilgreina styrkleika svæðisins og vinna með upplifun svæðisins. Hluti fyrirhugaðrar Vestfjarðaleiðar liggur um Dalabyggð, þ.e. um Bröttubrekku, gegnum Miðdali, Fellsströnd og Skarðsströnd.⁷⁴

⁷³ Áfangastaðastofa Vesturlands. 2021.

⁷⁴ Vestfjarðarstofa. 2021.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Tafla 11.1 Uppbygging áfangastaða í Dalabyggð skv. áfangastaðáætlun.⁷⁵

Staður	Tilgangur	Verkefni
Klofningur	Áningarstaður, útivistarleið, útsýni	Aðkoma, aðgengi og upplýsingagjöf
Búðardalur	Útivistarstígar/áning innanbæjar - tenging við nærsvæði	Stefnumótun, skipulag og framkvæmdir
Laugar í Sælingsdal	Útivistarleið	Stikun leiða, merkingar og upplýsingar
Guðrúnarlaug í Sælingsdal	Áningarstaður, náttúrulaug	Stefnumótun, aðkoma, aðstaða, upplýsingar og merkingar
Dalahyttur	Útivistarleiðir, náttúrulaugar	Stefnumótun, hönnun og uppbygging
Skrauma	Áningarstaður, útsýni, útivistarleið	Stefnumótun
Vínlandssetur	Áningarstaður, upplifun, menning, saga	Áframhaldandi uppbygging aðgengis og umhverfis
Staðarhóll í Dölum	Áningarstaður, útivistarleið	Áframhaldandi uppbygging
Merkjarhryggur á Bröttubrekku	Áningarstaður, útsýnisstaður	Stefnumótun, skipulag, hönnun og uppbygging
Seljaland	Útivistarleið	Stikun leiða, merkingar og upplýsingar
Eiríksstaðir	Áningarstaður	Áframhaldandi uppbygging
Straumur	Áningarstaður	Stefnumótun
Kolstaðir	Uppbygging ferðamannastaða	Stefnumótun, hönnun og uppbygging
Hafratindur	Útivistarleið	Stefnumótun, stikun leiða, merkingar og upplýsingar

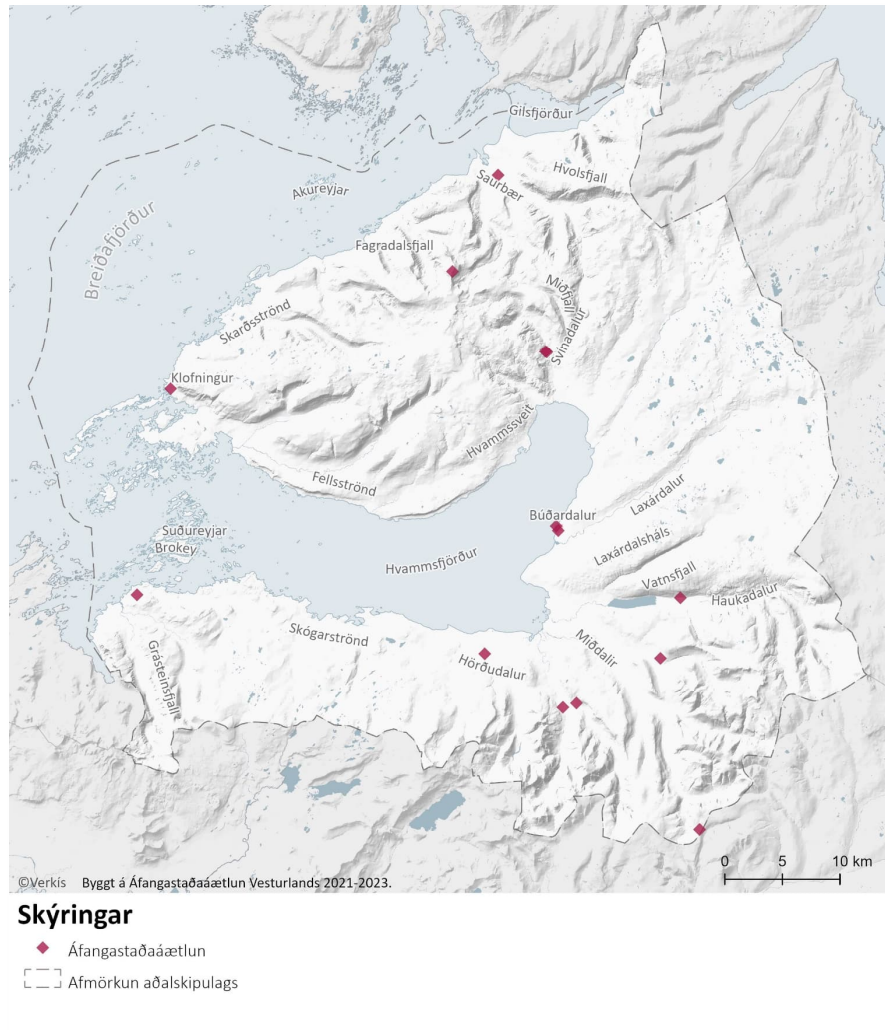
Til að varpa ljósi á hvaða áherslur koma til álita um ferðamannastaði í aðalskipulaginu eru í umhverfismati greindir valkostir um uppbyggingu áfangsstaða ferðamanna. Um er að ræða valkosti um umfang og eðli uppbyggingar áfangastaða með hliðsjón af stefnu sveitarfélagsins og ríkisins um ferðapjónustu. Eftirfarandi valkostir eru bornir saman:

- **Núll-kostur.** Að ekki verði áhersla á uppbyggingu áfangastaða ferðamanna í Dalabyggð. Valkosturinn lýsir grunnástandi umhverfispáttu og líklegri þróun umhverfisins án framfylgdar nýrrar stefnu um ágangastaði ferðamanna í aðalskipulaginu.
- **Áhersla á marga ferðapjónustustaði og leiðir.** Uppbygging áfangastaða ferðamanna beinist að mörgum stöðum í sveitarfélaginu og umfang uppbyggingar taki mið af aðstæðum, ástandi svæða, en almennt er ekki gert ráð fyrir mikilli uppbyggingu aðstöðu á hverjum stað.
- **Áhersla á fáa tiltekna ferðapjónustustaði og leiðir.** Uppbygging áfangastaða ferðamanna beinist einkum að fáum tilteknum stöðum í sveitarfélaginu og áhersla verði á vandaða uppbyggingu og góða aðstöðu fyrir móttöku ferðamanna.

Niðurstaða valkostagreiningarinnar er í stuttu máli að núll-kostur hefur í heildina neikvæð áhrif á umhverfispætti til langs og skamms tíma lítið.

Valkostur um áherslu á marga ferðapjónustustaði og leiðir er í heildina ekki æskilegur með tilliti til umhverfisáhrifa, þ.e. að kröftunum sé dreift um of og innviðir ferðapjónustustaða og -leiða geti ekki mætt því álagi sem skapast af för ferðamanna um svæðið. Það er ákveðinn ávinningur af því að byggja upp ferðapjónustustaði og -leiðir en þar sem um er að ræða marga staði, er hætta á að ekki verði byggðir upp æskilegir innviðir á hverjum stað og öll umhirða verður kostnaðarsöm. Vegna skorts á innviðum er hætta á að náttúru- og menningarminjar verði fyrir skemmdum af völdum álags af ferðamönnum og ferðamannastaðirnir tapi aðdráttafli sínu.

⁷⁵ Áfangastaðastofa Vesturlands. 2021.

Mynd 11-7 Ferðamannastaðir í Dalabyggð sem fjallað er um í Áfangastaðaáætlun Vesturlands 2021-2023.⁷⁶

⁷⁶ Áfangastaðastofa Vesturlands. 2021.

Valkostur um áherslu á fáa tiltekna ferðapjónustustaði og -leiðir, hefur heilt yfir mjög jákvæð eða jákvæð áhrif á umhverfisþætti. Stefnan er líkleg til að hafa mjög jákvæð áhrif á ferðapjónustu og ferðamenn og styrkja samkeppnisstöðu svæðisins gagnvart öðrum svæðum. Þar sem fókus er á fáa tiltekna staði og leiðir, þá gefst tækifæri á að byggja svæðin vel upp, öll umhirða svæðanna verður auðveldari og áhrif á náttúru- og menningarminjar verða jákvæð. Stefnan sem valkosturinn felur í sér er í aðalatriðum í samræmi við stefnu sveitarfélagsins, gildandi svæðisskipulags og áfangastaðaáætlun. Í heildina er þessi valkostur æskilegur með tilliti til umhverfisáhrifa. Með þessari nálgun er hægt að byggja upp sterka segla í ferðapjónustu sem styrkja samkeppnishæfnina og skapa störf í héraði. Jafnframt er álaginu létt af öðrum svæðum sem ekki hafa næga innviði. Á móti kemur að svokallaðir náttúruferðamenn eru síður líklegir til að sækja á fjölsóttu uppbyggða ferðamannastaði, en þeir eigi að síður líklegir til að heimsækja Dalabyggð.

Mynd 11-8 Vegur um Klofning.

Markmið og stefna – Afþreyingar- og ferðapjónusta

Markmið

- ♦ Aðalskipulagið leggi grunn að öflugri og sjálfbærri ferðapjónustu, þ.e. ferðapjónustu sem hámarkar ávinning íbúa svæðisins og upplifun ferðamanna en gengur ekki á náttúruleg eða menningarsöguleg gæði þess.
- ♦ Tekið verði tillit til þarfa ferðapjónustunnar og öryggis ferðamanna við uppbyggingu innviða og ákvarðana um þjónustu.
- ♦ Markvisst verði byggðir upp áhugaverðir staðir sem laða að ferðamenn.
- ♦ Lögð verði áhersla á sterk tengsl á milli landbúnaðar, ferðapjónustu og menningarstarfsemi.
- ♦ Náttúrulegar aðstæður, auðlindir, sagan og svæðisbundnir möguleikar verði nýttir til uppbyggingar fjölbreyttrar ferðapjónustu sem íbúar eru stoltir af.
- ♦ Ferðapjónusta eflist sem heilsársatvinnugrein og sem hliðargrein með öðrum greinum.
- ♦ Í boði verði margs konar möguleikar til að njóta einstaks landslags og lífríkis svæðisins og komast í snertingu við mannlíf þess og sögu.

Útfærsla stefnu

Dalabyggð leggur áherslu að vinna með umhverfisgæði á afþreyingar- og ferðapjónustuvæðum og skapa vandaða umgjörð og innviði. Stefnunni er ætlað að styðja við og auka upplifun fólks á náttúru og sögu sveitarfélagsins. Rík áhersla er á að vinna með staðaranda og sérkenni hvers staðar og að þeir höfði jafnt til heimamanna og gesta. Auk þess er áhersla á að auka öryggi á ferðapjónustustöðum. Með því að byggja upp sterka segla skapast einnig

tækifæri og rými fyrir ferðamenn sem vilja njóta einveru og náttúruupplifunar fjarri fjölsóttari stöðum.

Uppbygging ferðapjónustustaða skal stuðla að varðveislu náttúrulegra sérkenna og menningarminja og hafa sem minnst óafturkræf áhrif. *Verndaráætlun fyrir Breiðafjörð 2014-2019* markar stefnu um að tryggja vernd náttúru- og menningarminja á Breiðafirði og skipulag áfangastaða ferðamanna tekur mið af því. Hið sama gildir um náttúru- og menningarminjar á svæðinu sem njóta verndar samkvæmt lögum um náttúruvernd og um menningarminjar. Uppbygging afþreyingar- og ferðapjónustu skal því sérstaklega taka mið af stefnu aðalskipulagsins um lífríki og landslag (kafli 4) og menningar- og búsetuminjar (kafli 7).

Stefnan um afþreyingar- og ferðapjónustu er útfærð nánar með afmörkun fyrir Afþreyingar- og ferðamannasvæði (AF) á skipulagsupprætti og skipulagsákvæðum (kafli 17.8). Einnig er vísað til stefnu um landbúnaðarsvæði (kafli 11.3) og verslun og þjónustu (kafli 11.5) varðandi uppbyggingu ferðapjónustu.

Helstu stefnubreytingar

Stefna aðalskipulagsins er að grunni til hin sama og í eldra aðalskipulagi, en tekið er mið af nýjum áskorunum vegna aukins fjölda ferðamanna og breytinga á atvinnuháttum í Dalabyggð og nýrrar skipulagsreglugerðar. Mikilvægur liður í nýrri stefnumörkun aðalskipulagsins er *Svæðisskipulag Dalabyggðar, Reykhólahrepps og Strandabyggðar 2018-2030* og *Áfangastaðaáætlun Vesturlands 2021-2023*.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan er líkleg til að hafa mjög jákvæð áhrif á samfélagslega þætti og stuðla að sterkari innviðum og þoli gagnvart samfélagsbreytingum. Stefna mun einnig vinna í sömu átt og stefna aðalskipulagsins um náttúru og landslag og menningarminjar. Gott aðgengi að náttúru svæðisins hefur jákvæð áhrif á heilsu, stuðlar að möguleikum til útivistar og hreyfingar fyrir heimamenn og gesti. Stefnan hefur að einhverju marki jákvæð áhrif á atvinnu og mjög jákvæð áhrif á öryggi.

Mynd 11-9 Tjaldað að Laugum í Sælingsdal.

11.5 VERSLUN OG ÖNNUR ÞJÓNUSTA

Í Búðardal er fjölbreytt verslunar- og þjónustustarfsemi en þéttbýlið er þjónustustaður fyrir dreifbýlið og þá atvinnustarfsemi sem þar er stunduð. Einnig er Búðardalur vaxandi viðkomustaður ferðamanna, ekki síst vegna staðsetningar miðsvæðis á norðvestur hluta landsins, þar sem leiðir milli héraða mætast. Í kaflanum er fjallað um verslun og aðra þjónustu í þéttbýli og dreifbýli.

Verslun

Mestur hluti þessarar verslunar- og þjónustu í þéttbýlinu er norðan við Miðbraut og austan Vesturbrautar (þjóðvegur 60) þar sem m.a. er matvörubúð og bensínafgreiðsla (miðsvæði á aðalskipulagsupprætti). Í

gildandi aðalskipulagi er gert ráð fyrir verslunar- og þjónustusvæðum á nokkrum stöðum í dreifbýlinu, einkum í tengslum við ferðaþjónustu. Hluti þeirra svæða fellur nú undir landnotkunarflokkinn afþreyingar- og ferðamannasvæði í samræmi við nýja skipulagsreglugerð.

Gistipjónusta

Árið 2015 lét Dalabyggð vinna samantekt á tölulegum upplýsingum um ferðamenn í sveitarfélaginu og samkvæmt því er áætlað að 135 þúsund erlendir ferðamenn hafi komið í Dalabyggð árið 2014. Af þeim er talið að 27 þúsund hafi gisti í sveitarfélaginu (20%) en 108 þúsund verið dagsgestir (80%). Að sumarlagi gistu um 24% gestanna en einungis 11% þeirra sem komu í sýsluna utan sumars.⁷⁷

Í umhverfismati aðalskipulagsins eru greindir valkostir er varða áherslur um uppbyggingu gistiaðstöðu í Dalabyggð og hvert beina skuli uppbyggingunni.

- **Núll-kostur/dreifð uppbygging.** Að ekki verði sérstök áhersla á uppbyggingu gistiaðstöðu umfram það sem nú er, en smærri og stærri uppbyggingu verði jöfnum höndum beint að dreifbýli og þéttbýli.
- **Beina stærri uppbygging í þéttbýlið.** Áhersla verði á uppbyggingu gistiaðstöðu í Búðardal, svo sem hótél og gistiheimilisgistingu og stækkun tjaldstæðis. Uppbygging gistiaðstöðu í dreifbýli verði einkum tengd starfsemi á bújörðum.

Niðurstaðan er að núll-kostur eða dreifð uppbygging gistiaðstöðu hefur í heildina neikvæð áhrif á samfélag, náttúrufar og landslag, bæði til langs og skamms tíma litið. Dreifð uppbygging er ekki líkleg til að nýta að fullu þá möguleika sem eru í ferðaþjónustu fyrir samfélagið og þá sérstaklega þéttbýlið. Dreifð uppbygging er einnig líkleg til að breyta ásýnd lands í dreifbýlinu og starfseminni fylgir aukið álag á umhverfið og hætta er á að náttúru- og menningarminjar glatist. Almennt hefur uppbygging

⁷⁷ Rögnvaldur Guðmundsson. 2015.

gístiaðstöðu jákvæð áhrif á atvinnulífið, ný störf verða til og aukinn fjöldi ferðamanna styrkir stöðir þjónustustarfsemi í Dalabyggð.

Stefna um að beina stærri uppbyggingu gístiaðstöðu í þéttbýlið hefur í heildina mjög jákvæð eða jákvæð áhrif á þá þætti sem voru til skoðunar. Stefnan er líkleg til að hafa mjög jákvæð áhrif á ferðaþjónustu og ferðamenn og styrkja samkeppnisstöðu svæðisins gagnvart öðrum svæðum. Með því að beina stærri uppbyggingu á gístiaðstöðu í Búðardal gefst tækifæri á að halda betur utan um ýmsa þætti sem varðar losun frá starfseminni og áhrif á náttúru og menningarminjar. Einnig næst meiri ávinningur fyrir samfélagið í heild þar sem starfsemin styrkir stöðir þeirrar þjónustu sem er til staðar og til verða fjölbreytt heilsárs störf í þéttbýlinu. Eftir sem áður er gert ráð fyrir uppbyggingu gístiaðstöðu í dreifbýlinu, einkum í tengslum við starfsemi á bújörðum.

Mynd 11-10 Laugar í Sælingsdal.

Markmið og stefna – Verslun og önnur þjónusta

Markmið

- ♦ Stuðla að fjölbreyttri verslunar- og þjónustustarfsemi sem eykur lífsgæði íbúa og ánægju ferðamanna.
- ♦ Verslun og þjónusta verði miðsvæðis og aðgengileg fyrir íbúa í Búðardal og ferðamenn og myndi þungamiðju í samfelldri og áhugaverðri byggð.

Útfærsla stefnu

Aðalskipulagið gerir ráð fyrir að verslun og þjónusta eflist í Búðardal samfara vexti í ferðaþjónustu, svo sem í tengslum við opnun Vestfjarðaleiðarinnar (Hringvegur 2). Mikilvægt er að skapa þróunar- og vaxtamöguleika fyrir núverandi og nýja starfsemi. Mikilvægt er að öll nærþjónusta eins og matvöruverslun verði áfram í göngufæri innan þéttbýlisins í Búðardal.

Verslun og þjónusta er beint á svæði sem myndar ás við Miðbraut og yfir Vesturbraut. Styrkja á þetta þjónustusvæði með betri nýtingu lóða og svæða og bættri ásýnd og góðum tengingum við aðra hluta þéttbýlisins. Mikilvægt er að styrkja gróður í umhverfi núverandi Vesturbrautar, taka niður umferðahraða og auka gönguhæfi byggðarinnar. Með þeim hætti er hægt að skapa áhugavert umhverfi fyrir verslun og þjónustu á miðsvæðinu og auka samkeppnishæfni Búðardals sem þjónustustaðar. Nánar er fjallað um miðsvæðið í kafla 10.5 og kafla 15.3 um vegi og gatnakerfi.

Í Búðardal er áfram gert ráð fyrir uppbyggingu hótels og annarrar gístiþjónustu sbr. greiningu á valkostum um uppbyggingu gístiaðstöðu og skipulagsákvæði í kafla 17.3. Mikilvægt er að slík uppbygging styrki stöðu Búðardals sem lykil þjónustustað í sveitarfélaginu. Eftir sem áður verður svigrúm fyrir uppbyggingu gístiaðstöðu í dreifbýlinu, einkum í tengslum við starfsemi á lögbýlum.

Stefnan um verslun og aðra þjónustu er útfærð nánar með afmörkun fyrir verslunar- og þjónustusvæði á skipulagsupprætti, almennum ákvæðum og sértækum ákvæðum. Einnig er vísað til stefnu um landbúnaðarsvæði (kafla

11.3) og afbreytingar- og ferðapjónustu (kafla 11.4) varðandi uppbyggingu verslunar og þjónustu.

Helstu stefnubreytingar

Hluti svæðis sem áður var skilgreint sem verslunar- og þjónustusvæði og hluti athafnasvæðis er nú skilgreint sem miðsvæði. Styrkja á verslunar- og þjónustusvæðið og miðsvæði í Búðardal með bættri ásýnd og góðum tengingum við aðra hluta þéttbýlisins. Einnig er augin áhersla á að byggja Búðardal upp sem þjónustustað í Dalabyggð og eftir atvikum fyrir stærra svæði.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan hefur mjög jákvæð áhrif á samfélag, atvinnu og þjónustu, þ.e. eykur þol gagnvart samfélagsbreytingum, eflir nærþjónustu og skapar atvinnu í sveitarfélaginu. Stefnan hefur óveruleg áhrif á náttúru og menningarminjar og áhrif á losun gróðurhúsalofttegunda er óveruleg. Efling þjónustunnar og aukið gönguhæfi byggðarinnar hvetur einkum íbúa í Búðardal og gesti til hreyfingar og bættrar lýðheilsu.

11.6 IÐNAÐAR- OG ATHAFNASVÆÐI

Í Búðardal er eitt skilgreint athafnasvæði, þ.e. Vegagerðarreitur við Vesturbraut. Þar eru einnig fjögur iðnaðarsvæði, þrjú við Vesturbraut og eitt við hafnarsvæðið. Uppbygging á nyrsta svæðinu við Vesturbraut er ekki hafin. Í dreifbýlinu tengjast tvö svæði veitustarfsemi en önnur svæði tengjast verkstæðum, sláturhúsi, tengivirki og sorpurðun.

Búðardalur liggur miðsvæðis í Dalabyggð sem einnig liggur miðsvæðis milli landshluta sbr. kafla 11.2 um þjónustu- og vinnusókn.

Almennt skal ekki gera ráð fyrir íbúðum á athafnasvæðum. Þó er unnt að gera ráð fyrir íbúðum tengdri starfsemi fyrirtækja, s.s. fyrir húsverði. Starfsemi tengd búrekstri, s.s. vörugeymslur og verkstæði, getur rúmast innan athafnasvæða og landbúnaðarsvæða.

Framkvæmdir til endurskipulagningar á landareignum í dreifbýli, sem taka til stærra landsvæðis en 20 ha, eru tilkynningaskyldar til Skipulagsstofnunar sem úrskurðar hvort þörf sé á umhverfismati. Margvíslegar framkvæmdir innan iðnaðar- og athafnasvæðis eru umhverfismatsskyldar eða tilkynningaskyldar til Skipulagsstofnunar og er vísað til laga nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana.

Nýting vindorku

Á árinu 2018 lét Dalabyggð vinna samantekt á helstu forsendum og meginatriðum sem leggja skal til grundvallar við mat á svæðum fyrir vindorku, svo sem m.t.t. áhrifa á samfélag, umhverfi, skipulag og innviði.⁷⁸ Tilgangurinn með samantektinni var að setja fram og kynna nálgun á því hvernig vindorkuverkefni eru unnin frá upphafi til enda. Farið var m.a. yfir hvernig svæði eru metin m.t.t. ólíkra þátta og sett fram á uppdráttum hvaða svæði sem koma hugsanlega til greina fyrir staðsetningu vindtúrbína.

Áætlanir eru um uppbyggingu tveggja vindorkugarða, þ.e. í landi Hróðnýjarstaða og Sólheima. Frá árinu 2019 hefur verið unnið að aðalskipulagsbreytingum og umhverfismati og eftirfarandi eru helstu áfangar í þeirri vinnu. Sveitarstjórn Dalabyggðar samþykkti á fundi sínum þann 14. október 2021 að 419 ha svæði í landi Hróðnýjarstaða og 408 ha svæði í landi Sólheima yrði leyst úr landbúnaðarnotum, í samræmi við jarðalög.

Vindorkugarður að Hróðnýjarstöðum

Skipulags- og matslýsing fyrir breytingu á aðalskipulagi Dalabyggðar vegna vindorkugarðs að Hróðnýjarstöðum var samþykkt í sveitarstjórn Dalabyggðar 10. apríl 2019. Sveitarstjórn samþykkti 18. nóvember 2020 að auglýsa tillögu að breytingu á aðalskipulaginu. Hinn 4. janúar 2022 vísaði Skipulagsstofnun staðfestingu aðalskipulagsbreytingarinnar til innviðaráðuneytisins. Þann 6. apríl 2022 synjaði ráðuneytið staðfestingu á breytingu á aðalskipulaginu. Þar sem vindorkuverið hefur ekki fengið

⁷⁸ Efla. 2018.

umfjöllun í rammaáætlun skal svæðið, skv. ákvörðun Innviðaráðherra, tímabundið skilgreint sem varúðarsvæði, í samræmi við 1. mgr. 7. gr. laga um verndar- og orkunýtingaráætlun nr. 48/2011 og 4.5.3 gr. skipulagsreglugerðar nr. 90/2013. Aðalskipulagsbreytingin var svo samþykkt að nýju í sveitarstjórn þann 16. júní 2022.⁷⁹ Skipulagsstofnun staðfesti breytinguna þann 29. júní 2022.

Tillaga að matsáætlun vegna vindorkugarðs að Hróðnýjarstöðum var lögð fram til Skipulagsstofnunar 8. apríl 2020 og ákvörðun stofnunar um matsáætlunina lá fyrir 28. júlí 2020. Frummatsskýrsla verkefnisins og álit Skipulagsstofnunar um umhverfiáhrif framkvæmdarinnar liggur ekki fyrir.

Vindorkugarður í landi Sólheima

Skipulags- og matslýsing fyrir breytingu á aðalskipulagi Dalabyggðar vegna vindorkugarðs í landi Sólheima var samþykkt í sveitarstjórn Dalabyggðar 10. apríl 2019. Sveitarstjórn samþykkti 18. nóvember 2020 að auglýsa tillögu að breytingu á aðalskipulaginu. Hinn 4. janúar 2022 vísaði Skipulagsstofnun staðfestingu aðalskipulagsbreytingarinnar til innviðaráðuneytisins. Þann 6. apríl 2022 synjaði ráðuneytið staðfestingu á breytingu á aðalskipulaginu. Þar sem vindorkuverið hefur ekki fengið umfjöllun í rammaáætlun skal svæðið, skv. ákvörðun Innviðaráðherra, tímabundið skilgreint sem varúðarsvæði, í samræmi við 1. mgr. 7. gr. laga um verndar- og orkunýtingaráætlun nr. 48/2011 og 4.5.3 gr. skipulagsreglugerðar nr. 90/2013. Aðalskipulagsbreytingin var svo samþykkt að nýju í sveitarstjórn þann 16. júní 2022.⁸⁰ Skipulagsstofnun staðfesti breytinguna þann 29. júní 2022.

Tillaga að matsáætlun vegna vindorkugarðs á Sólheimum var lögð fram til Skipulagsstofnunar 7. janúar 2020 og ákvörðun stofnunar um matsáætlunarinnar lá fyrir 17. september 2020. Frummatsskýrsla verkefnisins og álit Skipulagsstofnunar um umhverfiáhrif framkvæmdarinnar liggur ekki fyrir.

Greining á valkostum um vindorkugarða á Sólheimum og Hróðnýjarstöðum

Í tengslum við vinnu við breytingar á aðalskipulagi Dalabyggðar vegna vindorkuvera í landi Sólheima og Hróðnýjarstaða voru bornir saman valkostir um stefnu aðalskipulagsins. Í fyrsta lagi var það núll kostur sem fól í sér að ekki yrði af uppbyggingu vindorkugarðanna og viðkomandi svæði væru áfram skilgreind sem landbúnaðarsvæði. Í öðru lagi að staðsett væri nýtt iðnaðarsvæði fyrir vindorkuver, annað hvort á Sólheimum (allt að 30 vindmyllur) eða Hróðnýjarstöðum (allt að 30 vindmyllur). Í þriðja lagi að staðsetja ný iðnaðarsvæði fyrir tvö vindorkuver fyrir allt að 70 vindmyllur.

Helstu niðurstöður eru að núll kostur er talinn hafa óveruleg áhrif á þá þætti sem metnir voru. Áhrif af valkosti 2, þ.e. vindorkugarður á Hróðnýjarstöðum eða Sólheimum, er m.a. talinn óveruleg á jarðmyndanir, landnotkun, verndarsvæði og heilsu og öryggi. Áhrifin eru metin neikvæð á gróður og dýralíf, ásýnd og landslag, en jákvæð á samfélag. Áhrif á minjar eru talin óviss eða óveruleg, þ.e. efir stöðu fornleifaskráningar á þessum stöðum. Valkostur 3, vindorkugarðar á Hróðnýjarstöðum og Sólheimum hafa samlegðaráhrif á umhverfið. Ef af báðum vindorkuverum verður, eru einkum neikvæð áhrif á gróður og dýralíf og ásýnd og landslag. Jákvæð áhrif eru á samfélag og eru þau samlegðaráhrif eins og í öðrum þáttum samkvæmt umhverfismati aðalskipulagsbreytinga fyrir vindorkugarðana.

Úrvinnsla landbúnaðarafurða og nýsköpun

Úrvinnsla landbúnaðarafurða á sér langa sögu í Búðardal. MS rekur þar mjólkurstöð og um er að ræða einn stærsta vinnustað í Dalabyggð. Sláturhús var einnig rekið í Búðardal fram til ársins 2006. Í *Stefnu Dalabyggðar 2019-2022* er áhersla á að sveitarfélagið bjóði upp á lóðir fyrir atvinnustarfsemi og stuðla að fjölbreyttri úrvinnslu matvæla í héraði. Slík aðstaða hefur þegar verið opnuð á Miðskógi⁸¹.

⁷⁹ Efla. 2022A.

⁸⁰ Efla. 2022B.

⁸¹ Dalabyggð. 2020A.

Mynd 11-11 Mjólkurstöðin í Búðardal.

Markmið og stefna – Iðnaðar- og athafnasvæði

Markmið

- ♦ Atvinnuuppbygging styrki efnahagslegan og samfélagslegan grunn sveitarfélagsins
- ♦ Nægt rými verði fyrir uppbyggingu og starfsemi á athafna- og iðnaðarsvæðum í sátt við samfélagið og náttúruna.
- ♦ Áhersla er lögð á að umgengni verði til fyrirmyndar og umhverfi snyrtilegt á iðnaðar- og athafnasvæðum.
- ♦ Auka möguleika til nýsköpunar og uppbyggingar í tengslum við hana.

Útfærsla stefnu

Áhersla er lögð á að sú atvinnustarfsemi sem þegar er til staðar á svæðinu geti vaxið og dafnað en jafnframt verði svigrúm fyrir uppbyggingu nýrra greina. Það á bæði við um nýsköpun og hefðbundnari starfsemi. Einnig er

lögð áhersla á að bæta aðstöðu sem getur tengt saman menntun og rannsóknir við nýsköpun og þróun til atvinnuuppbyggingar. Horfa skal til sérstöðu svæðisins og leita leiða til að nýta hagstæða staðsetningu sveitarfélagsins gagnvart aðliggjandi landsvæðum.

Hafa ber í huga að iðnaðarstarfsemi getur haft margvísleg áhrif á atvinnuvegi sem fyrir eru í sveitarfélaginu og því mikilvægt að gera grein fyrir hugsanlegum árekstrum á milli atvinnugreina áður en ákvörðun um slíkt er tekin. Einnig er mikilvægt að ekki sé gengið á náttúrugæði eða lífsgæði fólks. Þetta á sérstaklega við um starfsemi sem byggir afkomu sína að talsverðu leyti á náttúru og ímynd, m.a. landbúnað og ferðaþjónustu.

Iðnaðarsvæðin í Búðardal eru í mikilli nálægð við íbúðarbyggð sem og helstu útivistarsvæði Dalamanna. Svæðin eru mjög sýnileg við innkomuna í bæinn, en snyrtileg atvinnusvæði geta styrkt ímynd bæjarins. Lögð er áhersla á að umgengni á iðnaðar- og athafnasvæðum verði til fyrirmyndar. Hugað skal að því að fyrirkomulag á lóð hvetji til snyrtilegs umhverfis og að bæjarland verði aðlaðandi, m.a. með aukinni gróðurnotkun og vistlegum gönguleiðum meðfram Vesturbraut í samræmi við kafla 10.5 um miðsvæði.

Gert er ráð fyrir að landeigendur geti virkjað bæjarlækinn á landbúnaðarsvæðum með smávirkjun. Nánar er fjallað um þetta í kafla 6 um auðlindir og í kafla 11.3 um landbúnað.

Stefnan er útfærð með afmörkun athafnasvæðis (AT) og iðnaðarsvæða (I) á uppdrætti og skipulagsákvæðum fyrir landnotkun og frágang reitanna í köflum 17.5 og 17.6.

Helstu stefnubreytingar

Meginstefnan er sú sama og í fyrra aðalskipulagi og síðari breytingum á því. Þó er aukin áhersla á nýsköpun og að starfsemi falli vel að annarri landnotkun. Einnig að atvinnustarfsemi skapi jákvæða ímynd fyrir sveitarfélagið.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan hefur mjög jákvæð áhrif á samfélag, atvinnu og þjónustu, þ.e. eykur þol gagnvart samfélagsbreytingum, eflir nærþjónustu í Búðardal og skapar atvinnu í sveitarfélaginu. Stefnan getur haft neikvæð áhrif á náttúru og menningarminjar ef ekki er vandað til verka og háð eðli og umfangi t.d. vindorkunýtingar. Áhrif á losun gróðurhúsalofttegunda er háð útfærslu og eðli starfsemi en ekki er gert ráð fyrir brjóta ný svæði undir atvinnustarfsemi í þéttbýlinu. Uppbygging á svæði við Vesturbraut mun auka losun gróðurhúsalofttegunda.

Áætlanir eru um uppbyggingu tveggja vindorkugarða, þ.e. í landi Hróðnýjarstaða og Sólheima, en þessar framkvæmdir voru ekki hluti af heildarendurskoðun aðalskipulagsins. Að teknu tilliti til stefnu um fyrirhugaða uppbyggingu vindorkugarða í Dalabyggð, sbr. breytingu á aðalskipulagi Dalabyggðar vegna Hróðnýjarstaða⁸² og Sólheima⁸³, verða áhrifin á náttúru- og landslag verulega neikvæð, m.a. vegna áhrifa á búsvæði fugla og áflugshættu, breytingu á ásýnd lands og áhrifa á landslag. Framkvæmdunum fylgir einnig aukin losun gróðurhúsalofttegunda vegna losunar jarðvegs og rasks og hættu á mengun jarðvegs vegna jarðvinnuvéla. Auk þess eru vísbendingar um að framkvæmdirnar skerði óbyggð víðerni, en opinbert kort af óbyggðum víðernum liggur ekki fyrir. Uppbygging vindorkugarðanna kann einnig að hafa neikvæð áhrif á menningarminjar, en fornleifaskráning hefur ekki farið fram á Sólheimum. Uppbygging vindorkugarðanna er líkleg til að hafa neikvæð áhrif á útivist og ferðamennsku. Hún er þó að einhverju marki líkleg til að hafa jákvæð áhrif á atvinnu þar sem fleiri stöðum er skotið undir samfélagið og það er líklegt til að auka seiglu og þol þess gagnvart breytingum.

⁸² Efla. 2022A.

Mynd 11-12 lðnaðarsvæði við Ægisbraut. Séð til suðurs með ströndinni í Búðardal.

11.7 HAFNARSVÆÐI

Á hafnarsvæðum tengist landnotkun fyrst og fremst hafnsækinni starfsemi, s.s. útgerð, fiskvinnslu, sjóflutningum og skipasmíði eða viðgerðum. Almennt skal ekki gera ráð fyrir íbúðum á hafnarsvæðum. Fjallað er um hafnarsvæði í Hafnalögum nr. 61/2003 og um hafnir Dalabyggðar gildir hafnarreglugerð fyrir Dalabyggð nr. 335/1997.

Hafnarsvæðin í Dalabyggð eru þrjú, þ.e. Skarðsstöð og Hnúksnes á Skarðsströnd og svæði neðan við Leifssafn í Búðardal. Smábátastaða er á öllum stöðunum en Skarðsstöð hefur einkum verið nýtt vegna grásleppuveiða, en einnig vegna siglinga með ferðamenn. Aðstaðan í Hnúksnesi er mikilvæg vegna siglinga við Hvammsfjörð og Breiðafjörð. Starfsemi á hafnarsvæðinu í Búðardal hefur verið takmörkuð hin síðari ár en svæðið hefur einnig verið nýtt til útivistar.

⁸³ Efla. 2022B.

Markmið og stefna – Hafnarsvæði

Markmið

- ♦ Aðstaða á hafnarsvæðum miðist við þarfir sjávarútvegs en einnig annarra atvinnugreina eins og ferðaþjónustu.
- ♦ Skipulag hafnarsvæða skapi svigrúm fyrir uppbyggingu á sjávertengdri ferðaþjónustu.
- ♦ Aðstaða fyrir skemmti- og frístundabáta verði tryggð.
- ♦ Ásýnd og umgengni á hafnarsvæðum verði til fyrirmyndar.

Útfærsla stefnu

Hafnirnar gegna mikilvægu hlutverki við nýtingu sjávar, s.s. í tengslum við sjávarnyrtjar eins og grásleppuveiðar en einnig vegna uppbyggingar ferðaþjónustu og útvistar um firði og eyjar.

Lögð er áhersla á að fjölbreytt starfsemi geti dafnað á og við hafnarsvæðin. Við uppbyggingu og hönnun hafnarsvæða þarf að gera ráð fyrir fjölbreyttri notkun og þróun ólíkra atvinnutækifæra, án hagsmunaárekstra. Mikilvægt er að haga landnotkun þannig að hún styrki aðra starfsemi og nýtingu og að ekki verði þrengt svo að hafnarsvæðunum að það hefti uppbyggingu og þróun þeirra.

Stefnan um hafnarsvæði er útfærð nánar með afmörkun fyrir hafnir (H) og sérstök not haf- og vatnssvæða (SN) á skipulagsupprætti, almennum ákvæðum og sértækum ákvæðum (kaflar 17.12 og 17.16).

Mynd 11-13 Höfnin í Búðardal.

Helstu stefnubreytingar

Höfnin í Búðardal og nánasta umhverfi hennar er nú skilgreind sem hafnarsvæði en var í fyrra skipulagi opið svæði til sérstakra nota. Haldið er opnum möguleikum á þróun tengdri sjávarútvegi og sjávarnyrtjum.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnunni er ætlað að styðja við fjölbreytta starfsemi en einnig viðhalda möguleikum til útvistar. Stefnan er líkleg til að hafa jákvæð áhrif á samfélagslega þætti og stuðla að sterkari innviðum og þoli gagnvart samfélagsbreytingum. Stefna stuðlar að möguleikum til sjávarnyrtja og getur þannig styrkt tengsl við sögu og hefðir við Breiðafjörð og haft jákvæð áhrif á atvinnulíf.

11.8 ÚRGANGUR

Skv. lögum nr. 55/2003 bera sveitarfélög ábyrgð á flutningi heimilisúrgangs og skulu sjá til þess að starfræktar séu móttöku- og söfnunarstöðvar fyrir úrgang sem fellur til í sveitarfélaginu.

Í landsskipulagsstefnu 2015-2026 kemur fram að við skipulagsgerð sveitarfélaga skuli stuðlað að heilnæmi umhverfis með viðeigandi ráðstöfunum varðandi úrgangsmeðhöndlun. Áhersla er lögð á að huga að umhverfisvænum lausnum þar sem það á við, svo sem varðandi möguleika til flokkunar og endurvinnslu. Einnig kemur fram að huga þurfi að nýjum leiðum varðandi úrgangsmeðhöndlun og nýtni við auðlindanotkun.

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið hefur gefið út stefnu um meðhöndlun úrgangs, sem nefnist *í átt að hringrásarhagkerfi*⁸⁴. Í aðgerðaráætlun í loftslagsmálum stjórnvalda eru settar fram aðgerðir sem banna urðun lífbrjótanlegs úrgangs. Einnig má nefna að umhverfis- og auðlindaráðherra hefur gefið út fyrstu almennu stefnuna um úrgangsforvarnir sem ber heitið *Saman gegn sóun* sem gildir fyrir árin 2016-2027. Markmið stefnunnar eru m.a. að draga úr myndun úrgangs og bæta nýtingu auðlinda. Stjórnvöld hafa einnig gefið út stefnuna *Almenn stefna um meðhöndlun úrgangs 2021-2032*.

Samkvæmt reglugerð um meðhöndlun úrgangs er sveitarstjórnnum skylt að gera og staðfesta svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs. Þar skulu m.a. koma fram upplýsingar um stöðu úrgangsmála og aðgerðir til að bæta endurnotkun, endurnýtingu og förgun. Jafnframt skal greina frá því hvernig sveitarfélagið hyggst ná markmiðum sínum um meðhöndlun úrgangs og úrgangsvarnir.

Sameiginleg svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs 2009-2020 fyrir Suðvesturhornið liggur fyrir en hún tekur einnig til Dalabyggðar. Unnið er að tillögu að nýrri sameiginlegri svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs 2021-2032 á Suðvesturlandi.

⁸⁴ Umhverfis- og auðlindaráðuneytið. 2021B.

⁸⁵ Sameiginleg svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs 2021-2032 á Suðvesturlandi. Tillaga til kynningar.

Rekin er endurvinnslustöð fyrir úrgang í Búðardal þar sem áhersla er á flokkun og endurvinnslu. Grenndarstöðvar eru allt árið við Tjarnarlund, Staðarfell, Árblik og Vörðufellsrétt en að auki eru stöðvar við Skarðsstöð, Laugar, Fellsendarétt og Ósrétt að sumri. Sorp er flutt að Fíflholtum á Mýrum. Lífrænn úrgangur er fluttur og jarðgerður í Stykkishólmi.⁸⁵ Einnig er urðunarstaður fyrir sláturúrgang á Höskuldsstöðum í Laxárdal með starfsleyfi frá 2015.⁸⁶

Markmið og stefna – Úrgangur

Markmið

- ♦ Stuðlað verði að endurvinnslu og endurnýtingu og dregið úr myndun úrgangs.
- ♦ Meðhöndlun úrgangs valdi sem minnstum óæskilegum áhrifum á umhverfið og mengi ekki vatn, jarðveg eða andrúmsloft. Tryggt verði að spilliefni berist ekki út í umhverfið.

Útfærsla stefnu

Áfram er gert ráð fyrir að sorp verði flokkað á endurvinnslustöðinni í Búðardal og það flutt til endurvinnslu og til urðunar í Fíflholtum og jarðgerðar í Stykkishólmi. Einnig verði urðunarstaður á Höskuldsstöðum nýttur fyrir viðeigandi úrgang.

Mikilvægt er að úrgangsmál verði til fyrirmyndar í sveitarfélaginu og stuðli þannig að öryggi og heilbrigði íbúa og gesta. Úrgangsmál geta einnig haft mikil áhrif á ímynd sveitarfélagsins og þar af leiðandi áhrif á samkeppnishæfni fyrirtækja og stofnana en einnig val fólks um búsetu.

⁸⁶ Starfsleyfi. Urðunarstaður við Laxárdalsveg.

Leitað skal leiða til að draga úr myndun úrgangs í sveitarfélaginu, m.a. með endurnotkun og endurnýtingu. Fyrirtæki og stofnanir verði einnig hvött til aðgerða og áætlana sem stuðla að minna umfangi sorps.

Stefnan um úrgang er útfærð nánar með afmörkun fyrir iðnaðarsvæði (I) á skipulagsupprætti, almennum ákvæðum og sértækum ákvæðum (kafli 17.6).

Helstu stefnubreytingar

Óbreytt stefna en hvatt til aukinnar endurnotkunar og endurnýtingar.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan stuðlar að endurvinnslu og endurnýtingu til langs tíma litið, en talsverður hagur er af því fyrir samfélagið að minnka umfang á úrgangi sem fluttur er úr sveitarfélaginu.

11.9 EFNISTAKA OG VINNSLA

Áður en framkvæmdaleyfi fyrir efnistöku er gefið út skal liggja fyrir áætlun námuréttarhafa um væntanlega efnistöku (sjá nánar gr. 13 og 14 í skipulagslögum nr. 123/2010). Heilbrigðiseftirlit sveitarfélaga veitir starfsleyfi fyrir vinnslu jarðefna, sbr. reglugerð nr. 785/1999 m.s.br. um starfsleyfi fyrir atvinnurekstur sem getur haft í för með sér mengun. Leyfi þarf frá Fiskistofu fyrir efnistöku sem getur haft áhrif á lífríki í ám og vötnum. Þó er eiganda eða umráðamanni eignarlands heimil án leyfis minni háttar efnistaka til eigin nota, nema um sé að ræða náttúruverndarsvæði eða jarðminjar eða vistkerfi sem njóta verndar skv. 61. gr. laga um náttúruvernd. Óheimilt er að veita leyfi fyrir efnistöku sem er tilkynningar- og matsskyld skv. lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana áður en ákvörðun um matskyldu liggur fyrir og/eða álit í mati á umhverfisáhrifum. Skilyrði um umhverfismat er m.a. háð umfangi efnistökusvæða en einnig er efnistaka á verndarsvæðum tilkynningarskyld til Skipulagsstofnunar (Tafla 11.2)

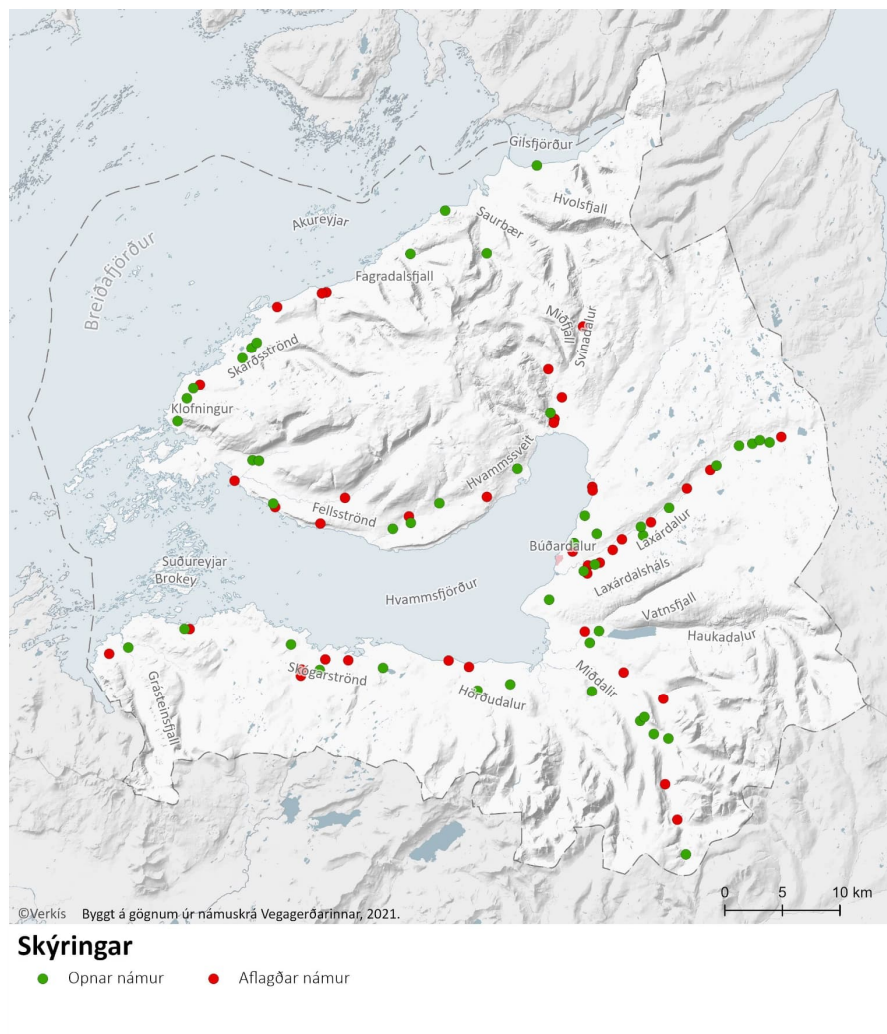
Tafla 11.2 Efnistaka og mat á umhverfisáhrifum.

Efnistaka	Flokkur	Umhverfismat
Efnistaka þar sem áætlað er að raska 25 ha svæði eða stærra eða efnismagn er 500.000 m ³ eða meira.	A	Ávallt háð umhverfismati.
Efnistaka þar sem áætlað er að raska 2,5 - 25 ha svæði eða efnismagn er 50.000 – 500.000 m ³ .	B	Tilkynningarskyld og Skipulagsstofnun metur hvort þörf sé á umhverfismati.
Efnistaka þar sem fleiri en einn efnistökuastaður vegna sömu framkvæmdar og á sama svæði ná samanlagt yfir 2,5 ha svæði eða stærra.	B	Tilkynningarskyld og Skipulagsstofnun metur hvort þörf sé á umhverfismati.
Neðanjarðarnámur.	B	Tilkynningarskyld og Skipulagsstofnun metur hvort þörf sé á umhverfismati.

Námur í Dalabyggð er aðallega setnámur en víða í sveitarfélaginu er að finna merkar jarðminjar frá lokum ísaldar.

Vegagerðin vinnur að frágangi náma í samræmi við langtímaáætlun sína um námufrágang. Frá gildistöku fyrra aðalskipulags hefur verið gengið frá 37 námum í sveitarfélaginu og teljast þær fullfrágengnar⁸⁷. Í sveitarfélaginu eru ófrágengin efnistökusvæði sem ekki eru lengur í notkun.

⁸⁷ <http://namur.vegagerdin.is/>

Mynd 11-14 Efnistökusvæði í Dalabyggð.

Markmið og stefna – Efnistaka og vinnsla

Markmið

- ♦ Öll efnistaka og efnislosun fari fram með skipulegum hætti og nýting jarðefna miða að því að hámarka virði þeirra og draga úr sóun.
- ♦ Nægt framboð efnistökusvæða verði fyrir fjölbreytta starfsemi og uppbyggingu innviða.
- ♦ Efnistaka og efnislosun valdi sem minnstum umhverfisáhrifum og ónæði fyrir íbúa.
- ♦ Öllum eldri námum, sem ekki eru sýndar á aðalskipulagsupprætti, verði lokað þannig að þær falli sem best að umhverfi og náttúruleg gæði verði endurheimt.

Útfærsla stefnu

Aðgengi að efnisnámum er forsenda margs konar mannvirkjagerðar. Opin og ófrágengin efnistökusvæði hafa hins vegar neikvæð áhrif á ásýnd og ímynd sveitarfélagsins. Slík svæði leiða gjarnan til lakari umgengni og jafnvel efnistöku án heimildar. Áhersla er því lögð á vandaðan frágang eldri efnistökusvæða til að fyrirbyggja áframhaldandi notkun. Þegar hlé verður á notkun námunnar eða henni lokað skal ganga snyrtilega frá framkvæmdasvæðinu þannig að það falli sem best að umhverfi. Jafnframt skal ganga snyrtilega um efnistökusvæði á meðan á vinnslu stendur. Nýta skal opnar eða eldri námur til haugsetningar efnis, fremur en að opna ný svæði.

Forðast skal að raska merkjum jarðminjum frá lokum ísaldar. Einnig skal forðast efnistöku í eða svo nærri vatnsföllum að þær geti haft neikvæð áhrif á lífríki þeirra og þar með veiðinytjar. Lágmarka skal rofhattu vegna efnistöku. Efnistaka á vatnsverndarsvæðum og svæðum sem njóta hverfisverndar skal vera í samræmi við ákvæði verndarinnar sbr. kafla 6.3 um neysluvatn og kafla 8 um hverfisvernd.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Framkvæmdaleyfi verður bundið skilyrðum um að framfylgja markmiðum aðalskipulagsins, sem m.a. er ætlað að koma í veg fyrir neikvæð áhrif á landslag, lífríki, vistkerfi og núverandi eða fyrirhugaða starfsemi eða landnýtingu í nágrenni svæðanna. Við ákvarðanatöku skal bærinn kynna fyrirhugaða efnistöku fyrir landeigendum og þeim er kunna að hafa hagsmuna að gæta.

Gert er ráð fyrir 50 efnistökusvæðum í sveitarfélaginu og eru þau tilgreind í skilmálatöflu í kafla 17.7. Öðrum námum verður lokað og frá þeim gengið í samræmi við ákvæði aðalskipulagsins og deiliskipulag þar sem það er í gildi. Einnig er heimil minniháttar efnistaka til rannsókna og vöruþróunar á jarðleir í botni Hvammsfjarðar, en staðsetning er ekki sýnd á uppdrætti. Vinnsla jarðleirs í atvinnuskyni kallar á breytingu á aðalskipulagi og er eftir atvikum háð umhverfismati. Breytingar á efnistökusvæðum má sjá á mynd hér að ofan (Mynd 11-14).

Stefnan um byggð er útfærð nánar með afmörkun fyrir svæðin (E) á skipulagsuppdrætti, almennum ákvæðum og sértækum ákvæðum fyrir Efnistöku- og efnislosunarsvæði (kafla 17.7).

Helstu stefnubreytingar

Efnistökusvæðum er fækkað nokkuð. Í fyrra aðalskipulagi voru 63 efnistökusvæði en þau verða nú 50. Hluta af fyrri námum er lokað en einnig eru nýjar námur skilgreindar í samræmi við breyttar þarfir s.s. fyrir vegagerð.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnunni er ætlað að stuðla að hagkvæmri nýtingu jarðefna og draga úr sóun á verðmætum jarðefnum en jafnframt að tryggja nægilegt framboð jarðefna til uppbyggingar í sveitarfélaginu.

Fækkun efnistökusvæða dregur úr áhrifum þeirra, svo sem á ásjón lands og íbúa á nærliggjandi svæðum. Stefnan hefur óveruleg áhrif á menningarminjar, vatnsvernd og svæði sem njóta verndar samkvæmt lögum um náttúruvernd. Stefnan er líkleg til að valda aukinni losun gróðurhúsalofttegunda til skamms tíma lítið vegna rasks á grónu landi en skilyrði um frágang náma draga verulega úr þeim.

Mynd 11-15 Séð inn Hvammsfjörð norðan Búðardals.

11.10 VARÚÐARSVÆÐI

Samkvæmt skipulagsreglugerð skal skilgreina í aðalskipulagi svæði þar sem heilsu eða öryggi kann að vera ógnað, svo sem vegna hávaða, mengunar, hættulegra efna og annarra takmarkana. Svæði í biðflokki samkvæmt verndar- og orkunýtingaráætlun skal einnig skilgreina sem varúðarsvæði.

Miltisbrandsgrafir

Embætti yfirdýralæknis hefur um skeið skráð miltisbrandsgrafir á Íslandi, eftir munnlegum og skráðum heimildum. Staðsetning þeirra er ekki alltaf ljós og fleiri grafir kunna að finnast sem ekki hafa verið skráðar. Í einhverjum tilvikum kann að vera að ekki sé um miltisbrandsgröf að ræða, þó munnmæli bendi til þess. Í Dalabyggð er að finna reiti þar sem miltisbrandssmituð

dýrahræ hafa verið urðuð, en nákvæm staðsetning þeirra í mörgum tilvikum ekki þekkt. Hætta getur skapast ef landi er raskað og smituð hræ eða jarðvegur kemur upp á yfirborðið en gró bakteríunnar getur lifað í jörðu í a.m.k. 200 ár. Allir staðir, þar sem miltisbrunahræ hafa verið grafin eru hugsanlega hættulegir og geta verið uppspretta miltisbrunasýkingar um ótiltekinn tíma.⁸⁸ Sú hætta hefur aukist með auknu jarðraski og framkvæmdum, en einnig getur breytt tíðarfar raskað eldri gröfum.

Vindorkugarðar

Áætlanir eru um uppbyggingu tveggja vindorkugarða, þ.e. í landi Hróðnýjarstaða og Sólheima en þessir virkjunarkostir hafa ekki hlotið afgreiðslu í rammaáætlun. Skv. skipulagsreglugerð skal afmarka svæði sem varúðarsvæði þar sem takmarkanir gilda vegna ákvæða um biðflokk skv. lögum um verndar- og orkunýtingaráætlun.

Markmið og stefna – Varúðarsvæði

Markmið

- ♦ Lágmarka hættu fyrir heilsu og öryggi almennings s.s. vegna mengunar eða náttúruvár
- ♦ Tryggt verði að ekki verði hróflað við miltisbrandsgröfum.
- ♦ Miltisbrandsgrafir verði kortlagðar.
- ♦ Afmarka varúðarsvæði fyrir vindorkunýtingu þar til svæðið hefur hlotið umfjöllun í rammaáætlun.

Ljúka skal við skráningu á miltisbrandsgröfum á fyrri hluta skipulagstímabilsins svo hægt sé að tryggja að ekki verði hróflað við þeim.

Einnig þarf að ganga úr skugga um hvort um raunverulega gröf er að ræða. Þar sem nákvæm staðsetning er þekkt, skulu grafir merktar á staðnum.

Sýna þarf varúð, ef leifar dýra koma upp við jarðrask. Loka skal aðgengi að svæðinu og gera skal Matvælastofnun viðvart sem metur hættuna og ákvarðar um þörf á aðgerðum.

Svæði sem skilgreind eru sem iðnaðarsvæði ætluð vindorkugörðum, sbr. kafla 11.6, eru einnig skilgreind sem varúðarsvæði. Á þessum svæðum er ekki heimilt að veita leyfi tengd orkuvinnslu, þar sem þau hafa ekki hlotið umfjöllun í rammaáætlun. Verði svæði sett í nýtingarflokk í rammaáætlun skal viðkomandi varúðarsvæði aflétt í samræmi við lög um verndar- og orkunýtingaráætlun nr. 48/2011.

Stefnan um varúðarsvæði er útfærð nánar með afmörkun á skipulagsupprætti, almennum ákvæðum og viðbótarákvæðum fyrir varúðarsvæði (kafla 18.2).

Helstu stefnubreytingar

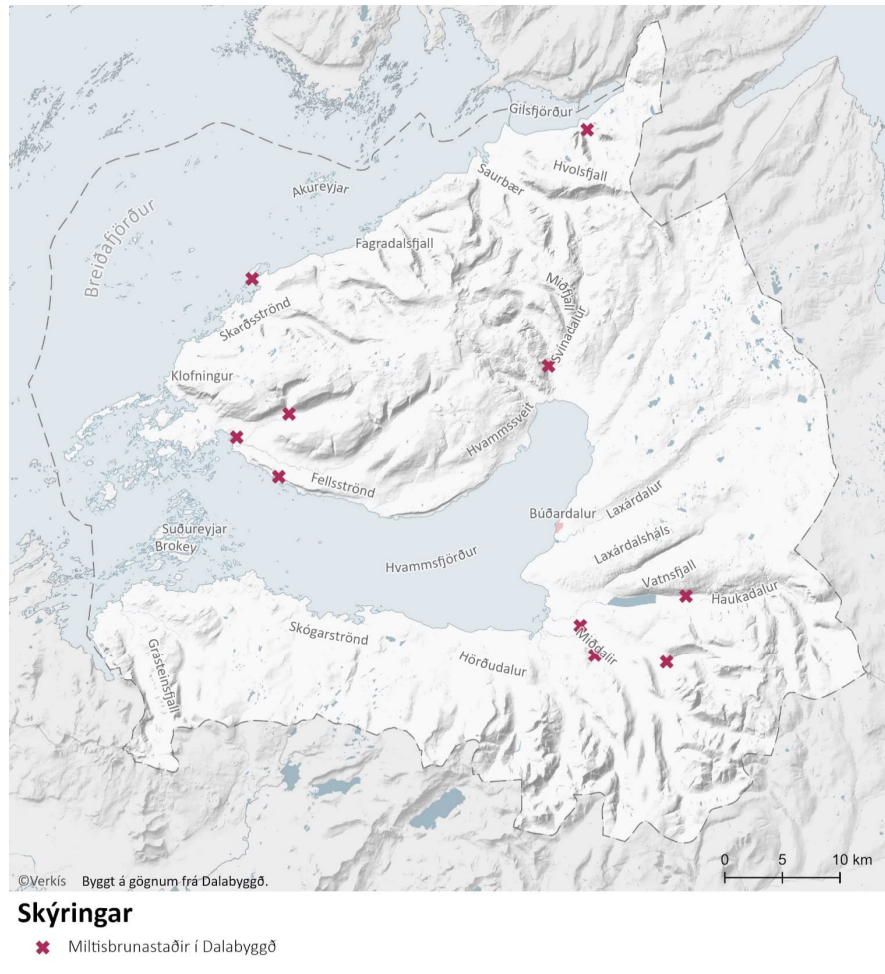
Varúðarsvæði vegna miltisbrandsgrafa og orkunýtingar hafa ekki áður verið afmörkuð í aðalskipulagi Dalabyggðar.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan um skráningu og reglur um umgengni við miltisbrandsgrafir hefur jákvæð áhrif á velferð og öryggi manna og dýra, þ.e. hún dregur úr hættu á smiti og hefur þannig áhrif á lýðheilsu og vellíðan íbúa. Stefnan um varúðarsvæði orkunýtingar er í samræmi við markmið laga um verndar- og orkunýtingaráætlun sem og skipulagslaga.

⁸⁸ Sigurður Sigurðarson. 2005.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Mynd 11-16 Skráðar miltisbrandsgrafir í Dalabyggð.⁸⁹ Lega grafa er óviss.

⁸⁹ Sigurður Sigurðarson dýralæknir.

12 SAMFÉLAGSPJÓNUSTA

12.1 SKÓLAR OG ÍPRÓTTAHÚS

Í Dalabyggð er samrekin grunnskóli, leikskóli og tónlistarskóli í Búðardal, þ.e. Auðarskóli við Miðbraut. Skólinn þjónar öllu sveitarfélaginu og er skipulagður skólaakstur fyrir íbúa dreifbýlisins. Búðardalsvöllur er inni í þéttbýlinu, auk íþróttasvæða við Auðarskóla og opinna útivistar- og leiksvæða. Íþróttahús með sundlaug er rekið að Laugum í Sælingsdal. Dalabyggð áformar uppbyggingu sundlaugar og stækkun íþróttahúss á svæði sem tengist Auðarskóla í Búðardal. Deiliskipulag fyrir Auðarskóla og íþróttamiðstöð tók gildi í júlí 2021.

Mynd 12-1 Séð inn á lóð Auðarskóla í Búðardal.

Markmið og stefna – Skólar og íþróttahús

Markmið

- ♦ Efla möguleika íbúa til náms í heimabyggð.
- ♦ Aðgengi fyrir alla verði tryggt í skólabyggingum og íþróttamiðstöðum.
- ♦ Umhverfi skóla verði heilsusamlegt, stuðli að góðri hreyfingu og efling þroska allra nemenda. Skólarnir nýti sér nálgðina við náttúruna.
- ♦ Allir íbúar sveitarfélagsins eigi möguleika á skipulagðri íþróttaiðkun.

Útfærsla stefnu

Löggð er áhersla á gott aðgengi til náms á öllum skólastigum. Leggja skal áherslu á samstarf milli skólastiga og að skólastarfið taki einnig til sín og endurmenntunar og nýsköpunar. Þannig geta skólamál tengt saman kynslóðir og hópa og myndað miðstöð þekkingar sem um leið er félagsmiðstöð sem styrkir samfélagið.

Gott aðgengi að menntun eflir búsetuskilyrði. Lykilþáttur í góðu aðgengi eru öflugar samgöngur, skólaakstur og að aðgengi sé tryggt fyrir alla að mannvirkjum. Mikilvægt er að miðstöð þekkingar sé staðsett miðsvæðis í Búðardal og styrki þannig miðbæjarstarfsemina þar, sbr. kafla 10.5 um miðsvæði.

Góð íþróttamiðstöð er í dag talin grunnþjónusta og hefur áhrif á val fólks til búsetu. Fyrirhuguð er uppbygging íþróttamannvirkja í Búðardal, þ.e. ný sundlaug og stækkun íþróttahúss í samræmi við nýtt deiliskipulag. Grunnskóla- og leikskólalóðirnar verða í góðum tengslum við íbúðarhverfi og nýfast sem útivistarsvæði.

Stefnan um skóla og íþróttahús er útfærð nánar með afmörkun fyrir samfélagsþjónustu á skipulagsupprætti, almennum ákvæðum og sértækum ákvæðum (kafla 17.4).

Helstu stefnubreytingar

Meginstefnan um skóla og íþróttahús er sú sama og í fyrra aðalskipulagi. Þó er aukin áhersla á að skólar og íþróttamannvirki tengist miðsvæðinu, styrki það og myndi öfluga miðstöð í samfélaginu.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan hefur mjög jákvæð áhrif á samfélag, félags- og velferðarmál, atvinnu og þjónustu, þ.e. eykur þol gagnvart samfélagsbreytingum, eflir nærþjónustu og stuðlar að bættri lýðheilsu og vellíðan íbúa og gesta. Hún getur einnig skapað atvinnu í sveitarfélaginu og styrkt aðra þjónustu. Stefnan hefur takmörkuð áhrif á náttúru og menningarminjar og áhrif á losun gróðurhúsalofttegunda er óveruleg.

12.2 MENNING

Fjögur félagsheimili eru í Dalabyggð þ.e. Tjarnarlundur í Saurbæ, Árblik í Suðurdölum, Staðarfell á Fellsströnd og Dalabúð í Búðardal. Dalabúð er í mikilli notkun en breytt búsetumynstur hefur dregið úr notkun annarra félagsheimila. Menningarmálanefnd vann úttekt á stöðu félagsheimilanna í sveitarfélaginu og fundaði haustið 2021 með íbúum um nýtingarmöguleika þeirra. Lagðir voru til fjölbættir nýtingarmöguleikar, einkum í þágu ferðapjónustu⁹⁰.

Bókasafn er við Miðbraut sem er miðsvæðis í Búðardal. Vínlandssetrið er sögusýning sem staðsett í Leifsbúð í Búðardal en fleiri áhugaverða áfangastaði tengda menningu og ferðapjónustu má finna í sveitarfélaginu. Byggðasafn Dalamanna hefur verið rekið í Sælingsdal og Listasafn Dalasýslu í Búðardal. Söfnin hafa ekki verið í rekstri undanfarið en vonast er til að hægt verði að finna gott húsnæði fyrir þau. Ýmsir viðburðir eru haldnir í sveitarfélaginu, svo sem Ólafsdalshátíð og Kvennareiðin.

Í Dalabyggð eru ellefu kirkjur og eru þær allar í dreifbýlinu. Sjö þeirra voru friðlýstar árið 1990 og ein var friðuð árið 2009. Nánar er fjallað um kirkjur sem menningarminjar í kafla 7.2. Kirkjugarðar eru við allar kirkjurnar og er

því ekki fjallað um kirkjugarða í sér kafla. Nægt rými er í kirkjugörðum í sveitarfélaginu út skipulagstímabilið.

Markmið og stefna – Menning

Markmið

- ♦ Efla safna- og menningarstarfsemi með áherslu á sérstöðu svæðisins.
- ♦ Styrkja stoðir félagsheimilanna með möguleika á fjölbreyttri nýtingu.
- ♦ Efla menningarstarfsemi á miðsvæðum í Búðardal.
- ♦ Kirkjum og kirkjugörðum verði viðhaldið.

Útfærsla stefnu

Lögð er áhersla á að styrkja núverandi tengsl menningar og ferðapjónustu, einnig með áherslu á landbúnað sem lykilþátt í sögu og menningu svæðisins. Leita skal leiða til fjölbreyttari nýtingar félagsheimila s.s. með auknum möguleikum til verðmæta- og nýsköpunar sem styrkt getur samfélagið og rennt þannig styrkari stoðum undir byggð á svæðinu.

Gert er ráð fyrir fjölbreyttri safnastarfsemi í bókasafninu og annarri starfsemi sem getur styrkt það, s.s. viðburðir og kaffihús. Bókasafnið er mikilvægur samverustaður fyrir heimamenn, en getur einnig orðið áhugaverður staður fyrir ferðamenn. Efling bókasafnsins getur þannig verið mikilvægur þáttur í styrkingu miðsvæðis.

Gert er ráð fyrir að allar kirkjur og kirkjugarðar geti áfram þjónað sínu hlutverki. Gert er ráð fyrir að hver kirkja og tilheyrandi kirkjugarður verði varðveitt sem ein heild og einnig sem sögu- og menningarminjar.

Stefnan um menningu er útfærð nánar með afmörkun fyrir samfélagsþjónustu á skipulagsupprætti, almennum ákvæðum og sértækum ákvæðum (kafla 17.4). Einnig er vísað til stefnu um afþreyingar- og

⁹⁰ Menningarmálanefnd Dalabyggðar. 2021.

ferðamannasvæði (kaflí 17.9) og verslun og þjónustu (kaflí 11.5). Auk þess er vísað til verndarákvæða vegna takmarkana á landnotkun (kaflí 18).

Helstu stefnubreytingar

Meginstefnan um menningu er sú sama og í fyrra aðalskipulagi en aukin áhersla er lögð á fjölbreytta starfsemi og nýtingu mannvirkja til að efla menningarstarfsemi sem styrkir svæðið.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan hefur mjög jákvæð áhrif á samfélag, félags- og velferðarmál, atvinnu og þjónustu, þ.e. eykur þol gagnvart samfélagsbreytingum, eflir nærþjónustu og atvinnu í sveitarfélaginu og styrkt aðra þjónustu. Stefnan hefur takmörkuð áhrif á náttúru og menningarminjar og áhrif á losun gróðurhúsalofttegunda er óveruleg.

Mynd 12-2 Silfurtún, séð til norðurs.

12.3 FÉLAGS- OG HEILBRIGÐISMÁL

Heilsugæsla er við Vesturbraut í Búðardal. Nyrst í bænum er hjúkrunarheimilið Silfurtún ásamt þjónustuíbúðum. Hjúkrunarheimili er einnig að Fellsenda í Suðurdölum. Lögregla og slökkvilið eru við Miðbraut í Búðardal og björgunarsveitin Ósk er með aðsetur við Vesturbraut í Búðardal.

Markmið og stefna – Félags og heilbrigðismál

Markmið

- ♦ Fjölskylduvænt samfélag sem tryggir öryggi íbúa og veitir góða heilbrigðisþjónustu sem tekur mið af þörfum íbúa óháð aldri og þjóðfélagsstöðu.
- ♦ Skipulag byggðar stuðli að lífsgæðum fólks, bættri lýðheilsu og vellíðan.
- ♦ Göngutengsl milli svæða og að þjónustu verði styrkt
- ♦ Aðgengi verði fyrir alla að mannvirkjum í Búðardal.

Útfærsla stefnu

Gert er ráð fyrir aukinni uppbyggingu í tengslum við hjúkrunarheimilið Silfurtún, s.s. með uppbyggingu þjónustuíbúða fyrir aldraða með bein tengsl við þjónustu sem veitt er íbúum Silfurtúns. Við uppbygginguna skal leggja sérstaka áherslu á bætt aðstöðu utandyra, góð göngutengsl við önnur hverfi og þjónustu og að ávallt verði hugað að aðgengi fyrir alla. Umhverfið hefur talsverð áhrif á líkamlega og andlega heilsu íbúa og dvalargesta stofnana. Þetta á bæði við um útsýni sem og beinan aðgang að svæðum utandyra. Þess vegna er lögð áhersla á að umhverfi stofnana verði hannað með þarfir notenda þeirra í huga og að jafnframt verði hugað að útsýni frá vistarverum þeirra.

Áhersla er lögð á að heilsugæslan og félagsleg þjónusta verði sem mest miðsvæðis en einnig að þjónustustarfsemi í dreifbýli geti eflst.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Í skipulaginu er lögð áhersla á gott net göngustíga og góðar almenningssamgöngur sem dregið geta úr loftmengun. Nánar er fjallað um útivist í kafla 13 og samgöngur í kafla 15.

Tryggja skal möguleika allra til fullrar þátttöku í samfélaginu, óháð aldri, kyni, færni eða uppruna. Stefnt er að því að Dalabyggð verði bær með aðgengi fyrir alla. Forðast skal, eins og kostur er, aðgreiningu aðgengis eftir færni einstaklinga en miða heldur lausnir við að allir geti nýtt sér aðalinngang og megingönguleiðir.

Stefnan um félags- og heilbrigðismál er útfærð nánar með afmörkun fyrir samfélagsþjónustu á skipulagsupprætti, almennum ákvæðum og sértækum ákvæðum (kafla 17.4). Einnig er vísað til stefnu um útivist, íþróttir og opin svæði (kafla 13).

Helstu stefnubreytingar

Meginstefnan um félags- og heilbrigðismál er sú sama og í fyrra aðalskipulagi. Svæði Silfurtúns hefur verið rýmkað með möguleika á meiri uppbyggingu og gert ráð fyrir skógrækt og útivistarsvæði umlyki það til norðurs og vesturs. Fyrirhuguð frístundabyggð norðan þess hefur verið minnkuð og færð fjær. Einnig er svæði heilsugæslustöðvarinnar nú skilgreint sem miðsvæði til eflingar þess svæðis.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan hefur mjög jákvæð áhrif á samfélag, félags- og velferðarmál, atvinnu og þjónustu, þ.e. eykur þol gagnvart samfélagsbreytingum, eflir nærþjónustu og stuðlar að bættri lýðheilsu og vellíðan íbúa og gesta. Aukin félags- og heilbrigðisþjónusta getur einnig skapað atvinnu í sveitarfélaginu og styrkt aðra þjónustu. Stefnan hefur takmörkuð áhrif á náttúru og menningarminjar og áhrif á losun gróðurhúsalofttegunda er óveruleg.

Mynd 12-3 Staðarhólskirkja í Saurbæ.

13 ÚTIVIST, ÍPRÓTTIR OG OPIN SVÆÐI

Hér er fjallað um almenna útivist, leiksvæði, íþróttir og önnur græn svæði. Einnig er fjallað um útivist á óbyggðum svæðum.

13.1 SKIPULAG BYGGÐAR OG LÍFSGÆÐI FÓLKS

Eitt af leiðarljósum landsskipulagsstefnu er að skipulag byggðar og landnotkunar stuðli að lífsgæðum fólks. Í skipulagi eru teknar ákvarðanir um útfærslu byggðar, samspil byggðar og samgangna, hvar gera skuli ráð fyrir svæðum til útivistar og nánari útfærslu þeirra.

Þekkt er að útfærsla byggðar getur haft bein áhrif á lýðheilsu og vellíðan. Nefna má þætti eins og gæði hins byggða umhverfis og tækifæri til útiveru og hreyfingar í daglegu lífi.

Í *Landsskipulagsstefnu 2015-2020* og *Svæðisskipulagi Dalabyggðar, Reykhólahrepps og Strandabyggðar 2018 – 2030* er rík áhersla á samspil skipulags byggðar og lífsgæða sem felast í aðgengi að náttúrunni.

Leiðarljós aðalskipulagsins leggur áherslu á að auka lífsgæði íbúa, sjálfbærni daglegs lífs og þol samfélagsins gagnvart umhverfis- og samfélagsbreytingum. Hér er tekið sérstaklega á þremur þáttum skipulag byggðar og lífsgæði fólks, þ.e. nærþjónustu og ferðatíma, hljóðvist og myrkurgæðum.

Nærþjónusta, ferðatími og sjálfbærni daglegs lífs íbúa

Mikilvægur þáttur í sjálfbærni byggðar er að tengja íbúðarbyggð, verslun og þjónustu og atvinnustarfsemi í þágu sjálfbærni daglegs lífs, lýðheilsu og aukinna lífsgæða. Samkvæmt athugun á korti eru allar íbúðir í Búðardal í 10 mínútna göngufjarlægð (um 1 km) frá matvöruverslun. Hið sama gildir um veitingastaði og grunnskóla. Ferðatími í dreifbýlinu og akstursfjarlægð í þjónustu er hins vegar í flestum tilfellum mun meiri.

Fjölmargir aðrir þættir en göngufjarlægð og göngutengsl hafa áhrif á gönguhæfi byggðar í þéttbýli. Meðal þátta sem koma helst til álita í Dalabyggð eru þættir eins og gæði umhverfis, gróður, vetrarþjónusta og öryggismál. Í skýrslu SSV *Íbúakönnun 2020*⁹¹ kemur m.a. fram að almennt öryggi og heilsugæsla er meðal þátta sem koma best út í Dalabyggð, en vegakerfið og vöruúrval kemur hvað verst út.

Mynd 13-1 Stjórnsýsluhúsið við Miðbraut í Búðardal.

Hljóðvist

Við skipulagsgerð skal hljóðstig vegna umferðar ökutækja, flugumferðar og atvinnustarfsemi vera undir skilgreindum mörkum í viðauka reglugerðar nr. 724/2008 um hávaða.

Skv. reglugerð um kortlagningu hávaða og aðgerðaráætlanir nr. 1000/2005 skal sveitarstjórn gera hávaðakort fyrir þéttbýlissvæði en veghaldarar og rekstraraðilar flugvallar fyrir stóra vegi og flugvelli. Sveitarstjórn ber ábyrgð á því að aðgerðaráætlun sé gerð til að draga úr áhrifum hávaða, þar sem það

⁹¹ Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi (SSV). 2021.

á við. Reglugerðin kveður einnig á um það að skipulagsáætlanir séu í samræmi við niðurstöður hávaðakortlagningar.

Myrkurgæði

Myrkrið er mannum mikilvægt ekki síður en dagsbirtan. Í myrkrinu felast ákveðin gæði sem ættu að vera sjálfsagður þáttur náttúruverndar og líta ber á náttúrulegt myrkur sem umhverfisþátt sem bæði menn og dýr eigi að geta notið.⁹² Aukin umræða á sér stað um ljósmengun víða um heim. Þegar talað er um ljósmengun er átt við óheppileg hliðaráhrif sem gjarnan fylgja manngerðri lýsingu. Þá er lýsing notuð á rangan hátt, hún of mikil eða algerlega óþörf. Ljósmengun myndast þannig þegar birtan dreifist umfram það sem óskað er eftir. Oft er hægt að greina ljósmengunina yfir þéttbýli sem birtuhjúp og eru það einkum eftirfarandi þættir sem eru helstu uppsprettur hennar: Götulýsing, fyrirtæki, stofnanir, hafnir og athafnasvæði, t.d. íþróttavellir og iðnaðarsvæði ásamt heimilum.

Markmið og stefna – Skipulag byggðar og lífsgæði fólks

Markmið

- ♦ Að skipulag byggðar og landnotkunar stuðli að lífsgæðum fólks með auknum gæðum byggðar og bættum búsetuskilyrðum.
- ♦ Að skipulag byggðar í Dalabyggð stuðli að heilnæmi umhverfis með viðeigandi ráðstöfunum og útfærslu í deiliskipulagi og sérstaklega verði hugað að umhverfisvænum lausnum þar sem það á við.
- ♦ Tekið verði tillit til hljóðvistar og myrkurgæða í öllu skipulagi.

Útfærsla stefnu

Við skipulag byggðar skal taka tillit til hljóðvistar og myrkurgæða þannig að íbúar Dalabyggðar eigi kost á því að búa við heilnæmt umhverfi. Við

deiliskipulagsgerð skal, þar sem það á við, huga að ljósmengun og myrkurgæðum og gera hávaðakort sem nýtist við ákvarðanatöku. Við endurbætur á Vesturbraut skal huga sérstaklega að þessum þáttum.

Lýsingu skal að nálgast á heildrænan hátt þar sem velferð íbúa er sett í forgrunn. Lýsing skal vera í samhengi við umhverfi sitt og huga skal að nætursýnd sveitarfélagsins. Það á einnig við um ljósaskilti og sambærilega ljósgjafa. Í dreifbýli, einkum á náttúrusvæðum, er mælt til þess að myrkursvæði verði varðveitt eins og kostur er, um leið og öryggi vegfarenda er tryggt með ákjósanlegri lýsingu. Lýsing fyrir gangandi og hjólandi vegfarendur í þéttbýli skal vera að minnsta kosti jafnmikil eða meiri en á aðliggjandi samsíða vegum.

Helstu stefnubreytingar

Mörkuð sérstök stefna um gæði byggðar en slík stefna var ekki í fyrra aðalskipulagi.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan hefur mjög jákvæð áhrif á samfélag og félags- og velferðarmál, þ.e. eykur þol gagnvart samfélagsbreytingum og stuðlar að bættri lýðheilsu og vellíðan íbúa og gesta. Stefnunni er ætlað að viðhalda myrkurgæðum og ásættanlegri hljóðvist. Stefnan stuðlar að heilnæmu umhverfi og hefur jákvæð áhrif á samfélagið.

13.2 ÚTIVIST, ÍPRÓTTIR OG OPIN SVÆÐI

Útivist, hreyfing og íþróttaiðkun hefur almennt aukist á Íslandi síðustu árin. Áhuginn tengist m.a. breytingum á viðhorfi og breyttum lífsgildum þar sem meira er horft til heilsu. Í skipulagsgerð er vaxandi meðvitund um áhrif hins byggða umhverfis á andlega og líkamlega heilsu og vellíðan. Koma þar margir þættir til, svo sem aðgengi að vönduðum almenningsrýmum og aðstaða til göngu og hjóleiða í daglegu lífi. Einnig aðgengi að náttúru og grænum

⁹² Umhverfis- og auðlindaráðuneytið, 2013.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

svæðum, sem og heilnæmi umhverfis. Í Dalabyggð er aðgengi að náttúrunni almennt gott og því er auðvelt að nýta þau umhverfisgæði sem eru til staðar. Hesthúsasvæði er austan Vesturbrautar. Íþróttasvæði með fótboltavelli er neðan Dalbrautar og Miðbrautar. Leiksvæði er bak við stjórnsýsluhúsið og opið grænt svæði er neðan skólasvæðisins milli Miðbrautar og Ægisbrautar. Skógrækt til útivistar er norðan þéttbýlisins.

Eins og fram kom í kafla 12.1 er fyrirhuguð uppbygging nýrrar sundlaugar og stækkun íþróttahúss í Búðardal. Uppbyggingin mun breyta verulega aðstöðu til íþróttaiðkunar í Búðardal og nágrenni. Leiksvæði eru við grunnskólann og leikskólann.

Mynd 13-2 Hestar í Búðardal.

Hestamennska er vinsæl íþrótt- og tómstundagrein í sveitarfélaginu líkt og víða annars staðar á Íslandi. Hesthúsasvæði er austan Vesturbrautar og þar

eru reiðskemma og skeiðvöllur auk hesthúsa. Út frá hesthúsasvæðinu liggur net reiðleiða um sveitarfélagið.

Hluti af þeim svæðum sem voru skilgreind sem opin svæði til sérstakra nota í fyrra aðalskipulagi falla nú undir landnotkunarflokkinn afþreyingar- og ferðapjónustusvæði (kaflar 11.4 og 17.9).

Markmið og stefna – útivist, íþróttir og opin svæði

Markmið

- ◆ Stuðla að auknum möguleikum til útivistar í Búðardal og nágrenni, svo sem með eflingu gróðurs og skjólmyndun.
- ◆ Uppbygging útivistarsvæða stuðli að heilsueflingu.
- ◆ Efla starfsemi á sviði útivistar og ferðapjónustu.
- ◆ Styrkja stöðu hestaíþróttar og tengsl hennar við aðra útivist.
- ◆ Aðgengi verði fyrir alla að íþróttar- og útivistarsvæðum í Búðardal.
- ◆ Aðstaða verði bætt á leiksvæðum og þeim fjölgað.
- ◆ Tryggja varðveislu náttúrunnar sem útivistarsvæðis.

Útfærsla stefnu

Gert er ráð fyrir að allt land Fjósasvæðis umhverfis þéttbýlið verði ætlað fyrir opin svæði til útivistar. Þannig verður Búðardalur umvafinn útivistarsvæðum í góðum tengslum við íbúðarhverfi og þjónustusvæði. Innan þessa svæðis er gert ráð fyrir neti göngu- og reiðleiða sbr. kafla um göngu og hjólaleiðir (kafla 15.1) og kafla um reiðleiðir (kafla 15.2). Áhersla er lögð á að nýta náttúruleg gæði svæðisins við uppbyggingu útivistarsvæða s.s. nálægð við strönd og á, en einnig sögu- og menningarminjar.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Gert er ráð fyrir eflingu íþróttasvæðisins í miðju þéttbýlisins. Aðal leiksvæðið í Búðardal er á skólalóðum leik- og grunnskólans en einnig er leiksvæði við Stjórnsýsluhúsið. Huga skal að öruggum aðkomuleiðum að íþrótt- og leiksvæðum og ávallt skal miða við aðgengi fyrir alla. Áfram er gert ráð fyrir skógræktarsvæði við norðurjaðar byggðarinnar, beggja vegna Vestfjarðarvegar. Einnig er gert ráð fyrir aukinni skógrækt innan útivistarsvæða en það tryggt að hún skerði ekki verðmætt útsýni eða raski minjum á svæðinu.

Bæta skal og fjölga göngu- og hjóla leiðum, þannig að þær hvetji til útivistar en verði jafnframt raunhæfur valkostur sem samgönguleið. Nánar er fjallað um göngu- og reiðleiðir í kafla 15 um samgöngur.

Varðveita skal náttúru þeirra svæða sem henta vel til útivistar. Uppbygging á útivistarsvæðum skal miðast við að skerða ekki gæði þeirra, en huga skal að aðgengi fyrir alla þar sem það er kostur.

Eins og fram kom í kafla 12.1 er ný sundlaug fyrirhuguð og stækkun íþróttahússins í Búðardal. Nánari útfærsla er í deiliskipulagi sem samþykkt var í júlí 2021. Einnig er gert ráð fyrir áframhaldandi uppbyggingu hesthúsasvæðisins austan Vesturbrautar.

Stefnan um útivist, íþróttir og opin svæði er útfærð nánar með afmörkun fyrir opin svæði (OP) og íþróttasvæði (ÍP) á skipulagsuppdraetti, almennum ákvæðum og sértækum ákvæðum um opin svæði (kafla 17.11) og íþróttasvæði (17.10).

Helstu stefnubreytingar

Meginstefnan er sú sama og í fyrra aðalskipulagi. Þó er gert ráð fyrir að stærra svæði umhverfis þéttbýlið nýtist til útivistar og að þau verði eflað. Ekki er lengur gert ráð fyrir hesthúsabyggð vestan Vesturbrautar.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan er líkleg til að hafa veruleg jákvæð áhrif á heilsu og öryggi íbúa og stuðla að heilbrigðu líferni og vellíðan. Áhrifin á loftslagsmál eru óveruleg, en heilt yfir er stefnan líkleg til að auka tengsl íbúa við náttúru og menningu svæðisins.

Mynd 13-3 Íþróttasvæði í Búðardal. Séð yfir Hvammsfjörð.

INNVIÐIR

14 VEITUR OG FJARSKIPTI

Í þessum kafla er fjallað um fjarskipti og veitur, þ.e. vatnsveitu, hitaveitu, fráveitu og rafveitu.

14.1 VEITUR

Til veitna teljast stofn- og dreifikerfi veitna, s.s. vatnsveita, hitaveita, rafveita, fjarskipti og fráveita. Í aðalskipulagi skal gera grein fyrir þegar byggðum og fyrirhuguðum stofnkerfum veitna, þ.e. flutningskerfi, frá upptökum að dreifikerfi.

Í Landsskipulagsstefnu 2015-2026 er fjallað um veitur í kafla um Gæði hins byggða umhverfis. Þar kemur fram að „við skipulagsgerð sveitarfélaga verði stuðlað að heilnæmi umhverfis með viðeigandi ráðstöfunum varðandi vatnsvernd, vatnsveitu, fráveitu, úrgangsméðhöndlun, hljóðvist og loftgæði“. Gera þurfi ráð fyrir landrými, aðstöðu og aðgerðum til að tryggja vatnsból, fráveitu og aðra þætti sem varða heilnæmt umhverfi og skoða möguleika á sjálfbærum eða blágrænum ofanvatnslausnum.

Rafveita

Glerárskógalína 1, sem er 132 kV háspennulína, liggur frá Hrutatungu í Hrutafirði um Laxárdalsheiði að tengivirki í Glerárskógum. Þaðan og yfir Gilsfjörð að tengivirki í Geiradal liggur Geiradalslína 1 sem einnig er 132 kV háspennulína. Mannvirkin eru hluti af meginflutningskerfi Landsnets og gegnir mikilvægu hlutverki í flutningi raforku milli landshluta. Dreifikerfi Rarik liggur um byggðina frá Saurbæ, um Skarðsströnd, Fellsströnd, Hvammssveit, Laxárdal, Haukadal, Miðdali og Skógarströnd. Hluti raflínanna hefur verið lagður í jörð, svo sem í Saurbæ og Staðarhólsdal, frá Hvammssveit og með ströndinni suður fyrir Búðadal, í Miðdölum og Hörðudal. Dreifikerfi á vegum Orkubús Vestfjarða er auk þess í botni Gilsfjarðar⁹³.

⁹³ Orkubú Vestfjarða. 2022. Kortasjá

Fyrirhugaðir eru tveir vindmyllugarðar í sveitarfélaginu og auk þess er svigrúm fyrir smærri vatnsaflsvirkjanir sbr. umfjöllun um raforku í kafla 6.

Gert er ráð fyrir að vindmyllugarðar tengist flutningskerfi Landsnets með jarðstrengjum, í samráði við fyrirtækið. Möguleiki er á að tengja smærri vatnsaflsvirkjanir inn á almenna dreifikerfið í samráði við eigendur raflínanna.

Mynd 14-1 Háspennumastur í Saurbænum.

Í Kerfisáætlun Landsnets 2020-2029 eru ekki fyrirhugaðar breytingar á flutningskerfi fyrirtækisins innan Dalabyggðar. Í Kerfisáætlun eru skoðaðir möguleikar á að bæta raforkuflutning frá landskerfinu inn á Vestfirði en öll fæðing þangað fer um flutningskerfið sem liggur innan Dalabyggðar. Nýtt

yfirbyggt tengivirki í Hrútatungu bætir verulega afhendingaröryggi í Dalabyggð og til Vestfjarða. Í undirbúningi er efling flutningskerfis Landsnets milli Hvalfjarðar og Hrútatungu sem einnig mun bæta afhendingaröryggið enn frekar. Endurbæturnar opna einnig möguleika á að tengja nýja orkuvinnslu við meginflutningskerfið, m.a. vindorku. Þessar breytingar eru utan marka sveitarfélagsins. Samband sveitarfélaga á Vesturlandi (SSV) sendi inn umsögn um Kerfisáætlun Landsnets 2021-2030, þar sem bent er á aðgerðir til að tryggja afhendingaröryggi á Snæfellsnesi. Aðgerðirnar felast m.a. í hringtengingu Snæfellsness með því að tengja Vogaskeið í Helgafellssveit við Glerárskóga með jarðstreng, sæstreng eða loftlínu.

Rarik vinnur að endurnýjun dreifilína í Dalabyggð í samræmi við endurnýjunaráætlun fyrirtækisins, þar sem m.a. er stefnt að því að allt dreifikerfið hafi verið endurnýjað með jarðstrengjum árið 2035 og að öll býli geti tengst þriggja fasa rafmagni árið 2030. Í endurnýjunaráætluninni er gert ráð fyrir eftirfarandi endurnýjunum á dreifikerfinu:

- Frá Skerðingsstöðum að Lyngbrekku á Fellströnd (42 km háspennustrengur). Hvolsdalur og Hundadalur og uppsetning rofastöðvar við Ásgarð (2022).
- Laugar í Sælingsdal og frá rofastöð við Álþeima að Gunnarsstöðum (2023).
- Frá Lyngbrekku að Vogu (2025).
- Laxárdalur og Haukadalur.⁹⁴

Auk þess kallar uppbygging vindorkugarða á tengingu þeirra við flutningskerfið til afhendingar raforku.

Algengara er að háspennulínur séu lagðar í jörðu nú en áður til að draga úr sjónrænum áhrifum og auka afhendingaröryggi, en það á aðallega við um dreifikerfi á lægri spennu. Áhrifin fara þó talsvert eftir landslaginu og landfræðilegum aðstæðum hverju sinni. Í sumum tilvikum kunna loftlínur að valda minna raski en jarðstrengir. Jarðstrengir hafa einnig tæknilega

annmarka sem tengjast spennubreytingum og því er einungis hægt að leggja takmarkaða vegalengd innan hvers svæðis. Loftlínur þurfa því einnig að koma við sögu, sérstaklega í flutningskerfinu.

Alþingi hefur sett fram stefnu um uppbyggingu flutningskerfis raforku og viðmið og meginreglur varðandi lagningu raflína^{95, 96}. Þar er mótuð sú stefna um að þegar um meginflutningskerfi raforku er að ræða skuli meginreglan vera sú að notast sé við loftlínu. Í lágspenntari landshlutakerfum raforku skuli meginreglan vera að notast við jarðstrengi, sé slíkt tæknilega raunhæft og kostnaður ekki meiri en tvöfaldur á við loftlínu.

Loftlínur utan þéttbýlis, til flutnings á raforku með 132 kV spennu eða hærri, eru ávallt háðar mati á umhverfisáhrifum skv. lögum nr. 111/2021. Lagning loftlína til flutnings raforku með a.m.k. 66 kV spennu er tilkynningaskyld til Skipulagsstofnunar sem úrskurðar hvort þörf sé á umhverfismati. Það á einnig við um lagningu strengja í jörð, vatn eða sjó sem eru a.m.k. 10 km og utan þéttbýlis, einnig styttri en 10 km ef staðsettir á verndarsvæðum utan þéttbýlis.

Samkvæmt reglugerð um raforkuvirki nr. 678/2008 skal af öryggisástæðum skilgreina lágmarksfjarlægðir raflína til annarra mannvirkja. Helgunarsvæði háspennulína er skv. ÍST EN 50341-1:2001 og EN 50341-3-12:2001 og ákvarðast af kennistærðum línunnar. Innan helgunarsvæðis háspennulína gildir byggingarbann sem felst í að á því svæði er óheimilt að reisa mannvirki og skógrækt er takmörkunum háð en ýmis önnur landnotkun er leyfð. Allar framkvæmdir eru bannaðar innan öryggissvæðis jarðstrengja.

Stofnkerfi rafmagns með spennustig 132 kV eða meira er auðkennt á skipulagsupprætti.

⁹⁴ 283. fundargerð byggðaráðs Dalabyggðar.

⁹⁵ Þingsályktun nr. 11/144

⁹⁶ Þingsályktun nr. 26/148

Vatnsveita

Neysluvatn fyrir þéttbýlið kemur úr Svínadal en auk þess er um tugur samveitna í sveitarfélaginu. Annars staðar eru einkaveitir. Vatnsverndarsvæði eru sýnd á skipulagsupprætti. Einnig er vísað til umfjöllunar um vatnsvernd í kafla um neysluvatn (kafla 6.3).

Í lögum nr. 93/1995 um matvæli og neysluvatnsreglugerð nr. 536/2001 er fjallað um starfsleyfi vegna vatnsveitu. Ekki er sérstakt eftirlit á sveitarbæjum, nema þar sem fram fer matvælastarfsemi, gisting, veitingasala, fiskvinnsla, kúabú eða annað sambærilegt.

Mynd 14-2 Vatnsveita í Búðardal.

Hitaveita

Hitaveita Dalabyggðar er stærsta veitan í sveitarfélaginu og nýtir hún vatn úr Reykjadal sem er leitt í Búðardal. Flest býli á veituleiðinni tengjast veitunni. Auk þess er hitaveita á Laugum í Sælingsdal sem nýtt er til upphitunar alls húsnæðis þar og í sundlaug. Í fyrra aðalskipulagi var gert ráð fyrir frekari rannsóknum á nýtingarmöguleikum í tengslum við jarðhita. Þessi vinna hefur ekki farið fram af miklum þunga og því eru enn ókönnuð tækifæri fyrir hendi. Stofnæð hitaveitu er auðkennd á skipulagsupprætti.

Fráveita

Reglugerð nr. 798/1999 um fráveitur og skólp hefur það markmið að vernda almenning og umhverfið gegn mengun af völdum skólps, en einnig að koma á samræmdri og kerfisbundinni söfnun, meðhöndlun og hreinsun skólps frá íbúðarbyggð og tilteknum atvinnurekstri. Frá íbúðarbyggð berast lífræn efni, næringarefni og gerlar. Frá iðnaði geta auk þess borist ýmis önnur efni, s.s. olíuefni, þungmálmur og þrávirk lífræn efni. Í skólpi er einnig að finna rusl, hættuleg efni og lyfjaleifar sem ekki eyðast í sjó. Reglugerð um fráveitur og skólp gerir ráð fyrir hreinsun skólps frá þéttbýlinu með viðurkenndum hreinsibúnaði.

Til fráveitu teljast hreinsivirki og stofnkerfi fráveitu, þ.e. flutningskerfi frárennslis, hreinsun á frárennslis og losun í viðtaka. Frá Búðardal liggja tvær frárennslislagnir út fyrir stórstraumsfjöru. Sjórinn, sem er viðtaki skólpsins þynnir og eyðir því að hluta til. Niðurstöður framkvæmdaáætlunar um varnir gegn mengun sjávar, sýna einnig að hafið umhverfis Ísland er góður viðtaki og að með hreinsun má halda skólpmengun í lágmarki.

Unnið er að endurbótum á fráveitukerfis í Búðardal, þannig að það uppfylli kröfur 9.2 gr. reglugerðar um fráveitu og skólp nr. 798/1999. Útrásir fráveitunnar hafa verið sameinaðar norðan við höfnina og til stendur að reisa skolphreinsistöð. Viðurkennd hreinsivirki eru við nær flesta bæi og sumarhús í dreifbýlinu. Stofnæð fráveitu er auðkennd á skipulagsupprætti.

Markmið og stefna – Veitur

Markmið

- ♦ Tryggja samkeppnishæft afhendingaröryggi raforku í dreifbýli og þéttbýli og að hægt verði að mæta aukinni orkuþörf.
- ♦ Hugað verði að orkuskiptum í samgöngum við skipulagsgerð og aðra ákvarðanatöku.
- ♦ Allir íbúar og fyrirtæki hafi ávallt nægan aðgang að heitu vatni og ómenguðu köldu vatni.
- ♦ Fráveita sveitarfélagsins verði í samræmi við þarfir samfélagsins og lög og reglugerðir.
- ♦ Tryggt verði að veitulagnir spilli ekki verðmætum náttúrusvæðum og að frágangur þeirra verði til fyrirmyndar.

Útfærsla stefnu

Öflugir og traustir innviðir eru ein af forsendum fyrir blómlegu samfélagi og kröftugu atvinnulífi. Mikilvægt er að lokið verði við þrífösun rafmagns í sveitarfélaginu.

Gert er ráð fyrir hringtengingu rafmagns á Snæfellsnesi með háspennulínu milli Glerárskóga og Vogaskeiðs í Helgafellssveit. Ekki er tekin afstaða til þess hvort um jarðstreng, sæstreng eða loftlínu er að ræða sbr. ákvæði í kafla 17.21. Einnig er gert ráð fyrir endurnýjun dreifikerfis rafmagns með jarðstrengjum þar sem kostur er.

Í Dalabyggð er áformuð uppbygging tveggja vindorkugarða, þ.e. á Hróðnýjarstöðum og Sólheimum. Gert ráð fyrir að lagður verði strengur frá þessum stöðum og að tengivirki að Glerárskógum, í samráði við Landsnet. Orkunni verði þannig dreift í gegnum megin flutningskerfið.

Mikilvægt er að veitulagnir almennt falli vel að landslagi og verðmætum náttúrusvæðum verði hlíft eins og kostur er. Í öllum tilvikum skal gengið

þannig frá að sem minnst ummerki verði á yfirborði landsins. Allt jarðrask skal lagað að aðliggjandi landslagi m.t.t. gróðurs, efnis og forms. Fyrirvari er gerður um legu veitulagna á uppdrætti vegna skorts á upplýsingum og mælikvarða korts.

Tryggja þarf næga orku til að framfylgja markmiðum aðalskipulagsins og samkeppnishæft afhendingaröryggi raforku í dreifbýli og þéttbýli. Meta skal m.t.t. umhverfisáhrifa hvort leggja skuli raflínur í jörðu eða lofti. Æskilegt er að línur liggi meðfram vegum þar sem land er þegar raskað. Þá er mikilvægt að í öllum tilvikum verði gengið þannig frá að sem minnst ummerki verði á yfirborði landsins. Allt jarðrask skal lagað að aðliggjandi landslagi m.t.t. gróðurs, efnis og forma. Virða skal helgunarsvæði og tryggja gott aðgengi að línunum og möstrum til að hægt sé að sinna viðhaldi. Viðhald á raflínunum getur falið í sér lítils háttar tilfærslu þeirra eða endurnýjum mastra sem geta verið frábrugðin þeim sem fyrir eru.

Mynd 14-3 Geiradalslína 1 liggur yfir Gilsfjörð og fæðir Vestfirði.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Innan helgunarsvæðis háspennulína er ekki heimilt að reisa mannvirki og ekki er gert ráð fyrir skipulagðri trjárækt innan þessa svæðis. Öryggissvæði jarðstrengja miðast við skurðbreidd og innan þess eru trjárækt og allar framkvæmdir bannaðar. Meðfram öryggissvæðinu er athafnasvæði og þar gildir byggingarbann. Helgunar- og öryggissvæði raflína eru tilgreind í töflu hér að neðan (Tafla 14.1). Leitast skal við að hækka ekki yfirborð lands sem er undir háspennulínum, án þess að grípa til viðeigandi ráðstafana. Gera skal ráð fyrir rými og aðgengi fyrir búnað vegna dreifingar og afhendingar raforku. Forðast skal þveranir háspennulína og vega.

Leita skal leyfis viðeigandi veitufyrirtækis um framkvæmdir innan helgunarsvæðis.

Tafla 14.1 Helgunarsvæði raflína.

Línustærð	Helgunarsvæði	Skipulagsákvæði
Jarðstrengur	Öryggissvæði miðast við skurðbreidd, 3,5 m athafnasvæði til beggja hliða	Innan öryggissvæðis er óheimilt að byggja, grafa eða raska jarðvegi. Á landbúnaðarsvæðum er jarðvinna á efstu 0,30 m þó heimil. Óheimilt að reisa mannvirki innan athafnasvæðis.
Loftlína 11 kV	10 m	Óheimilt að reisa mannvirki innan helgunarsvæðis.
Loftlína 66 kV	25 m	Óheimilt að reisa mannvirki innan helgunarsvæðis.
Loftlína 132 kV	35-45 m	Óheimilt að reisa mannvirki innan helgunarsvæðis.
Loftlína 220 kV	65-85 m	Óheimilt að reisa mannvirki innan helgunarsvæðis.

Lögð skal áhersla á það að viðhalda eða auka gæði þess neysluvatns sem afhent er í sveitarfélaginu. Gert er ráð fyrir áframhaldandi rekstri og

viðeigandi viðhaldi og uppbyggingu hitaveitu, eftir því sem þurfa þykir. Ekki er gert ráð fyrir því að ráðist verði í almenna uppbyggingu á veitum utan þéttbýlis. Kannaðir verði möguleikar á frekari nýtingu jarðhita í sveitarfélaginu, svo sem til húshitunar og ræktunar.

Áhersla skal lögð á góðar mengunarvarnir fyrir skólp frá iðnaði og byggð en með því næst viðunandi takmörkun á losun lífræns úrgangs í hafið. Gert er ráð fyrir að allt skólp í fráveitukerfinu fari í gegnum hreinsistöð áður en því er veitt út í sjó.

Mannabústaðir skulu tengdir við fráveitur eða viðurkenndar rotþrær. Veitumannvirki skulu falla vel að landslagi og valda sem minnstu riski.

Uppfylla skal ákvæði laga og reglugerða um heilbrigðis- og hollustuhætti. Í því sambandi er vísað til reglugerðar um fráveitur og skólp nr. 798/1999.

Stefnan er útfærð með því að setja stofnleiðir veitulagna inn á skipulagsupphrátt og almennum ákvæðum og sértækum ákvæðum (kafli 17.21).

Helstu stefnubreytingar

Meginstefnan er sú sama og í fyrra aðalskipulagi. Áfram er lögð rík áhersla á uppbyggingu innviða til að auka samkeppnishæfni Dalabyggðar.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan er líkleg til að hafa veruleg jákvæð áhrif á samfélag og atvinnu og einnig er um að stuðla að orkuskiptum í samgöngum og það hefur jákvæð áhrif á loftslagsmál. Innviðauppbygging og viðhald innviða hefur óhjákvæmilega einhver umhverfisáhrif. Ekki þarf þó að ráðast í viðamiklar endurbætur á innviðum á skipulagstímabilinu. Þær úrbætur sem fjallað er um í skipulaginu munu í mörgum tilfellum hafa jákvæð umhverfisáhrif. Má í því sambandi m.a. nefna úrbætur á fráveitu og lagningu raflínu í jörðu þegar það á við. Lögð er áhersla á endurnýjanlega orkugjafa og vandaðan yfirborðsfrágang á landi. Í heildina hefur stefna um veitur óveruleg áhrif á umhverfið.

Að teknu tilliti til stefnu um fyrirhugaða uppbyggingu vindorkugarða í Dalabyggð, sbr. breytingu á aðalskipulagi Dalabyggðar vegna

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Hróðnýjarstaða⁹⁷ og Sólheima⁹⁸, verða áhrifin á náttúru- og landslag neikvæð, m.a. vegna rasks á landi vegna lagningar strengja. Framkvæmdunum fylgir einnig aukin losun gróðurhúsalofttegunda vegna losunar jarðvegs og rasks. Strenglögnin kann einnig að hafa neikvæð áhrif á menningarminjar en fornleifaskráning hefur ekki farið fram á fyrirhuguðum strengleiðum, áhrifin eru því óviss. Áhrifin á atvinnu eru jákvæð.

Mynd 14-4 Kambsnes, séð út Hvammsfjörð.

⁹⁷ Efla. 2022A.

14.2 FJARSKIPTI

Góðar fjarskiptatengingar eru mikilvægar fyrir eflingu og samkeppnisstöðu svæðisins og í raun ein af grunnforsendum í uppbyggingu samfélagsins. Gott aðgengi að fjarskiptum er mikilvægt fyrir íbúa en hefur ekki síður mikil áhrif á rekstrarskilyrði fyrirtækja.

Samkvæmt vegmælingum Póst- og Fjarskiptastofnunar er víða gott farsímasamband við stofn og tengivegi í sveitarfélaginu. Talsvert skortir þó á að sambandið sé ásættanlegt. T.d. er takmarkað samband á Laxárdalsheiði, Vestfjarðavegi frá Miðdölum að Bröttubrekku og Fellsströnd. Full ástæða er til að greina nánar dreifingu fjarskiptasambands í Dalabyggð.

Í Dalabyggð er fjarskiptafélagið Dalaveitur ehf. sem sér um lagningu og rekstur ljósleiðarakerfis. Framkvæmdir við lagningu ljósleiðara hófust haustið 2017 og nú er dreifbýlið orðið nokkuð vel tengt. Búðardalur skilgreindur sem samkeppnissvæði og fjarskiptafyrirtæki hafa ekki séð ástæðu til að leggja ljósleiðara þangað.

Í stefnu stjórnvalda um fjarskipti (Þingsályktun um stefnu í fjarskiptum fyrir árin 2019-2033) er sett fram sú framtíðarsýn að *Ísland verði í fremstu röð með trausta og örugga innviði, öflug sveitarfélög, verðmætasköpun og framsækna þjónustu. Tækni tengi saman byggðir landsins og Ísland við umheiminn með umhverfissjónarmið í huga*. Markmið stjórnvalda er að árið 2025 verði 99,9% lögheimila og atvinnuhúsnæðis með aðgengi að ljósleiðara.

Markmið og stefna - Fjarskipti

Markmið

- ♦ Að öll heimili, fyrirtæki og opinberar stofnanir í Dalabyggð geti tengst háhraðaneti og treyst á örugga gagnaflutninga og góð fjarskipti.

⁹⁸ Efla. 2022B.

Útfærsla stefnu

Stefnt er að því að öll heimili og fyrirtæki í sveitarfélaginu verði tengd háhraðaneti eins fljótt og auðið er. Efla þarf farsímasamband og netsamband í dreifbýli til að styrkja byggð þar og þjóna vaxandi umferð og auknum fjölda ferðamanna. Við uppbyggingu fjarskipta á svæðinu skal miða við að þjónusta verði til jafns við það sem best gerist á landinu.

Við veituframkvæmdir er mikilvægt að skoða möguleika á því að leggja ljósleiðara samhliða þeim. Lágmarka skal umhverfisáhrif ljósleiðara eins og kostur er, m.a. með vönduðum yfirborðsfrágangi á landi.

Við uppsetningu fjarskiptamastra ber að huga að sýnileika og afturkræfni framkvæmda og gæta þarf þess að valda sem minnstum skaða á náttúrunni. Uppsetning fjarskiptamastra er háð útgáfu byggingarleyfis sem byggir á deiliskipulagi eða málsmeðferð grenndarkynningar. Umsóknir um nýjar staðsetningar farskiptamastra innan þéttbýlisins og á landbúnaðarsvæðum skal leggja fyrir sveitarfélagið og þarf því ekki breytingu á aðalskipulagi. Í aðalskipulaginu er gert ráð fyrir frekari uppbyggingu fjarskipta en endurvarpsstöðvar eru þó almennt ekki sýndar á aðalskipulagsupprætti.

Helstu stefnubreytingar

Meginstefnan er sú sama og í fyrra aðalskipulagi. Áfram er lögð rík áhersla á uppbyggingu fjarskipta til að auka samkeppnishæfni Dalabyggðar.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan er líkleg til að hafa veruleg jákvæð áhrif á samfélag og atvinnu. Innviðauppbýgging og viðhald innviða hefur óhjákvæmilega einhver umhverfisáhrif, einkum sjónræn áhrif af framkvæmdum við uppbyggingu fjarskiptamastra og lagningu ljósleiðara í þéttbýli.

15 SAMGÖNGUR

Í þessum kafla er fjallað um þróun og stefnu um samgöngumál og helstu áhrifaþætti, s.s. megingatnakerfi, ný samgöngumannvirkir, almenningssamgöngur og vistvæna samgöngumáta.

Samgöngur eru ein af grunnforsendum búsetugæða og undirstaða öflugra atvinnu-, þjónustu- og menntakjarna. Þetta er einnig undirstrikað í stefnumótandi byggðaáætlun þar sem lögð er áhersla á nútímainnviði, þ.m.t. greiðar samgöngur, til eflingar þjónustu og til hagsbóta fyrir atvinnulíf.

Í samgönguáætlun 2020-2034 eru fimm meginmarkmið skilgreind: Öruggar samgöngur, greiðar samgöngur, hagkvæmar samgöngur, umhverfisvænar samgöngur og jákvæð byggðaþróun. Í framtíðarsýn samgönguáætlunar segir: *Ísland er í fremstu röð með trausta innviði, öflug sveitarfélög, verðmætasköpun og framsækna þjónustu. Tækni tengir byggðir Íslands við umheiminn og jafnvægi við umhverfið.*

Vegur um Þróskulda var opnaður 2009, en með honum færðist meginleiðin frá norðanverðum Vestfjörðum og Ströndum úr Hrútafirði og Holtavörðuheiði yfir í Dalabyggð um Gilsfjarðarbrú og Bröttubrekku.

Um skilgreiningar vega og helgunarsvæða vega er fjallað í vegalögum nr. 80/2007. Nýbygging og breytingar á eldri samgöngumannvirkjum eru í mörgum tilvikum háð umhverfismati sbr. lög um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021 m.s.br.

Mynd 15-1 Gilsfjarðarbrú, séð frá Króksfjarðarnesi að Saurbænum.

15.1 GÖNGU- OG HJÓLALEIÐIR

Fólk gengur og hjólar í vaxandi mæli í stað þessa að nota einkabílinn. Einnig hefur notkun rafhjóla og hlaupahjóla aukist síðustu ár. Fjöldi ferðamanna sem ferðast með reiðhjól hefur aukist í Dalabyggð eins og víða annars staðar. Þeir sækja einkum í að nýta hjólastíga utan alfaraleiðar og umferðar. Fjölbreyttar og vinsælar gönguleiðir eru víða um Dalabyggð og eru mikið notaðar af bæjarbúum og gestum til útivistar. Fjöldi leiða liggja um merkar söguslóðir en einnig um sérstæða náttúruna, m.a. liggja nokkrar gönguleiðir á Hrafnatind þaðan sem víðsýnt er yfir Breiðafjörð. Unnið hefur verið að merkingum og úrbótum á ýmsum gönguleiðum og bættu aðgengi að ferðamannasvæðum í sveitarfélaginu á skipulagstímabilinu.

Mynd 15-2 Göngu- og hjólaleiðir í Dalabyggð.

Markmið og stefna - Göngu- og hjólaleiðir

Markmið

- ◆ Innan Búðardals byggist upp net örugggra göngu- og hjólaleiða sem verði raunhæfur valkostur í samgöngum en einnig aðdráttarafl fyrir ferðamenn.
- ◆ Ávallt verði hugað að öryggi og aðgengi fyrir alla.
- ◆ Göngu- og hjólaleiðir verði í aðlaðandi og heilsusamlegu umhverfi og hvetji til útivistar og hreyfingar.
- ◆ Göngutenging á milli útivistarsvæða, íbúðarbyggðar, þjónustusvæða og atvinnusvæða verði bætt.
- ◆ Öryggi hjólandi umferðar í dreifbýli verði bætt.

Útfærsla stefnu

Aðalskipulagið gerir ráð fyrir viðhaldi og áframhaldandi uppbyggingu göngu- og hjólaleiða í Dalabyggð. Áhersla er lögð á að mynda net gönguleiða um og í kringum þéttbýlið.

Stígakerfinu er ætlað að vera valkostur við aðra samgöngumáta, einkum í þéttbýlinu, og draga úr bílaumferð. Mikilvægt er að tryggja sem best öryggi vegfarenda á göngu- og hjólaleiðum. Í þéttbýli er lögð sérstök áhersla á öruggar gönguleiðir til og frá skóla og bætt aðgengi að þjónustustofnunum og atvinnusvæðum. Á fjölförnum leiðum skal aðgreina göngu- og hjólaleiðaumferð. Huga skal að öruggri tengingu/skörun þeirra við reiðleiðir og umferðargötur.

Við skipulag nýrrar íbúðarbyggðar sunnan til í þéttbýlinu skal sérstaklega hugað að göngu- og hjólaleiðum að skóla og annarri þjónustu. Mynda skal öruggar, eðlilegar og rökréttar leiðir, óháðum leiðum akandi umferðar. Ofan byggðar í Búðardal er gert ráð fyrir gönguleið sem er aðskilin frá reiðleiðinni.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Í dreifbýli er mikilvægt að tryggja öryggi hjólandi og gangandi í og við þjóðvegi, s.s. með sértækum lausnum á ótryggum stöðum.

Göngu- og hjólastígum er einnig ætlað að stuðla að almennri útivist í Dalabyggð og styðja við uppbyggingu ferðapjónustu á svæðinu. Skapa skal gott aðgengi að útivistarsvæðum og fjölsóttum ferðamannastöðum. Einnig felast tækifæri í að kynna og bjóða upp á aðgengi að fornum þjóðleiðum og menningarminjum, s.s. forna verslunarstaði við ströndina. Aðgengi má stýra með vel skilgreindu stígakerfi og þannig lágmarka áhrif á álagssvæði og viðkvæma staði, t.d. fjölsóttu ferðamannastaði. Tryggja næg bílastæði og gott aðgengi að slíkum svæðum. Halda skal áfram merkingu gönguleiða í samstarfi við landeigendur.

Framkvæmdir við göngu- og hjólaleiðir skulu taka mið af aðstæðum á hverjum stað. Á fáförnum leiðum í dreifbýli skal miða við lágmarksframkvæmdir og huga að samnýtingu með reiðleiðum.

Huga skal að lýsingu, skjólmyndun og útigögnum (t.d. bekkjum og sorpílátum) á gönguleiðum innanbæjar. Sérstök áhersla er á vandaðan stíg milli Silfurtúns og miðsvæðis með góðu aðgengi og dvalarsvæðum. Hönnun stíga skal miðast við að þeir nýtist öllum bæjarbúum þar sem því verður við komið.

Á skipulagsuppdrætti eru einungis sýndar helstu göngu- og hjólaleiðir í þéttbýli og dreifbýli.

Helstu stefnubreytingar

Meginstefnan er sú sama og í fyrra aðalskipulagi. Áfram er lögð rík áhersla á uppbyggingu göngu- og hjólaleiða í Dalabyggð. Þó er aukin áhersla á styrkingu leiða innan þéttbýlisins sem nýst geti sem raunhæfur valkostur við aðra samgöngumáta.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan er líkleg til að hafa veruleg jákvæð áhrif á heilsu og öryggi íbúa og stuðla að heilbrigðu lífni og vellíðan. Uppbygging og viðhald göngu- og hjólaleiða getur haft neikvæð áhrif á náttúru og menningarminjar sem og losun gróðurhúsalofttegunda (í það minnsta tímabundið) en áhrifin eru háð

útfærslu á hverjum stað. Á móti stuðlar uppbygging göngu- og hjólastíga að sjálfbærum samgöngum og minni losun gróðurhúsalofttegunda. Heilt yfir er stefnan þó líkleg til að auka tengsl íbúa við náttúru og menningu svæðisins.

Stefnan er útfærð með því að sýna meginleiðir á skipulagsuppdrætti og á mynd (15.2).

Mynd 15-3 Hestar í Dalabyggð.

15.2 REIÐLEIÐIR

Hestamennska er vinsæl íþrótt- og tómstundagrein í sveitarfélaginu líkt og víða annars staðar á Íslandi. Hesthúsasvæði er austan Vesturbrautar, þar sem byggð hefur verið upp öflug aðstaða á skipulagstímanum. Umfangsmikið net reiðstíga liggur um sveitarfélagið og tengist hesthúsahverfinu sunnan byggðar í Búðardal. Reiðleið liggur einnig austan byggðar í Búðardal.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Margar áhugaverðar reiðleiðir eru í sveitarfélaginu, s.s. þjóðleiðin fram Sælingsdal yfir í Hvammsdal í Saurbæ og út Fellsströnd undir Skoravíkurmúla.

Ástand reiðstíga er mismunandi. Í sumum tilvikum eru stígarnir aðeins færir hluta úr ári og sums staðar þarf að hafa samráð við landeigendur um notkun þeirra.

Markmið og stefna - Reiðleiðir

Markmið

- ♦ Byggt verði gott net reiðleiða til samgangna og útivistar sem tengir saman hesthúsabyggð, byggð og heiðarlönd.
- ♦ Þess verði gætt að lagning reiðleiða og umferð hestamanna valdi sem minnstum spjöllum á gróðurlendi og sögu- og náttúruminum.
- ♦ Öryggi á reiðleiðum verði bætt.

Útfærsla stefnu

Góðar reiðleiðir eru mikilvægar fyrir þá sem stunda hestamennsku sem og fyrir aðra vegfarendur m.t.t. öryggis. Reiðleiðir eru einnig mikilvægar fyrir viðgang og vöxt ferðaþjónustu í Dalabyggð.

Reiðleiðir skulu liggja þannig að sem minnst skörun verði við aðra umferð. Liggi reiðleiðir samsíða þjóðvegi skal þess gætt að þær séu ekki of nálægt vegum en sveigi frá þeim þar sem færi gefst. Jafnframt skal forðast þveranir yfir fjölfarna þjóðvegi og bæjargötur. Nýta má aflagða vegi og gamlar þjóðleiðir sem reiðleiðir, þar sem það er mögulegt og skarast ekki við önnur not. Huga skal að samnýtingu reiðleiða og gönguleiða á fáfarnari svæðum. Uppbygging reiðleiða skal ávallt vera í samráði við viðkomandi landeigendur. Stefnt skal að því að bæta og fjölga áningarstöðum á reiðleiðum. Áningarstaði skal staðsetja þar sem umhverfið, náttúra og samfélag, þolir vel álag og hlífa skal sérstaklega viðkvæmum gróðri. Það á einnig við um

uppbyggingu reiðleiða sem skulu miðast við aðstæður á hverjum stað, s.s. staðhætti og umferð. Á fáförnum leiðum skal miða við lágmarksframkvæmdir.

Stefnan er útfærð með því að sýna meginleiðir á skipulagsupprætti og á mynd (Mynd 15-4) en áningarstaðir eru ekki sýndir.

Helstu stefnubreytingar

Meginstefnan er sú sama og í fyrra aðalskipulagi.

Umhverfisáhrif stefnu

Stefnan er líkleg til að hafa jákvæð áhrif á heilsu og öryggi íbúa og stuðla að heilbrigðu líferni og vellíðan. Hún getur einnig stutt við atvinnuuppbyggingu í sveitarfélaginu, s.s. afþreyingar- og ferðaþjónustu. Uppbygging og viðhald reiðleiða getur haft neikvæð áhrif á náttúru og menningarminjar sem og losun gróðurhúsalofttegunda en áhrifin eru háð útfærslu á hverjum stað. Á móti getur það haft jákvæð áhrif á þessa þætti að afmarka skýrar reiðleiðir. Heilt yfir er stefnan þó líkleg til að auka tengsl íbúa við náttúru og menningu svæðisins.

Mynd 15-4 Reiðleiðir í Dalabyggð.

15.3 VEGIR OG GATNAKERFI

Götur í þéttbýli flokkast í stofnbrautir, tengibrautir og aðrar götur. Einungis stofn- og tengibrautir eru staðfestar í aðalskipulagi en aðrar götur eru hafðar til skýringar og koma fram á þemakortum.

Þjóðvegir flokkast í stofnvegi, tengivegi, landsvegi og héraðsvegi og er Vegagerðin veghaldari þeirra. Helstu vegir í umsjá Vegagerðarinnar eru merkti með vegnúmeri á skipulagsuppdraetti. Sveitarfélagsvegir eru vegir sem ekki teljast þjóðvegir og eru í umsjá sveitarfélaga, svo sem í þéttbýli. Einkavegir eru aðrir vegir og eru í eigu einstaklinga, fyrirtækja eða opinberra aðila. Flokka skal sveitarfélagsvegi og einkavegi eftir ástandi vega skv. reglugerð 260/2018 um vegi í náttúru Íslands.

Veghelgunarsvæði er tilgreint í vegalögum nr. 80/2007 en framkvæmdir innan þess svæðis eru háðar leyfi veghaldara (Tafla 15.1). Skógrækt er ekki heimil innan veghelgunarsvæðisins og þar sem líkur eru á snjósöfnun á veg skal fjarlægðin aukin. Umferðaröryggi á þjóðvegum byggist m.a. á fjölda og þéttleika vegamóta/tenginga. Veghönnunarreglur Vegagerðarinnar⁹⁹ kveða á um lágmarks fjarlægð á milli vegamóta/tenginga

Tafla 15.1 Veghelgunarsvæði skv. vegalögum nr. 80/2007.

Vegflokkun	Helgunarsvæði frá miðlínu til hvorrar handar
Stofnvegur	30 m
Tengivegur	15 m
Gatnamót	Beinar línur milli punkta á miðlínu vega 40 m frá skurðpunkti.

Vestfjarðavegur nr. 60 er stofnvegur með bundið slitlag og liggur um Bröttubrekku, Búðardal, Svínadal og Gilsfjörð. Snæfellsnesvegur nr. 54 liggur frá Vestfjarðarvegi við Stórasóg, um Skógarströnd að Helgafellssveit. Laxárdalsvegur nr. 59 liggur frá Vestfjarðarvegi um Laxárdal og Laxárdalsheiði yfir í Hrutafjörð og tengist þar Norðurlandi um þjóðveg 1. Einnig liggur Haukadalsvegur nr. 586 frá Vestfjarðarvegi inn Haukadál. Á þessum vegum er

⁹⁹ Vegagerðin. Veghönnunarreglur.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

bundið slitlag á stuttum köflum. Tengivegir, landsvegir, héraðsvegir ásamt stofnvegum eru tilgreindir í töflu 15.2. Þeir eru að hluta til með bundnu slitlagi og í misgóðu ástandi. Í töflunni má sjá að umferð um þjóðvegi 54 og 60 hefur aukist umtalsvert síðustu 20 ár.

Í október 2009 var opnaður nýr vegur um Þröskulda sem tengir saman Strandabyggð og Dalabyggð. Umferð um þjóðveg 60 norðan Búðardals jókst um ríflega 30% á milli árána 2007 og 2012, þ.e. tilkomu Þröskulda. Aukningin var mest í vetrarumferðinni eða um 35%.

Gera má ráð fyrir að íbúafjölgun, aukinn fjöldi ferðamanna almennt á Íslandi og bættar vegasamgöngur á sunnanverðum Vestfjörðum um þjóðveg 60, þ.m.t. um Dynjandisheiði, munu leiða til aukinnar umferðar um Dalabyggð og þéttbýlið í Búðardal.

Í þingsályktun um samgönguáætlun fyrir árin 2020-2034 er gert ráð fyrir endurbótum á Snæfellsnesvegi (nr. 54) um Skógarströnd. Stærsti hluti kemur þó ekki til framkvæmda fyrr en á tímabilinu 2030-2034 skv. áætluninni. Brattabrekka er fjallvegur sem tengir Dalabyggð við þjóðveg 1 í Norðurárdal. Vegurinn liggur hæst í ríflega 400 m hæð og því er hann stundum ófær að vetri til. Samgönguáætlun 2020-2034 gerir ekki ráð fyrir jarðgöngum um Bröttubrekku.

Talsverður umferðarhraði er á þjóðvegi 60 í gegnum Búðardal, þrátt fyrir að Vegagerðin hafi get ráðstafanir til að draga úr hraðanum. Margar einbreiðar brýr eru á vegum í sveitarfélaginu, m.a. á þjóðvegi 60. Vegakerfið kom verst út og er sá þáttur sem krefst mestra úrbóta.

Í könnun um búsetuskilyrði frá árinu 2020 (*Íbúakönnun 2020: Íbúar og mikilvægi búsetuskilyrða á Vesturlandi. Samantekt á niðurstöðum*)¹⁰⁰ var vegakerfið sá þáttur sem kom verst út og krefst mestra úrbóta að mati Dalamanna. Í greiningu í stefnumótunavinnu Dalabyggðar, *Stefna Dalabyggðar 2019 – 2022*, var vegakerfið metið sem ein af helstu ógnunum og í stefnunni er lögð áhersla á að bæta það.

Mynd 15-5 Vegaflokkun í dreifbýli Dalabyggðar.

¹⁰⁰ Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi (SSV). 2021.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Tafla 15.2 Umferðartölur í Dalabyggð ásamt vegflokkun (Vegargerðin, Umferðartölur 2001, 2010 og 2019).

Númer - vegkafla	Lýsing	Vegflokkur	ÁDU			SDU			VDU		
			2001	2010	2019	2001	2010	2019	2001	2010	2019
60 – 02 Brattabrekka Vestfjarðavegur	Um Bröttubrekku Búðardal, Svínadal og Gilsfjörð. Bundið slitlag.	Stofnvegur	209	492	590	389	799	950	78	274	315
60 – 08 Svínadalur Vestfjarðavegur	Um Bröttubrekku Búðardal, Svínadal og Gilsfjörð. Bundið slitlag.	Stofnvegur	236	397	550	450	683	940	100	198	250
54 – 22 Snæfellsnesvegur	Frá Vestfjarðarvegi við Stóraskóg, um Skógarströnd í Helgafellssveit. Bundið slitlag á stuttum köflum.	Stofnvegur	69	122	265	110	236	495	35	47	73
590 – 04 Klofningur Klofningsvegur	Bundið slitlag á stuttum köflum.	Tengivegur	40	23	21	57	35	36	26	17	14
59 – 02 Laxárdalsvegur	Bundið slitlag að hluta.	Tengivegur	59	69	160	103	141	300	25	22	51
55 - 02 Heydalsvegur		Tengivegur	44	45	59	65	62	91	33	31	36
586 – 01 Haukadalsvatn Haukadalsvegur	Bundið slitlag á stuttum köflum.	Tengivegur	26	56	110	49	101	170	6	24	60
582 – 01 Hálsbæjavegur		Tengivegur	12	21	17	19	32	27	4	16	10
690 – 00 Steinadalsvegur		Tengivegur	5	15	10	11	26	20	1	7	2
F586 – 02 Haukadals skarðs-vegur		Landsvegur	2	3	2	5	8	8	0	0	0
690 – 01 Steinadalsvegur		Landsvegur	13	2	3	22	4	7	8	0	1

Til að varpa ljósi á hvaða áherslur koma til álita um vegi í aðalskipulaginu eru í umhverfismati greindir valkostir, annars vegar vegur eða jarðgöng um Bröttubrekku og hins vegar um vöxt þéttbýlis og vöxt þjóðvegjar í og við Búðardal. Greiningin er gerð með það fyrir augum að þeir gefi yfirsýn yfir helstu álitamál og svigrúm til stefnumörkunar. Hvað varðar greiningu á valkostum um vöxt þéttbýlis og útfærslu þjóðvegjar er vísað til umfjöllunar um þéttbýlið, kafla 10.1.

Valkostir um veg um Bröttubrekku varða úrbætur í samgöngum, vegabætur um á veginum um Bröttubrekku, þ.e. milli Miðdala og Norðárdals. Greindir voru eftirfarandi valkostir.

- **Núll-kostur.** Að ekki verði að frekari uppbyggingu vega eða samgöngubótum um Bröttubrekku, þ.e. milli Miðdala og Norðárdals.
- **Jarðgöng.** Að byggð verði jarðgöng sem liður í vegabótum um Bröttubrekku, þ.e. milli Miðdala og Norðárdals.
- **Uppbygging í núverandi vegstæði.** Að gerðar verði úrbætur á veginum um Bröttubrekku í núverandi vegstæði.

Niðurstaða valkostagreiningarinnar um veg um Bröttubrekku er að núll-kostur hefur í heildina óveruleg eða neikvæð áhrif á umhverfisþætti til langs og skamms tíma lítið, en nýlega hafa verið gerðar úrbætur á veginum. Ef ekki kemur til uppbyggingar vega um Bröttubrekku er hætt við að viðnámsþol samfélagsins og samkeppnishæfni gagnvart öðrum svæðum versni. Núll-kosturinn greiðir heldur ekki götu almenningssamgangna um Bröttubrekku og er ekki líklegur til að styðja við atvinnulíf á svæðinu eða efla ferðaþjónustu til lengri tíma lítið. Í heildina mætti því ætla að það sé þörf á að fara í framkvæmdina miðað við þá umhverfisþætti sem voru skoðaðir og þau viðmið sem lögð voru til grundvallar matinu.

Valkostur um uppbyggingu vegar í núverandi vegstæði hefur margs konar jákvæði áhrif í för með sér, svo sem að styrkja samfélagið og auka viðnámsþrótt þess, greiða götu almenningssamgangna og styrkja stöðu atvinnulífs á svæðinu. Valkosturinn er talinn hafa óveruleg áhrif á losun

gróðurhúsalofttegunda, en hefur mögulega áhrif á gróður til skemmri tíma og breyta ásýnd lands vegna aukinna skeringa. Einnig sparast losun vegna snjómoksturs. Áhrif á atvinnulíf og þar með talda ferðaþjónustu eru talin jákvæð, auk þess að stækka vinnu- og þjónustusóknarsvæði Dalabyggðar og auka umferðaröryggi vegarins. Samkvæmt fyrirliggjandi gögnum er ólíklegt að valkosturinn hafi áhrif á fornleifar og hið sama gildir um útivist.

Valkostur um jarðgöng um Bröttubrekku hefur heilt yfir jákvæð eða mjög jákvæð áhrif á þá umhverfisþætti sem voru til skoðunar. Stefna um jarðgöng er líkleg til að styrkja viðnámsþol samfélagsins og samkeppnishæfni gagnvart öðrum svæðum og stefnan hefur að einhverju marki jákvæð áhrif á loftlagsmál, m.a. með styttingu leiða. Jarðgöng um Bröttubrekku eru einnig líkleg til að hafa mjög jákvæð áhrif á félags- og velferðarmál og öryggi, svo sem hvað varðar stækkun vinnu- og þjónustusóknarsvæði, aðgengi að grunnþjónustu sem sótt er úr héraði og umferðaröryggi. Auk þess myndu jarðgöng bæta samkeppnishæfni annarra svæða, s.s. Vestfjarða. Óvissa er um áhrif á fornleifar þar sem fornleifaskráning hefur ekki farið fram og möguleg gangnaleyð liggur ekki fyrir. Áhrif á útivist eru talin óveruleg.

Markmið og stefna – Vegir og gatnakerfi

Markmið

- ♦ Að tryggja áreiðanlegar, greiðar, hagkvæmar og umhverfisvænar samgöngur í sveitarfélaginu sem stuðla að jákvæðri þróun byggðar í Dalabyggð.
- ♦ Að auka umferðaröryggi á vegum og gangandi vegfarenda.

Útfærsla stefnu

Greiðar samgöngur innan sveitarfélagsins og við nágretta byggðarlögin eru forsendur öflugs atvinnulífs og góðra búsetumöguleika. Halda þarf áfram endurbótum til að stytta vegalengdir og bæta ástand vega innan sveitarfélagsins s.s. með bundnu slitlagi á vegum í byggð og fækkun einbreiðra brúa. Góðir vegir eru forsenda fyrir eflingu ferðaþjónustu.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Við skipulag og uppbyggingu samgöngumannvirkja og skal taka tillit til landslags, lífríkis og annars umhverfis. Gæta skal þess að aðgengi íbúa að náttúru verði ekki rofið þar sem aðrir valkostir eru mögulegir. Hugað skal að áhrifum á íbúa við leiðarval svo sem m.t.t hljóðvistar í byggð og öryggi íbúa í nágrenni vega.

Skipulag í þéttbýli skal miða af því að stytta ökuleiðir, m.a. með því að tengja saman þjónustu, atvinnusvæði og íbúðarsvæði á skilvirkan og öruggan hátt. Gatnakerfi innan nýrra hverfa skulu miðast við hagkvæmni og þörfum íbúa. Miða ber frágang gatna við aðgengi fyrir alla sbr. markmið í kafla 12 um samfélagsþjónustu.

Áhersla er lögð á að auka öryggi og draga úr umferðarhraða um Vesturbraut til að draga úr neikvæðum áhrifum af aukinni umferð í gegnum Búðardal og gera má ráð fyrir að aukist enn frekar. Lagt er til að hægt verði á umferð með hringtorgum og öðrum hraðalækkandi aðgerðum. Annars vegar er gert ráð fyrir hringtorgi á gatnamótum Vesturbrautar, Sunnubrautar og lðjubrautar. Það hringtorg mun fæða umferð inn í íbúðarbyggð og iðnaðar- og athafnasvæði í norðurhluta þéttbýlisins. Hinsvegar er gert ráð fyrir hringtorgi í syðri hluta þéttbýlisins sem fæðir umferð inn á ný íbúðarsvæði og verslunar- og þjónustusvæði austan Vesturbrautar. Á milli þessara hringtorga er gert ráð fyrir að umhverfi Vesturbrautar verði gert vistlegra með áherslu á öryggi gangandi vegfarenda. Gatnamót Vesturbrautar og Miðbrautar skulu hönnuð í samræmi við áherslu um uppbyggingu miðbæjar, sjá kafla 10.5 um miðsvæði.

Ekki er þörf á breytingum á núverandi gatnakerfi vegna stækkunar íbúðarsvæða sunnan til í þéttbýlinu. Gert er ráð fyrir að megininnkoma á þau svæði verði um nýtt hringtorg á Vesturbraut, þannig að umferðaraukning í eldri hverfum verður hverfandi.

Mynd 15-6 Götur í Búðardal.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Til að bæta búsetuskilyrði og möguleika til atvinnuuppbyggingar í Dalabyggð er nauðsynlegt að ráðast í talsverðar endurbætur á vegakerfinu. Í aðalskipulaginu er því gert ráð fyrir að vegurinn um Bröttubrekku verði endurbættur, sérstaklega með jarðgöng í huga. Lega breytinga er ekki ákveðin og eru þær því ekki sýndar á sveitarfélagsupprætti. Bæði uppbygging í núverandi vegstæði og jarðgöng eru háð umhverfismati skv. lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021. Gert er ráð fyrir að ákvörðum um leiðval verði tekin í breytingu á aðalskipulaginu samhliða umhverfismati framkvæmdarinnar.

Lögð er sérstök áhersla á endurbætur á þjóðvegi 54 Snæfellsnesvegi um Skógarströnd og að ljúka við endurbætur á þjóðvegi 59 Laxárdalsvegi um Laxárdalsheiði. Þessar leiðir mynda mikilvæga tengingu við nágrennabyggðir auk þess sem þær eru mikilvægar fyrir styrkingu byggðar innan sveitarinnar. Það á einnig við um veginn fyrir strandir þ.e. þjóðveg 590 Klofningsveg, sem gegnir mikilvægu hlutverki sem innansveitarvegur. Að auki gegna þessir vegir lykilhlutverki í að bæta búsetuskilyrði og almenna atvinnuuppbyggingu á svæðinu s.s. í uppbyggingu ferðaþjónustu sbr. kafla 11.4 um afþreyingar- og ferðaþjónustu.

Í Dalabyggð er áformuð uppbygging tveggja vindorkugarða, þ.e. á Hróðnýjarstöðum og Sólheimum. Gert er ráð fyrir að lagðir verði vegir um fyrirhuguð framkvæmdasvæði í tengslum við uppbygginguna og rekstur vindorkugarðanna. Stefnan er útfærð með því að sýna stofnbrautir og tengibrautir á skipulagsupprætti og safngötur og húsagötur eru sýndar sem aðrar götur. Flokkun gatna er sýnd á myndum (15.5 og 15.6). Vegir í náttúru Íslands eru sýndir á þemaupprætti í viðauka. Í almennum skilmálum fyrir mismunandi landnotkunarflokka eru einnig settar fram frekari kvaðir fyrir vegi, götur og stíga.

Helstu stefnubreytingar

Eins og í fyrra aðalskipulagi er rík áhersla á endurbætur á samgöngum í Dalabyggð. Meginbreytingin felst í að gert er ráð fyrir aðgerðum til að draga úr neikvæðum áhrifum af aukinni umferð um Búðardal. Einnig eru skoðaðir möguleikar á endurbótum á leiðinni um Bröttubrekku.

Mynd 15-7 Vestfjarðavegur liggur um Svínadal. Séð að Bessatungu og Bessatunguhrnu.

Umhverfisáhrif stefnu

Uppbygging og viðhald vegakerfisins hefur óhjákvæmilega einhver umhverfisáhrif en áhrifin eru háð útfærslu á hverjum stað. Mestu líklegu áhrifin eru af breytingum á vegi um Bröttubrekku. Þær úrbætur sem fjallað er um í skipulaginu munu í flestum tilfellum hafa jákvæð áhrif á samfélag, atvinnu og þjónustu og til að auka öryggi íbúa og gesta. Stefnan getur heilt yfir haft neikvæð áhrif á náttúru sem og losun gróðurhúsalofttegunda en það er háð umfangi og útfærslu nýrra framkvæmda. Áhrif á menningarminjar eru óljós, þar sem skráning fornleifa hefur ekki farið fram.

Að teknu tilliti til stefnu um fyrirhugaða uppbyggingu vindorkugarða í Dalabyggð, sbr. breytingu á aðalskipulagi Dalabyggðar vegna Hróðnýjarstaða og Sólheima, verða áhrifin á náttúru- og landslag neikvæð, m.a. vegna rasks á landi vegna vegagerðar. Framkvæmdunum fylgir einnig aukin losun gróðurhúsalofttegunda vegna losunar jarðvegs og rasks. Vegagerðin kann einnig að hafa neikvæð áhrif á menningarminjar en fornleifaskráning hefur

ekki að öllu leyti farið fram á fyrirhuguðum vegstæðum, áhrifin eru því óviss. Reiknað er með að efni sem fellur til innan framkvæmdasvæðisins verði m.a. nýtt til vegagerðar og það sem upp á vantar verði tekið úr núverandi námum í nágrenninu. Því er ekki líklegt að áhrifin af efnisvinnslu verði neikvæð, umfram það sem ræðst af raski innan framkvæmdasvæðisins. Áhrifin á atvinnu eru metin jákvæð og að einhverju marki eru áhrifin á samfélag jákvæð.

15.4 VEGIR Í NÁTTÚRU ÍSLANDS

Í samræmi við ákvæði reglugerðar um vegi í náttúru Íslands nr. 260/2018, sem sett er skv. lögum um náttúruvernd er gerð grein fyrir vegum og slóðum í Dalabyggð, utan þjóðvegakerfisins.

Samkvæmt 4. gr. reglugerðarinnar skulu sveitarfélög flokka vegina á eftirfarandi hátt:

- F0 Greiðfær vegur, fær allri almennri umferð að sumarlagi.
- F1 Seinfær vegur, fær allri almennri umferð að sumarlagi.
- F2 Lakfær vegur, fær fjórhjóladrifnum bílum, mjög öflugum fólksbílum, jepplingum og vélhjólum.
- F3 Torfær vegur, einungis fær stórum og vel búnum fjórhjóladrifnum bílum, ofurjeppum og vélhjólum.

Vegina skal einnig flokka eftir heimild til notkunar í opna vegi og vegi með takmarkaða notkun.

Flokkun ofangreindra vega í Dalabyggð er að finna í viðauka skipulagsins.

15.5 FLUGVELLIR

Flugvöllur er á Kambsnesi en hann flokkast sem skráður landingarstaður skv. skilgreiningu Isavia.¹⁰¹ Flugvöllurinn hefur ekki verið notaður í farþegaflug og hann er ekki með slitlagi og þar eru engar þjónustubyggingar.

¹⁰¹ Isavia. 2021. Flugmálahandbók Íslands. Sótt 26. febrúar 2021 af <https://www.isavia.is/>

Markmið og stefna - Flugvellir

Markmið

- ♦ Að flugvöllurinn geti nýst til sjúkraflugs og sem landingarstaður fyrir minni vélar.
- ♦ Að flugvöllurinn geti nýst fyrir ferðaþjónustu.

Útfærsla stefnu

Gert er ráð fyrir að landingarstaðnum verði haldið við þannig að hann geti þjónað sjúkraflugi og minni vélum, t.d. í tengslum við ferðaþjónustu.

Stefnan um flugvelli er útfærð nánar með afmörkun fyrir flugvelli (FV) á skipulagsupprætti, almennum ákvæðum og sértækum ákvæðum (kafla 17.19).

Helstu stefnubreytingar

Stefnan er sú sama og í fyrra aðalskipulagi.

Umhverfisáhrif stefnu

Viðhald flugvallarins getur haft jákvæð áhrif á samfélag, atvinnu og þjónustu, s.s. fyrir ferðaþjónustu og til að auka öryggi íbúa og gesta. Stefnan hefur óveruleg áhrif á náttúru og menningarminjar sem og losun gróðurhúsalofttegunda þar sem um óbreytta landnotkun er að ræða og takmörkuð nýting. Áhrifin gætu orðið neikvæð ef til frekari uppbyggingar kemur eða notkun eykst verulega.

15.6 ALMENNINGSSAMGÖNGUR

Leiðir innan sveitarfélagsins eru langar en þær liggja þó flestar einnig til nágrennabyggðarlaga. Með aukinni samvinnu milli sveitarfélaga og jafnvel sameiningu eykst þörfin á öflugum samgöngum og fleiri samgöngumátum. Það getur átt við um þjónustu- og atvinnusókn og ekki síst skólasókn.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Í könnun um búsetuskilyrði frá árinu 2020 (*Íbúakönnun 2020: Íbúar og mikilvægi búsetuskilyrða á Vesturlandi. Samantekt á niðurstöðum*)¹⁰² komu almenningssamgöngur verst út í Dalabyggð miðað við önnur svæði á Vesturlandi.

Dalabyggð og þá einkum Búðardalur liggur miðsvæðis gagnvart Vesturlandi, Vestfjörðum og Norðurlandi Vestra og í því geta falist tækifæri til uppbyggingar almenningssamgangna.

Markmið og stefna - Almenningsamgöngur

Markmið

- ♦ Almenningsamgöngur verði innan sveitar og til nágrennabyggða.
- ♦ Almenningsamgöngur mæti þörfum samfélags og ferðamanna.

Útfærsla stefnu

Lögð er áhersla á að almenningssamgöngur til nágrennabyggða verði eflar, einkum í samhengi við sameiningu sveitarfélaga. Á skipulagstímanum verði einnig skoðaðir möguleikar á að efla almenningssamgöngur innan sveitarfélagsins með þarfir íbúa í huga til að auka möguleika allra til þátttöku í mennta- og atvinnulífi sem og félagslífi. Einnig skal hugað að möguleikum fyrir ferðaþjónustu til að nýta almenningssamgöngur. Slíkar samgöngur þarf að sérsníða að þörfum og aðstæðum hverju sinni og jafnvel þarf að leita óhefðbundinna lausna.

Helstu stefnubreytingar

Ekki var fjallað um almenningssamgöngur í fyrra aðalskipulagi.

Umhverfisáhrif stefnu

Efling almenningssamgangna getur haft verulega jákvæð áhrif á samfélag, atvinnu og þjónustu, þ.e. eykur þol gagnvart samfélagsbreytingum, eflir nærþjónustu og eykur möguleika til að sækja skóla og atvinnu í sveitarfélaginu. Stefnan dregur úr þörf á notkun einkabíla og þar með losun gróðurhúsalofttegunda. Stefnan hefur óveruleg áhrif á náttúru og menningarminjar en getur aukið aðgengi að þeim.

Mynd 15-8 Séð inn Hvalsdal í átt að Brekkudal og Svínadal.

¹⁰² Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi (SSV). 2021.

SKIPULAGSÁKVÆÐI

16 ALMENN ATRIÐI

Í þessum hluta greinargerðarinnar er fjallað um skipulagsákvæði aðalskipulags Dalabyggðar.

Tilgreindir eru almennir skilmálar fyrir hvern landnotkunarflokk og sértæk ákvæði fyrir hvern reit. Skipulagsuppdráttur sýnir þessa skiptingu með lituðum reitum og auðkenni fyrir hvern reit. Séu reitir ekki merktir sérstaklega, eins og óbyggð svæði, veghelgunarsvæði og sum opin svæði, gilda um þá almennir skilmálar viðkomandi landnotkunarflokks. Afmörkun landnotkunarreita fylgir ekki endilega lóða- og eignamörkum, heldur miðast við miðlínu aðliggjandi gatna og jaðar veghelgunarsvæða stofnbrauta. Flatarmál reita er því brúttóstærð sem felur í sér gatnakerfið.

17 LANDNOTKUN

17.1 ÍBÚÐARBYGGÐ (ÍB)

Svæði fyrir íbúðarhúsnæði og nærþjónustu sem því tengist, auk minniháttar atvinnustarfsemi sem samrýmist búsetu eftir því sem nánar er kveðið á um í stefnu skipulagsins.

Skipulagsákvæði fyrir íbúðarbyggð

Almenn ákvæði

Á íbúðarsvæðum skal fyrst og fremst gera ráð fyrir íbúðarhúsnæði. Þar má þó einnig gera ráð fyrir annarri starfsemi sem þjónar íbúðarhverfunum og veldur ekki óþægindum vegna lyktar, hávaða, óþrifnaðar eða dregur að sér óeðlilega mikla umferð.

Á íbúðarsvæðum er svigrúm fyrir heimagistingu (flokkur I, 3. gr. í reglugerð nr. 1277/2016) og íbúðir til útleigu tengdar ferðaþjónustu. Heimild er fyrir minni gistiheimili með allt að 5 herbergjum (flokkur II, 3. gr. í reglugerð). Til staðar þarf að vera eitt bílastæði á hvert herbergi. Starfsemin má ekki valda íbúum óþægindum, s.s. vegna hávaða, lyktar og lýsingar. Sjá nánar í reglugerð nr. 1277/2016 um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald.

Áhersla er lögð á mótun bæjarrýmis og gott yfirbragð hverfa og bygginga.

Hugað skal að nálægð við útivistarsvæði við uppbyggingu, öruggum göngu- og hjólaleiðum sem og aðgengi fyrir alla.

Sértæk ákvæði

Auðkenni Lýsing

Skipulagsákvæði

ÍB-1 Laugar í Sælingsdal (3 ha)
4 íbúðir í dag

Svigrúm fyrir allt að 5 íbúðarlóðir.

Svæðið er innan hverfisverndarsvæðis HV6 og skulu allar framkvæmdir taka mið af ákvæðum hverfisverndar.

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
ÍB-2	Sunnubraut og Búðarbraut (4,9 ha) 30 íbúðir í dag	Svigrúm fyrir allt að 8 nýjum íbúðarlóðum innan reitsins fyrir allt að 16 íbúðir. Einnig er heimilt bæta við einni íbúð á þegar byggðum lóðum þar sem landrými er, enda skerði það ekki gæði aðliggjandi lóða. Yfirbragð nýrrar íbúðarbyggðar við Búðarbraut skal taka mið af nálægð við Vínlandssetri. Útlit húsa skal miðast við hefðir og arkitektúr 19. aldar. Heimilt er að flytja á svæðið gömul hús og endurreisa horfin hús sem líkleg eru til að falla að yfirbragði Vínlandsseturs eða eru sögulega mikilvæg. Við deiliskipulag íbúðarbyggðar við Búðarbraut skal gera úttekt á byggingarhæfi lóða og taka mið af henni við útfærslu.
ÍB-3	Gunnarsbraut og Dalbraut (1,1 ha) 9 íbúðir í dag	Heimilt bæta við einni íbúð á þegar byggðum lóðum þar sem landrými er, enda skerði það ekki gæði aðliggjandi lóða. Uppbygging falli að þeirri byggð sem fyrir er.
ÍB-4	Borgarbraut (1,3 ha) 5 íbúðir í dag	Svigrúm fyrir allt að 3 nýjum íbúðarlóðum innan reitsins fyrir allt að 6 íbúðir. Einnig er heimilt bæta við einni íbúð á þegar byggðum lóðum þar sem landrými er, enda skerði það ekki gæði aðliggjandi lóða. Uppbygging falli að þeirri byggð sem fyrir er.
ÍB-5	Ægisbraut og Stekkjarhvammur (2,9 ha) 20 íbúðir í dag	Svigrúm fyrir allt að 5 nýjum íbúðarlóðum innan reitsins fyrir allt að 10 íbúðir. Einnig er heimilt bæta við einni íbúð á þegar byggðum lóðum þar sem landrými er, enda skerði það ekki gæði aðliggjandi lóða. Uppbygging falli að þeirri byggð sem fyrir er.
ÍB-6	Lækjarhvammur, Bakkahvammur, Brekkuhvammur og Ægishvammur (9,4 ha) 37 íbúðir í dag auk 21 íbúðar til úthlutunar skv. deiliskipulagi	Svigrúm fyrir allt að 30 nýjum íbúðarlóðum innan reitsins fyrir allt að 60 íbúðir, auk þegar byggðra lóða og lóða skv. deiliskipulagi frá 2019. Einnig er heimilt bæta við einni íbúð á þegar byggðum lóðum þar sem landrými er, enda skerði það ekki gæði aðliggjandi lóða. Lögð er áhersla á heildstæðan, samfelldan hverfisbrag og tryggja skal góð tengsl við miðsvæði og opin svæði.
ÍB-7	Suðursvæði (15,8 ha) Engar íbúðir í dag	Blönduð íbúðarbyggð með allt að 120 íbúðum. Lögð er áhersla á heildstæðan, samfelldan hverfisbrag og tryggja skal góð tengsl við miðsvæði og opin svæði.

17.2 MIÐSVÆÐI (M)

Svæði fyrir verslunar- og þjónustustarfsemi og stjórnsýslu sem þjónar heilu landsvæði, þéttbýlisstað eða fleiri en einu bæjarhverfi, svo sem verslanir, skrifstofur, þjónustustofnanir, hótél, veitinga- og gistihús, menningarstofnanir og önnur hreinleg atvinnustarfsemi sem talin er samræmast yfirbragði og eðli starfsemi miðsvæðis.

Skipulagsákvæði fyrir miðsvæði

Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
M-1	Miðsvæði við Miðbraut og Vesturbraut (6,9 ha) Á svæðinu er ráðhús Dalabyggðar, Heilsugæslustöð, Leifsbúð og önnur þjónusta. Austan Vesturbrautar eru verslanir, bensínstöð og önnur þjónusta	Áhersla á eflingu byggðar, með aðaláherslu á að Miðbraut sem miðsvæði Búðardals um ás frá höfninni að svæðinu austan Vesturbrautar. Áhersla á bættu nýtingu svæðisins, s.s. fjölgun húsa á lóðum eða vannýttum svæðum. Svigrúm til uppbyggingar fjölbreyttrar verslunar- og þjónustustarfsemi, svo sem verslun, veitingahús, ferðaþjónustu, söfn, menningarstofnanir, félagsheimili, stjórnsýslu, skrifstofur, aðstöðu viðbragðsaðila og heilbrigðisþjónustu, auk íbúða. Einnig svigrúm fyrir hreinlega atvinnustarfsemi, svo sem matvælaframleiðslu, nýsköpun og verkstæði sem styrkt geta uppbyggingu líflegs miðbæjar og falla vel að yfirbragði hans. Við uppbyggingu skal miða við manneskjulegan kvarða og aðlaðandi umhverfi. Svigrúm til hraðalækkandi aðgerða á Vesturbraut og bættrar hljóðvistar. Við uppbyggingu skal ávallt hugað að gönguhæfi byggðarinnar með viðeigandi gönguleiðum og tengingum til að styrkja umferð gangandi vegfarenda. Áhersla á uppbyggingu grænna opinna svæða með sérstaka áherslu á rýmismyndun á miðsvæðinu og uppbyggingu fyrir gangandi vegfarendur. Leiksvæði og önnur opin svæði skulu hvetja til útivistar og hollrar hreyfingar. Miða ber að því að miðbærinn nýtist íbúum og gestum til samveru. Aðkomuleiðir skulu vera öruggar og ávallt skal miða við aðgengi fyrir alla, þar sem því er viðkomandi. Nálgast skal lýsingu á miðsvæðinu á heildrænan hátt, þar sem öryggi og velferð fólks er sett í forgrunn. Miða ber að því að lýsingin skapi öryggi, undirstriki einkenni byggðarinnar og valdi ekki ljósmengun.

17.3 VERSLUN OG ÞJÓNUSTA (VÞ)

Svæði þar sem gert er ráð fyrir verslun og þjónustu, þ.m.t. hótélum, gistiheimilum, gistiskálum, veitingahúsum og skemmtistöðum.

Tafla 17.1 Lágmarksfjarlægðir fyrir verslunar- og þjónustuhús í dreifbýli vegna takmarkandi þátta.

Takmarkandi þáttur	Lágmarksfjarlægð
Landamerki	50 m
Vötn, ár og sjór	50 m
Fornminjar	20 m
Verksmiðjur, loðdýra-, alifugla- og svínabú eða önnur starfsemi sem veldur óþægindum vegna hávaða eða lyktar	500 m
Háspennulínur	Breytilegt sbr. töflu 14.1 í kafla 14
Aðrar veitulagnir	4 m
Stofn- og tengivegir	100 m
Aðrir vegir	50 m

Skipulagsákvæði fyrir verslun og þjónustu

Almenn ákvæði

Uppbygging verslunar og þjónustu skal miða að því að skerða ekki sérstöðu svæðisins og ásýnd þess í heild, þ.e. lítt spillta náttúru, líffræðilega fjölbreytni, landslagsheildir og menningarsögu. Ekki má skerða náttúrufyrirbæri sem njóta sérstakrar verndar skv. lögum um náttúruvernd eða fornminjar skv. lögum um menningarminjar.

Við uppbyggingu verslunar og þjónustu skal forðast að skerða landbúnaðarland í fl. I, aðgengi að útivistarsvæðum eða loka gömlum göngu- og reiðleiðum.

Uppbyggingin skal taka mið af umhverfinu, þ.e. landslagi og byggingararfi, þannig að sérstaða svæðisins skerðist ekki. Er þar átt við stærðarhlutföll, form og efnis- og litanotkun, sem og staðsetningu.

Leitast skal við að samnýta nauðsynlega innviði eftir því sem kostur er, svo sem veitur, bílastæði, heimreiðar, stíga og fleira þess háttar.

Verslunar- og þjónustuhús skulu vera í sátt við nærliggjandi landnotkun. Við byggingu þeirra skal þess gætt að þau séu ekki staðsett nær takmarkandi þáttum en sem segir í töflunni hér að framan.

Uppbyggingin skal vera í sátt við nærliggjandi landnotkun og leitast skal við að lágmarka ónæði og neikvæð áhrif á aðliggjandi íbúðarbyggð eða útivistarsvæði.

Huga skal að aðgengi fyrir alla að mannvirkjum fyrir verslanir, gististaði og ferðaþjónustu.

Huga skal að vandaðri lýsingu og myrkurgæðum við uppbyggingu og hönnun svæða fyrir verslun og þjónustu.

Sértæk ákvæði		Skipulagsákvæði
Auðkenni	Lýsing	
VP-1	Laugar í Sælingsdal (15 ha)	Svæði fyrir hótél í flokki IV-a, sbr. reglugerð nr. 1277/2016 um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald, með allt að 160 gistirúmum. Svigrúm fyrir tjaldsvæði og allt að 10 útleiguhús, með samtals allt að 40 gistirúmum. Uppbygging skal taka mið af sögu svæðisins og skal ekki skerða sérstæða náttúru svæðisins. Hugað skal að nálægð við útivistarsvæði við uppbyggingu, öruggum göngu- og hjólaleiðum sem og aðgengi fyrir alla.
VP-2	Verslun og ferðaþjónusta við Vesturbraut (1,6 ha)	Svæði fyrir verslun og þjónustu, einkum í tengslum við ferðaþjónustu og tjaldsvæði á AF7 og AF8. Gert er ráð fyrir allt að 10 ferðaþjónustuhúsum til skammtímaútleigu, hverju að hámarki 70 m², með samtals allt að 40 gistirúmum. Hugað skal að nálægð við útivistarsvæði við uppbyggingu, öruggum göngu- og hjólaleiðum sem og aðgengi fyrir alla.
VP-3	Hótél og veitingar við Vesturbraut (2 ha)	Svæði fyrir ferðaþjónustu s.s. hótél, gisti- og/eða veitingaþjónusta og verslun. Svigrúm fyrir gististaði í flokki IV-a, sbr. reglugerð nr. 1277/2016 um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald, með allt að 160 gistirúmum. Hugað skal að nálægð við útivistarsvæði við uppbyggingu, öruggum göngu- og hjólaleiðum sem og aðgengi fyrir alla.
VP-4	Hótél Vogur (2 ha)	Svigrúm fyrir gististað í flokki IV-a, sbr. reglugerð nr. 1277/2016 um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald ásamt sundlaug og tjaldsvæði. Allt allt að 80 gistirúm.
VP-5	Staðarfell á Fellsströnd (0,5 ha)	Heimilt er að nýta félagsheimili fyrir ferðaþjónustu s.s. með verslun, veitingasölu, vinnustofur og sýningar. Svigrúm fyrir verslun ásamt gististað í flokki IV-b og veitingastað í flokki II, sbr. reglugerð nr. 1277/2016 um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald, með allt að 80 gistirúmum. Uppbygging skal taka mið af sögu svæðisins og vera í sátt við aðra starfsemi á svæðinu.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

<i>Sértæk ákvæði</i>		
<i>Auðkenni</i>	<i>Lýsing</i>	<i>Skipulagsákvæði</i>
VP-6	Erpsstaðir (4 ha)	Svæði fyrir rjórabú ásamt verslun með afurðir og allt að 5 útleiguhús, með samtals allt að 20 gistirúmum.
VP-7	Skriðuland í Saurbæ (1,2 ha)	Svæði fyrir verslun ásamt gististað í flokki IV-b og veitingastað í flokki II, sbr. reglugerð nr. 1277/2016 um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald, með allt að 40 gistirúmum.
VP-8	Hlíð og Tunga (2 ha) Dalahyttur	Ferðapjónusta. Þjónustuhús og allt að 15 útleiguhús, með samtals allt að 60 gistirúmum. Afþreying og útivistarleiðir.
VP-9	Seljaland í Hörðudal (4 ha)	Svæði fyrir gististað í flokki IV-b, sbr. reglugerð nr. 1277/2016 um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald og allt að 5 útleiguhús, með samtals allt að 55 gistirúmum.
VP-10	Drangar gistihús (4 ha)	Svæði fyrir gististað í flokki IV-b, sbr. reglugerð nr. 1277/2016 um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald, með allt að 20 gistirúmum.
VP-11	Þurranes I (5 ha)	Svigrúm fyrir allt að 5 útleiguhús með samtals allt að 20 gistirúmum ásamt þjónustu við ferðamenn.
VP-12	Kolsstaðir (4 ha)	Ferðapjónusta. Svæði fyrir gististað í flokki IV-b, sbr. reglugerð nr. 1277/2016 um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald og allt að 5 útleiguhús, með samtals allt að 55 gistirúmum.
VP-13	Stóra-Vatnshorn í Haukadal (2 ha)	Ferðapjónusta. Svæði fyrir gististað í flokki IV-b, sbr. reglugerð nr. 1277/2016 um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald og allt að 5 útleiguhús, með samtals allt að 55 gistirúmum.
VP-14	Kastalinn (1 ha)	Svæði fyrir gististað í flokki III-c, sbr. reglugerð nr. 1277/2016 um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald og allt að 3 útleiguhús, með samtals allt að 55 gistirúmum.
VP-15	Nýpur gistihús (1 ha)	Svæði fyrir gististað í flokki IV-b, sbr. reglugerð nr. 1277/2016 um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald, með allt að 20 gistirúmum.
VP-16	Fremri-Hrafnabjörg (4 ha)	Svigrúm fyrir allt að 5 útleiguhús með samtals allt að 20 gistirúmum ásamt þjónustu við ferðamenn.

17.4 SAMFÉLAGSPJÓNUSTA (S)

Svæði fyrir stofnanir og fyrirtæki sem, óháð eignaraðild, veita almenna þjónustu við samfélagið, svo sem menntastofnanir, heilbrigðisstofnanir, menningarstofnanir, félagslegar stofnanir, trúarstofnanir og aðrar þjónustustofnanir ríkis, sveitarfélaga eða annarra aðila.

Skipulagsákvæði fyrir samfélagsþjónustu

Almenn ákvæði

Forðast skal, eins og kostur er, aðgreiningu aðgengis eftir færni einstaklinga en miða heldur lausnir við að allir geti nýtt sér aðalinngang og megingönguleiðir. Ávallt skal hugað að aðgengi fyrir alla við hönnun nýbygginga, útisvæða og uppbyggingu innviða. Lögð er áhersla á að aðgengi verði einnig bætt í eldri byggingum þar sem þjónusta er veitt.

Huga skal að vandaðri lýsingu og myrkurgæðum á þjónustusvæðum.

Á svæðum fyrir samfélagsþjónustu skal gert ráð fyrir fjölbreyttum ferðamátum, t.d. með því að hafa góðar tengingar við göngu- og hjólastíga og góð hjólastæði.

Sértæk ákvæði

Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
S-1	Kirkjan á Narfeyri og Narfeyrarkirkjugarður á Skógarströnd (0,1 ha) Friðlýst 1990 Timburhús reist 1900 upp úr kirkju frá 1889 sem fauk árið 1900	Svigrúm til viðhalds mannvirkja og stækkunar kirkjugarðs. Útlit og umhverfi kirkju og kirkjugarðs skal verndað sem heild.
S-2	Breiðabólstaðakirkja og Breiðabólstaðarkirkjugarður á Skógarströnd (0,2 ha)	Svigrúm til viðhalds mannvirkja og stækkunar kirkjugarðs.

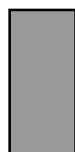
Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
	Fyrsta kirkjan var byggð árið 1563, sem var útkirkja frá Narfeyri. Prestakallið var lagt niður 1970 og lagt til Stykkishólms. Kirkjan sem nú stendur var vígð 1973	
S-3	Fellsendi í Suðurdölum (4,6 ha) Á svæðinu er Dvalarheimilið að Fellsenda Sjálfseignarstofnun sem er rekin sem hjúkrunarheimili	Svigrúm til frekari uppbyggingar hjúkrunarheimilis, hjúkrunarþjónustu og þjónustuíbúða.
S-4	Snóksdalskirkja og Snóksdalskirkjugarður(0,4 ha) Friðlýst 1990 Timburhús reist 1875-1876	Svigrúm til viðhalds mannvirkja og stækkunar kirkjugarðs. Útlit og umhverfi kirkju og kirkjugarðs skal verndað sem heild.
S-5	Kvennabrekkukirkja og Kvennabrekkukirkjugarður í Suðurdölum (0,8 ha) Kvennabrekkukirkja er steinkirkja, var vígð árið 1925	Svigrúm til viðhalds mannvirkja og stækkunar kirkjugarðs. Leita álits hjá Minjastofnun Íslands með minnst sex vikna fyrirvara ef fyrirhugaðar eru breytingar á kirkjubyggingu.
S-6	Kirkjan ásamt kirkjugarði að Stóra-Vatnshorni í Haukadal (0,1 ha) Á Stóra Vatnshorni hefur verið sóknarkirkja Haukdælinga svo lengi sem vitað er og hefur að líkindum verið frá setningu tíundarlaga 1096. Ný kirkja var vígð haustið 1971	Svigrúm til viðhalds mannvirkja og stækkunar kirkjugarðs.
S-7	Hjarðarholtskirkja, safnaðarheimili og Hjarðarholtskirkjugarður í Laxárdal (0,8 ha) Friðlýst 1990 Hér hefur verið kirkja frá því snemma eftir kristnitöku. Hjarðarholtskirkja var helguð Jóhannesi skýrara. Ný kirkja var reist 1877 sem Rögnvaldur Ólafsson teiknaði	Svigrúm til viðhalds mannvirkja og stækkunar kirkjugarðs. Útlit og umhverfi kirkju og kirkjugarðs skal verndað sem heild.
S-8	Staðarhólskirkja, Staðarhólskirkjugarður og félagsheimilið Tjarnarlundur í Saurbæ (1,5 ha)	Svigrúm til viðhalds mannvirkja og stækkunar kirkjugarðs.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

<i>Sértæk ákvæði</i>		
<i>Auðkenni</i>	<i>Lýsing</i>	<i>Skipulagsákvæði</i>
	Friðlýst 1990 Staðarhólskirkja sem var byggð árið 1899 og endurreist 1981	Útlit og umhverfi kirkju og kirkjugarðs skal verndað sem heild.
S-9	Hvammiskirkja og Hvammiskirkjugarður í Hvammssveit (0,5 ha) Friðlýst 1990 Timburhús reist 1883-1884. Sóknarkirkja var og er að Hvammi	Svigrúm til viðhalds mannvirkja og stækkunar kirkjugarðs. Útlit og umhverfi kirkju og kirkjugarðs skal verndað sem heild.
S1-0	Staðarfellskirkja og Staðarfellskirkjugarður (0,2 ha) Friðlýst 1990 Timburhús reist 1891. Sóknarkirkja Fellsstrendinga er að Staðarfelli	Svigrúm til viðhalds mannvirkja og stækkunar kirkjugarðs. Útlit og umhverfi kirkju og kirkjugarðs skal verndað sem heild.
S-11	Dagverðarneskirkja og Dagverðarneskirkjugarður á Fellsströnd (0,15 ha) Friðuð 2009 Dagverðarneskirkja varð sóknarkirkja 9. Júní 1758, sem var áður hálfkirkja	Svigrúm til viðhalds mannvirkja og stækkunar kirkjugarðs. Útlit og umhverfi kirkju og kirkjugarðs skal verndað sem heild.
S-12	Skarðskirkja, safnaðarheimili og Skarðskirkjugarður á Skarðsströnd (0,3 ha) Friðlýst 1990 Timburhús reist 1914-1916 upp úr kirkju sem fauk 1910 en hún var reist 1847-1848 af viðum gamallar torfkirkju	Svigrúm til viðhalds mannvirkja og stækkunar kirkjugarðs. Útlit og umhverfi kirkju og kirkjugarðs skal verndað sem heild.
S-13	Auðarskóli og Dalabúð (3 ha) Grunn-, leik- og tónlistarskóla ásamt félagsheimili. Íþróttahús og sundlaug	Svigrúm til frekari uppbyggingar íþrótt- og skólamannvirkja og félagsheimilis. Sérstök áhersla skal lögð á samnýtingu mannvirkja og að þau geti þjónað samfélaginu sem miðstöð mennta- og menningarmála.

<i>Sértæk ákvæði</i>		
<i>Auðkenni</i>	<i>Lýsing</i>	<i>Skipulagsákvæði</i>
S-14	Dvalarheimilið Silfurtún (3,5 ha) Dvalarheimili aldraðra ásamt íbúðarlóðum í tengslum við heimilið	Svigrúm til frekari uppbyggingar hjúkrunarheimilis, hjúkrunarþjónustu og þjónustuíbúða. Sérstaklega skal hugað að tengslum þjónustunnar við aðra þjónustu í bænum og öruggar gönguleiðir með áherslu á aðgengi fyrir alla og góða vetrarþjónustu.

17.5 ATHAFNASVÆÐI (AT)

Svæði fyrir atvinnustarfsemi þar sem lítil hættu er á mengun svo sem léttur iðnaður, hreinleg verkstæði, bílasölur og umboðs- og heildverslanir. Einnig atvinnustarfsemi sem þarfnast mikils rýmis, t.d. vinnusvæði utandyra á lóðum eða starfsemi sem hefur í för með sér þunga-flutninga, svo sem vörugæmslur og matvælaíðnaður.

Skipulagsákvæði fyrir athafnasvæði

Almenn ákvæði

Umgengni á athafnasvæðum skal vera snyrtileg og huga skal að ásýnd mannvirkja og lóða.

Forðast skal að varningur safnist á ónýttar lóðir og opin atvinnusvæði. Trjágróður á jöðrum athafnasvæða skal nýta til að draga úr sjónrænum áhrifum þar sem því verður við komið.

Lýsingu á athafnasvæðum þarf að nálgast á heildrænan hátt þar sem öryggi og velferð íbúa og þeirra sem nýta svæðið er sett í forgrunn. Hugað skal að gerð búnaðar, gerð og stigi lýsingar og hvaða fletir verða upplýstir við byggingar, athafna- og vinnusvæði, þannig að lýsingin skapi öryggi, undirstriki einkenni byggðarinnar og valdi ekki ljósmengun.

Sértæk ákvæði

Auðkenni Lýsing

Skipulagsákvæði

AT-1 Vegagerðarreitur við Vesturbraut (3,1 ha)

Svigrúm fyrir léttan iðnað og hreinlega starfsemi sem samrýmist landnotkun í nágrenninu. Svæðið er sýnilegt við aðkomu að bænum og því ber að huga að ásýnd þess.

AT-2 Vatnsveita Dalabyggðar (0,3 ha)

Svigrúm fyrir uppbyggingu og endurbætur vatnsveitumannvirkja.

17.6 IÐNAÐARSVÆÐI (I)

Svæði fyrir umfangsmikla iðnaðarstarfsemi eða starfsemi sem er talin geta haft mengun í för með sér, svo sem verksmiðjur, virkjanir, tengivirki, veitustöðvar, skólpælu- og hreinsistöðvar, endurvinnslustöðvar, brennslustöðvar, förgunarstöðvar, sorpurðunarsvæði, flokkunarmiðstöðvar og birgðastöðvar fyrir mengandi efni.

Skipulagsákvæði fyrir iðnaðarsvæði

Almenn ákvæði

Umgengni á iðnaðarsvæðum skal vera snyrtileg og huga skal að ásýnd mannvirkja og lóða.

Forðast skal að varningur safnist á ónýttar lóðir og opin atvinnusvæði. Trjágróður á jöðrum athafnasvæða skal nýta til að draga úr sjónrænum áhrifum þar sem því verður við komið.

Lýsingu á iðnaðarsvæðum þarf að nálgast á heildrænan hátt þar sem öryggi og velferð íbúa og þeirra sem nýta svæðið er sett í forgrunn. Hugað skal að gerð búnaðar, gerð og stigi lýsingar og hvaða fletir verða upplýstir við byggingar, athafna- og vinnusvæði, þannig að lýsingin skapi öryggi, undirstriki einkenni byggðarinnar og valdi ekki ljósmengun. Tryggja skal að lýsing og ljósabúnaður á iðnaðarsvæðum í dreifbýli valdi ekki sjónmengun eða truflun á lífríki.

Sértæk ákvæði

Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
I-1	Virkjun við Straum. Stærð lóðar allt að (5 ha)	Svigrúm fyrir byggingu sjávarfallavirkjunar fyrir landi Straums með afköst allt að 25 MW. Taka skal mið af verndaráætlun Breiðafjarðar við uppbyggingu og rekstur virkjunar.
I-2	Virkjunarsvæði í Reykjadal	Vinnslusvæði Hitaveitu Dalabyggðar í Reykjadal á vegum Rarik. Svigrúm fyrir aukna nýtingu heitavatns í sátt við náttúru og umhverfi. Nýting vatnsins skal vera sjálfbær.

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
I-3	Dælustöð við Fellsenda (2 ha)	Svæðið er eingöngu ætlað fyrir heitavatnsdælustöð. Svæðið er sýnilegt við þjóðveginn og því ber að huga að ásýnd þess.
I-4	Spennuvirki við Glerárskóga (0,3 ha)	Svigrúm fyrir endurbætur og uppbyggingu. Svæðið er sýnilegt við þjóðveginn og því ber að huga að ásýnd þess.
I-5	Iðnaðarsvæði við Brekkuhvamm (2,4 ha) Mjólkurstöð	Svigrúm fyrir iðnaðarstarfsemi sem tengist matvælaframleiðslu og samrýmist landnotkun í nágrenninu. Svæðið er sýnilegt við aðkomu að bænum og því ber að huga að ásýnd þess.
I-6	Skólphreinsistöð við Búðarbraut (0,1 ha)	Svæðið er ætlað fyrir skólphreinsistöð. Hugað skal að nálægð við íbúðarbyggð og miðsvæði. Leitast skal við að skerða ekki gæði útivistarsvæðis við ströndina.
I-7	Vindorkugarður á Sólheimum (414 ha).	Vindorkuver, vinnsla allt að 150 MW, að hámarki 30 vindmyllur. Hámarks hæð í miðju hverfils 120 m og hámarkshæð með spaða í hæstu stöðu er 200 m. Stærð svæðis um 414 ha. Heimilt er að stunda landbúnað á svæðinu, þ.e. á þeim svæðum sem ekki eru tekin undir mannvirki. Við hönnun og útfærslu skal leitast við að staðsetja vindmyllur, lagnir og vegi þannig að votlendi haldist sem mest óskert og að beitiland nýtist sem best. Á framkvæmdatíma skal sérstaklega gæta að meðhöndlun mengandi efna s.s. olíu vegna nálægðar við Laxá og önnur viðkvæm vistkerfi. Í deiliskipulagi skal setja fram skilmála þess efnis. Halda skal öllu raski í lágmarki og eftir því sem kostur er skal endurnýta svarðlag við frágang og aðlaga land að óröskuðu landi. Ef votlendi tapast skal endurheimta sambærilega stærð votlendis innan sveitarfélagsins. Efni til slóða og mannvirkjagerðar skal eftir því sem kostur er tekið innan skilgreinds iðnaðarsvæðis, svo sem úr uppgreftri. Í deiliskipulagi skal setja ítarleg ákvæði um yfirbragð og ásýnd mannvirkja á svæðinu, svo sem lit og áferð vindmylla, lýsingu og aðra þá þætti sem hafa afgerandi áhrif á upplifun á landslagi svæðisins.

Sértæk ákvæði		Skipulagsákvæði
Auðkenni	Lýsing	
		Í deiliskipulagi skal setja sérstök ákvæði sem tryggja öryggi fólks og dýra á framkvæmdatímanum, svo sem um lokun vega eða svæða með það að markmiði að koma í veg fyrir slys. Einnig skal í deiliskipulagi setja sérstaka skilmála um varnir gegn mengun grunnvatns á framkvæmdatímanum og á rekstrartíma vindorkugarðsins. Í deiliskipulagi skal setja sérstök ákvæði um niðurrif mannvirkja og frágang svæðisins þegar orkuvinnslu lýkur. Um svæðið gildir einnig ákvæði varúðarsvæðis VA1, sbr. kafla 18.2.
I-8	Vindorkugarður á Hróðnýjarstöðum (419 ha)	Vindorkuver með afköst uppá 130 MW og allt að 40 vindmyllur. Hámarkshæð í miðju hverfils 120 m og hámarkshæð með spaða í hæstu stöðu er 180 m. Stærð svæðis um 419 ha. Heimilt er að stunda landbúnað á svæðinu, þ.e. á þeim svæðum sem ekki eru tekin undir mannvirki. Við hönnun og útfærslu skal leitast við að staðsetja vindmyllur, lagnir og vegi þannig að mikilvægar vistgerðir s.s. votlendi haldist sem mest óskert og að beitiland nýtist sem best. Halda skal öllu raski í lágmarki og eftir því sem kostur er skal endurnýta svarðlag við frágang og aðlaga land að óröskuðu landi. Ef votlendi tapast skal endurheimta sambærilega stærð votlendis innan sveitarfélagsins. Efni til slóða og mannvirkjagerðar skal eftir því sem kostur er tekið innan skilgreinds iðnaðarsvæðis, svo sem úr uppgreftri. Í deiliskipulagi skal setja ítarleg ákvæði um yfirbragð og ásýnd mannvirkja á svæðinu, svo sem lit og áferð vindmylla, lýsingu og aðra þá þætti sem hafa afgerandi áhrif á upplifun á landslagi svæðisins. Í deiliskipulagi skal setja sérstök ákvæði sem tryggja öryggi fólks og dýra á framkvæmdatímanum, svo sem um lokun vega eða svæða með það að markmiði að koma í veg fyrir slys. Einnig skal í deiliskipulagi setja sérstaka skilmála um varnir gegn mengun grunnvatns á framkvæmdatímanum og á rekstrartíma vindorkugarðsins. Í deiliskipulagi skal setja sérstök ákvæði niðurrif mannvirkja og frágang svæðisins þegar orkuvinnslu lýkur.

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
		Um svæðið gildir einnig ákvæði varúðarsvæðis VA2, sbr. kafla 18.2.
I-9	Endurvinnslusvæði fyrir sorp (2,5 ha) Svæði við Vesturbraut	Svigrúm fyrir iðnaðarstarfsemi sem samrýmist landnotkun í nágrenninu, m.a. flokkun heimilissorps. Svæðið er sýnilegt við aðkomu að bænum og því ber að huga að ásýnd þess.
I-10	Nýtt iðnaðarsvæði við Vesturbraut (2,6 ha)	Svigrúm fyrir iðnaðarstarfsemi sem samrýmist landnotkun í nágrenninu. Svæðið er sýnilegt við aðkomu að bænum og því ber að huga að ásýnd þess.
I-11	Urðunarsvæði á Höskuldsstöðum í Laxárdal (5 ha) Svæðið liggur að landamerkjum Hornstaða	Einungis urðaður óvirkur úrgangur sem ekki skapar mengunarhættu. Gert er ráð fyrir að árlega verði urðað allt að 500 tonnum af óvirkum úrgangi. Starfsemin er starfsleyfissskyld sbr. reglugerð nr. 785/1999 m.s.br. um starfsleyfi fyrir atvinnurekstur sem getur haft í för með sér mengun. Gert er ráð fyrir að urðunin verður verði áfangaskipt þannig að einungis verði lítið svæði undir hverju sinn, en nánar verður gerð grein fyrir þeirri skiptingu í deiliskipulagi.
I-12	Iðnaðarsvæði við Ægisbraut (1,2 ha)	Svigrúm fyrir iðnaðarstarfsemi sem samrýmist landnotkun í nágrenninu. Hugað skal að nálægð við íbúðarbyggð og miðsvæði. Leitast skal við að skerða ekki gæði útivistarsvæðis við ströndina.

17.7 EFNISTÖKU- OG EFNISLOSUNARSVÆÐI (E)

Svæði þar sem ráðgert er að losa, taka eða vinna jarðefni, svo sem malarnám, sandnám, grjótnám, gjallnám eða vikurnám.

Skipulagsákvæði fyrir Efnistöku- og efnislosunarsvæði

Almenn ákvæði

Lágmarka skal neikvæð áhrif á náttúru, menningarminjar, vatnsvernd, hverfisvernd, útivistarsvæði eða aðra starfsemi við notkun en einnig við tímabundinn frágang og langtímafrágang námusvæðanna.

Verði hlé á notkun námu eða henni lokað skal ganga snyrtilega frá framkvæmdasvæðinu eins fljótt og auðið er, þannig að það falli sem best að umhverfi.

Ganga skal snyrtilega um efnistökusvæði á meðan á vinnslu stendur, sérstaklega þar sem sýnileiki er mikill eða umhverfið er viðkvæmt.

Landeiganda er heimil efnistaka til eigin nota, allt að 1000 m³, án framkvæmdaleyfis. Efnistöku skal tilkynna til Dalabyggðar sem leiðbeinir um framkvæmd hennar.

Samráð skal haft við landeiganda vegna efnistöku.

Sértæk ákvæði

Auðkenni	Lýsing	Gerð	Frágangur skv. námu- skrá Vegagerðarinnar	Umfang	Skipulagsákvæði
E-2	Klungurbrekka	Setnáma í sjávarkambi	Ófrágengin	4 ha/ 60.000 m ³	Efnistaka er tilkynningarskyld til Skipulagsstofnunar vegna umfangs efnistöku.
E-3	Háls	Setnáma í malarhjalla	Ófrágengin	1 ha/ 20.000 m ³	Á grannsvæði vatnsverndar skal lágmarka notkun á mengandi efnum og gæta fyllstu varúðar við notkun á þeim í samræmi við reglugerð nr. 796/1999 m.s.br.
E-5	Vörðufell í landi Vörðufells	Setnáma í sjávarseti	Ófrágengin	3 ha/ 45.000 m ³	Efnistaka er tilkynningarskyld til Skipulagsstofnunar vegna umfangs efnistöku.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

<i>Sértæk ákvæði</i>					
<i>Auðkenni</i>	<i>Lýsing</i>	<i>Gerð</i>	<i>Frágangur skv. námu- skrá Vegagerðarinnar</i>	<i>Umfang</i>	<i>Skipulagsákvæði</i>
E-7	Lækur í landi Lækjar	Setnáma		2 ha/ 25.000 m ³	Á grannsvæði vatnsverndar skal lágmarka notkun á mengandi efnum og gæta fyllstu varúðar við notkun á þeim í samræmi við reglugerð nr. 796/1999 m.s.br.
E-10	Emmuberg í landi Emmubergs	Setnáma í frostveðrunar- seti	Hálfrágengin	1,6 ha/ 30.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.
E-11	Álfatraðir- Gautastaðir	Setnáma	Ófrágengin	1 ha/ 15.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.
E-12	Ketilsstaðir	Bergnáma	Ófrágengin	1 ha/ 20.000 m ³	Á grannsvæði vatnsverndar skal lágmarka notkun á mengandi efnum og gæta fyllstu varúðar við notkun á þeim í samræmi við reglugerð nr. 796/1999 m.s.br.
E-13	Hamraendar í landi Hamraenda	Setnáma í áreyri	Hálfrágengin	1 ha/ 15.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.
E-14	Sunnan Miðár í landi Fellsenda (Miðá neðan ármóta)	Setnáma í áreyri	Ófrágengin	5 ha/ 75.000 m ³	Á fjarsvæði vatnsverndar skal lágmarka notkun á mengandi efnum og gæta fyllstu varúðar við notkun á þeim í samræmi við reglugerð nr. 796/1999 m.s.br. Efnistaka er tilkynningarskyld til Skipulagsstofnunar vegna umfangs efnistöku.
E-15	Gröf í landi Grafar	Setnáma í áreyri	Hálfrágengin	1,4 ha/ 25.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.
E-18	Brúnkollugil í landi Sauðafells	Malarnáma	Hálfrágengin	0,4 ha/ 10.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.
E-19	Klöpp við Erpsstaði ofan vegar	Storkubergs- náma í blágrýti	Ófrágengin	0,3 ha/ 10.000 m ³	Á grannsvæði vatnsverndar skal lágmarka notkun á mengandi efnum og gæta fyllstu varúðar við notkun á þeim í samræmi við reglugerð nr. 796/1999 m.s.br.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Sértæk ákvæði					
Auðkenni	Lýsing	Gerð	Frágangur skv. námu- skrá Vegagerðarinnar	Umfang	Skipulagsákvæði
E-20	Klöpp við Erpsstaði neðan vegar	Storkubergsnám a í blágrýti		0,3 ha/ 8.000 m ³	Á fjarsvæði vatnsverndar skal lágmarka notkun á mengandi efnum og gæta fyllstu varúðar við notkun á þeim í samræmi við reglugerð nr. 796/1999 m.s.br.
E-21	Álfheimar í landi Álfheima	Setnáma í malarhjalla	Hálfrágengin	4,3 ha/ 60.000 m ³	Efnistaka er tilkynningarskyld til Skipulagsstofnunar vegna umfangs efnistöku.
E-22	Haukadalsá í landi Vatns	Setnáma í skriðukeilum, m.a. nýtt sem steypuefni	Ófrágengin	6,3 ha/ 80.000 m ³	Efnistaka er tilkynningarskyld til Skipulagsstofnunar vegna umfangs efnistöku.
E-23	Kambarnes í landi Hrútsstaða	Setnáma í sjávarseti	Ófrágengin	6,5 ha/ 90.000 m ³	Efnistaka er tilkynningarskyld til Skipulagsstofnunar vegna umfangs efnistöku.
E-24	Sauðhús í landi Sauðhúsa	Setnáma í malarási	Ófrágengin	1,8 ha/ 25.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.
E-27	Höskuldsstaðir í landi Höskuldsstaða	Setnáma í malarási	Ófrágengin	2,1 ha/ 30.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.
E-28	Goddastaðir	Setnáma	Fullfrágengin	0,8 ha/ 20.000 m ³	Tryggja skal að efnistaka valdi ekki röskun á lífríki Laxár. Taka skal mið af ákvæðum hverfisverndar sbr. kafla 18.4. Náman skal aðeins nýtt ef ekki fæst nothæft efni í viðunnandi fjarlægð.
E-31	Leiðólfsstaðir í landi Leiðólfsstaða	Berg	Ófrágengin	1,9 ha/ 35.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

<i>Sértæk ákvæði</i>					
<i>Auðkenni</i>	<i>Lýsing</i>	<i>Gerð</i>	<i>Frágangur skv. námu-skrá Vegagerðarinnar</i>	<i>Umfang</i>	<i>Skipulagsákvæði</i>
E-33	Svarfhóll í landi Svarfhóls	Setnáma í malarási	Hálfrágengin	1,2 ha/ 20.000 m ³	Tryggja skal að efnistaka valdi ekki röskun á lífríki Laxár. Taka skal mið af ákvæðum hverfisverndar sbr. kafla 18.4.
E-34	Svartifoss	Setnáma í árhjalla	Ófrágengin	3,4 ha/ 70.000 m ³	Tryggja skal að efnistaka valdi ekki röskun á lífríki Laxár. Taka skal mið af ákvæðum hverfisverndar sbr. kafla 18.4. Efnistaka er tilkynningarskyld til Skipulagsstofnunar vegna umfangs efnistöku.
E-35	Selhöfði-klöpp Laxárdalsheiði – neðan vegar - vestur	Setnáma		0,6 ha/ 12.000 m ³	Tryggja skal að efnistaka valdi ekki röskun á lífríki Laxár. Taka skal mið af ákvæðum hverfisverndar sbr. kafla 18.4.
E-36	Hrappsstaðir í landi Hrappsstaða	Setnáma í frostveðrunarseti	Ófrágengin	1,1 ha/ 25.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.
E-37	Ljárskógar	Grjótnáma Ljárskógar	Hálfrágengin	1,3 ha/ 25.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.
E-38	Selhöfði-klöpp Laxárdalsheiði	Bergnáma í blágrýti	Ófrágengin	1,8 ha/ 30.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.
E-40	Selhöfði-klöpp Laxárdalsheiði neðan vegar - austur	Setnáma		1 ha/ 20.000 m ³	Tryggja skal að efnistaka valdi ekki röskun á lífríki Laxár. Taka skal mið af ákvæðum hverfisverndar sbr. kafla 18.4.
E-41	Haugur vestan Sellækjar	Setnáma	Ófrágengin	0,5 ha/ 10.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Sértæk ákvæði					
Auðkenni	Lýsing	Gerð	Frágangur skv. námu- skrá Vegagerðarinnar	Umfang	Skipulagsákvæði
E-42	Hjarðarholt	Ekki skráð	Ófrágengin	0,5 ha/ 10.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.
E-43	Laxárgil í landi Hóla	Setnáma		0,5 ha/ 10.000 m ³	Á grannsvæði vatnsverndar skal lágmarka notkun á mengandi efnum og gæta fyllstu varúðar við notkun á þeim í samræmi við reglugerð nr. 796/1999 m.s.br.
E-44	Skarfsstaðir	Setnáma		1,3 ha/ 18.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.
E-45	Hólsá í landi Hafursstaða og Hóls	Setnáma		2 ha/ 40.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.
E-46	Breiðabólstaður í landi Breiðabólstaðar	Setnáma í malarhjalla	Fullfrágengin	1,8 ha/ 30.000 m ³	Náman skal aðeins nýtt ef ekki fæst nothæft efni í viðunnandi fjarlægð.
E-47	Valpúfa	Leysingar- ruðningur	Fullfrágengin	1,9 ha/ 30.000 m ³	Náman skal aðeins nýtt ef ekki fæst nothæft efni í viðunnandi fjarlægð.
E-48	Ytrafell	Setnáma í skriðukeilum	Fullfrágengin	0,6 ha/ 10.000 m ³	Náman skal aðeins nýtt ef ekki fæst nothæft efni í viðunnandi fjarlægð.
E-52	Stóra-Tunga í landi Stóru- Tungu	Setnáma í sjávarseti	Hálfrágengin	1,6 ha/ 20.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.
E-53	Grund Grund í landi Galtardals	Setnáma í sjávarseti	Ófrágengin	1,5 ha/ 30.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.

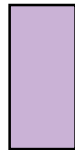
Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

<i>Sértæk ákvæði</i>					
<i>Auðkenni</i>	<i>Lýsing</i>	<i>Gerð</i>	<i>Frágangur skv. námu- skrá Vegagerðarinnar</i>	<i>Umfang</i>	<i>Skipulagsákvæði</i>
E-54	Klofningur í landi Hnúks	Setnáma		0,5 ha/ 10.000 m ³	Á grannsvæði vatnsverndar skal lágmarka notkun á mengandi efnum og gæta fyllstu varúðar við notkun á þeim í samræmi við reglugerð nr. 796/1999 m.s.br.
E-55	Melar	Setnáma		0,5 ha/ 10.000 m ³	Á grannsvæði vatnsverndar skal lágmarka notkun á mengandi efnum og gæta fyllstu varúðar við notkun á þeim í samræmi við reglugerð nr. 796/1999 m.s.br.
E-56	Ballará í landi Ballarár	Setnáma í aurkeilu		0,5 ha/ 10.000 m ³	Á grannsvæði vatnsverndar skal lágmarka notkun á mengandi efnum og gæta fyllstu varúðar við notkun á þeim í samræmi við reglugerð nr. 796/1999 m.s.br.
E-57	Reynikelda	Setnáma		0,5 ha/ 10.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.
E-58	Kross í landi Oddrúnarstaða	Setnáma í malarhjalla		1,1 ha/ 20.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.
E-59	Á í landi Ár	Setnáma í malarhjalla	Hálfrágengin	1 ha/ 15.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.
E-60	Digrímúli	Setnáma í sjávarkambi	Hálfrágengin	1,5 ha/ 20.000 m ³	Sjá almenn ákvæði.
E-61	Þverfell	Setnáma í áreyrum	Ófrágengin	0,5 ha/ 10.000 m ³	Á fjarsvæði vatnsverndar skal lágmarka notkun á mengandi efnum og gæta fyllstu varúðar við notkun á þeim í samræmi við reglugerð nr. 796/1999 m.s.br.
E-62	Holtahlíðarnáma	Setnáma		5,5 ha/ 80.000 m ³	Tryggja skal að efnistaka valdi ekki röskun á friðlýstu svæði eða svæði á náttúruminjasrá sbr. kafla 18.5. Efnistaka er tilkynningarskyld til Skipulagsstofnunar vegna umfangs efnistöku.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

<i>Sértæk ákvæði</i>					
<i>Auðkenni</i>	<i>Lýsing</i>	<i>Gerð</i>	<i>Frágangur skv. námu- skrá Vegagerðarinnar</i>	<i>Umfang</i>	<i>Skipulagsákvæði</i>
E-63	Ytri-Fagridalur í landi Fagradals- Ytra	Setnáma í malarhjalla	Fullfrágengin	1 ha/ 15.000 m ³	Náman skal aðeins nýtt ef ekki fæst nothæft efni í viðunnandi fjarlægð.

17.8 FRÍSTUNDABYGGÐ (F)

Svæði fyrir frístundahús, tvö eða fleiri og nærþjónustu sem þeim tengist, þ.m.t. orlofshús og varanlega staðsett hjólhýsi. Föst búseta er óheimil í frístundabyggðum.

Tafla 17.2 Lágmarksfjarlægðir fyrir frístundahús vegna takmarkandi þátta.

Takmarkandi þáttur	Lágmarksfjarlægð
Landamerki	50 m
Vötn, ár og sjór	50 m
Fornminjar	20 m
Verksmiðjur, loðdýra-, alifugla- og svínabú eða önnur starfsemi sem veldur óþægindum vegna hávaða eða lyktar	500 m
Háspennulínur	Breytilegt sbr. töflu 14.1 í kafla 14
Aðrar veitulagnir	4 m
Stofn- og tengivegir	100 m
Aðrir vegir	50 m

Skipulagsákvæði fyrir frístundabyggð

Almenn ákvæði

Öll uppbygging frístundahúsa skal miða að því að skerða ekki sérstöðu svæðisins og ásýnd þess í heild, þ.e. lítt spillta náttúru, líffræðilega fjölbreytni, landslagsheildir og menningarsögu. Ekki má skerða náttúrufyrirbæri sem njóta sérstakrar verndar skv. lögum um náttúruvernd eða fornminjar skv. lögum um menningarminjar.

Uppbygging frístundahúsa skal hvorki skerða góð landbúnaðarsvæði, t.d. ræktarland, né aðgengi að útivistarsvæðum eða loka gömlum göngu- og reiðleiðum.

Útlit frístundahúsa skal taka mið af umhverfinu, þ.e. landslagi og byggingararfi, þannig að sérstaða svæðisins skerðist ekki. Er þar átt við stærðarhlutföll, form og efnis- og litanotkun, sem og staðsetningu.

Leitast skal við að samnýta nauðsynlega innviði eftir því sem kostur er, svo sem veitur, bílastæði, heimreiðar, stíga, útivistarsvæði og fleira þess háttar.

Frístundabyggð skal vera í sátt við nærliggjandi landnotkun. Við byggingu frístundahúsa skal þess gætt að þau séu ekki staðsett nær takmarkandi þáttum en sem segir í töflunni hér að framan.

Við gerð deiliskipulags fyrir stærri frístundahúsasvæða skal huga sérstaklega að vörnum gegn gróðureldum, s.s. flóttaleiðum og aðgengi slökkviliðs.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
F-1	Ós á Skógarströnd (25 ha) Sjö hús í dag	Svæði fyrir allt að 28 frístundahús.
F-2	Haukabrekka í Stóra Langadal (10 ha) Þrjú hús í dag	Svæði fyrir allt að 7 frístundahús.
F-3	Drangar (2 ha) Fjögur hús í dag	Allt að 6 frístundahús.
F-4	Bíldhóll í landi Bíldhóls og Lækjar (10 ha) Fjögur hús í dag	Svæði fyrir allt að 7 frístundahús.
F-5	Stóra-Vatnshorn (5 ha) Fjögur hús í dag	Svæði fyrir allt að 6 frístundahús.
F-6	Ketilsstaðir (5 ha) Tvö hús í dag	Svæði fyrir allt að 4 frístundahús.
F-7	Ytri-Hrafnabjörg (10 ha) Eitt hús í dag	Svæði fyrir allt 10 frístundahús.
F-8	Snóksdalur 1 í Suðurdölum (15 ha) Þrjú hús í dag	Svæði fyrir allt að 7 frístundahús.
F-9	Snóksdalur 2 í Suðurdölum (20 ha) Þrjú hús í dag	Tvö aðskilin svæði fyrir allt að 20 frístundahús; 15 hús sunnan og vestan Tagls og 5 hús í Norðurmýri.
F-12	Svarfhóll (5 ha) Fjögur hús í dag	Svæði fyrir allt að 4 frístundahús.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

<i>Sértæk ákvæði</i>		
<i>Auðkenni</i>	<i>Lýsing</i>	<i>Skipulagsákvæði</i>
F-14	Svínhóll, við Svínhólsgil (20 ha) Tvö hús í dag	Svæði fyrir allt að 19 frístundahús (og tvær lóðir fyrir samtals 10 smáhýsi)
F-15	Sauðafell (Glæsivellir) (13 ha) Tvö hús í dag	Svæði fyrir allt að 10 frístundahús.
F-17	Vatn í Haukadal (10 ha) Tvö hús í dag	Svæði fyrir allt að 10 frístundahús.
F-19	Núpur í Haukadal (10 ha) Þrjú hús í dag	Svæði fyrir allt að 10 frístundahús.
F-20	Mjóaból í Haukadal (5 ha)	Svæði fyrir allt að 10 frístundahús.
F-22	Víghólsstaðir í Laxárdal (4 ha) Eitt hús í dag	Svæði fyrir allt að 6 frístundahús.
F-23	Ljárskógar í Laxárdal (20 ha) Þrjú hús í dag	Svæði fyrir allt að 15 frístundahús.
F-24	Sælingsdalstunga (100 ha) Sex hús í dag	Svæði fyrir allt að 57 frístundahús.
F-25	Laugar í Sælingsdal (15 ha) Þrjú hús í dag	Svæði fyrir allt að 16 frístundahús.
F-26	Skerðingsstaðir (15 ha) Eitt hús í dag	Svæði fyrir allt að 15 frístundahús.
F-27	Ketilsstaðir í Hvammssveit (20 ha)	Svæði fyrir allt að 28 frístundahús.

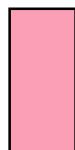
Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
F-28	Ytra-Fell á Fellsströnd (1 ha) Tvö hús í dag	Svæði fyrir allt að 4 frístundahús.
F-29	Kjarlaksstaðir (73,1 ha) Þrjú hús í dag	Svæði fyrir allt að 12 frístundahús.
F-30	Á á Skarðsströnd (88,1 ha) Sjö hús í dag	Svæði fyrir allt að 20 frístundahús.
F-31	Skarð á Skarðsströnd (5 ha)	Svæði fyrir allt að 5 frístundahús.
F-32	Ytra-Fell á Fellsströnd (4 ha) Þrjú hús í dag	Svæði fyrir allt að 3 frístundahús.
F-33	Barmur á Skarðsströnd (5 ha)	Svæði fyrir allt að 5 frístundahús.
F-34	Bersatunga í Saurbæ (5 ha) Þrjú hús í dag	Svæði fyrir allt að 4 frístundahús.
F-35	Fremri-Hrafnabjörg (5 ha) Ekkert hús í dag	Svæði fyrir allt að 5 frístundahús.
F-36	Hlíð (Gildubrekkur) (5 ha)	Svæði fyrir allt að 4 frístundahús, sjá einnig VP8.
F-37	Fjósar (norðan þéttbýlis) (8,2 ha)	Svæði fyrir allt að 8 frístundahús.
F-38	Arnarbæli (Axarey) (1 ha) Eitt hús í dag	Stakt frístundahús. Svigrúm til endurbóta en taka skal mið af verndaráætlun Breiðafjarðar.
F-39	Efri-Langey (1 ha) Eitt hús í dag	Stakt frístundahús. Svigrúm til endurbóta en taka skal mið af verndaráætlun Breiðafjarðar.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

<i>Sértæk ákvæði</i>		
<i>Auðkenni</i>	<i>Lýsing</i>	<i>Skipulagsákvæði</i>
F-40	Hrappsey (Grímsey / Úlfkellsey) (1 ha) Eitt hús í dag	Stakt frístundahús. Svigrúm til endurbóta en taka skal mið af verndaráætlun Breiðafjarðar.
F-41	Klakkseyjar (1 ha) Eitt hús í dag	Stakt frístundahús. Svigrúm til endurbóta en taka skal mið af verndaráætlun Breiðafjarðar.
F-42	Purkey (1 ha) Eitt hús í dag	Stakt frístundahús. Svigrúm til endurbóta en taka skal mið af verndaráætlun Breiðafjarðar.
F-43	Tungueyjar (Bjargey, Emburhöfði og Ólafsey/Stóru-Tunguey) (1 ha) Þrjú hús í dag	Stakt frístundahús. Svigrúm til endurbóta en taka skal mið af verndaráætlun Breiðafjarðar.
F-44	Öxney (Galtarey) (1 ha) Eitt hús í dag Friðað 1990	Stakt frístundahús. Svigrúm til endurbóta en taka skal mið af verndaráætlun Breiðafjarðar. Óheimilt er að breyta, rífa eða flytja húsið úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands, sbr. lög um menningarminjar nr. 80/2012.

17.9 AFBREYINGAR- OG FERÐAMANNASVÆÐI (AF)

Svæði fyrir afþreyingu og móttöku ferðafólks, þ.m.t. þjónustumiðstöðvar á hálendi og verndarsvæðum, fjallaskálar, tjald- og hjólhýsasvæði og skemmtigarðar.

Skipulagsákvæði fyrir afþreyingar- og ferðamannasvæði

Almenn ákvæði

Uppbygging afþreyingar- og ferðamannasvæða skal miða að því að skerða ekki sérstöðu svæðisins og ásýnd þess í heild, þ.e. lítt spillta náttúru, líffræðilega fjölbreytni, landslagsheildir og menningarsögu. Ekki má skerða náttúrufyrirbæri sem njóta sérstakrar verndar skv. lögum um náttúruvernd eða fornminjar skv. lögum um menningarminjar.

Við uppbyggingu afþreyingar- og ferðapjónustu skal forðast að skerða landbúnaðarland í fl. I, aðgengi að útivistarsvæðum eða loka gömlum göngu- og reiðleiðum.

Uppbyggingin skal taka mið af umhverfinu, þ.e. landslagi og byggingararfi, þannig að sérstaða svæðisins skerðist ekki. Er þar átt við stærðarhlutföll, form og efnis- og litanotkun, sem og staðsetningu.

Leitast skal við að samnýta nauðsynlega innviði eftir því sem kostur er, svo sem veitur, bílastæði, heimreiðar, stíga, útivistarsvæði og fleira þess háttar.

Við uppbyggingu á landbúnaðarsvæðum skal þess gætt að þau séu ekki staðsett nær takmarkandi þáttum en sem segir í kafla 17.13 (Tafla 17.3).

Uppbyggingin skal vera í sátt við nærliggjandi landnotkun og leitast skal við að lágmarka ónæði og neikvæð áhrif á aðliggjandi íbúðarbyggð eða útivistarsvæði.

Huga skal að aðgengi fyrir alla að mannvirkjum fyrir ferðapjónustu sem og vandaðri lýsingu og myrkurgæðum við uppbyggingu og hönnun afþreyingar- og ferðamannasvæða.

Sértæk ákvæði

Auðkenni

Lýsing

Skipulagsákvæði

AF-1

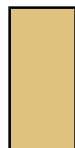
Eiríksstaðir í Haukadal (0,5 ha)

Endurbyggður bær Eiríks rauða og þjónusta

Svæði fyrir móttöku og afþreyingu ferðamanna. Svigrúm til frekari uppbyggingar ferðapjónustu, s.s. með byggingu söluskála og þjónustuhúss.

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
AF-2	Hólar farm – dýragarður (5 ha)	Svæði fyrir móttöku og afþreyingu ferðamanna. Svigrúm til frekari uppbyggingar dýragarðs ásamt söluskála og þjónustuhúsi.
AF-3	Skarðsstöð á Skarðsströnd (1,5 ha)	Svigrúm fyrir móttöku og afþreyingu ferðamanna. Heimilt er að endurbyggja gamla verslunarhúsið og byggja upp aðstöðu fyrir ferðamenn á staðnum.
AF-4	Á á Skarðsströnd (5 ha)	Svæði fyrir tjaldsvæði. Svigrúm til frekari uppbyggingar ferðapjónustu, s.s. með byggingu söluskála og þjónustuhúss.
AF-5	Skriðuland í Saurbæ (5 ha)	Svæði fyrir tjaldsvæði í tengslum við verslun og þjónustur á svæði Vp7.
AF-6	Tjarnarlundur í Saurbæ (1,8 ha)	Svigrúm fyrir uppbyggingu menningartengdrar söguferðapjónustu s.s. menningarhús/Sturlustofa og þjónusta við ferðamenn.
AF-7	Smáhýsa- og húsbílasvæði á Fjósatúni (3,6 ha)	Svæði fyrir smáhýsi, húsbíla og tjaldsvæði. Hugað skal að góðum tengslum við verslun og ferðapjónustu við Vesturbraut á svæði Vp2 og tjaldsvæði á AF8.
AF-8	Tjaldsvæðið við Grunnskólann (0,7 ha)	Svæði fyrir tjaldsvæði. Hugað skal að góðum tengslum við skólasvæði, íþróttamannvirki og félagsheimili á svæði S15. Einnig við verslun og ferðapjónustu við Vesturbraut á svæði Vp2 og tjaldsvæði á AF8.
AF-10	Ólafsdalur (15 ha)	Svigrúm fyrir menningartengda ferðapjónustu í tengslum við enduruppbyggingu Ólafsdalsskóla. Heimild til viðhalds mannvirkja og enduruppbyggingu fallinna bygginga. Svigrúm fyrir safnastarfsemi og starfsemi fræðaseturs. Svæðið er innan hverfisverndarsvæðis HV-9 og skal öll uppbygging taka mið af ákvæðum hennar (kaflí 18.4).
AF-11	Árblik í Suðurdölum (0,5 ha)	Gestastofa í tengslum við Vestfjarðaleiðina ásamt leiðum á Snæfellsnes og Norðurland. Svigrúm fyrir móttöku ferðamanna, tjaldsvæði og afþreyingu.

17.10 ÍPRÓTTASVÆÐI (ÍP)

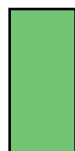

Svæði fyrir landfreka ípróttaaðstöðu aðra en þá sem þjónar tilteknu hverfi, svo sem skeiðvelli og hesthúsabyggð, akstursípróttasvæði, skotæfingasvæði, golfvelli og stærri ípróttamiðstöðvar.

Skipulagsákvæði fyrir ípróttasvæði

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
Íp-1	Grafarlaug í Reykjadal (0,5 ha)	Svigrúm til viðhalds og endurbóta á sunaðstöðu.
Íp-2	Hesthúsasvæði austan Vesturbrautar (16,3 ha)	Svigrúm fyrir uppbyggingu hesthúsabyggðar ásamt tilheyrandi mannvirkjum s.s. skeiðvöllum, hestagerði og áningarhólf.
Íp-3	Ípróttasvæðið í Búðardal (4,4 ha)	Meginípróttasvæði Dalabyggðar. Svigrúm fyrir uppbyggingu ípróttavalla og mannvirkjum þeim tengdum. Svigrúm fyrir aukinni trjárækt, skjólmyndun og dvalarsvæðum.

17.11 OPIN SVÆÐI (OP)

Svæði fyrir útivist, aðallega í tengslum við þéttbýli, með aðstöðu sem almennri útivist tilheyrir, svo sem stígum og áningarstöðum, auk þjónustu sem veitt er á forsendum útivistar.

Skipulagsákvæði fyrir opin svæði

Almenn ákvæði

Á útivistarsvæðum skulu vera góðar tengingar við göngu- og hjólastíga og góð hjólastæði. Hugað skal sérstaklega að því hvernig stígar falla að landslagi og náttúru. Huga skal að aðgengi fyrir alla að útivistarsvæðum.

Huga skal að vandaðri lýsingu og myrkurgæðum við uppbyggingu og hönnun útivistarsvæða.

Á hverfisvernduðum opnum svæðum gilda jafnframt ákvæði hverfisverndar.

Skógrækt er almennt heimil á opnum svæðum og skal vera í samræmi við ákvæði í kafla 17.14 um skógrækt og landgræðslu.

Sértæk ákvæði

Auðkenni

Lýsing

Skipulagsákvæði

		Svæði fyrir almenna útivist.
OP-1	Útivistarsvæði austan byggðar (95 ha)	Tryggja skal vernd Fjósatófta (MV12) sem og mögulegra annarra fornleifa á svæðinu. Svigrúm fyrir útivistarskóg, skjólmyndun og fjölbreytta nýtingu, s.s. leiksvæði, æfingarbrautir, hundagerði og áningarsvæði fyrir gesti.
OP-2	Útivistarsvæði með ströndinni norður með byggðinni (13 ha)	Svæði fyrir almenna útivist með áherslu á tengsl við strandsvæðið. Huga skal að því að trjá- og skógrækt skerði ekki útsýni til sjávar frá íbúðarbyggð. Svigrúm fyrir uppbyggingu áningarstaða, s.s. leiksvæði, samkomusvæði og brennusvæði. Huga ber að tengslum við Silfurtún, íbúðarsvæði, Vínlandssetur og íþróttasvæði.

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
OP-3	Útivistarsvæði með ströndinni suður með byggðinni (31 ha)	Svæði fyrir almenna útivist með áherslu á tengsl við strandsvæðið. Huga skal að því að trjá- og skógrækt skerði ekki útsýni til sjávar frá íbúðarbyggð. Svigrúm fyrir uppbyggingu áningarstaða, s.s. útsýnispall ásamt bílastæðum. Huga ber að tengslum við íbúðarsvæði og opið svæði (OP4).
OP-4	Útivistar- og skógræktarsvæði (3,5 ha)	Svæði fyrir almenna útivist með áherslu á tengsl við skólasvæðið og afþreyingu fyrir fjölskyldufólk. Sérstök áhersla á skjólmyndun og skógrækt Svigrúm fyrir uppbyggingu áningarstaða, s.s. samkomusvæði, leiksvæði, matjurtaræktun. Huga ber að tengslum við íbúðarsvæði og opið svæði (OP3).
OP-7	Skógræktarsvæði norðan byggðar (15 ha)	Skógræktarsvæði við norðurjaðar byggðarinnar beggja vegna Vestfjarðavegar. Megináhersla á skógrækt til útivistar og skjólmyndunar.
OP-9	Leiksvæði við stjórnarsýsluhúsið (0,2 ha)	Svigrúm fyrir endurbætur og frekari uppbyggingu leiksvæðis. Áhersla á vandaða aðstöðu fyrir leik og áningu, aukinn gróður og skjólmyndun.
	Áningarstaðir við veginn skv. lista fyrir áfangastaðaáætlun Ekki sýndir á uppdrætti	Svigrúm fyrir uppbyggingu áningarstaða við þjóðvegi. Uppbyggingin skal vera í samráði við landeigenda.

17.12 HAFNIR (H)

Svæði fyrir hafnir og hafnarmannvirki þar sem gert er ráð fyrir mannvirkjum og tækjum til móttöku skipa og báta, losunar og lestunar þeirra, geymslu vöru, móttöku og afgreiðslu þessarar vöru til áframhaldandi sjó- eða landflutninga, til móttöku og brottfarar farþega og smábátahafnir.

Skipulagsákvæði fyrir hafnir

Almenn ákvæði

Svigrúm er fyrir viðhald og endurbætur á hafnarmannvirkjum.

Byggingar skulu taka mið af einkennum núverandi byggðar.

Lýsingu á hafnasvæðum þarf að nálgast á heildrænan hátt þar sem öryggi og velferð íbúa og þeirra sem nýta svæðið er sett í forgrunn. Hugað skal að gerð búnaðar, gerð og stigi lýsingar og hvaða fletir verða upplýstir við byggingar, athafna- og vinnusvæði, þannig að lýsingin skapi öryggi, undirstriki einkenni byggðarinnar og valdi ekki ljósmengun.

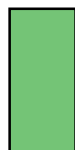
Sértæk ákvæði

Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
H-1	Skarðsstöðvarhöfn (1,5 ha) Við Skarðsstöð er smábátastaða sem hefur einkum verið nýtt vegna grásleppuveiða síðari ár, en einnig vegna siglinga með ferðamenn	Svigrúm fyrir viðhald og uppbyggingu fyrir smábáta, skemmtibáta og ferðaþjónustu. Hafnarreglugerð fyrir Dalabyggð nr. 335/1997 gildir á hafnarsvæðinu. Sjá einnig ákvæði fyrir SN1 í kafla 17.16.
H-2	Hnúksneshöfn (1,5 ha) Við Hnúksnes er smábátastaða sem hefur verið í umsjón Hlutfélagsins Hnúksnes ehf. og styrkt af ríkissjóði. Aðstaðan er mikilvæg vegna siglinga við Hvammsfjörð og Breiðafjörð	Svigrúm fyrir viðhald og uppbyggingu fyrir smábáta, skemmtibáta og ferðaþjónustu. Sjá einnig ákvæði fyrir SN2 í kafla 17.16.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

H-3	Búðardalshöfn (0,7 ha)	Svigrúm fyrir viðhald og uppbyggingu fyrir sjávarútveg, skemmtisiglingar og ferðaþjónustu. Hafnarreglugerð fyrir Dalabyggð nr. 335/1997 gildir á hafnarsvæðinu. Sjá einnig ákvæði fyrir SN3 í kafla 17.16.
-----	------------------------	--

17.13 LANDBÚNAÐARSVÆÐI (L)

Svæði fyrir landbúnað og mannvirki sem tengjast búrekstrinum, með áherslu á búfénað, matvæla- og fóðurframleiðslu.

Tafla 17.3 Takmarkandi þættir við uppbyggingu á landbúnaðarsvæðum.

Takmarkandi þáttur	Lágmarks fjarlægð	Undantekningar
Landamerki	50 m	Sameiginleg uppbygging aðliggjandi jarða Jarðhitaleitarholur
Vötn, ár og sjór	50 m	Smávatnsvirkjanir Jarðhitaleitarholur
Friðlýstar fornminjar	100 m	Uppbygging til verndar minjum
Friðaðar fornminjar	15 m	Uppbygging til verndar minjum
Háspennulínur	Breytilegt sbr. töflu 14.1 í kafla 14	Byggingar tengdar háspennulínum.
Veitulagnir	25 m	Byggingar tengdar veitum.
Stofn- og tengivegir	100 m	Jarðhitaleitarholur

Skipulagsákvæði fyrir landbúnaðarsvæði

Almenn ákvæði

Við gerð deiliskipulags á landbúnaðarsvæðum og þegar land er tekið úr landbúnaðarnotum skal framkvæma flokkun þess svæðis. Notast skal við greiningarlykil sem er að finna í 4. kafla skýrslu um flokkun landbúnaðarlands sem birt er í viðauka skipulagsins. Öll nýting á landbúnaðarsvæðum skal vera í samræmi við flokkun landbúnaðarlands, sbr. eftirfarandi:

Landbúnaðarland I. Verðmætt landbúnaðarland til ræktunar

Landi í flokki I verði almennt ekki ráðstafað til annarra nota nema ríkir almannahagsmunir kalli á það, svo sem uppbygging innviða.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Á landi í flokki I er heimilt að staðsetja mannvirki sem tengjast búrekstrinum með beinum hætti, með áherslu á búfénað, matvæla- og fóðurframleiðslu. Öðrum mannvirkjum tengt búrekstrinum, svo sem bændagistingu og sumarhúsum, verði beint á önnur svæði.

Almennt er ekki gert ráð fyrir skógrækt á túnnum og ökrum, ef frá er talin skjólbeltaræktun.

Landbúnaðarland II. Verðmætt beitalandi og land sem getur hentað til ræktunar

Á landi í flokki II er heimilt að staðsetja mannvirki sem tengjast búrekstrinum, þ.m.t. ferðaþjónusta og önnur atvinnustarfsemi.

Forðast ber að setja niður ágengar plöntur, hvort sem er til skógræktar eða annarrar ræktunar.

Heimilt er að taka land í flokki II til skógræktar. Öll skógrækt innan skógræktarsamninga er leyfisskyld óháð stærð. Skógrækt undir 10 ha á hverju lögbýli er einungis tilkynningarskyld til skipulagsyfirvalda sem leita umsagnar viðeigandi aðila.

Landbúnaðarland III. Verðmætt beitaland

Á landi í flokki III er almennt ekki heimilt að staðsetja mannvirki, nema takmörkuð aðstaða tengd búrekstri eða ferðaþjónustu. Einnig vegi og vegslóða, sbr. vegi aðra en þjóðvegi í náttúru Íslands samkvæmt lögum um náttúruvernd og viðfangsefnið samgöngur, vegir og stígar samkvæmt skipulagsreglugerð.

Heimilt er að taka land í flokki III til skógræktar. Öll skógrækt innan skógræktarsamninga er leyfisskyld óháð stærð. Skógrækt undir 10 ha á hverju lögbýli er einungis tilkynningarskyld til skipulagsyfirvalda sem leita umsagnar viðeigandi aðila.

Landbúnaðarland IV. Votlendi

Landi í flokki IV er óheimilt að raska sbr. lög um náttúruvernd og almennt ekki heimilt að staðsetja þar mannvirki nema ríkir almennahagsmunir kalli á það, svo sem uppbygging innviða.

Umfangsmikil votlendissvæði sem njóta verndar samkvæmt lögum um náttúruvernd verði hverfisvernduð.

Óheimilt er að taka land í flokki IV til skógræktar.

Landbúnaðarland V. Birkikjarr og -skóglendi

Landi í flokki V er óheimilt að raska og almennt ekki gert ráð fyrir að staðsetja þar mannvirki nema ríkir almennahagsmunir kalli á það, svo sem uppbygging innviða.

Umfangsmiklir birkiskógar sem njóta verndar samkvæmt lögum um náttúruvernd verði hverfisverndaðir.

Allir flokkar landbúnaðarlands

Við skipulag landbúnaðarlands skal samþætta, eftir því sem kostur er, hefðbundna landbúnaðarframleiðslu (ræktun lands og búfjárhald) og hlunnindanýtingu.

Merkar náttúru- og menningarminjar og landslag verði hverfisverndað.

Við ráðstöfun landbúnaðarlands (flokkur I-V) verði þess gætt að raska ekki náttúru- og menningarminjum. Skipulag setji skilyrði um það efni, svo sem í tengslum við umbyltingu lands, ráðstöfun lands til skógræktar o.fl.

Við ráðstöfun landbúnaðarlands (flokkur I-V) til skógræktar verði miðað við að skógrækt falli vel að landi og að eftir því sem við á séu samþætt sjónarmið skógræktar, landbúnaðar og útivistar. Sérstaklega verði metin áhrif skógræktar á ásýnd svæðisins og búsetu- og menningarlandslag, þar sem eru merkar menningarminjar, er löng búsetusaga eða svæðið gegnir mikilvægu hlutverki í sögu Dalabyggðar eða í stærra samhengi.

Sértæk ákvæði		Skipulagsákvæði
Auðkenni	Lýsing	
L-1	Landbúnaðarland í Dalabyggð (200.000 ha)	Á jörðum með fasta búsetu er heimild fyrir einni vindmyllu. Hámarkshæð hverfils er allt að 20 m, hæsta staða spaða allt að 30 m og uppsett orkuvinnsla allt að 0,5 MW. Lágmarksfjarlægð frá íbúðar- og frístundahúsum á nágrannajörðum skal að lágmarki vera 1000 m og minnst 200 m frá landamerkjum. Minniháttar mannvirki eru heimil, svo sem fjarskiptamöstur (allt að 10 m há) og sólarsellur til eigin nota, á og við byggingar. Vísað er til kafla 17.14 um skógrækt á landbúnaðarsvæðum. Svigrúm er minniháttar ferðaþjónustu í tengslum við búrekstur auk heimagistingu (flokkur I, 3. gr. í reglugerð nr. 1277/2016) og íbúðir til útleigu tengdar ferðaþjónustu. Heimild er fyrir minni gistiheimili með allt að 5 herbergjum (flokkur II, 3. gr. í reglugerð) eða allt að 12 gistirúm. Starfsemin krefjist ekki nýrra mannvirkja og skerði ekki möguleika til hefðbundinna landbúnaðarnota. Sjá nánar í reglugerð nr. 1277/2016 um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald. Svigrúm er fyrir allt að 30 kW smávirkjanir með minni háttar uppistöðulóni eða allt að 200 kW rennslisvirkjanir. Við uppsetningu virkjana skal huga að sýnileika og afturkræfni framkvæmda og þess gætt að valda sem minnstum skaða á náttúrunni. Forðast skal að framkvæmdir skerði fyrirbæri sem njóta sérstakrar verndar skv. lögum um náttúruvernd og menningarminjar skv. lögum um menningarminjar. Við gerð deiliskipulags skal meta vistfræðileg áhrif á vatnshlot í samræmi við lög um stjórn vatnamála. Við uppbyggingu á landbúnaðarsvæðum skal þess gætt að framkvæmdir verði ekki staðsettar nær takmarkandi þáttum en tilgreint er töflunni hér að framan og um fjarlægðir vegna skógræktar í töflu í kafla 17.14 (Tafla 17.4).

17.14 SKÓGRÆKT OG LANDGRÆÐSLA

Tafla 17.4 Lágmarksfjarlægð á milli takmarkandi þátta og skógræktar.

Takmarkandi þáttur	Lágmarks fjarlægð	Skipulagsákvæði
Landamerki	-	Á þessu svæði skal landeigandi hafa samráð við landeiganda aðliggjandi jarðar vegna skógræktar.
Vötn, ár og sjór Votlendi	-	Ekki þétt skógrækt við vatns-, árbakka og sjó eða votlendi. Heimilt að láta jaðar nærliggjandi skógræktar þynnast út í átt að vötnum, ám, sjó og votlendi.
Friðlýstar fornminjar	100 m	Hvers konar röskun fornleifa er óheimil án leyfis Minjastofnunar Íslands skv. lögum nr. 80/2012 um menningarminjar.
Friðaðar fornleifar	15 m	Hvers konar röskun fornleifa er óheimil án leyfis Minjastofnunar Íslands skv. lögum nr. 80/2012 um menningarminjar.
Háspennulínur	Breytilegt sbr. töflu 14.1 í kafla 14.	Fjarlægð trjáa til loftlína miðist við það að hún sé hæð fullvaxinna trjáa margfölduð með 1,5. Fjarlægð til jarðstrengja miðist við rötarkerfi fullvaxins trjágróðurs.
Veitulagnir	1 m	Ekki skógrækt, sbr. kafla um veitur.
Stofnvegir, tengivegir og aðrir vegir	15-30 m	Ekki skógrækt á 30 m breiðu svæði frá miðlínu stofnvega og 15 m frá miðlínu annarra þjóðvega, sbr. vegalög nr. 80 / 2007. Þar sem líkur er á snjósöfnun á veg skal fjarlægðin aukin. Sjá einnig kafla um samgöngur.

Skipulagsákvæði fyrir skógrækt og landgræðsla

Almenn ákvæði

Við ákvörðun um staðsetningu og stærð skógræktarsvæða, skal virða lágmarksfjarlægðir, sbr. töflu hér að framan.

Varast ber þó að láta þessar takmarkanir vera leiðandi í mótun ræktunarsvæðis, enda um lágmarksfjarlægðir að ræða. Mótun svæðis ætti alltaf að taka mið af landslagi og heildarásýnd svæðisins.

Skógrækt er heimil á landbúnaðarlandi í flokki II og III, sbr. flokkun landbúnaðarlands sem er að finna í viðauka. Taka skal mið af tilgreindum viðbótarflokkum, þ.e. hlunnindi, nýttar eða takmarkanir á landnotkun, við ráðstöfun lands fyrir skógrækt. Skógrækt er einnig heimil á opnum svæðum, sbr. kafla 13 og 17.11.

Skógrækt skal falla vel að náttúrulegu landslagi og menningarlandslagi. Áhersla skal lögð á verndun góðs berjalands og tryggja skal aðgengi að útivistarsvæðum.

Við skógrækt skal taka tillit til náttúrulegra gæða, svo sem gróðurfars og búsvæða, sem og menningarminja.

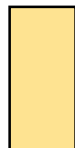
Gæta skal að því að skerða ekki útsýni til mikilvægra svæða s.s. frá hýbýlum nágretta, áningarstöðum eða öðrum mikilvægum stöðum.

Skógrækt skal ekki raska náttúrufyrirbrigðum sem njóta sérstakrar verndar skv. lögum um náttúruvernd eða fornminjum skv. lögum um menningarminjar.

Ekki skal plantað í mýrlendi og þess gætt að ekki skapist hætta á þurrkun tjarna og annarra votlendissvæða. Varast skal að skerða búsvæði vaðfugla.

Meðhöndlun innfluttra tegunda skal vera í samræmi við þá stefnu sem sett er í kafla um skógrækt.

17.15 ÓBYGGÐ SVÆÐI (ÓB)

Svæði þar sem ekki er gert ráð fyrir búsetu né atvinnustarfsemi, svo sem hálendi, heiðar og beitolönd, að mestu án mannvirkja annarra en þeirra sem þjóna útivist, beitarafnotum, öryggismálum og fjarskiptum.

Skipulagsákvæði fyrir óbyggð svæði

Sértæk ákvæði		Skipulagsákvæði
Auðkenni	Lýsing	
ÓB-1	Óbyggð svæði (3340 ha)	Mannvirkjum skal haldið í lágmarki. Landeigendur geti nýtt hlunnindi sín, s.s. með beit, útivist, dúntekju og veiðum. Fjarskiptamannvirki (s.s. endurvarpstöðvar) eru heimiluð á opnum óbyggðum svæðum í samræmi við deiliskipulag eða að undangenginni grenndarkynningu, þar sem það á við. Á óbyggðum svæðum eru ýmsar takmarkanir sem m.a. tengjast náttúru- og minjavernd. Sjá nánar í kafla 18 um verndarákvæði. Taka skal mið af ákvæðum viðkomandi verndar við leyfisveitingar á óbyggðum svæðum.

17.16 SÉRSTÖK NOT HAF- OG VATNSSVÆÐA (SN)

Svæði innan netlaga á hafi og vatni þar sem sérstaklega þarf að gera ráð fyrir tilteknum notum, t.d. veiðum, fiskeldi eða siglingaleiðum.

Skipulagsákvæði fyrir sértök not haf- og vatnssvæða

Almenn ákvæði

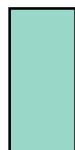
Ekki má skerða náttúru fyrirbæri sem njóta sérstakrar verndar skv. lögum um náttúruvernd eða fornminjum skv. lögum um menningarminjar.

Nýting hafsvæða skal samræmast lögum um vernd Breiðafjarðar nr. 54/1995 og Verndaráætlun fyrir Breiðafjörð 2014-2019.

Sértæk ákvæði

Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
SN-1	Skarðsstöðvarhöfn (1 ha) Svæði hafnarinnar á sjó	Svigrúm til endurbóta á aðstöðu á sjó og aðkomu að hafnarsvæði H1. Um svæði hafnarinnar gildir Hafnarreglugerð fyrir Dalabyggð nr. 335/1997 Sjá einnig ákvæði fyrir H1 í kafla 17.12.
SN-2	Hnúksneshöfn (1 ha) Svæði hafnarinnar á sjó	Svigrúm til endurbóta á aðstöðu á sjó og aðkomu að hafnarsvæði H2. Sjá einnig ákvæði fyrir H2 í kafla 17.12.
SN-3	Búðardalshöfn (0,8 ha) Svæði hafnarinnar á sjó	Svigrúm til endurbóta á aðstöðu á sjó og aðkomu að hafnarsvæði H3. Um svæði hafnarinnar gildir Hafnarreglugerð fyrir Dalabyggð nr. 335/1997 Sjá einnig ákvæði fyrir H3 í kafla 17.12.

17.17 VÖTN, ÁR OG SJÓR (V)

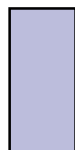

Vatnsfletir núverandi og fyrirhugaðra vatna, fallvatna og sjávar, þar með talið legu þeirra vegna stífla, breytingu á árfarvegum og landfyllinga.

Skipulagsákvæði fyrir vötn, ár og sjó

Sértæk ákvæði		Skipulagsákvæði
Auðkenni	Lýsing	
V-1	Haukadalsvatn (306 ha)	Nýting vatnsflata skal vera í samræmi við meginmarkmið aðalskipulagsins.
V-2	Helstu vötn í Dalabyggð	Vatnsfletir haldist í sem náttúrulegustu ástandi og að mestu án inngripa mannsins.
V-3	Helstu ár í Dalabyggð	Umgengni á og við vatnsfleti skal vera góð.

17.18 STRANDSVÆÐI (ST)

Svæði innan netlaga og meðfram sjó, ám eða vötnum þar sem aðgengi almennings er tryggt og mannvirkjagerð er haldið í lágmarki.

Skipulagsákvæði fyrir strandsvæði

Almenn ákvæði

Ekki má skerða náttúruyfyrirbæri sem njóta sérstakrar verndar skv. lögum um náttúruvernd eða fornminjum skv. lögum um menningarminjar.

Nýting strandsvæða skal samræmast lögum um vernd Breiðafjarðar nr. 54/1995 og Verndaráætlun fyrir Breiðafjörð 2014-2019.

Sértæk ákvæði

Auðkenni Lýsing

Skipulagsákvæði

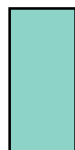
ST-1 Strandsvæði (25 ha)
Strandsvæði og fjara innan þéttbýlis í Búðardal

Nýting skal vera í samræmi við meginmarkmið aðalskipulagsins.
Tryggja skal aðgengi gangandi að fjöru.
Strönd skal haldið í náttúrulegu ástandi eins og kostur er.
Umgengni á strandsvæðum skal vera góð.

Strandsvæði í dreifbýli

Landeigendur geti nýtt hlunnindi sín, s.s. með beit, útivist, dúntekju og veiðum.
Nýting skal vera í samræmi við meginmarkmið aðalskipulagsins.
Strönd skal haldið í náttúrulegu ástandi eins og kostur er.
Umgengni á strandsvæðum skal vera góð.

17.19 FLUGVELLIR (FV)

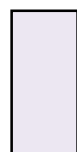

Tiltekið svæði á láði eða legi, að meðtöldum byggingum, flugbrautum og búnaði sem er ætlað til afnota við komu, brottför og hreyfingar loftfara á jörðu niðri.

Skipulagsákvæði fyrir flugvelli

Sértæk ákvæði		Skipulagsákvæði
Auðkenni	Lýsing	
FV-1	Lendingarstaður á Kambsnesi (4ha) 795 m langur og 24 m breiður malarvöllur í 151 feta hæð og ber einkennisstafina BIBR	Lendingarstaður fyrir sjúkraflug og einkaflug. Svigrúm til viðhalds og endurbóta þannig að hann nýtist fyrir sjúkraflug og ferðaþjónustu. Hindranafletir landingarstaðarins eru skilgreindir af Isavia og eru ekki sýndir á uppdrætti. Hindranafletirnir stíga skáhalt upp í 85 m.y.s. frá endum flugbrautarinnar að 1630 m fjarlægð. Til hliðanna stíga fletirnir upp í 40 m.y.s. að 196 m fjarlægð. Hindranafletirnir ákvarða hámarkshæð mannvirkja á svæðinu neðan þeirra. Miðað er við hæð yfir sjávarmáli og hefur hæð landsins því áhrif á hámarkshæðina.

17.20 VEGIR, GÖTUR OG STÍGAR (VE)

Vegir, götur, helstu göngu-, reið- og hjólastígar og tengd mannvirki þ.m.t. mislæg gatnamót, undirgöng og göngubrýr og helgunarsvæði þeirra, svo sem stofn- og tengibrautir í þéttbýli og stofn- og tengivegir utan þéttbýlis.

Skipulagsákvæði fyrir vegi, götur og stíga

Almenn ákvæði

Mikilvægt er að vegir falli vel að landslagi og verðmætum náttúrusvæðum verði hlíft eins og kostur er. Ganga skal frá yfirborði lands og jarðrask skal lagað að aðliggjandi landslagi m.t.t. gróðurs, efnis og forms.

Forðast ber að skerða náttúruyfyrirbæri sem njóta sérstakrar verndar skv. lögum um náttúruvernd eða fornminjar skv. lögum um menningarminjar.

Virða skal helgunarsvæði vega á vegum Vegagerðarinnar. Byggingar, leiðslur, auglýsingaspjöld, skurði eða önnur mannvirki, föst eða laus, má ekki staðsetja nær vegi en 30 m frá miðlínu stofnvega og 15 m frá miðlínu tengivega nema leyfi Vegagerðarinnar komi til. Tengingar við vegi í veghaldi Vegagerðarinnar eru háðar leyfi hennar.

Huga skal að vandaðri lýsingu og myrkurgæðum við uppbyggingu og hönnun útivistarsvæða.

Sértæk ákvæði

Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
VE-SV1	Vesturbraut Vegur í veghaldi Vegagerðarinnar	Áhersla lögð á mótun gatnamóta við Miðbraut og að umhverfi þeirra verði með yfirbragði miðbæjar. Svigrúm til endurbóta sem miða að hraðalækkun s.s. með hringtorgum og aðgerðum til að auka gönguhæfi byggðar. Huga skal að hljóðvist í aðliggjandi íbúðarbyggð. Lýsingu við Vesturbraut skal að nálgast á heildrænan hátt þar sem öryggi og velferð íbúa og þeirra sem nýta svæðið er sett í forgrunn. Hugað skal að gerð búnaðar, gerð og stigi lýsingar og hvaða fletir verða upplýstir á miðsvæðinu, þannig að lýsingin skapi öryggi, undirstriki einkenni byggðarinnar og valdi ekki ljósmengun.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

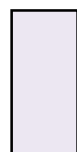
VE-SV2	Vestfjarðarvegur um Bröttubrekku Vegur í veghaldi Vegagerðarinnar	Svigrúm til endurbóta, s.s. í endurbættu vegstæði eða jarðgöng.
VE-SV3	Vestfjarðarvegur um Svínadal Vegur í veghaldi Vegagerðarinnar	Svigrúm til endurbóta.
VE-SV4	Snæfellsnesvegur Vegur í veghaldi Vegagerðarinnar	Svigrúm til endurbóta.
VE-TV1	Heydalsvegur Vegur í veghaldi Vegagerðarinnar	Svigrúm til endurbóta.
VE-TV2	Laxárdalsvegur Vegur í veghaldi Vegagerðarinnar	Svigrúm til endurbóta.
VE-TV3	Hálsbæjavegur Vegur í veghaldi Vegagerðarinnar	Svigrúm til endurbóta.
VE-TV4	Hlíðarvegur Vegur í veghaldi Vegagerðarinnar	Svigrúm til endurbóta.
VE-TV5	Haukadalsvegur Vegur í veghaldi Vegagerðarinnar	Svigrúm til endurbóta.
VE-TV6	Klofningsvegur Vegur í veghaldi Vegagerðarinnar	Svigrúm til endurbóta.
VE-TV7	Steinadalsvegur Vegur í veghaldi Vegagerðarinnar	Svigrúm til endurbóta.
VE-TV8	Ólafsdalur 2 Vegur í veghaldi Vegagerðarinnar	Svigrúm til endurbóta.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

VE-TV9	Tengivegir í þéttbýli Vegur í veghaldi Vegagerðarinnar	Svigrúm til endurbóta.
VE-AV1	Aðrir vegir í dreifbýli	Svigrúm til endurbóta.
VE-AV2	Aðrir vegir í þéttbýli	Svigrúm til endurbóta og endurhönnunar.
VE-AV3	Sólheimar Nýr vegur vegna orkuvinnslu	Við hönnun og útfærslu vegar skal leitast við staðsetja hann þannig að mikilvægar vistgerðir s.s. votlendi haldist sem mest óskert og að beutiland nýtist sem best. Halda skal öllu raski í lágmarki og eftir því sem kostur er skal endurnýta svarðlag við landmótun og frágang vega. Ef votlendi tapast skal endurheimta sambærilega stærð votlendis innan sveitarfélagsins. Efni til vegagerðar skal, eftir því sem kostur er, tekið innan nærliggjandi iðnaðarsvæðisins, þ.e. nýta það efni sem fellur til úr uppgreftri og framkvæmdir. Í deiliskipulagi skal setja sérstaka skilmála með það að markmiði að tryggja öryggi fólks og húsdýra á framkvæmdatímanum, svo sem um lokun vega eða svæða með það að markmiði að koma í veg fyrir slys. Einnig skal í deiliskipulagi setja skilmála um varnir gegn mengun grunnvatns á framkvæmdatímanum.
VE-AV4	Hróðnýjarstaðir Nýr vegur vegna orkuvinnslu	Við hönnun og útfærslu vegar skal leitast við staðsetja hann þannig að mikilvægar vistgerðir s.s. votlendi haldist sem mest óskert og að beutiland nýtist sem best. Halda skal öllu raski í lágmarki og eftir því sem kostur er skal endurnýta svarðlag við landmótun og frágang vega. Ef votlendi tapast skal endurheimta sambærilega stærð votlendis innan sveitarfélagsins. Efni til vegagerðar skal, eftir því sem kostur er, tekið innan nærliggjandi iðnaðarsvæðisins, þ.e. nýta það efni sem fellur til úr uppgreftri og framkvæmdir. Í deiliskipulagi skal setja sérstaka skilmála með það að markmiði að tryggja öryggi fólks og húsdýra á framkvæmdatímanum, svo sem um lokun vega eða svæða með það að markmiði að koma í veg fyrir slys. Einnig skal í deiliskipulagi setja skilmála um varnir gegn mengun grunnvatns á framkvæmdatímanum.
VE-GH1	Stofnleiðir í þéttbýli	Göngu- og hjólaleiðir í þéttbýli, þ.e. stofnleiðir. Nálgast skal lýsingu stíganna á heildrænan hátt, þar sem öryggi, ánægja og velferð vegfarenda er sett í forgrunn. Miða ber að því að lýsingin valdi ekki ljósmengun eða truflun á nærliggjandi íbúðarbyggð.

VE-GH2	Stofnleiðir í dreifbýli	Göngu- og hjólaleiðir í dreifbýli, þ.e. stofnleiðir. Öll uppbygging innviða skal vera hófstíllt og valdi ekki raski á lífríki. Þar sem sett er upp lýsing meðfram stígum skal nálgast hana á heildrænan hátt, þar sem öryggi, ánægja og velferð gangandi vegfarenda er sett í forgrunn. Lýsing verði látlaust og eftir því sem mögulegt er miðar að því að viðhalda myrkurgæðum í dreifbýli. Við framkvæmdir innan hverfisverndarsvæða skulu allar framkvæmdir taka mið af ákvæðum hverfisverndar.
VE-RL1	Reiðleiðir í þéttbýli	Uppbygging í samræmi við almenn ákvæði.
VE-RL2	Reiðleiðir í dreifbýli	Uppbygging í samræmi við almenn ákvæði.

17.21 VEITUR OG HELGUNARSVÆÐI (VH)

Veitur, svo sem vatnsveita, hitaveita, rafveita, fjarskiptalagnir- og mannvirki, fráveita og helgunarsvæði þeirra, þegar það á við.

Tafla 17.5 Lágmarksfjarlægð framkvæmdasvæða frá veitulögnum.

Takmarkandi þáttur	Lágmarks fjarlægð	Skipulagsákvæði
Skógrækt	Háspennulínur Breytilegt sbr. töflu 14.1 Aðrar veitulagnir 1,5 m	Skógrækt er ekki heimil innan uppgefinna marka, sbr. kafla um Skógræktar- og landgræðslusvæði.
Frístundahús	Háspennulínur Breytilegt sbr. töflu 14.1 Aðrar veitulagnir 4 m	Taka skal tillit til lágmarksfjarlægðar við staðsetningu frístundahúsa, sbr. kafla um Frístundabyggð.
Uppbygging á landbúnaðarsvæðum	Háspennulínur Breytilegt sbr. töflu 14.1	Taka skal tillit til lágmarksfjarlægðar við alla uppbyggingu á landbúnaðarsvæðum. Undantekning eru byggingar tengdar veitum, sbr. kafla um Landbúnaðarsvæði.

Skipulagsákvæði fyrir veitur og helgunarsvæði

Almenn ákvæði

Mikilvægt er að allar lagnir falli vel að landslagi og verðmætum náttúrusvæðum verði hlíft eins og kostur er. Ganga skal frá yfirborði lands og allt jarðrask skal lagað að aðliggjandi landslagi m.t.t. gróðurs, efnis og forms.

Forðast ber að skerða náttúrufróbærni sem njóta sérstakrar verndar skv. lögum um náttúruvernd eða fornminjar skv. lögum um menningarminjar.

Ávallt skal leitast við að lágmarka neikvæð áhrif á umhverfið við framkvæmdir.

Virða skal helgunarsvæði og tryggja aðgengi að háspennulínunum og möstrum vegna viðhalds.

Virða skal öryggissvæði jarðstrengja og annarra lagna og tryggja nægt athafnasvæði utan við það.

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
VH-R1	Glerárskógalína 1 132 kV háspennulína. Liggja frá Hrútatungu í Hrútafirði um Laxárdalsheiði að tengivirki á Glerárskógum	Svigrúm til endurbóta þ.m.t. að línan verði lögð í jörðu þar sem kostur er.
VH-R2	Geiradalslína 1 132 kV háspennulína. Liggur frá tengivirki á Glerárskógum og yfir Gilsfjörð	Svigrúm til endurbóta þ.m.t. að línan verði lögð í jörðu þar sem kostur er.
VH-R3	Sólheimar – Glerárskógar Nýr 66 kV jarðstrengur sem liggur frá vindorkugarði á Sólheimum að tengivirki á Glerárskógum	Svigrúm til lagningar 66 kV jarðstrengs sem liggur frá vindorkugarði á Sólheimum að tengivirki á Glerárskógum, í samráði við Landsnet. Lagning jarðstrengsins skal vera í samræmi við markmið aðalskipulagsins um veitulagnir sbr. kafla 14.1, lífríki og landslag sbr. kafla 5, menningar- og búsetuminjar sbr. kafla 7, hverfisvernd sbr. kafla 8 og landbúnaðarland kafla 11.3, eða eftir því sem við á. Forðast skal að raska vistgerðum sem hafa hátt verndargildi. Vanda skal allan frágang lands að lokinni lagningu strengsins. Hafa skal samráð við veghaldara þar sem lagnaleiðin liggur innan helgunarsvæðis vega.
VH-R4	Hróðnýjarstaðir - Glerárskógar Nýr 66 kV jarðstrengur sem liggur frá vindorkugarði á Hróðnýjarstöðum að tengivirki á Glerárskógum	Svigrúm til lagningar 66 kV jarðstrengs sem liggur frá vindorkugarði á Hróðnýjarstöðum að tengivirki á Glerárskógum. Lagning jarðstrengsins skal vera í samræmi við markmið aðalskipulagsins um veitulagnir sbr. kafla 14.1, lífríki og landslag sbr. kafla 5, menningar- og búsetuminjar sbr. kafla 7, hverfisvernd sbr. kafla 8 og landbúnaðarland kafla 11.3, eða eftir því sem við á. Forðast skal að raska vistgerðum sem hafa hátt verndargildi. Vanda skal allan frágang lands að lokinni lagningu strengsins. Hafa skal samráð við veghaldara þar sem lagnaleiðin liggur innan helgunarsvæðis vega.
VH-VV1	Stofnlögn vatnsveitu	Svigrúm til endurbóta

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

VH-HV1	Stofnlögn hitaveitu. Liggur frá dælustöð við Fellsenda að þéttbýlinu í Búðardal	Svigrúm til endurbóta
VH-FV1	Stofnlögn fráveitu í Búðardal. Liggur frá skólphreinsistöð við Búðarbraut út fyrir stórstraumsfjöru	Svigrúm til endurbóta
Ekki sýnd á uppdrætti	Háspennulína milli Glerárskóga og Vogaskeiðs í Helgafellssveit	Svigrúm til lagningar háspennulínu frá Glerárskógum að Vogaskeiði í Helgafellssveit sem liðar í hringtengingu rafmagns á Snæfellsnesi. Ekki er tekin afstaða til þess hvort um jarðstreng, sæstreng eða loftlínu er að ræða en áhersla lögð á að línan verði í samræmi við markmið aðalskipulagsins um veitulagnir sbr. kafla 14.1, lífríki og landslag sbr. kafla 5, menningar- og búsetuminjar sbr. kafla 7, hverfisvernd sbr. kafla 8 og óbyggð svæði sbr. kafla 9 eftir því sem við á. Lagning sæstrengs skal taka mið af Verndaráætlun fyrir Breiðafjörð og lögum um vernd Breiðafjarðar nr. 54/1995. Það á einnig við um jarðstreng og loftlínu ef legan er innan verndarsvæðis Breiðafjarðar.

TAKMARKANIR Á LANDNOTKUN

18 VERNDARÁKVÆÐI

Auk þeirrar stefnu um landnotkun sem fram kemur með reitaskiptingu í kafla um landnotkun, gilda takmarkanir af ýmsum ástæðum. Um er að ræða friðun og verndun hvers konar vegna náttúrufars, menningarminja og auðlinda og ákvæði vegna hættu af hugsanlegri náttúruvá.

Svæði þar sem takmarkanir gilda eru sýnd með punktum og/eða mismunandi yfirstrikuðum reitum á skipulagsuppdraetti.

18.1 MINJAVERNÐ (MV)

Svæði þar sem eru friðlýstar fornleifar og friðaðar fornminjar, hús og mannvirki sem njóta sjálfkrafa verndar á grundvelli aldurs þeirra samkvæmt lögum um menningarminjar.

Viðbótarákvæði vegna minjaverndar

Almenn ákvæði

Óheimilt er að gera nokkrar breytingar á friðlýstu húsi eða mannvirki án vitundar Minjastofnunar Íslands. Við endurbætur og viðhald friðlýstra húsa og mannvirkja skal leita álits og ef til þarf leyfis Minjastofnunar Íslands með minnst sex vikna fyrirvara sbr. 31. gr. laga um menningarminjar.

Umhverfis friðlýstar fornleifar er 100 metra friðhelgað svæði út frá ystu sýnilegu mörkum þeirra. Hvers konar röskun, byggingarframkvæmdir eða aðrar framkvæmdir á friðhelguðu svæði umhverfis friðlýstar fornleifar og á fornleifunum sjálfum eru óheimilar án leyfis Minjastofnunar Íslands. Friðhelgað svæði umhverfis aðrar fornleifar, sem ekki eru friðlýstar en njóta friðunar, er 15 metrar.

Við gerð deiliskipulags og við leyfisveitingar á svæði þar sem eldri fornleifaskráning liggur fyrir skal hún uppfærð í samræmi við reglur Minjastofnunar.

Sértæk ákvæði

Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
MV-1	Narfeyri á Skógarströnd Borgardalsrúst, í dalverpi, er Borgardalur heitir, suður í hliðinni frá Narfeyri, austanmegin við Álfafjörðinn. Þinglýst 1929	Sjá almenn ákvæði.
MV-2	Narfeyrarkirkja Timburhús reist 1900. Friðuð 1. jan. 1990 skv. aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. þjóðminjalaga nr. 88/1989	Sjá almenn ákvæði.
MV-3	Valshamar á Skógarströnd Hafþórsleiði, svo nefnt, í túninu, skammt ofan við bæinn. Þinglýst 1929	Sjá almenn ákvæði.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

<i>Sértæk ákvæði</i>		
<i>Auðkenni</i>	<i>Lýsing</i>	<i>Skipulagsákvæði</i>
MV-4	Dunkur í Hörðudal Smiðjutóft og steðjasteinn fyrir sunnan bæinn. Þinglýst 1931	Sjá almenn ákvæði.
MV-5	Hrafnabjörg í Hörðudal Rústir lauga í Laugardal; þær eru í grösugum hvammi vestan megin ár þeirrar, sem eftir dalnum rennur Þinglýst 1931	Sjá almenn ákvæði.
MV-6	Snóksdalskirkja Timburhús Friðuð 1. jan. 1990 skv. aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. þjóðminjalaga nr. 88/1989	Sjá almenn ákvæði.
MV-7	Hundadalur í Suðurdölum Svo nefnd "Grænatóft" í Hundadalsnesi. Þinglýst 1931	Sjá almenn ákvæði.
MV-8	Oddsstaðir í Suðurdölum Byggingarleifar og önnur mannvirki, þar sem heitir þúfa fyrir norðan tún á Oddsstöðum	Sjá almenn ákvæði.
MV-9	Jörfi í Haukadal. Rústaleyfar Valþjófsstaða, að nokkru leyti undir skriðu. Þinglýst 1931	Sjá almenn ákvæði.
MV-10	Jörfi í Haukadal (skráð Saurstaðir í skjölum) Ferhyrnd girðing á móafles austanmegin ársprænnar fyrir austan Saurstaði. Þinglýst 1931	Sjá almenn ákvæði.
MV-11	Stóra-Vatnshorn í Haukadal Rústaleyfar Eiríksstaða við landamæri milli Vatnshorns og Skriðukots. Þinglýst 1931	Sjá almenn ákvæði.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
MV-12	Fjós við Búðardal "Fjósatóftir Ólafs pá", sem svo eru kallaðar, fyrir austan bæinn; þær eru tvær, sín hvoru megin við götuna. Þinglýst 1931	Sjá almenn ákvæði.
MV-13	Höskuldsstaðir í Laxárdal Þorgerðarhóll, eða "haugur Þorgerðar", svo nefndur, í túninu, nokkru utan og neðan við bæinn. Þinglýst 1931	Sjá almenn ákvæði.
MV-14	Kamsnes við Búðardal Forn tóft, kölluð hoftóft, hjer um bil ferhyrnd. Þinglýst 1931	Sjá almenn ákvæði.
MV-15	Lambastaðir í Laxárdal. Haugur Þórðar godða í Lambastaðanesi. Þinglýst 1931	Sjá almenn ákvæði.
MV-16	Ljárskógar í Laxárdal Hoftóft, svo nefnd, frammi á túninu. b. Kirkjutóft, forn, og kirkjugarður, á sléttri flöt fyrir austan bæinn. Þinglýst 1931	Sjá almenn ákvæði.
MV-17	Hrútsstaðir í Laxárdal Túngirðing forn. b. Uppvið túngarðinn tvær langar tóftir, fornar, er snúa langsum með garðinum. c. Hoftóft fyrir ofan bæinn, einstök, snýr nærfellt austur og vestur. Þinglýst 1931	Sjá almenn ákvæði.
MV-18	Þorbergsstaðir Tóftir	Sjá almenn ákvæði.
MV-19	Sólheimar og Laxárdalsheiði Samgönguminjar og tóftir	Sjá almenn ákvæði.
MV-20	Hvammur í Hvammssveit	Sjá almenn ákvæði.

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
	Forn, afgangur hringur suðvestur á túninu, nefndur "Lögrjetta". b. Virkisbali, svo nefndur, nál. ferhyrnt mannvirki í túninu fyrir ofan og vestan bæinn. c. Rústabunga forn, suður og niður undir túngarði. d. Auðarnaust, er svo heitir, leifar af tóft á sjávarbakkanum austanmegin við útfall Hvammsár. e. Auðartóftir, svo nefndar, hjer um bil 13 faðma upp og vestur frá naustinu. Þinglýst 1931. Hvammskirkja Timburhús byggt árin 1883-1884. Friðuð 1. jan. 1990 skv. aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. Þjóðminjalaga nr. 88/1989	
MV-21	Magnússkógar í Hvammssveit. "Silfraskógar", tóftir og girðingar, þar sem sagt er að bærinn hafi staðið til forna. Þinglýst 1931	Sjá almenn ákvæði.
MV-22	Skerðingsstaðir í Hvammssveit a. Auðarnaust, er svo heitir, leifar af tóft á sjávarbakkanum, austanmegin við útfall Hvammsár. e. Auðartóftir, svo nefndar, hjer um bil 13 faðma upp og vestur frá naustinu. (Upprunaleg friðlýsingarskjöl eru glötuð og er friðlýsingartexti samhljóða liðum d og e fyrir Hvamm)	Sjá almenn ákvæði.
MV-23	Sælingsdalur í Hvammssveit Bollatóftir, svo kallaðar, á Langholti; þær eru á vesturbrún holtsins og er brött brekka fyrir neðan, og undir henni lækjardrag, sem rennur í Sælingsdalsá litlu neðar. Þinglýst 1931	Sjá almenn ákvæði.

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
MV-24	Sælingsdalstunga í Hvammssveit Forn kirkju- og kirkjugarðsrúst fyrir austan hlaðið á neðri bænum. Þinglýst 1931	Um svæðið gilda einnig ákvæði hverfisverndar, sbr. kafla 18.4.
MV-25	Dagverðarnes á Fellsströnd Stór grjóthringur, með grjótbungu í miðju, á vinstri hönd við veginn niður að Dagverðarnesi, upp af Saltnesi og beint fyrir neðan Þrívörður. Þinglýst 1931. (Hringurinn er á hægri hönd þegar ekið er niður að Dagverðarnesi)	Um svæðið gilda einnig ákvæði hverfisverndar, sbr. kafla 18.4.
MV-26	Ormsstaðir á Fellsströnd 1. Gamla akurgirðingar í Ekrum fyrir suðvestan bæinn 2. Fornlegar tóftir, 2-3 í nánd við akurgirðingarnar Þinglýst 1931	Sjá almenn ákvæði.
MV-27	Staðarfell á Fellsströnd Leifar eyðibýlisins Ljósstaða í Fellsskógum; þær eru austan undir landamerkjum, innundir lágri brekku. b. Borgargerði, svo nefnt, (eða Borgugerði), allstór og forn girðing við veginn fyrir austan Staðarfell. Þar með er dálítill rúst í girðingunni. c. Staðarbakkarústir hinar fornu í Flekkudal, á norðurbakka Flekkudalsár inni á miðjum dal. d. Lítil rústabunga er heitir Dyngja, sunnan til í Flekkudal, þar sem heitir á Hólmi Þinglýst 1931 Staðarfellskirkja, timburhús byggt árið 1891 Friðuð 1. jan. 1990 skv. aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. þjóðminjalaga nr. 88/1989	Sjá almenn ákvæði.

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
MV-28	Bessatunga a. Hoftóft á ávölum, fallegum hól neðst í túninu austantil. Sbr. Árb. 1897: 15. b. "Blótsteinn", er stendur neðanundir fyrgreindum hól. c. Akurgirðing forn framan í næsta hól, neðst í túninu, vestan til. Sbr. Árb. 1882: 67; Árb. 1897: 15-16; Árb. 1924: 43. Skjal undirritað af MP 25.10.1930 Þinglýst 27.06.1931	Sjá almenn ákvæði.
MV-29	Bjarnarstaðir a. "Hoftóft", svo nefnd, norðvestur á túninu. Sbr. Árb. 1899: 16. b. Tófta þyrping fornleg, fáum föðmum austar en "hoftóftin". Sbr. Árb. 1899: 16. Skjal undirritað af MP 25.10.1930 Þinglýst 27.06.1931	Sjá almenn ákvæði.
MV-30	Þórólfsstaðir í Suðurdölum Samgönguminjar, bæjarhóll og tóftir	Sjá almenn ákvæði.
MV-31	Sauðafell Bæjarhóll og tóftir	Sjá almenn ákvæði.
MV-32	Kvennabrekka Bæjarhóll, tóftir og garðlag	Sjá almenn ákvæði.
MV-33	Álfheimar (Stóri-Skógur) Garðlag, tóftir og þjóðsaga	Sjá almenn ákvæði.
MV-34	Hjarðarholtskirkja Timburhús byggt árið 1904. Friðuð 1. jan. 1990 skv. aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. þjóðminjalaga nr. 88/1989	Sjá almenn ákvæði.

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
MV-35	Svarfhóll í Laxárdal Lausafundur	Sjá almenn ákvæði.
MV-36	Staðarhólskirkja Timburhús byggt árið 1899 Friðuð 1. jan. 1990 skv. aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. þjóðminjalaga nr. 88/1989	Sjá almenn ákvæði.
MV-37	Skarðskirkja Timburhús byggt árin 1914-1916 Friðuð 1. jan. 1990 skv. aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. þjóðminjalaga nr. 88/1989	Sjá almenn ákvæði.
MV-38	Dagverðarneskirkja Bárujárnsklætt timburhús byggt árið 1934 Friðuð 11. Ágúst 2009 skv. 6. gr. laga um húsfriðun nr. 104/2001	Um svæðið gilda einnig ákvæði hverfisverndar, sbr. kafla 18.4.
MV-39	Öxney Skemma úr torfi, talið vera fornt bænahús að stofni til Friðað 1. jan. 1990 skv. aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. þjóðminjalaga nr. 88/1989	Um svæðið gilda einnig ákvæði laga um vernd Breiðafjarðar, sbr. kafla 18.5.
MV-40	Brokey Grímshjallur, steinhlaðinn hjallur talinn reistur í byrjun 18. aldar Friðaður 1. jan. 1990 skv. aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. þjóðminjalaga nr. 88/1989	Um svæðið gilda einnig ákvæði laga um vernd Breiðafjarðar, sbr. kafla 18.5.

18.2 VARÚÐARSVÆÐI (VA)

Svæði þar sem heilsu eða öryggi kann að vera ógnað, svo sem vegna hávaða, mengunar, hættulegra efna og annarra takmarkana sem setja þarf í varúðarskyni. Svæði í biðflokki samkvæmt verndar- og orkunýtingaráætlun.

Viðbótarákvæði vegna varúðarsvæða

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
VA-1	Vindorkugarður á Sólheimum (414 ha) Varúðarsvæði skilgreint í samræmi við stöðu virkjunarkostsins í rammaáætlun og í samræmi við ákvæði lagalög nr. 48/2011 um verndar- og orkunýtingaráætlun og skipulagsreglugerð nr. 90/2013	Innan reitsins er ekki heimilt að veita leyfi tengd orkuvinnslu. Heimilt er að veita leyfi tengd orkurannsóknnum og stunda orkurannsóknir sem ekki eru leyfisskyldar enda séu framkvæmdir vegna þeirra ekki háðar umhverfismati.
VA-2	Vindorkugarður á Hróðnýjarstöðum (419 ha) Varúðarsvæði skilgreint í samræmi við stöðu virkjunarkostsins í rammaáætlun og í samræmi við ákvæði lagalög nr. 48/2011 um verndar- og orkunýtingaráætlun og skipulagsreglugerð nr. 90/2013	Innan reitsins er ekki heimilt að veita leyfi tengd orkuvinnslu. Heimilt er að veita leyfi tengd orkurannsóknnum og stunda orkurannsóknir sem ekki eru leyfisskyldar enda séu framkvæmdir vegna þeirra ekki háðar umhverfismati.

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
VA-3	Háafell (1 ha) Óviss lega	
VA-4	Hamraendar í Miðdölum (1 ha) Óviss lega	
VA-5	Harrastaðir í Miðdölum (1 ha) Óviss lega	
VA-6	Skriðukot í Haukadal (1 ha) Óviss lega	Óheimilt er að raska miltisbrandsgröf, t.d. með skurðgrefti, ræktun, vegalagningu, byggingum. Framkvæmdir innan 200 m frá miltisbrandsgröf skulu vera í samráði við Matvælastofnun.
VA-7	Hólar í Hvammssveit (1 ha) Óviss lega	Beit húsdýra nær miltisbrandsgröf en 100 m er ekki heimil.
VA-8	Harastaðir á Fellsströnd (1 ha) Óviss lega	Sýna þarf varúð, ef leifar dýra koma upp við jarðrask, svo sem við byggingarframkvæmdir, vegagerð, skurðgröft og plægingu strengja. Loka skal aðgengi að svæðinu og tryggja að dýr komist ekki inn á það. Gera skal Matvælastofnun viðvart sem metur hættu og ákvarðar um þörf á aðgerðum.
VA-9	Kjarlaksstaðir á Fellsströnd (1 ha) Óviss lega	Þekktar miltisbrandsgrafir skulu merktar með áberandi hætti, s.s. með skilti sem sýnir grafarstað og upplýsingar um mögulega hættu.
VA-10	Stóri Galtardalur á Fellsströnd (1 ha) Óviss lega	Komi í ljós að svæði er ranglega skráð sem miltisbrandsgröf skal varúðarsvæðið felld út með óverulegri breytingu á aðalskipulaginu.
VA-11	Skarðsstöð (1 ha) Óviss lega	
VA-12	Ólafsdalur (1 ha) Óviss lega	

18.3 VATNSVERNDARSVÆÐI OG VATNSBÓL (VF, VG, VB)

Vatnsverndarsvæði, þ.e. svæði sem heilbrigðisnefnd sveitarfélags hefur ákvarðað sem vatnsverndarsvæði umhverfis hvert vatnsból, annars vegar grannsvæði (VG) og hins vegar fjarsvæði (VF) sbr. reglugerð um neysluvatn.

Vatnsból (VB):

Svæði fyrir vatnsöflun, það er brunnsvæði vatnsverndar.

Viðbótarákvæði vegna vatnsverndar

Sértæk ákvæði		Skipulagsákvæði
Auðkenni	Lýsing	
VB-1	Gröf (0,5 ha) Lindasvæði innan við Gröf	Brunnsvæði er næsta nágreppi vatnsbólsins. Algjörlega friðað fyrir óviðkomandi umferð og framkvæmdum öðrum en þeim, sem nauðsynlegar eru vegna vatnsveitunnar.
VB-2	Fellsendi (0,5 ha) Áreyrar Reykjadalár	
VB-3	Árblik í Suðurdölum (0,5 ha) Lindasvæði í Norðurbrekkum í landi Kvennabrekku	
VB-4	Laugar (0,5 ha) Lindasvæði undir Hólum	
VB-5	Svínadalur (0,5 ha) Samveita frá lindasvæði á Norðurhólum í Svínadal í landi Sælingsdalstungu, um 25 km fjarlægð frá Búðardal.	
VB-6	Staðarfell á Fellsströnd (0,5 ha) Vatnsbólið í skriðu vestan við bæinn	

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

<i>Sértæk ákvæði</i>		
<i>Auðkenni</i>	<i>Lýsing</i>	<i>Skipulagsákvæði</i>
VB-7	Tjarnarlundur (0,5 ha) Vatnsból í vesturhlíðum Fells	
VB-8	Brunná (0,5 ha) Vatnsból í hlíð ofan bæja og í Brunnárgjá	
VB-9	Fóðuriðjan (0,5 ha) Vatnsból undir Holtahyrnu í landi Stórahólts	
VB-10	Ólafsdalur (0,5 ha) Vatnsból undir Ólafsdalshyrnu	
VG-1	Gröf (78 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-2	Sauðafell-Fellsendi (410 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-3	Álfheimar-Svarfhóll (858 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	Umgengni í samræmi við reglugerð um varnir gegn mengun vatns nr. 796/1999 m.s.br. Á grannsvæði er notkun á hættulegum efnum og birgðageymsla slíkra efna bönnuð. Hér er m.a. átt við olíu, bensín og skyld efni, salt, eiturefni til útrýmingar á skordýrum eða gróðri og önnur efni sem mengað geta grunnvatn, auk efna sem sérstaklega eru tilgreind í reglugerð um neysluvatn. Ekki skal leyfa nýjar byggingar, sumarbústaði eða þess háttar á svæðinu. Vegalagnir, áburðarnotkun og önnur starfsemi innan svæðisins skal vera undir ströngu eftirliti.
VG-4	Hólar (201 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-5	Svínadalur (1165 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-6	Sælingsdalur (674 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
VG-7	Fell (93 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-8	Holtahyrna-Brekkudalur (709 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-9	Illviti (540 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-10	Ólafsdalshyrna (58 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-11	Tjaldaneshlíð-Bjarnastaðatunga (612 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-12	Fannahjalli (40 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-13	Fagridalsfjall (93 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-14	Laugardalur (135 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-15	Skarð (118 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-16	Ballarárfjall (584 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
VG-17	Klofningur-Grund (681 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-18	Tungumúli (641 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-19	Breiðabólstaðafjall (1267 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-20	Skoravík-Teigur (672 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-21	Spágilsstaðir- Sámstaðir (894 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-22	Dönustaðir-Vatn (1798 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-23	Haukadalur norður (954 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-24	Haukadalur suður (589 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-25	Hundadalur Vífilisdalur (1002 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-26	Seljaland (226 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
VG-27	Blönduhlíð (284 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-28	Dunkárdalur (618 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-29	Bílduhólsfell (467 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-30	Háskerðingur (657 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VG-31	Stóri-Langidalur (124 ha) Vatnsvernd, grannsvæði	
VF-1	Hundadalsá (368 ha) Vatnsvernd, fjarsvæði	
VF-2	Sælingsdalur (199 ha) Vatnsvernd, fjarsvæði	Umgengni í samræmi við reglugerð um varnir gegn mengun vatns nr. 796/1999 m.s.br. Þar sem vitað er um sprungur eða misgengi á þessu svæði, skal fyllstu varúðar gætt í meðferð efna, sem talin eru upp í II. Flokki í viðauka reglugerðarinnar. Stærri geymslur fyrir slík efni eru bannaðar á svæðinu. Heilbrigðisnefnd getur gefið út frekari fyrirmæli varðandi umferð á þessu svæði, svo og um byggingu sumarhúsa og annarra mannvirkja.
VF-3	Hvítidalur (195 ha) Vatnsvernd, fjarsvæði	
VF-4	Þverdalur (325 ha) Vatnsvernd, fjarsvæði	

18.4 HVERFISVERND (HV)

Svæði þar sem sveitarstjórn hefur sett ákvæði um hverfisvernd til að vernda sérkenni eldri byggðar eða annarra menningarsögulegra minja, náttúruminjar, landslag eða gróður vegna sögulegs, náttúrulegs eða menningarlegs gildis, án þess að um friðun sé að ræða samkvæmt öðrum lögum.

Viðbótarákvæði vegna hverfisverndar

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
HV-1	Friðlýst æðarvarp ásamt aðliggjandi sjávarfitjum og leirum	Vernda skal landslag og lífríki svæðisins.
	Fremri-Langeyjar í minni Hvammsfjarðar	Framkvæmdir til verndunar æðarvarps eru heimilar enda spilli þær ekki lífríki svæðisins.
	Akureyjar 1 á Breiðafirði	Halda skal byggingarframkvæmdum og raski í lágmarki. Leitast skal við að laga mannvirki sem best að landinu og mið skal tekið af mögulegum varpsvæðum.
	Arney á Breiðafirði	Hefðbundnar nytjar, svo sem dúntaka og beit geta haldist eins og verið hefur.
	Ballará á Skarðsströnd	Framræsla votlendis á svæðunum er óheimil. Lögð er til endurheimt votlendis þar sem því verður við komið.
	Melar á Skarðsströnd	Á tímabilinu 15. apríl – 14. júlí ár hvert gilda eftirfarandi viðbótarákvæði:
	Frakkanes á Skarðsströnd	Óviðkomandi umferð og röskun er bönnuð, nema með leyfi varpeiganda.
	Rifgirðingar í minni Hvammsfjarðar	Öll skot eru bönnuð innan 2 km frá æðarvarpi, nema brýna nauðsyn beri til.
	Skarð á Skarðsströnd (um 10225 ha)	Ekki má leggja net í sjó nær friðlýstu æðarvarpi en 250 m frá stórstraumsfjörumáli, nema með leyfi varpeiganda. Allur óþarfa hávaði af völdum manna og véla er bannaður, nema með leyfi varpeiganda.

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
HV-2	Ósasvæði Skraumu, Hörðudalsár, Miðár og Haukadalsár ásamt aðliggjandi votlendi og sjávarfitjum og leirum (um 1600 ha) Sérstætt landslag við ósa ána, lífríkar fjörur og auðugt fuglalíf Árnar eru gjöfular laxa- og silungsár	Vernda skal landslag og lífríki svæðisins. Hefðbundnar nytjar, svo sem veiðar og beit geta haldist eins og verið hefur. Framræsla votlendis á svæðunum er óheimil. Lögð er til endurheimt votlendis þar sem því verður við komið. Halda skal byggingarframkvæmdum og raski í lágmarki. Leitast skal við að laga mannvirki sem best að landinu þannig að sérstæð náttúra svæðisins fái notið sín. Tryggja skal að framkvæmdir spilli ekki lífríki svæðisins.
HV-3	Klofningur (um 50 ha) Sérstætt landslag Minjar um vegagerð	Vernda skal sögu- og fornminjar. Áhersla verði á aukna vitund og fræðslu m.t.t. sögu svæðisins. Tryggja skal að vegaframkvæmdir spilli ekki minjum eða ásýnd svæðisins. Áhersla skal lögð á að við nýframkvæmdir verði öllu raski haldið í lágmarki. Tryggja skal að framkvæmdir spilli ekki menningarminjum.
HV-4	Reykjadalur í Suðurdölum (um 485 ha) Sérstætt landslag og gróðurfar, kjarrlendi Jarðhiti og gömul sundlaug Áhugavert útivistarsvæði	Við uppbyggingu á svæðinu skal miða að varðveislu landslags og náttúru svæðisins ásamt menningarminjum og að auka möguleika svæðisins sem ferðaþjónustu- og útivistarsvæðis. Áhersla verði á aukna vitund og fræðslu m.t.t. sögu og náttúru svæðisins. Hefðbundnar nytjar, svo sem beit og veiðar geta haldist eins og verið hefur. Öll nýting jarðvarma skal vera með sjálfbærum hætti og þess jafnframt gætt að skerða ekki ímynd svæðisins. Framræsla votlendis á svæðunum er óheimil. Lögð er til endurheimt votlendis þar sem því verður við komið. Tryggja skal að framkvæmdir raski ekki náttúru- og menningarminjum og skerði ekki gæði svæðisins. Leitast skal við að laga mannvirki sem best að landinu þannig að sérstæð náttúra svæðisins fái notið sín. Áhersla skal lögð á að við nýframkvæmdir verði öllu raski haldið í lágmarki. Tryggja skal aðgengi almennings til útivistar á svæðinu en þess gætt að útivistin skerði ekki gæði svæðisins.

Sértæk ákvæði		Skipulagsákvæði
Auðkenni	Lýsing	
		Nákvæm skráning fornleifa skal fara fram áður en ráðist er í byggingar- eða framkvæmdaleyfis skyldar framkvæmdir.
		Vernda skal landslag og lífríki svæðisins á 50 m belti meðfram ánni að þegar gerðum túnum undanskildum. Einnig aðliggjandi votlendi.
		Hefðbundnar nytjar, svo sem beit og veiðar geta haldist eins og verið hefur.
		Framræsla votlendis á svæðunum er óheimil. Lögð er til endurheimt votlendis þar sem því verður við komið.
HV-5	Laxá í Laxárdal ásamt bökkum (um 360 ha) Sérstætt landslag og áhugavert útivistarsvæði. Laxá er rómuð laxveiðiá	Leitast skal við að laga mannvirki sem best að landinu þannig að sérstæð náttúra svæðisins fái notið sín.
		Halda skal byggingarframkvæmdum í lágmarki. Áhersla skal lögð á að við nýframkvæmdir verði öllu raski haldið í lágmarki. Tryggja skal að framkvæmdir, þ.m.t. efnistaka, spilli ekki lífríki svæðisins.
		Tryggja skal aðgengi almennings til útivistar á svæðinu en þess gætt að útivistin skerði ekki gæði svæðisins.
		Svigrúm til áframhaldandi þróunar á fjölbreyttri nýtingu.
		Við uppbyggingu á svæðinu skal miða að varðveislu sögu- og menningarminja og að auka möguleika svæðisins sem ferðaþjónustu-, útivistar- og safnasvæðis. Áhersla verði á aukna vitund og fræðslu m.t.t. sögu og náttúru svæðisins.
HV-6	Laugar í Hvammssveit (um 1225 ha) Sérstætt landslag og jarðmyndanir, áhugavert útivistarsvæði	Leitast skal við að laga mannvirki sem best að landinu þannig að sérstæð náttúra og landslag svæðisins fái notið sín. Öllu raski haldið í lágmarki og það tryggt að framkvæmdir spilli ekki lífríki svæðisins eða söguminjum.
		Tryggja skal aðgengi almennings til útivistar á svæðinu en þess gætt að útivistin skerði ekki gæði svæðisins.
		Öll nýting jarðvarma skal vera með sjálfbærum hætti og þess jafnframt gætt að skerða ekki ímynd svæðisins.
		Hefðbundnar nytjar, svo sem beit og veiðar geta haldist eins og verið hefur.

Sértæk ákvæði		Skipulagsákvæði
Auðkenni	Lýsing	
		Framræsla votlendis á svæðunum er óheimil. Lögð er til endurheimt votlendis þar sem því verður við komið.
		Vernda skal svæðið sem landslagsheild. Áhersla verði á aukna vitund og fræðslu m.t.t. sögu og náttúru svæðisins.
		Öll uppbygging skal vera í sátt við menningarlandslag og stuðla að varðveislu minjaheildar.
		Uppbygging skal taka mið af menningarlandslagi og minjum á svæðinu. Einkum skal horft til tímabilsins í kringum aldamótin 1900.
HV-7	Ólafsdalur í Gilsfirði (700 ha) Menningarlandslag og mannvirki búnaðarskólans ásamt útihúsum Svæðið í heild hefur mikið menningarsögulegt gildi	Mannvirki sem tengjast rekstri og sögu Búnaðarskólans í Ólafsdal skulu varðveitt eins og kostur er. Heimilt er að endurbyggja fallin mannvirki og endurbæta þau sem eru uppistandandi. Vernda skal og halda til haga ummerkjum um búskaparhætti á tímum skólans. Vernda skal náttúrulegt gróðurfar og stuðla að uppgræðslu og skógrækt í sátt við menningarlandslagið. Nákvæm skráning fornleifa skal fara fram áður en ráðist er í byggingar- eða framkvæmdaleyfisskyldar framkvæmdir.
		Vernda skal svæðið sem landslagsheild. Áhersla verði á aukna vitund og fræðslu m.t.t. sögu og náttúru svæðisins.
		Áhersla skal lögð á að við nýframkvæmdir verði öllu raski haldið í lágmarki. Tryggja skal að framkvæmdir spilli ekki landslagi, menningarminjum eða sérstæðu gróðurfari svæðisins.
		Hefðbundnar nytjar, svo sem beit og veiðar geta haldist eins og verið hefur, enda verði tryggt að þær skerði ekki söguminjar á svæðinu.
HV-8	Dagverðarnes og Arnarbæli (um 3075 ha) Sérstætt landslag og gróðurfar Sjávarfitjar og leirur Söguminjar	Framræsla votlendis á svæðunum er óheimil. Lögð er til endurheimt votlendis þar sem því verður við komið. Nákvæm skráning fornleifa skal fara fram áður en ráðist er í byggingar- eða framkvæmdaleyfisskyldar framkvæmdir.

18.5 NÁTTÚRUVERND (FS, ÖN)

Friðlýst svæði (FS)

Svæði á landi og í sjó sem eru friðlýst eða njóta verndar samkvæmt lögum, þ.e. náttúruvætti (sérstæðar náttúrumyndanir), friðlönd, þjóðgarðar og fólkvangar.

Önnur náttúruvernd (ÖN)

Svæði svo sem jarðmyndanir og vistkerfi sem njóta sérstakrar verndar samkvæmt lögum um náttúruvernd. Jafnframt svæði sem skilgreind eru í verndarflokki í verndar- og orkunýtingaráætlun.

Viðbótarákvæði vegna friðlýstra svæða

Sértæk ákvæði		Skipulagsákvæði
Auðkenni	Lýsing	
FS-1	Breiðafjörður 28.430,4 ha (einnig utan skipulags) Verndað með lögum nr. 54/1995 um vernd Breiðafjarðar	Um svæðið gilda lög um vernd Breiðafjarðar en tilgangur þeirra er að stuðla að vernd Breiðafjarðar, einkum landslags, jarðmyndana, lífríkis og menningarminja. Taka skal mið af Verndaráætlun Breiðafjarðar við framkvæmdir og nýtingu innan svæðisins. Leita skal umsagnar Breiðafjarðarnefndar vegna framkvæmda innan verndarsvæðis Breiðafjarðar í samræmi við lög um vernd Breiðafjarðar.

Viðbótarákvæði vegna annarrar náttúruverndar

Sértæk ákvæði		Skipulagsákvæði
Auðkenni	Lýsing	
ÖN-1	Skeljaleifar í Kaldrana 124 ha Aðrar náttúruminjar (C-hluti Náttúruminjaskrár) (1) Fundarstaðir skeljaleifa á um 200 m breiðu strandbelti, frá Kaldrana austur að Holtahlíð í Saurbæ (2) Merk sjávarsetlög með skeljaleifum frá lokum ísaldar	
ÖN-2	Rauðseyjar 220 ha Aðrar náttúruminjar (C-hluti Náttúruminjaskrár) (1) Rauðseyjar allar, Svörtusker, Kjarnaklettur, Selhólmi, Beitarey, Bæjarey, Köngursey og Ásmundarsker (2) Fallegur eyjaklasi, landslag dæmigert fyrir Breiðafjarðareyjar	
ÖN-3	Hrappsey og Klakkeyjar 341 ha Aðrar náttúruminjar (C-hluti Náttúruminjaskrár) (1) Hrappsey, Skertla, Skarða, Dímunarklakkar, Stekkjarey og Bæjarey (2) Einstakt landslag í Klakkeyjum og sérstæð berggerð, anortósít, finnst í Hrappsey	Forðast ber að raska svæðinu sbr. 61. gr. laga um náttúruvernd. Áður en leyfi er veitt fyrir framkvæmdum skal leita umsagnar Umhverfisstofnunar, Náttúrufræðistofnunar Íslands og viðkomandi náttúruverndarnefndar.
ÖN-4	Lambey og Steindórseyjar 28 ha Aðrar náttúruminjar (C-hluti Náttúruminjaskrár) (1) Steindórseyjar og Lambey á Hvammsfirði ásamt dröngunum Karli og Kerlingu við Lambey. (2) Eyjar með fjölbreyttu fuglalífi	

Sértæk ákvæði		
Auðkenni	Lýsing	Skipulagsákvæði
ÖN-5	Fjörur í Álftafirði og Vigra 3229 ha (einnig utan skipulags)	
	Aðrar náttúruminjar (C-hluti Náttúruminjaskrár)	
	(1) Fjörur og grunnsævi í Álftafirði og Vigrafirði innan Helgafellseyja og Galtareyja (2) Miklar og frjósamar leirur og þangfjörur. Mikil umferð farfugla	
ÖN-6	Tungustapi 25 ha	
	Aðrar náttúruminjar (C-hluti Náttúruminjaskrár)	
	(1) Klettastapi fyrir miðjum Sælingsdal, milli Gerðis og Sælingsdalstungu. (2) Áberandi einkenni í landi og vætti í íslenskum þjóðsögum	

19 HEIMILDIR

Alþingi. 2021. Tillaga til þingsályktunar um endurskoðaða landsskipulagsstefnu 2015–2026. 151. löggjafarþing 2020–2021. Þingskjal 1184 — 705. mál. Stjórnartillaga. Sótt 15. des. 2021 af <https://www.althingi.is/>

Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið. 2021. *Leiðbeiningar um flokkun landbúnaðarlands með tilliti til hæfni til ræktunar. Samstarfsverkefni atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytis, Skipulagsstofnunar og Landbúnaðarháskóla Íslands*. Sótt 20. maí 2021 af <https://www.stjornarradid.is>

Áfangastaðastofa Vesturlands. 2021. *Áfangastaðaaætlun Vesturlands 2021-2023*. Sótt 3. september 2021 af https://indd.adobe.com/view/7f46ff6a-ff86-4119-9bbc-b05bcfeb03a3?fbclid=IwAR1dLY_icvpwFW1hNwgJjUT7bYx_sMm73uozsgJFXavFO2PP0JVfpUhKxY

Breiðafjarðarnefnd. 2014. Verndaráætlun fyrir Breiðafjörð 2014-2019. Sótt 24. febrúar 2021 af <https://www.stjornarradid.is/>

Breiðafjarðarnefnd. 2020. *Framtíð Breiðafjarðar. Samantekt og niðurstöður upplýsingaöflunar og samráðs*. Ritstj. Theódóra Matthíasdóttir. 61 bls.

Byggðastofnun. 2020. *Vesturland; Stöðugreining 2019*. Sótt 10. Maí 2021 af <https://www.byggdastofnun.is/>

Dalabyggð. 2020A. *Stefna Dalabyggðar 2019 – 2022*.

Dalabyggð. 2020B. Dalabyggð; Húsnæðisáætlun 2020-2024. Sótt 24. febrúar 2021 af <http://fundargerð.dalir.is/>

Efla. 2018. *VINDORKA Í DALABYGGÐ - Stefnumótun og heildarúttekt*. Sótt 16. júní 2022 af https://dalir.is/Files/Skra_0078467.pdf

Efla. 2022A. *Aðalskipulag Dalabyggðar 2004-2016. Breyting vegna vindorkuvers á Hróðnýjarstöðum*. 26.05.2020, breytt 10.05.2022.

Efla. 2022. *Aðalskipulag Dalabyggðar 2004-2016. Breyting vegna vindorkuvers á Sólheimum*. 26.05.2020, breytt 17.05.2022.

Eva Kristín Dal. 2008A. Menningarminjar í Haukadalshreppi; Svæðisskráning fornleifa. Reykjavík, Fornleifastofnun Íslands. FS406-07184.

Eva Kristín Dal. 2008B. Menningarminjar í Laxárdalshreppi; Svæðisskráning fornleifa. Reykjavík, Fornleifastofnun Íslands. FS405-07183.

Ferðamálastofa. 2021. Áætlaður fjöldi á svæðum og stöðum. Sótt 19. febrúar 2021 af <https://www.ferdamalastofa.is/>

Ferðamálastofa. 2008. Ferðaþjónustan mikilvægur drifkraftur. Birt á vef Ferðamálastofu 28.10. 2008. Sótt 19. Febrúar 2021 af <https://www.ferdamalastofa.is/is/um-ferdamalastofu/frettir/ferdathjonstan-mikilvaegur-drifkraftur>

Guðmunda Þórðardóttir og Guðni Guðbergsson. 2021. *Lax- og silungsveiðin 2020*. Hafnarfjörður, Hafrannsóknarstofnun. HV 2021-35.

Hagfræðistofnun (2018). *Virði lax – og silungsveiða*. Skýrsla nr. C18:07.68 bls.

Hagstofa Íslands. 2021A. *Mannfjöldi eftir kyni, aldri og sveitarfélögum 1998-2020 - Sveitarfélagaskipan 1. janúar 2020*. Sótt 24. febrúar 2021 af <https://www.hagstofa.is/>

Hagstofa Íslands. 2021B. Mannfjöldi eftir sveitarfélögum, kyni, ríkisfangi og ársfjórðungum 2010-2020. Sótt 24. febrúar 2021 af <https://www.hagstofa.is/>

Halldór Björnsson, Bjarni D. Sigurðsson, Brynhildur Davíðsdóttir, Jón Ólafsson, Ólafur S. Ástþórsson, Snjólaug Ólafsdóttir, Trausti Baldursson, Trausti Jónsson 2018. Loftslagsbreytingar og áhrif þeirra á Íslandi – Skýrsla vísindanefndar um loftslagsbreytingar 2018. Reykjavík: Veðurstofa Íslands.

Haukur Jóhannesson. 2021. Þættir úr jarðfræði Breiðafjarðarsvæðisins. Breiðfirðingur 44. árgangur 1986. Sótt 11. febrúar 2021 af <https://timarit.is/>

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Isavia. 2021. Flugmálahandbók Íslands. Sótt 26. febrúar 2021 af <https://www.isavia.is/>

Landssamband veiðifélaga. Sótt 4. mars 2022 af <https://angling.is/>

Landsskipulagsstefna 2015-2026.

Laxar.net. Sótt 4. mars 2022 af <https://www.laxar.net/>

Kerfisáætlun Landsnets 2020-2029.

Kirkjugarðasamband Íslands. Sótt 25. maí 2021 af <https://gardur.is>

Menningarmálanefnd Dalabyggðar. 2021. *Nýting félagsheimila í Dalabyggð*. Málsnr. 2009015

Tómas- Grétar Gunnarsson. (2020). *Búsvæði og vernd íslenskra vaðfugla*. Grein í ritinu Náttúrufræðingurinn, 90. árgangur, 2.-3. Hefti. Hið íslenska náttúrufræðifélag.

Náttúrufræðistofnun Íslands. 2021. Náttúruuminjaskrá. Sótt 16. febrúar 2021 af <https://www.ni.is/midlun/natturuminjaskra>

Náttúrufræðistofnun Íslands. 2021. Jarðfræðikort. Sótt 11. febrúar 2021 af <https://jardfraedikort.ni.is/>

Orkubú Vestfjarða. 2022. Kortasjá. Sótt 4. mars 2022 af <http://www.map.is/orkubu/>

Óskar Leifur Arnarsson. 2008. Menningarminjar í Miðdalahreppi, Dalasýslu; Svæðisskráning fornleifa. Reykjavík, Fornleifastofnun Íslands ses. FS396-07183.

Reglugerð um innflutning, ræktun og dreifingu útlendra plöntutegunda nr. 583/2000

Rögnvaldur Guðmundsson. 2015. *Ferðamenn í Dalabyggð 2004-2014. Samantekt unnin fyrir Dalabyggð febrúar 2015*. Rannsóknir og ráðgjöf ferðapjónustunnar ehf. Sótt 15. desember 2021 af <https://dalir.is/>

Samgönguáætlun 2020-2034.

Samlausn. 2021. *Sameiginleg svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs 2021-2032 á Suðvesturlandi*. Tillaga til kynningar. Sótt 17. september 2021 af <http://www.samlausn.is/>

Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi. 2020. *Smávirkjanir á Vesturlandi; Frumúttekt valkosta*. Útgáfa 2. Unnið af Arnarlæk ehf. fyrir Samtök Sveitarfélaga á Vesturlandi (SSV). Sótt 18. febrúar 2021 af <http://ssv.is/>

Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi (SSV). 2021. *Íbúakönnun 2020: Íbúar og mikilvægi búsetuskilyrða á Vesturlandi. Samantekt á niðurstöðum*. ISSN 1670-7923. Sótt 10. febrúar 2021 af <https://ssv.is/>

Siglingastofnun Íslands. 2011. *Yfirlitsskýrsla um sjóvarnir árið 2011*. Sótt 16. febrúar 2021 af <https://rafhladan.is/>

Sigrún Inga Garðarsdóttir og Andrea S. Harðardóttir. 2006. Menningarminjar í Saurbæjarhreppi; Svæðisskráning. Reykjavík, Fornleifastofnun Íslands. FS345-06411.

Sigurður Már Einarsson og Valdimar Gunnarsson (1988). *Fiskræktar – og fiskeldismöguleikar Dalasýslu*. Veiðimálastofnun. VMST-V/88005. 83 bls.

Sigurður Már Einarsson, Jóhannes Guðbrandsson og Ásta Kristín Guðmundsdóttir (2020). *Viðmiðunarmörk hrygningar í Krossá á Skarðsströnd*. Haf – og vatnarannsóknir. HV 2020-03. 42 bls.

Sigurður Sigurðarson. 2004. Miltisbrandur eða miltisbruni (anthrax). Er hættu enn til staðar hér í jörð? Sigurður Sigurðarson dýralæknir tók saman. Sótt 11. ágúst 2021 af <https://www.mast.is/>

Sigurður Sigurðarson. 2005. Ársskýrsla til fagráðs frá embætti yfirdýralæknis. Skýrsla til fagráðs í nautgripærækt 2004. Sótt 11. ágúst 2021 af <https://naut.is/>

Skipulagsstofnun. 2019. Lýsing fyrir gerð landsskipulagsstefnu; Loftslag, landslag, lýðheilsa. Viðauki við Landsskipulagsstefnu 2015–2026. Sótt 17. febrúar 2021 af <https://www.landsskipulag.is>.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Vegagerðin. Veghönnunarreglur. Sótt 10. mars 2022 af <https://www.vegagerdin.is/>

Veðurstofa Íslands. 2021. Veðurfarskort. Sótt 20. febrúar 2021 af <https://www.vedur.is>

Veðurstofa Íslands. 2020A. Gögn um vindmælingar á veðurstöðvum í Dalabyggð. Dags. 25. maí 2020.

Veðurstofa Íslands. 2020B. Gögn um úrkomu á veðurstöðvum í Dalabyggð. Dags. 25. maí 2020.

Vestfjarðarstofa. 2021. Hringvegur 2. Sótt 25. febrúar 2021 af <https://www.vestfiridir.is/is/verkefni/hringvegur2>

Vífill Karlsson. 2017. Tölfræði um Vesturland; Íbúar, fyrirtæki, vinnumarkaður og fasteignamarkaður og fleira. Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi. Sótt 19. febrúar 2021 af <http://ssv.is/>

Vinnumálastofnun. 2021. Útgefið efni. Sótt 10. Maí 2021 af <https://www.vinnumalastofnun.is/>

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið. 2020. Aðgerðaáætlun í loftslagsmálum; Aðgerðir íslenskra stjórnvalda til að stuðla að samdrætti í losun gróðurhúsalofttegunda til 2030. 2. Útgáfa. Sótt 15. febrúar 2021 af <https://www.stjornarradid.is/>

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið. 2021A. *Í ljósi loftslagsvárs. Stefna um aðlögun að loftslagsbreytingum*. Sótt 4. mars 2022 af <https://www.stjornarradid.is/>

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið. 2021B. *Í átt að hringrásarhagkerfi*. Sótt 4. mars 2022 af <https://www.stjornarradid.is/Umhverfisraduneytið.2011>. Náttúruvernd; Hvítbók um löggjöf til verndar náttúru Íslands. Sótt 17. febrúar 2021 af <https://www.stjornarradid.is/>

Stýrihópur um mótun vinnuregla í brunavörum í skógi og öðrum gróðri. 2018. *Gróðureldar; Varnir og viðbrögð. Greinargerð stýrihóps*. Sótt 16. febrúar 2021 af <https://www.grodueldar.is/>

Umhverfisstofnun. 2015. Starfsleyfi. Urðunarstaður við Laxárdalsveg. Sótt 14. júní 2021 af <https://ust.is/>

Umhverfisstofnun. 2021. Stjórn vatnamála. Vatnavefsjá. Sótt 16. febrúar 2021 af <https://vatnavefsja.vedur.is/>

Umhverfisstofnun. 2019. *Loftgæði á Íslandi; Ársskýrsla 2017*. Sótt 24. febrúar 2021 af <https://ust.is/>

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið. 2020. Aðgerðaáætlun í loftslagsmálum; Aðgerðir íslenskra stjórnvalda til að stuðla að samdrætti í losun gróðurhúsalofttegunda til 2030. 2. Útgáfa. Sótt 15. febrúar 2021 af <https://www.stjornarradid.is/>

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið. 2017. *Hreint loft til framtíðar; Áætlun um loftgæði á Íslandi 2018-2029*. Sótt 24. febrúar 2021 af <https://www.stjornarradid.is/>

Þingsályktun nr. 11/144 um stefnu stjórnvalda um lagningu raflína, samþykkt á Alþingi 28. maí 2015. <https://www.althingi.is/altext/144/s/1355.html>

Þingsályktun nr. 26/148 um stefnu stjórnvalda um uppbyggingu flutningskerfis raforku, samþykkt á Alþingi 11. júní 2018. <https://www.althingi.is/altext/148/s/1244.html>

Þjóðskrá Íslands. 2021. Þjónusta, gögn, talnaefni, fjöldi íbúða. Sótt 20. febrúar 2021 af <https://www.skra.is/>

Þjóðskrá Íslands. 2021B. Þjónusta, gögn, talnaefni, fjöldi sumarhúsa. Sótt 20. febrúar 2021 af <https://www.skra.is/>

Þjóðskrá Íslands. 2021C. Gögn um skráningu fasteigna í Dalabyggð, mars 2021.

Þóra Ellen Þórhallsdóttir, Þorvarður Árnason, Hlynur Bárðarson og Karen Pálsdóttir. 2010. Íslenskt landslag : Sjónræn einkenni, flokkun og mat á fjölbreytni. Unnið fyrir Orkustofnun vegna Rammaáætlunar um nýtingu vatnsafls og jarðvarma.

Aðalskipulag Dalabyggðar 2020-2032 - TILLAGA

Þóra Pétursdóttir. 2009. Menningarminjar í Hörðudalshreppi; Svæðisskráning fornleifa. Reykjavík, Fornleifastofnun Íslands. FS420-07185.

Þóra Pétursdóttir. 2008. Menningarminjar í Skógarstrandarhreppi; Svæðisskráning fornleifa. Reykjavík, Fornleifastofnun Íslands. FS-374-07282.

VIÐAUKAR

